

T C
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI

**İKİNCİ DÜNYA HARBİ'NDEN SONRA OLUŞAN
SİLÂH SİSTEMLERİNİN TAKTİK VE
STRATEJİYE ETKİLERİ**

Em. Tümgeneral Muzaffer ERENDİL

A N K A R A
GENELKURMAY BASIM EVİ
1 9 9 4

T C
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI

**İKİNCİ DÜNYA HARBI'NDEN SONRA OLUŞAN
SİLÂH SİSTEMLERİNİN TAKTİK VE
STRATEJİYE ETKİLERİ**

Em. Tümgeneral Muzaffer ERENDİL

A N K A R A
GENELKURMAY BASIM EVİ
1 9 9 4

Demirbaş.: 00018092

355.82

ERE

1994

k.5

GENELKURMAY BASIM EVI
YAYIN NUMARASI : '94/24

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ	III
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA HARBI SONUNDA POLİTİK DURUM-DÜNYA KUUVET BÖLGESİNDEKİ BOŞLUK-SOYET YAYILMA POLİTİKASI-TOPYEKÛN HARP VE KOLEKTİF SAVUNMA KAVRAMLARI VE İHTİYACI

1. İkinci Dünya Harbi'nin Sonunda Dünyanın Politik Durumu	8
2. Mihver Devletleri'nin Teslim Oluşuyla Ortaya Çıkan Sorunlar	26
3. Dünya Kuvvet Dengesinde Oluşan Boşluk ve Sovyetler Birliği'nin Dünya Egemenliğine Yönelik Tehdit ve Girişimleri	28
4. Harplerin Topyekûn Karakteri	35
5. Sovyet Tehdidinin Ortaya Çıkardığı Kolektif Savunma İhtiyacı	48

İKİNCİ BÖLÜM

POLİTİKA VE ASKERİ GÜÇ İLİŞKİLERİ-SÜPER DEVLETLERİN DÜNYA EGEMENLİĞİ İÇİN ASKERİ GÜCÜ GELİŞTİRME ÇABALARI

1. Millî Güç Kavramı	57
2. Millî Gücün Unsurları	58
3. Siyasi ve Askerî Güç İlişkileri	65
4. Dünya Siyaset Sahnesinde Süper Devletlerin Dünya Egemenliği Ülküsünden Doğan Askerî Gücü Geliştirme Çabaları	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONVANSİYONEL VE NÜKLEER HARP KAVRAMLARI-GELİŞEN SİLÂH TEKNOLOJİSİ VE SİLÂH SİSTEMLERİNİN ÇAĞDAŞ STRATEJİK VE TAKTİK KURALLARA ETKİLERİ

1. Konvansiyonel Harp Kavramı	75
2. Nükleer Harp	78
3. Harp Ekonomisi ve Gelişen Silâh Teknolojisi	81
4. Silâh Sistemleri	96
5. Silâh Sistemlerinin İkinci Dünya Harbi Sonunda Oluşan Strateji ve Taktik Kurallara Etkileri	159
SONUÇ	201

EKLER : 1. Tanklarla Yapılan Yarma
2. Taktik Uçakların Karşılaştırılması

KRONOLOJİ

BİBLİYOGRAFYA

SİLÂH FOTOĞRAFLARI

Ö N S Ö Z

Askerî tarihin meşgul olduğu konulardan biri silâhların tarihi ve silâh sistemleridir. Silâh sistemlerinin incelenmesi, meslek bakımından hem bunları tanımaya hem de bunların strateji ve taktiğe olan etkilerini değerlendirmek suretiyle, dersler çıkarılmasına yardımcıdır.

İnsanlık âleminin tarih boyunca görüp yaşadığı büyük savaşlardan biri Birinci Dünya Harbi, diğeri de İkinci Dünya Harbi'dir. Bunlardan İkinci Dünya Harbi, karşılıklı mücadele eden milletlerin, ileri teknolojiye sahip olmalarından ötürü, pek tahrip edici silâhlarla sürdürülmüştür. Özellikle tanklar, uçaklar, denizaltılar ve nükleer silâhlarla çeşitli cephelerde cereyan eden bu savaş insanlık için yıkıcı büyük kıyımlara sebep olmuştur.

Bu harp sonrasında, Almanya, Japonya ve İtalya gibi devletler tam bir yenilgiye uğrarken, İngiltere İmparatorluğu'nun da dağılmasına tanık olunmuştur. Bu sebeple dünya dengesinde meydana gelen boşluk, ideolojik mücadeleyi karşı karşıya getirmiş, Doğu Bloku ve Batı Cephesi bu mücadelede yerini almış ve dünyanın şimdiye kadar görmediği bir silâh yarışması başlamıştır. Bu yarışma, XX. yüzyıl teknolojisiyle birleşince, çok gelişmiş birçok silâh sistemleri üretilmiştir.

Silâh tarihinin bir bölümünü oluşturan bu silâh sistemlerini tanımak ve bunların strateji ve taktiğe olan etkilerini, özlü yönleriyle ortaya koymak amacı güdülerek, Em. Tümğ. Muzaffer Erendil tarafından yazılan "İkinci Dünya Harbi'nden Sonra Oluşan Silâh Sistemlerinin Taktik ve Stratejiye Etkileri" adlı bu inceleme, yetkili kurullarca gözden geçirilmiş ve silâhlı kuvvetler mensuplarının istifadesine sunulmuştur.

Cumhur ASPARUK
Hv. Plt. Korg.
As. T. ve Str. E. Bşk.

SECRET

The information contained in this document is classified "Secret" because its disclosure could result in the identification of sources and methods of the Central Intelligence Agency and other intelligence agencies, and could be of significant value to the enemy.

This document contains information that is classified "Secret" because its disclosure could result in the identification of sources and methods of the Central Intelligence Agency and other intelligence agencies, and could be of significant value to the enemy.

The information contained in this document is classified "Secret" because its disclosure could result in the identification of sources and methods of the Central Intelligence Agency and other intelligence agencies, and could be of significant value to the enemy.

SECRET

SECRET

SECRET

G İ R İ Ş

İkinci Dünya Harbi, insanlık tarihinde büyük yıkımlara yol açması bakımından, en önemli olaylardan biri olarak tarihe geçmiştir. 1939-1945 tarihleri arasında dolduran bu büyük dünya olayında, birçok devlet, doğrudan veya dolaylı olarak yerini almıştır. Dünya devletlerinin belli başlı iki grupta rol aldıkları bu mücadele, bir yanda Mühver Devletleri (Almanya, İtalya, Japonya) öte yanda Müttetikler (İngiltere, ABD, Fransa ve Sovyetler Birliği) yerlerini almışlardır. Bu harp sonunda, Mühver Devletleri kademeli olarak yenilgiye uğrayıp, karşı kampa mensup devletlerle barış antlaşmaları imzalamak zorunda kaldılar.

Harp sonrası dünyasında, Mühver Cephesi'ne mensup devletlerin etkinliklerini kaybetmesiyle, büyük bir boşluk doğunca, daha önce müttetik statüsünde bulunan Sovyetler Birliği, genişleme siyaseti güderek tarihi ideolojik savaşımını yürürlüğe koydu. Böylece Batı Bloku'na dahil devletlerle hasm durumuna girdi. Bu suretle başlayan soğuk harbin silâhlanmayla desteklenmesi yolu açılmış oldu.

Her harp sonunda olduğu gibi, İkinci Dünya Harbi de birçok sorunlar bırakarak sonuçlanmadı : Dünyanın iki bloka ayrılmasını yaratan belli başlı "Nazizm", "Faşizm" ve "Militarizm" gibi rejimlerin ortadan kaldırılması, evvelce Mühver Devletleri'nin işgaline uğramış ülkelere verilecek yeni düzen, ekonomik durumun düzeltilmesi ve nükleer enerjinin kontrolü, mevcut rejimler ve benzeri sorunlar, galip devletler arasındaki anlaşmazlıkların doğuşunu etkiledi.

Dünya kuvvet dengesinde meydana gelen boşluk, doğal olarak güçlü devletlerin hırs ve girişimlerini de destekliyordu. Sovyetler Birliği'nin dünya egemenliğine yönelik ideolojik tehdit ve girişimleri, Anglo-Saksonların başını çektiği Batı Bloku'nun tepkisiyle karşılaştı. Böylece, dünya üzerinde yeni bloklaşmalar dikkati çekti. İkinci Dünya Harbi'nin ağır şartlarını yaşayan küçük devletlerin, etkisini yakından duydukları büyük devletlerin yanında -isteyerek veya zorunlu olarak- yer almalarıyla oluşan durum, yine karşılıklı olarak kolektif savunma paktlarının kurulmasına sebep oldu. "NATO İttifakı" ve "Varşova Paketi" gibi belli başlı iki örgüt, harp sonrası dünyanın ikiye ayrılmasının simgesi oldu.

Bunlardan NATO, kolektif bir savunma paktı idi. Paktın başlıca görevi, tecavüzü caydırarak üye devletlerin güvenliğini korumaktı. Ayrıca bu ittifakın rolü, bir saldırı halinde Kuzey Atlantik bölgesinin toprak bütünlüğünü sağlamaktı. NATO'nun bu rolü gerçekleştirmesi, Varşova Paktı'yla askerî dengeyi koruyacak inandırıcı caydırıcılık sağlayacak ölçüde yeterli kuvveti hazır bulundurmasına bağlıydı. Bu yeterli kuvvet neye göre hazırlanacaktı? Doğal olarak düşman tarafın kuvvetine, daha doğrusu askerî gücüne göre.

Varşova Paktı da kolektif bir savunma paktı idi. Bu pakt, öncelikle üye ülkelerin silâhlı kuvvetlerinin Sovyet komutası altına alınmasını sağlayan bir askerî sistem sağlıyordu. Sovyetler ise, İkinci Dünya Harbi sonunda kuvvet dengesinde meydana gelen boşluktan yararlanıp, ideolojisini yayma girişimindeydi.

Tarafların birbirine karşı güvensizlikleri sonucu oluşan tehlikeye hazır olma düşüncesi, askerî yönden güçlü olmayı gerektirdiğinden, silâhlanma, sınır tanımayacak şekilde bir yarış hâlini aldı. Bu silâh yarışında, bir yandan mevcut silâhlar daha öldürücü şekilde modernize edilirken, öte yandan yeni silâhların icadı da hızlandı. İnsanlık tarihinin yaşadığı iki büyük dünya harbi, esasen harp ekonomisinin önemini ortaya koymuş olduğundan, İkinci Dünya Harbi sonrasındaki devletler arasındaki kutuplaşma hem harp ekonomisini, hem de silâh teknolojisini kızıştırdı. Bundan da, silâh sistemleri yararlanmış oldu.

Tarihi geçmişi içerisinde silâh, canlı ve cansızları yok edici veya saf dışı edici özellikleri bulunan veya bu etkilere karşı koruma imkânı sağlayan klâsik, kimyasal, biyolojik ve nükleer özellikli âlet veya maddeler olarak tanımlanabilir.

Silâh sistemi ise, belirli bir zaman diliminde, belirli kural ve ilkelere göre imal edilen ve karakteristikleri birbirine benzeyen silâh ve araçların bütünü olarak anlaşılır. Örneğin topçu silâh sistemleri denildiğinde, genellikle top yapım kurallarına uygun olarak imal edilmiş olan, ancak etki, çeki ve kullanım bakımından ayrıcalık gösteren benzer topçu silâhları grubunu kastedmiş oluyoruz.

Silâh sistemlerini incelemek için mantıkî bazı gruplandırmalar yapılabilir. Kesin bir kural olmamakla beraber, bu günkü ana sınıfları esas almak suretiyle bir inceleme kolaylığı düşünülebilir. Ancak böyle bir sınıflama içinde dahi, her üç sınıfta aynı cins silâhın bulunduğu görülür. Örneğin topçu, piyade silâhları, uçak ve helikopter gibi.

Kara kuvvetlerinde piyade sınıfı, tarih boyunca esas sınıfı oluşturmuş, ancak bu sınıfın silâhlarında önemli gelişmeler olmuştur. Örneğin, Eski Çağ'da ok-yay, mızrak, kılıç ve hançer gibi silâhlar; ateşli silâhla-

rın ortaya çıkmasıyla yerini tabanca, tüfek ve makineli tüfek gibi silâhlara bıraktığı gibi, piyadeye refakat eden hafif toplar ve roketatarlar bu sınıfın silâh sistemlerini zenginleştirmiştir. Piyade sınıfındaki silâhları, tek erin kullandığı silâhlar ve mürettebatla kullanılan silâhlar şeklinde bir ayırma tutabiliriz ki, bunlardan tek erin silâhları tabanca, bomba, makineli tabanca, piyade tüfeği, otomatik tüfek ve roketatar gibi silâhlardır. Makineli tüfekler ve geri tepmesiz toplar, birden fazla personele ihtiyaç gösterdiğinden, mürettebatla kullanılan silâhlardır.

Topçu, muharip kuvvetlere yakın destek sağlamak ve hava savunması amaçlarıyla kullanılan silâh sistemlerine sahiptir. Klâsik namlulu topçu yanında roketler ve füzeler de bu sınıf içerisinde yerini almıştır. Topçu kara sınıfında olduğu kadar deniz ve hava sınıfında da yerini korumaktadır. Ancak topçu sınıfının silâhlarında teknik imkânların müsaadesi ölçüsünde birçok değişiklikler ve gelişmeler sağlanmıştır. Bu avantajlar mermilerin tahrip güçlerinde, silâh menzillerinde, kullanışta makineleşmede (otomatikleşme), hedef tespiti, ateş tanzimi ve ateş idaresi gibi alanlarda olmuştur.

Topçu silâh sistemlerinden klâsik namlulu topçuda silâhlar, mermi yolları dikkate alınarak havan, obüs ve top gibi ayırımlarını korumaktadır.

Roket ve füzelerin, İkinci Dünya Harbi'nden sonra önem kazanmalarıyla, topçu sınıfı bu tür silâhları da bünyesine alarak silâh sistemini zenginleştirmiştir.

Topçuda silâhların çap ve menzilleri dikkate alınarak, direkt destek ve genel destek gibi görevler, manevra unsurlarının görevlerini kolaylaştırmada yine değerini korumaktadır.

Roketler ve füzeler, İkinci Dünya Harbi'ndeki uygulamalarla, askerî silâh sistemleri arasında yerini almaya ve her üç sınıfta da kullanılmaya başladı. Roketlerin çalışması, tepkili uçakların çalışma prensiplerine benzer. Belli bir hacimde yakılan, enerji yaratan maddelerin gazları bir kanal vasıtasıyla dışarıya bırakıldığında, meydana gelen tepkiyle ileri hareket eden roketler, üzerlerine yerleştirilmiş infilâk maddesini hedefe götürmek suretiyle etki yapar. Roketler, kendilerini sevk eden enerji kaynağını üzerlerinde taşıdıklarından, bu yakıt bitinceye kadar hareketlerine devam ederler. Bu nedenle klâsik topçuya nazaran daha uzak mesafeye gidebilirler. Bunlar aynı zamanda ucuza maledilirler.

Roketler, ateş sırasında mekanik olarak yönlendirilirler ve belli bir mesafeden sonra da balistik kanunlarına göre hareket ederler. Bunlarda güdüm yoktur. Buna karşılık aynı sistemle hareket eden füzeler güdümü

mümkün olan silâhlardandır. Bu özelliklerinden ötürü, seçilen bir hedef üzerine çarpıtılacak şekilde kontrollü veya güdümlü muharebe araçlarıdır. Bunlarda güdüme, atışlarından itibaren başlanabileceği gibi, mermi yolu üzerindeki herhangi bir noktadan da başlanabilir. Füzelerdeki güdümlü, silâhı sapmalardan korumak amacıyla yerleştirilmiş bir mekanizmadır. Bir füzenin başlıca parçaları roket motoru, yahut deposu, güdümlü sistemi ve infilâk maddesidir.

Birinci Dünya Harbi'nde bir baskın silâhı olarak muharebe alanında ortaya çıkan tank, İkinci Dünya Harbi'nde çok geniş alanlarda faaliyet gösteren zırhlı birliklerin temel silâhı oldu.

Nazi Almanya'sı, "Hayat Sahası" ilkesini gerçekleştirmek amacıyla büyük zırhlı birlikler teşkil etti. Bu, benimsenen "Yıldırım Harbi" prensibinin gereği idi. Zırhlı birlikler, Avrupa'da Batı Cephesi'nde, Avrupa Rusyası'nda, İtalya ve Kuzey Afrika harekâtında rol aldılar. Muharebedeki görevlerine uygun olarak hafif, orta ve ağır tanklardan oluşan zırhlı birlikler, İkinci Dünya Harbi'nin muharebelerinde etkinliklerini kanıtladı.

Mihver Devletleri karşısında muharebeye giren müttefikler de, tank silâhına aynı silâhla karşılık vermek üzere, tank yapımını hızlandırıp büyük zırhlı birlikler teşkil ettiler. Böylece, tank, İkinci Dünya Harbi'nin en çok rol oynayan silâhlarından biri oldu.

Zırhlı birliklerin İkinci Dünya Harbi'nde geniş çapta kullanılması, muharebelerin kaderini değiştirdiğinden, bunlara karşı korunma silâhlarında da önemli gelişmeler oldu. Taraflar zırhlı birliklerin etkilerini azaltmak ve bunları muharebe dışı etmek üzere, çeşitli tip ve nitelikte tanksavar silâhları imal etmeye yöneldiler. Tank mayınlarından roketlere kadar çeşitli silâhların, bu amaçla kuruluşlarda yer aldığı görüldü. Böylece, cephedeki piyadeden itibaren çeşitli sınıflarda tanksavar silâhları, yaygın şekilde kullanılmaya başlandı. Bu silâhların belingün özelliği, büyük bir zinde kuvvetine sahip olmalarıyla izah edilebilir ki, bu da tankların zırh gücünü yok etmek isteğinden ileri geldi. Bu silâhların mermilerinde çukur imla hakkı kullanmak suretiyle tankın zırhı üzerindeki etkiyi azami dereceye çıkarmak esastır.

Almanya'nın İkinci Dünya Harbi'ne çok yönlü hazırlanması, İngiltere karşısına güçlü bir donanmayla çıkmasına imkân hazırladı. Almanya, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle çıktıktan sonra, özellikle İngiltere'yle, donanma anlaşması yaptıysa da, yine güçlü muharebe gemileri yapımına hız verdi. Bunun yanı sıra büyük bir denizaltı filosu da oluşturdu. İkinci Dünya Savaşı sonrasında çeşitli kruvazörler, muhripler, denizaltılar ve hücumbotları belli başlı deniz muharebe araçları olarak donan-

malarda yerlerini korumakla beraber, uçakların önem kazanmasından ötürü, uçak gemileri ve daha sonra da helikopter gemilerinin, büyük devletlerin donanmalarında yer aldığı görüldü. Bu gemiler, yüzen hava alanları gibi, denizlerde, uçak gruplarını bir yerden başka yere kolayca taşımak imkânını verdiler. Yine İkinci Dünya Harbi'nde, nükleer enerjinin uygulamaya konulması, bu enerjinin -özellikle denizaltılarda- kullanılmasıyla denizaltıların geniş alanlarda kullanılmasına başlandı.

Deniz silâhlarındaki yeniliklerden biri de, roket-füze tipi silâhların, eski toplara göre daha uzun menzil sağlayarak, deniz muharebe araçlarındaki ateş gücünü artırmalarıdır.

Teknolojide sağlanan verimli aşamalar, hava silâh ve araçlarını, savaşların önemli bir unsuru hâline getirmiştir. Hava silâh ve araçlarının temel unsuru muharebe uçaklarıdır. Bunlar, kendi aralarında taarruz uçakları, savunma uçakları, keşif ve bombardıman uçakları gibi değişik adlarla anılırlar.

Uçakların taşıdıkları silâhlar genel olarak makineli tüfek, top, bomba, roket veya füzelerden oluşur.

Muharebe uçaklarının özellikleri, büyük sürat, yükselme, manevra ve silâh etkisi olarak özetlenebilir.

Hava muharebe araçlarına jet motorlarının uygulanması, bunların süratlerinde önemli artışlar sağlamıştır. Bundan başka, seyrüsefer âletlerindeki gelişmeler ve radarın uçaklarda kullanılması da bunlara önemli yararlar sağlamıştır.

Roket ve füzelerdeki ilerlemeler, hava savaş vasıtalarının kara, hava ve deniz hedeflerine olan etkilerini artırmış ve böylece hava silâh ve araçları muharebelerin önemli bir unsuru olarak kendini kanıtlamıştır.

Günümüzde stratejik bombardıman uçakları uzak mesafelerdeki stratejik hedeflerin ortadan kaldırılmasında başlıca vasitalardan biri olmuştur.

Düşman hava silâh ve araçlarının büyük gelişmelerle muharebe alanlarında ve yurt içinde büyük tahribata sebep olmaları, hava savunmasının önemini artırmıştır. Günümüzde hava savunmasının bir bütün olarak ele alınma zorunluluğu, havadan yapılan taarruzların öneminden ileri gelir.

Hava savunması yurt çapında bir bütün olarak ele alınmakla beraber, savaşın patlamasından sonra muharebe alanlarında askerî birliklerin kendi imkân ve kabiliyetleri içinde hava savunmasını düzenlemeleri de kaçınılmaz bir sorumluluktur.

Hava savunmasının başlıca unsurları, silâh sistemleri (uçaklar, füzeler, roketler, top ve taretler), ihbar ve kontrol sistemi ile muhabere sisteminden oluşur.

Helikopterler, dikine kalkış ve iniş yapmaları, hava alanlarına ihtiyaç göstermemeleri ve arazi arzularından etkilenmemelerinden ötürü silâhlı kuvvetler bünyesine girmiştir. Bunlar ulaştırma hizmetinde rahatca kullanıldıkları gibi, silâhlandırılmak suretiyle muharebe aracı olarak da teşkilâta girmeye başlamıştır. Ayrıca denizde mayın döşeme hizmetinde de kullanılabilen bu araçlar, geleceğin kütle hâlinde hava taarruz ve indirmelerinde kullanılmaya adaydırlar.

İkinci Dünya Harbi'nde bir İngiliz buluşu olarak ortaya çıkan radarlar, bir silâh olmaktan çok, hedef bulan ve silâhları yönlendiren bir telsiz sistemi olarak, silâhlı kuvvetlerde yerini almıştır. Çok kısa radyo (telsiz) işareti gönderip, bunun bir cisme çarparak meydana getirdiği ekodan faydalanarak çalışan bu sistem, topçuda, hava savunmasında, uçak ve gemilerde büyük ölçüde kullanılmaktadır.

Muharebelerde engellerin önemi, kayıpları azaltmasıyla açıklanabilir. Tahkimatla birlikte infilâk maddelerinin kullanılması, statik ve hareketli muharebelerin vazgeçilmez bir kuralı olmuştur. İstihkâm silâh sistemleri arasında mayınlar ve tahrip maddeleri belli başlılardır. Şok esasına göre çalışan mayınlar hem canlı hem de cansız hedeflere karşı kullanılan cinsleriyle bir tür tuzak ve tahrip vasıtasıdırlar.

"NBC" rumuzuyla silâh sistemleri arasına katılan maddeler, genellikle kütle tahriplerine yönelik amaçlara hizmet ederler. İkinci Dünya Harbi'nde ilk kez Japonya'ya karşı kullanılan atom bombası, askeri alanda nükleer harp dönemini de başlatmıştır. Büyük tahrip gücünden ötürü, nükleer enerji, günümüzde nükleer ve termonükleer harp başlıklarına, bombalara, topçu mermilerine, güdümlü mermi ve serbest roketlerin başlıklarına yerleştirilerek bir silâh hâline dönüşmüştür. Nükleer enerji basınç, ısı ve radyasyon şeklinde etkisini gösterir.

İnsan vücuduna etki yaparak bir silâh niteliği gösteren biyolojik harp vasıtaları elde edilmeleri bakımından mikrobik, hayvansal, bitkisel ve kimyasal toksinler olarak tanımlanabilir. Bu tür harp vasıtaları askeri veya sivil amaçlarla kullanıldıklarından "Mikrop Harbi" adıyla yeni bir harp türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur.

"Gaz Harbi" ve "Kimya Harbi" olarak harp tarihine geçen savaş türü, kimyasal maddelerin kullanılmasıyla yürütülen faaliyeti belirler. Bu mücadelenin başlıca unsuru gazlardır. Bunların türleri aynı zamanda etkilerini de belirler. Göz yaşartıcı, aksırtıcı, boğucu, yakıcı ve öldürücü gazlar belli başlılarıdır.

Silâh sistemlerinin strateji ve taktiğe olan etkileri daha çok uygulama alanındadır. Bu uygulama, sonucun alınmasını etkiler. Bilindiği gibi strateji ,askerî bakımdan harbin yüksek kısımlarıdır. Bu terim, silâhlı kuvvetlerin sevk ve idaresi anlamındadır; daha çok stratejik kuvvetlerle yapılan harekâtı kapsar.

Harp prensipleri olarak bilinen ilkeler, tarih boyunca çok az değişikliğe uğramıştır. “Hedef”, “taarruz”, “manevra”, “emir ve komuta birliği”, “sıklet merkezi”, “kuvvet tasarrafu”, “emniyet”, “sadelik”, “baskın” bunların pek değişmeyen belli başlı unsurlarıdır.

Taktik, stratejinin uygulamasıdır ki, muharebe alanındaki faaliyetlerini anlatır. Bu sebeple, silâh sistemlerindeki gelişmelerin etkileri daha çok taktikle ilgilidir. Örneğin antik çağda yapılan muharebelerde ateşli silâhlar yer almadığından, kütle halinde göğüs göğüse yapılan mücadele şekli, ateşli silâhların ortaya çıkmasıyla genişliğine ve derinliğine dağılma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bundan başka yakın bir dönemde manevra prensibini uygulayan süvari sınıfı yerini zırhla korunmuş ateş vasıtalarına yani zırhlı birliklere bırakmış bulunmaktadır.

Hava kuvveti ve uzun menzilli füze gibi silâhların teknolojik gelişmesi, eski savaşlardakinin aksine, sadece askerî cepheleri değil, cephe gerilerini ve yurtiçi hedeflerini hassas duruma sokmuştur. Birinci Dünya Harbi'nde, cepheyi geriden veya içeriden çökertme düşüncesi “topyekûn harp” yani “milletçe harp” ilkesinin benimsenmesine yol açmıştır. Bu, silâhların hem menzili hem de tahrip gücü bakımından gelişmesiyle izah edilebilir.

Günümüzde karada, denizde ve havada kullanılan füzeler bir yandan askerî hedeflerin öte yandan cephe gerisindeki hedeflerin korunma ihtiyacını artırmıştır. Havadan yönlendirilen silâh ve ulaştırma vasıtaları, havadan indirme veya havadan istilâ sorununu getirmiştir. Böylece harp alanının ve bununla ilgili olarak hedef alanının boyutları genişlemiştir.

Eskiden, klâsik patlayıcı maddeler, silâhların belli başlı tahrip vasıtasıydı. Nükleer enerjinin, askerî alanda boy göstermesi ise, hem konvansiyonel hem de nükleer kavramları askerî literatüre sokmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA HARBI SONUNDA POLİTİK DURUM - DÜNYA KUVVET DENGESİNDEKİ BOŞLUK - SOVYET YAYILMA POLİTİKASI - TOPYEKÜN HARP VE KOLEKTİF SAVUNMA KAVRAMLARI VE İHTİYACI

1. İkinci Dünya Harbi'nin Sonunda Dünyanın Politik Durumu

İnsanlık tarihindeki İkinci Dünya Harbi, devletlerin hemen hepsini etkilemesi, büyük yıkımlara sebep olması ve devletlerin coğrafyasını büyük ölçüde değiştirmesiyle belingindir. [1] Bu mücadele, 1945 yılında fiili olarak sona ermişse de, etkisi ve ortaya çıkardığı sorunlar, uzun yıllardan beri insanlık tarihini meşgul etmekte ve daha da edeceği muhtemel görülmektedir. Bu yönüyle İkinci Dünya Harbi siyasî ve askerî tarihte derin izler bırakmıştır.

İkinci Dünya Harbi'nde birbirine karşıt başlıca iki cepheye toplanan milletler, amaçlarına ulaşmak için mücadele ettiler. Taraflardan biri askerî ve siyasî literatürde "Mihver Devletleri" [2] olarak yer aldı. Mihver Devletleri Almanya, İtalya ve Japonya'dan kurulu askerî ve siyasî birliği oluşturuyordu. Bunun karşısında yer alanlar "müttefikler" adıyla tanınan Batılı devletler ve bunların müttefikleriydi. Bu grubun başlıca üyeleri İngiltere, ABD, Fransa ve Sovyetler Birliği ile bu kampa dahil diğer devletlerden oluşuyordu.

1 Eylül 1939'da başlayıp 1945 yılında sona eren İkinci Dünya Harbi Almanya, İtalya [3] ve Japonya'nın [4] yenilgiyi kabul ederek silâhlarını bırakmalarıyla sonuçlandı.

[1] İkinci Dünya Harbi'ne ana hatlarıyla değinilmiştir.

[2] Mihver Devletleri, adını Hitler Almanyası ile Faşist Mussolini İtalyası arasında yapılan ittifaktan kaynaklanır. Bu iki devlet arasında 25 Eylül 1936'da yapılan gizli anlaşmadan sonra Roma-Berlin Mihveri deyimi yaygınlaşmıştı. Almanya, İtalya ve Japonya arasında yapılan anlaşma bu yıllarda "Antikomintern Pakt" adıyla da anılmıştır.

[3] İtalya olayları ve Almanların İtalya'yı savunması kendi bölümünde ele alınmıştır.

[4] Japonya'nın teslim oluşu kendi bölümünde anlatıldı.

Avrupa'daki Alman direniş; batıda ABD ve İngiltere'nin; doğuda Sovyetler Birliği kuvvetlerinin taarruzu ve Alman topraklarını istilâsıyla kırılabilirdi. 1 Mayıs 1945 günü, Hamburg'daki Alman radyosu saat 21.45' te şu haberi verdi : "Führerimiz Adolf Hitler'in bu gün öğleden sonra Başbakanlık'taki emir ve komuta makamında Bolşevizme karşı son nefesine kadar çarpışarak Almanya için hayatını verdiği Führer Genel Karargâhı'ndan bildirildi. Führer [5] 30 Nisan'da Büyük Amiral Dönitz'i kendisine halef tayin etti." [6]

"Üçüncü Rayh" olarak da bilinen, Nazi iktidarının kayıtsız şartsız ve tam anlamda teslim oluşuyla, Avrupa'da harp fiilî olarak sona erdi. İkinci Dünya Harbi'nde Müttetiklerin kayıtsız şartsız teslim ilkelerinin gerekçesi vardır. "Müttetik Devletlerin bu husustaki kesin istek ve iradeleri şöyle bir gerekçeye dayanıyordu : "Üçlü Pakt Devletleri -Almanya, İtalya ve Japonya- tamamen kayıtsız ve şartsız yere serilmedikçe, bir müddet olsun devam edecek gerçek bir barış sağlanması imkânsızdır. "Kayıtsız ve şartsız teslim" parolası ilk defa 1943 yılı Ocak ayı ortasında kesin bir mahiyet aldı ve bu parola, Başkan Roosvelt ile Başbakan Churchill'in buluştuğu Casablanca Konferansı'nda kararlaştırıldı.

Böyle bir karara varılmasının iki sebebi vardı : Birincisi, harp durumu, zamanla Almanya ve İtalya'yı mağlup etmenin mümkün olduğu faraziyesine dayanmaya müsaitti. Aynı zamanda Üçlü Devletlerin harp potansiyellerinin bütünüyle yok edilmesi hâlinde, harbin de kesin surette sona ereceği malûmdu. İkincisi : Düşman devletlerin toptan teslim olmaları için ileri sürülecek hedefin Müttetik Devletler'in müşterek harp hedefi olması gerekiyordu. Böyle bir müşterek plânın tespiti, bir yandan Mihver Devletleri'nin koalisyon devletlerinden biri veya diğeri ile tek başına barış yapmak ümitlerini tamamen kırarak, diğeri yandan da Birleşmiş Milletler arasındaki bağları daha çok sağlamlaştıracaktı... Bir kere şu sabittir ki; bu beyanat, Birleşmiş Milletler'e mensup bir devlet tarafından değil, iki Anglo-Sakson devletin ortak bir beyanatıdır. Casablanca'da temsil edilmemiş olan Rusya, sonradan bu karara uymuştur." [7]

Alman kuvvetlerinin Müttetik kuvvetleri karşısındaki direniş 6/7 Mayıs gecesi sona erdi. "Almanya'nın teslimine ait imza işi iki safhada gerçekleşti. Birincisi 7 Mayıs sabahı saat 02.15'te Reims'de; ikincisi 9 Mayıs'ta Berlin'de." [8]

[5] Almanya'nın Führer'i Hitler 29 Nisan 1945 akşamı Başbakanlık Karargâhı'nda Eva Braun ile evlenmiş ve ertesi günü aynı yerde intihar etmişlerdir.

[6] Moos Herbert von; Büyük Dünya Olayı, c. 6, İstanbul, KKKK Basımevi, 1952, s. 320.

[7] a. g. e.; s. 310.

[8] a. g. e.; s. 325.

8 Mayıs'ta Müttefikler Genel Karargâhı'ndan yapılan yayın şöyle idi : "Tekmil Alman Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri 7 Mayıs 1945 günü Orta Avrupa saati ile 01.45'te Müttefikler Seferi Kuvvetleri'yle Rus kıtalarına kayıtsız ve şartsız teslim oldular.

8 Mayıs 1945 günü Orta Avrupa saati ile 23.01'de yürürlüğe giren teslim hükümleri Alman Başkomutanlığı'nın bir mümessili tarafından imzalandı. Müttefik Seferi Kuvvetler Kıtaları harekâtı durdurmak ve teslim keyfiyeti kesinlik kazanıncaya kadar yerlerinde kalmak emrini aldılar." [9]

Alman Silâhlı Kuvvetleri'nin tamamen teslim olmasından bir ay sonra "Üçüncü Rayh" diye bilinen tekmil teşkilât yıkılarak, hükümranlığı ortadan kaldırıldı. Böylece üç büyük devletin Yalta'da aldıkları Almanya'nın işgal ve kontrolü kararı gerçekleşme safhasına girmiş oldu. Bu son Alman Hükümeti'nin ortadan kalkmasından sonra, Müttefikler kontrol komisyonu yani yabancı bir yüksek otorite onun yerini aldı. 5 Haziran 1945'te işgalin haklılığı ve yasalığı, ABD, Büyük Britanya, Sovyet Rusya ve Fransa tarafından onaylanan tedbirlerle sağlandı. Bu konuda Müttefiklerin yayınladığı dört deklarasyon, Almanya'yı idare için esas hükümler getirdi. Bunlardan 1 numaralı deklarasyon şöyleydi :

"Alman Silâhlı Kuvvetleri tamamen mağlup olmuş ve kayıtsız şartsız teslim olmuştur; harbin sorumluluğunu taşıyan Almanya, muzaffer devletlerin arzu ve iradelerine muhalefet etmeye muktedir değildir. Almanya, kendisine gerek şimdi ve gerekse daha sonra yüklenecek bütün isteklere baş eğecektir. Almanya'da nizam ve intizamın korunması, memleketin idaresi ve muzaffer devletler isteklerinin yerine getirilmesi sorumluluğunu üzerine alacak hiçbir merkezi hükümet yahut otorite yoktur. Bu maksat için gerekli tedbirler alınmaktadır. Dört müttefik hükümet, bu suretle tekmil Almanya'ya ait işlerde, Alman Hükümeti'ne, Alman Silâhlı Kuvvetler Komutanlığı'na ve tekmil devlet şehir hükümet ve mahalli otoritelere ait vazifeler de dahil olduğu halde, en yüksek otoriteyi üzerlerine almaktadır. Bu yetkilerin üstlenilmesi, Almanya'nın ilhakını mucip olamaz. Dört müttefik hükümet, daha sonra Almanya'nın yahut herhangi bir kısmının hudutlarını, Almanya'nın yahut herhangi bir bölgesinin hukuki durumunu tayin ve tespit edeceklerdir." [10]

Bu deklarasyonu 2, 3, 4 numaralı deklarasyonların çıkarılması izledi. Böylece bu dört deklarasyon özetle : Almanya'nın mağlup olduğunu, en yüksek devlet otoritesinin Müttefik Hükümetler tarafından ele alın-

[9] a. g. e.; s. 328.

[10] a. g. e.; s. 350.

diğını, kontrol mekanizmasını, işgal bölgelerini ve diğer Birleşmiş Milletler Hükümetleri'yle görüş alış verişini düzenlemiş oluyordu. Böylece Alman devlet teşkilâtının varlığı 5 Haziran 1945'ten itibaren sona ermişti.

İtalya'nın Teslim Olması

Avrupa'daki Mihver Devletleri'nden biri olan İtalya'daki olaylar Müttefik Kuvvetlerin bu ülkedeki ilerleyişine paralel olarak gelişmeler gösterdi.

İtalya'daki olaylar Kuzey Afrika muharebelerinin Müttefikler tarafından kazanılmasından sonra süratle gelişti. 1943 yılı baharında Tunus'ta cereyan eden muharebeler, Mihver kuvvetlerinin kaderini tayin etti. 12 Mayıs 1943'de Afrika'daki Alman-İtalyan kuvvetlerinin Bon Burmu'nda Müttefiklere teslim olmasından sonra mücadele, İtalya'ya atladı. Müttefikler, Orgeneral Eisenhower komutasındaki müsterek kuvvetleriyle 9/10 Temmuz 1943 gecesi Sicilya çıkarmasını gerçekleştirdiler. Sicilya'daki muharebeler İtalya'yı kendi topraklarını savunma sorunuyla karşı karşıya getirdi ve bu olaylar İtalya'daki Faşist yönetimi de sarstı. "Bu günlerde İtalya'da büyük siyasî olaylar cereyan etmeye başladı. Bu olaylar Sicilya muharebeleri üzerine önemli etkiler yapmaktan uzak kalmadı. 25 Temmuz Pazar günü akşamı ortalığa yayılan, Mussolini'nin düşüşü haberi bütün dünyada bir sürpriz teşkil etti. Daha evvel, yani ayın 19'unda Mussolini Dolomitler'deki küçük Feltre şehrinde Hitler'le konuşmuştu. Bu konuşma sonucu memnuniyeti çekmemişti. Bunu takiben yapılmış olan büyük faşist şurasının heyecanlı bir toplantısında, İtalyan diktatörüne karşı güvensizlik beyan edilmişti. Bu sebeple kral, onu kendi diktatörlük yerinden kaldırdı ve Mareşal Badoglio'yu kabine teşkiline memur etti. Mussolini muhafaza altına alındı ve bir müddet Abruzzi Dağı'ndaki Gran Sasso'ya götürüldü. Alman SS'lerinin çok çüretli bir şekilde yaptıkları bir alkın ile Mussolini 12 Eylül'de oradan kaçırıldı ve kendisi için bir tahlihsizlik eseri olarak Führer genel karargâhına götürüldü.

Mareşal Badoglio'nun ilk resmî tebliğinde : "Harp devam edecektir" deniliyordu. Halbuki başlangıçtan itibaren bu söze güvenilmiyordu. Faşist rejimin düşüşüyle beraber, İtalyan düşüncesi bakımından, artık harp haklı ve gerekli olmaktan çıkmış bulunuyordu. Memleketin iç durumu böyle olmakla beraber, harbin devam etmesi, baş döndürücü bir hareketin doğurduğu titremenin doğal olarak çıkardığı sese benziyordu. Harp

vardı, fakat bunu sürdürmek için yeni bir atılım yapılamıyordu. Her nasılsa içinde bulunulmuş olan bir ödevin o ana mahsus boş gereklerini yerine getirmekten fazla bir harp gayreti göstermek de akıldan geçmiyordu.” [11]

İtalya'daki bu hava Sicilya'daki direnişi etkilemekten geri kalmadı. İtalyan kıtaları harekâtı durdurmak bir yana, bazı yerlerde toplu halde Müttefikler tarafına geçmeye başladı. Bunun üzerine Sicilya'ya Alman takviye kuvvetleri gönderilip, İtalyan kuvvetleri elden geldiğince cephe- den uzaklaştırılmaya başlandı. Ancak Sicilya'daki Alman kuvvetleri, Müttefik baskısı altında boşaltılarak muharebeler İtalya yarımadasına intikal etti.

Müttefikler İtalya'yı da kayıtsız şartsız teslim almaya kararlıydılar. Bu sebeple muharebeleri İtalyan yarımadasına aktardılar. Bu olaylar sırasında “Badoglio Hükümeti, Müttefiklerle konuşmaya başladı. Bu konuşmalar sonucunda, 3 Eylül 1943'te mütareke yapıldı. Bu mütareke ancak 8 Eylülde resmen ilân edildi. Bunun önemli hükümleri şunlardır :

“İtalyan kuvvetleri derhal her türlü düşmanlığa son verecektir. İtalyan Donanması ve Hava Kuvvetleri Müttefik Komutanlığı emrine girecektir.

Tekmil İtalya bölgesi adalarıyla beraber harp ihtiyaçları maksadı için Müttefikler emrine girecektir.

Müttefikler tarafından henüz teslim alınmamış bulunan uçak meydanları ve donanma üsleri, bunlar teslim alınıncaya kadar İtalyan kuvvetlerinin himayesi altında bulunacaktır.

Halen memleket dışında muharebe etmekte olan silâhlı İtalyan birlikleri İtalya'ya getirilecektir.” [12]

Bu mütareke hükümlerine rağmen İtalya'daki Alman kuvvetleri, bir taraftan aldığı takviyelerle İtalya'nın savunmasını sürdürmekteydi. Bundan başka İtalyan kuvvetlerinin çoğunluğu Balkanlar'da bulunuyordu.

İtalyan Hükümeti'nin mütareke akdine rağmen Alman Führeri Hitler 10 Eylül 1943'te şu demeci yayımlamıştı : “İtalya'nın ayrılmasının askerî bakımdan o kadar önemi yoktur. Çünkü memlekette cereyan eden muharebeler aylardan beri daha ziyade Alman kuvvetleri tarafından yapılmaktadır. Biz bu muharebelere şimdi her türlü engellerden temizlenmiş olarak devam edeceğiz. [13]

[11] Schumacher Edgar; İkinci Dünya Harbi Tarihi, Cev.: Lütfullah Ecevit, İstanbul Askerî Basımevi, 1948, s. 203.

[12] a. g. e.; s. 205.

[13] a. g. e.; s. 206.

İtalya muharebeleri 1943 ve 1944'de inişli çıkışlı sürüp gitti. 4 Haziran 1944'de Roma düştü. Kral Victor Emanuel 5 Haziranda krallıktan çekildi ve onunla birlikte Badoglio Hükümeti de düştü. Veliâhd Umberto krallık naibi oldu ve kabineyi de Bonomi kurdu.

Muharebelerin fasılasız devamı sırasında her iki tarafın kitaları arasında İtalyan birliklerinin bulunuşu garip bir durum olarak sürüp gidiyordu. Bir diğer önemli husus da Alman işgal bölgesinde partizan hareketlerinin canlılık kazanmasıydı. Bu İtalyan partizanları Mareşal Tito'nun Yugoslav partizanlarıyla işbirliği yapıyordu. [14] İtalya'daki Almanlar zorunlu olarak İtalya'nın savunmasını yürütürken, öte yandan yalnızlığı da yaşıyorlardı.

İtalya muharebesi 1944 yılında devam ederken. 6 Haziran 1944 sabahı, Müttefik Yüksek Komutanlığı, Batı Avrupa'nın istilâsını amaçlayan Normandiya Harekâtı'nı icraya başladı. [15]

Batı'daki çıkarma harekâtından sonra doğudaki Rus taarruzî harekâtı da şiddetlendi.

İtalya Cephesi'ndeki muharebeler, Müttefiklerin Kuzey İtalya'ya çıkmalarından sonra istikrara kavuştu. 29 Nisan 1945'te İtalya'daki Almanlarla Müttefikler arasında bir mütareke imzalandı ki, bu, İtalya seferinde ikinci mütareke olarak geçer. Bu mütarekenin de özelliği teslimelanan düşmanın İtalyanlar olmayıp Almanlar olmasıdır. Bu mütareke Kuzey İtalya'daki Almanlarla onların himayesi altında kurulmuş olan neofaşist hükümeti ilgilendiriyordu. Bu sırada neofaşistler Kuzey İtalya'da egemendi. Güney İtalya ise, krallığa bağlı idi. Daha önce Hitler tarafından Gran Sasso'da kurtarılan Mussolini neofaşistlerin başına geçmişti. Onun hükümet merkezi Gardsce'de idi. Ancak Mussolini'nin iç politikadaki etkinliği yok gibiydi. Bundan başka bu kuruluş içinde çıkar çatışmaları da çoktu. Böylece Kuzey İtalya'da faşist, neofaşist, partizan, vatansever ve komünist adı altında birçok gruplar ontanı karıştırmakta, Almanların çekilmesiyle tam bir kaos havası estirilmekteydi.

[14] Yugoslavya'da mevcut iki partizan grubundan General Mihailoviç, Kahire'de bulunan Yugoslav Hükümetini tanıyor, Mareşal Tito'nun emrindeki "Yugoslavya Millî Kurtuluş Ordusu" adıyla anılan partizan grup ise, Sovyetler Birliği'ne yönelik bir tutuma sahipti.

[15] 1943 yılı Ocak ayında yapılan Tahran görüşmelerinde Stalin, Roosevelt ve Churchill tarafından Müttefik asveri harekât alanları tespit edilirken, özellikle Batı Avrupa'ya yapılacak çıkarma ve bu çıkarmanın doğuda SSCB'nin yapacağı taarruz harekâtıyla ahenkli duruma getirilmesi de öngörülmüştü.

Kuzey İtalya'daki Alman kuvvetleri komutanlığı ile yapılan ateşkes anlaşması daha yürürlüğe girmeden önce, faşist liderlerin takibi ve yakalanması kararını alan Müttefikler, bu amaçla harekete geçtiler. Bu harekâttâ Faşist Parti'nin yüksek kademelerinde bulunanlar ilk hedefi teşkil ediyordu. Neofaşistlerin takip ve yakalanması gece ve gündüz hızla sürdürüldü.

Mussolini tevkif edilmezden önce neofaşist şeflerinin Como'da yaptığı bir toplantıya katıldı. Burada diktatörün fikri alınmadan Kurtuluş Komitesi tarafından alınmış olan teslim kararını kabul ettiler. Bunun üzerine Mussolini oradan ayrıldı ise de, Farinacci ve Pavolini gibi liderler onu geri getirdiler.

Kuzey İtalya'da merkezi Milano olan İtalya Kurtuluş Komitesi, Mussolini, Farinacci ve benzeri liderlerin Milano'ya gönderilmesini istedi. Mussolini ve yandaşları 28 Nisanda Como Eyaleti'nin Giulino Dimezzegra'da tevkif edilip kısa bir mahkmeden sonra kurşuna dizilmek suretiyle öldürüldü.

Uzak Doğu Harbi Sonunda Japonya'nın Teslim Olması

Uzak Doğu'da Japonlarla Müttefikler arasındaki muharebeler, hem karada ve hem de Büyük Okyanus'taki adalarda cereyan etti. Başlangıçta Japonların yayılmalarıyla genişleyen muharebe alanı 1945'te Japon anavatanı etrafında daralmaya ve Japonların evvelce zapt ettiği ülke ve adalar düşmeye başladı.

1945 yılı Nisanında Okinawa'nın ele geçirilmesinden sonra, Japon endüstri ve liman şehirlerine Müttefik hava taarruzları başlatıldı. Bu hava taarruzlarında süper uçan kaleler ve binlerce güçlü bomba kullanılmaktaydı. "Bombardımanların yaptığı müthiş tahribatın sonucu olarak şu gerçekler meydana çıktı : 3 Temmuz 1945'te dört buçuk milyon Japon'un evsiz ve barksız kaldığı ve beş önemli Japon şehrinin (yani Tokyo, Osaka, Yokohama, Nagoyo ve Kobe) % 18-35 oranında tahrip edildiği anlaşıldı. Haziran ayı içersinde yalnız Japon güney limanları sularında Müttefik avcı uçakları tarafından toplam 164.000 tonluk Japon gemisi batırıldı." [16]

Uzak Doğu'da Müttefik baskısının artmasına paralel olarak, Japonya'nın savunulması hazırlıkları daha 1945 yılı baharında başlatılmıştı. "Düşman cephesinin Japon anavatanına böyle tehditkâr bir şekilde yaklaşması Japonya'da kuvvetli tepkiler uyandırdı. 1945 yılı Mart sonunda, Almanya'da olduğu gibi, halkın muharebeye topyekûn katılması gereği ilâ-

[16] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 420.

ve edildi ve bir istilâ hâlinde vatani savunmak için bir "millî hücum teşkilâtı" yaratıldı. Düşman çıkarmasını önlemek için her türlü tedbir ve düzen alındı. Okinawa'ya yapılan Amerikan çıkarması, Japonya'da bir defa daha bir hükümet bunalımı doğurdu. Kaiso Kabinesi çekildi; bunun yerine Suzuki Kabinesi geçti. Rusya ile Japonya ilişkilerinin değişmek üzere bulunması felâketin yaklaştığını gösteriyordu. Bu değişiklik, Sovyetler Birliği tarafından, nisan ortasında, tarafsızlık anlaşmasının feshiyle başladı." [17]

Avrupa'da Mihver Devletleri'nin yenilgisi ve teslimi de Uzak Doğu harekâtını önemli ölçüde etkiledi. "Avrupa'da silâhlar artık yere bırakıldığı bir anda, Doğu Asya'daki olaylar da yeni ve şiddetli bir şekil alıyordu. Avrupa'da harp bittiği için bütün ilgililer ve harekâtın tekmiil ağırlığı artık doğuya yöneltiliyordu. Her şey, Müttefiklerin lehine ve Japonya'nın zararına bir durum alıyordu. Gerçi Japonya, şimdiye kadar yalnız başına muharebe etmekteyse de, Anglo-Saksonlar buna karşı kendi harp potansiyelinin bir kısmını muharebeye sokuyorlardı. Japonya şimdiye kadar, düşmanın güttükçe artan üstünlüğüne karşı inisiyatifi ve harekâta birliği elinde bulundurmak imtiyazına malikti. Fakat şimdi bunu da büsbütün kaybetmişti. Şimdi Müttefik Devletler'in zafer iradeleri, Avrupa'da başarıyla bitirilen harp dolayısıyla yüksek bir maneviyat ve bilinçle Uzak Doğu'daki düşmana yöneltilmiş bulunuyordu. Başka yerlerde serbest kalan tekmiil kuvvetler, Uzak Doğu istikametine gönderiliyordu. [18]

Müttefikler, Japonya'ya ezici bir yumruk indirmeden önce, Potsdam' da alınan karar gereğince, 27 Temmuzda teslim olma teklifi yaptılar. Ancak Japonlar ertesi günü bu teklifi reddettiler. "27 Temmuzda Truman, Churchill ve Tschan-Kai-Shek tarafından yapılan resmî beyanname sessizlikle karşılık gördü; ancak Tokyo Radyosu, son acı akibete kadar Japonya'nın haribe devam edeceğini yaydı." [19] Bundan sonra dünyada önemli bir olay olarak tarihe geçen atom bombasının kullanılmasına tanık olundu. "İlk atom bombası 6 Ağustos 1945'te Hiroschima şehrine düştü. Sonradan alınan bilgiye göre, bu bombanın ağırlığı dört tondur. Bunun yaptığı maddî ve manevî etki çok büyüktü. Bunun etkisi, aynı ağırlıktaki bir kırıcı bombanın etkisinden bin defa daha fazla idi. Bunda önemli olan mesele, bu bombanın etkisinin fazlalık oranı değil, bilâkis büsbütün yeni ve feci bir kuvvetin ilk defa harp işlerine sokulmuş bulunmasıdır." [20]

[17] Schumacher Edgar; İkinci Dünya Harbi Tarihi, s. 282.

[18] a. g. e.; s. 285.

[19] İkinci Dünya Harbi Olayı, c. 6, s. 422.

[20] Schumacher Edgar; İkinci Dünya Harbi Tarihi, s. 287.

Sovyetler Birliği 8 Ağustosta Japonya'ya harp ilân etti.

9 Ağustosta, ikinci atom bombası Japonların donanma üssü olarak ünlü Nagasaki'ye atıldı. Japon Haberler Ajansı 10 Ağustosta yaptığı yayında, Japonya'nın Potsdam Konferansı şartlarını kabule hazır olduğunu bildirdi. Japonya, Müttefik Devletler'in şartlarını 14 Ağustosta kayıtsız şartsız kabul etti. 16 Ağustosta cephelerdeki muharebeler durdu. "Japon harp kuvvetlerinin resmen teslimini, Uzak Doğu'da başkomutan ve geniş yetkili genel delegesi Mac Arthur, Büyük Britanya, Rusya ve Çin temsilcilerinin huzurunda, Missouri zırhlısında kabul etti. Japonya'nın tesliminin imzası 2 Eylülde Tokya'da vuku buldu." [21]

"Siyasetin başka araçlarla devamı" olarak nitelenen harp, bütün dünya üzerinde yaygınlık kazanıp "İkinci Dünya Harbi" olarak siyasî ve askerî tarihe geçtikten sonra, 1945 yılında sönmeye yüz tuttu. Almanya, İtalya ve Japonya ile bunlara katılan daha küçük devletlerin silâhlı kuvvetlerinin teslim olmasıyla, yıkılmış şehirler, ölümler, yaralılar, esirlerle dolu acıklı bir tablo, harp sonu dünyasının hazin görünüşünü oluşturdu.

Harbin son yılı olan 1945'in Şubat ayında, Yalta'da (Kırım'da) toplanan Müttefikler harbin sona endirilmesi sorunlarını görüşmeye başladılar ve gelecekteki Avrupa'nın yeni düzeniyle barışın sağlanması gibi konuları da aralarında tartıştılar. Harp fiilen bittikten sonra "San Fransisco Konferansı" toplandı. Bu konferans, herkes tarafından kabul ve taahhüt edilen esasları hazırlamayı amaç edinmişti. 25 Nisan 1945'te toplanan birinci San Fransisco Konferansı, Birleşmiş Milletleri teşkilâtlandırmayı öngördüğünden, oldukça tartışmalara neden oldu. Bundan ötürü, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı konusuna da değinmek gerekir.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı

Kısa tanımıyla Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, "Dünyadaki milletleri bir araya getirip, barış ve güveni sağlamlaştıran, politik, ekonomik, sosyal, kültürel meselelerin çözümünü için kurulmuş bir teşkilâttir." [22]

Bu teşkilâtın ayrıntılı olarak amacını belirtmek gerekirse : "Dünya ülkelerinin barış içinde birlikte yaşayabilmelerini sağlaması, uluslararası uyumsuzlukları barışçı yöntemlerle çözümlenmek, barışı sağlayacak ekonomik ve sosyal kalkınmayı dünyada sağlayıcı tedbirleri almak için kurulmuş en büyük uluslararası teşkilâttir. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce kurulan ve farketkili olanmayan Milletler Cemiyeti'nin yerine, İkinci

[21] a. g. e.; s. 289.

[22] Birleşmiş Milletler; NATO ve Varşova Pakı, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1987, s. 1.

Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmuştur. Milletler Cemiyeti denemelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen, savaşı önleyecek bir teşkilât kurulması fikri canlılığını kaybetmemiş ve özellikle, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra giderek daha çok güç kazanmaya başlamıştır." [23]

Bu teşkilâtın kurulmasıyla ilgili düşünce ve girişimlerin, harbin şiddetle sürdüğü dönemde başladığı dikkati çeker. Çünkü harp felâketinin dünya üzerinde nelere sebep olduğu iyi değerlendirilmiştir. Birleşmiş Milletler'e ait ilk girişimler Anglo-Sakson cephesinde filizlenmiştir.

AİBD Başkanlarından F. D. Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill 14 Ağustos 1941'de, Atlas Okyanusu'nda bir gemide buluşup, "Atlantik Bildirisi"ni yayımlamışlardı ki, bu bildiriyle harpten sonra uluslararası bir güvenlik sisteminin kurulması düşüncesi dünyaya açıklanmıştı. Bu bildiri dünya çapında bir Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın kurulması yolunda ilk adımı oluşturmuştur.

Yine İkinci Dünya Harbi'nin devamı sırasında, 1 Ocak 1942'de, Washington'da bir Birleşmiş Milletler Bildirisi imzalanmıştır ki, bunu da Mihver Devletleri'ne karşı savaşan yirmi yedi devlet imzalamıştı. Bu alanda atılan ikinci adımdan sonra 1 Kasım 1943'te Moskova'da AİBD, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Çin temsilcileri tarafından imzalanan "Moskova Bildirisi"de bir gelişmeydi. Bu bildiri de yirmi iki devlet Almanya, İtalya ve Japonya'ya karşı savaşacaklarını kabul etmişlerdi.

Bu tarihten sonra da "Dumbarton Oaks Konferansı" toplandı. "Dumbarton Oaks Konferansı 21 Ağustos 1944'te açıldı. Buna devlet adamları, diplomatlar, generaller, amiraller, siyasi uzmanlar, maliyeciler ve iktisatçılar katıldı. Bu konferansın hedefi, silâhlı anlaşmazlığı ortadan kaldırmak ve daimî bir barış kurmaktır." [24]

Bu konferans aylarca sürdü ve önerilerin resmî metni içersinde şunlar dikkati çekti : "Milletlerarası bir teşkilât kurulmalıdır. Aşağıdaki noktaları gerçekleştirmek için bu teşkilât gerekli tedbirleri almalıdır. Bu teşkilât milletlerarası barış ve güvenliğin korunmasını sağlamaya çalışmalıdır. Barışın tehdit edilmesine, tecavüzlere ve barışı taciz eden diğer hususlara karşı tedbirler alınmalıdır. Bu teşkilât, milletler arasında da barışçı ilişkileri teşvik etmeli ve cihan barışını güvenlik altına almak için diğer tedbirleri almalıdır. İktisadî, sosyal meseleleri çözmek için milletlerarası işbirliğini teşvik etmelidir." [25]

[23] a. g. e.; s.1.

[24] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 203.

[25] a. g. e.; s. 205.

Dumbarton Oaks Konferansı'ndan sonra 4 Şubat 1945'te Kırım yarımadasında Yalta'da bir konferans toplandı. Bu konferansta Almanya'nın işgali ve kontrolü, Milletlerarası Barış Organizasyonu, Polonya ve Yugoslavya gibi devletlere ait sorunlar görüşüldü.

Bundan sonra 25 Nisan 1945'te başlayan San Fransisco Konferansı'nda, 46 devlet (Türkiye de dahil) Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı görüşerek 26 Haziran 1945'te kabul etmişler ve böylece Birleşmiş Milletler doğmuştur.

Bu anlaşmanın ön sözünde özetle; gelecek nesilleri harp belasından korumak, insan hakları, devletlerarası hukuka saygı, sosyal ilerleme, iyi komşuluk ve barış içinde yaşamak gibi önemli hususlar yer almıştır.

Kurtulan Avrupa'da Yeni Düzen

Yalta Konferansı'nın kararlarından biri, kurtulan Avrupa'da kurulacak yeni düzen sorunu idi. ABD, Sovyetler Birliği ve Birleşik Krallık (İngiltere) bu konuyu düşünüp bir beyanname imzalamışlardı. Bunun özü; "Kurtulan Avrupa'daki geçici bir istikrarsızlık dönemi sırasında Nazi egemenliğinden kurtulan Avrupa milletleri ile eskiden Nazi uydusu olan milletlere yapacakları yardım hareketini koordine etmeye ve önemli politik ve ekonomik durumlarını demokratik metotlarla çözmeye hazır olduklarını beyan ederler. Avrupa'da nizamın yeniden kurulması ve millî ekonomik hayatın yeniden canlandırılması için kurtulan Avrupa milletlerinin Nazizm ve Faşizmin son izlerini yok etmek ve demokratik müesseseler kurmak düşüncesi ve metodu ile hareket etmesi gereklidir. Atlantik Beyanname'si'nin esası şudur : İdaresi altında yaşamak istedikleri hükümetleri seçmek, tecavüz hareketleri ile hükümranlık hakları ve bizzat kendi kendilerini idare hakları zorla ellerinden alınmış milletlerin bu haklarını tekrar kurmak her milletin hakkıdır. Kurtulan milletlerin bu haklarını kullanabilmeleri için gereken şartları teşvik etmek maksadıyla üç devlet, kurtulan Avrupa devletleriyle evvelce Mihvere uydu olan devletler içindeki milletlere, durumlarının gerektirdiği gibi şu maksatlarla yardım edeceklerdir : 1. Barış için gerekli şartları hazırlamak. 2. Felâkete uğramış milletlerin kalkınması için etkili tedbirleri almak. 3. Geniş esaslar içinde halkın tekmil demokratik elemanlarını temsil eden ve derhal yapılacak bir serbest seçim ile yeni bir hükümet kurmayı vadeyleyen ve halk iradesine saygı gösteren ve gerekirse bu gibi seçimleri kolaylaştıran geçici bir hükümet kurmak." [26]

[26] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 210.

Yalta Konferansı'ndaki anlaşma konuları özetlenirse; "Avrupa'da devam eden harbin sevk ve idaresinde koordinasyon; Almanya'nın işgali ve kontrolü; milletlerarası bir barış teşkilâtı vücuda getirilmesi, kurtulan Avrupa'da politik ve ekonomik meseleleri çözmek için girişim, Polonya, Yugoslavya dışişleri bakanlarının daimi konferansı." [27]

Bunlar, Avrupa'ya gelecekte verilecek yeni düzenin ana hatlarıydı.

2. Mihver Devletleri'nin Teslim Oluşuyla Ortaya Çıkan Sorunlar

Savaşlar, dünyadaki normal düzenin bozulması, karışması ve zoraki olarak değiştirilmesine sebep olduklarından, İkinci Dünya Harbi de 1939-1945 yılları arasında, dünya devletlerinin haritasında birçok düzen değişikliklerine sebep olmuştur. Bu sebeple, 1945 yılından itibaren savaşın yarattığı birçok sorun çözüme ihtiyaç göstermiştir. Kuşkusuz bu sorunlar, galip gelen devletlerin ana tutumları, ideolojileri ve istekleri doğrultusunda bir sonuca ulaştırılacaktı.

İkinci Dünya Harbi biterken, dünya üzerinde ortaya çıkan sorunları bazı başlıklar altında toplamak suretiyle incelemeyi sürdürmekte yarar vardır. Siyasî, askerî, hukukî, ekonomik ve sosyal yönleriyle bu sorunlar şöyle sıralanabilir :

- a. Mihver Devletleri'nin işgal ve kontrol statüsü ile Nazizm, Faşizm ve Militarizmin ortadan kaldırılması.
- b. Mihver kuvvetleri tarafından işgal edilmiş ülkelere verilecek yeni düzen.
- c. Mağlup devletlerle yapılacak barış antlaşmaları.
- d. Ekonomik durumun düzeltilmesi.
- e. Atom enerjisinin kontrolü.

Almanya Sorunu

Alman Silâhlı Kuvvetleri'nin teslimiyle [28] gerçekleşen fiilî durumda, Hitler'in ölmeden kendisine vekil tayin ettiği Amiral Dönitz'in kurduğu bir kabine işe el koymuştu. İşgalle birlikte bu Dönitz kabinesi üyeleri de tevkif edildiler. Böylece Alman Hükümeti'nin meşruiyet ve varlığını korumak amacını taşıyan son Alman Hükümeti de ortadan kalkmış oldu. Bunun yerine Müttefikler Kontrol Komisyonu kuruldu. Bu komis-

[27] a. g. e.; s. 212

[28] 7 Mayıs 1945'te Reims şehrinde Jodl tarafından imzalanan ve 8 Mayıs'ta Berlin'de Keitel tarafından onaylanan mütareke ile Alman ordusu kayıtsız şartsız Müttefik Başkomutanları'na teslim olmuştu.

yonla Almanya yabancı yüksek otoritesi altına girmiş oldu. Berlin'de 5 Haziran 1945'te işgalin meşruiyet ve yasalığı için Büyük Britanya, Fransa, Sovyetler Birliği ve ABD tarafından onaylanan tedbirler alındı.

Müttefikler Almanya'yı idare için dört deklarasyon çıkarıp yayımladılar. Bunlar temel yasaları oluşturdular. Bunlardan birinci deklarasyon, Almanya'ya ait tüm işlerde dört müttefik hükümetin en yüksek otoriteyi üstlendiklerini belirtiyordu. İki numaralı deklarasyon dört müttefik devletin üstlendikleri otoritenin uygulanması hakkında diğer birleşmiş milletler hükümetleriyle bilgi alışverişinde bulunma niyetlerini; muhasamatın kesilmesi, Alman kuvvetlerinin harp esiri statüsünü, teslim olma işlerini ve Müttefik esirlerinin geri verilmesi gibi hususları düzenliyordu." [29] Üç numaralı deklarasyonla "1. Almanya, kendi 31 Aralık 1937 sınırları içinde dört işgal bölgesine bölündü. Bunlardan her biri, dört devletten birine tahsis edildi. Doğu bölgesi Sovyetler Birliği'ne, kuzeybatı bölgesi Büyük Britanya'ya, batı bölgesi Fransa'ya; güneybatı bölgesi Birleşik Amerika'ya. Her işgal bölgesinde, bir başkomutanın emri altında işgal kotaları bulunacaktır. Bu komutanı, ilgili devlet atayacaktır. Bu dört devletten her birisi, kendi işgal bölgesinde, kendi başkomutanlığının komutası altında, yardımcı kuvvet olarak diğer devletlerden birisi tarafından verilecek kuvvetleri kullanabilir.

2. Büyük Berlin bölgesi, her dört millet askerî kuvvetleri tarafından işgal edilmektedir. Komutanlar tarafından tayin edilen Müttefikler makamları bu bölgeyi müştereken idare için kullanılacaktır." [30]

Dört numaralı deklarasyon "Tekmil Alman bölgelerine ait hususlarda müşterek olarak teknil komutanlar tarafından birleşik bir organ teşkil eden dört başkomutan kontrol şurasını teşkil ederler. Bunların her birisi, birer siyasi danışman tarafından desteklenir" [31] diyerek "Kontrol Şurası" konusunu düzenlemekteydi. Yine bu deklarasyonla kararlar da oy şekli, birlikte hareket, bu şuranın emri altında kurulacak koordinasyon komitesi ile bunun görevleri belirtilmişti.

Böylece, 5 Haziran 1945'ten itibaren Alman devlet teşkilâtı sona ermiş, Alman Hükümeti'nin tanınmadığı ilân edilmiş, yüksek devlet otoritesi Müttefik hükümetlerce ele alınmış, Alman ülkesi işgal bölgelerine ayrılmış [32] ve bunları kontrol için de bir kontrol mekanizması kurulmuştu.

[29] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 350.

[30] a. g. e.; s. 352.

[31] a. g. e.; s. 352.

[32] Bu bölünmede Ruslara ayrılan bölgenin diğerlerine kıyasla çok büyük bir alanı kaplaması sürpriz yaratmıştır.

1945 yılındaki diplomasi olaylarından biri de Potsdam Üçlü Konferansı'dır (17 Temmuz -2 Ağustos 1945). Büyük Britanya, Sovyetler Birliği ve ABD arasında cereyan eden bu sınırlı konferans, karışık bir durum arz eden Alman işgal bölgelerindeki halkın ihtiyaçlarına cevap verecek tedbirler ile İtalya, Romanya, Bulgaristan, Macaristan ve Finlandiya gibi devletlerle yapılacak barış antlaşmalarının esaslarıyla meşgul olmaya başladı. Bu arada Fransa ve Çin de dahil edilerek bir "Dışişleri Bakanlıkları Konseyi" oluşturulması öngörüldü.

İtalya

İtalya'daki olayların gelişmesi, Almanya'ya göre daha hızlı bir seyir izlemiştir. İtalyan kuvvetlerinin Kuzey Afrika'daki hezimetini, 1943 yılında, Mussolini iktidarını bir hayli sarımsı. Bunun üzerine İtalyan faşistlerinden bir bölümü, generaller ve Kral Victor Emanuel birleşerek, faşist liderini (Duçe) iktidardan uzaklaştırdılar. Onun yerine Mareşal Pietro Badoglio'nun başkanlığında bir hükümet kurularak İtalya'nın kaderinde rol oynamaya başladı. Bu yeni hükümet, Müttefik kuvvetlerinin İtalya'ya çıkışında, onlarla gizli olarak bir müttareke imzaladı. Bu gizlilik İtalya'daki Alman kuvvetleri sebebiyle olmuştur. Nitekim, bundan sonra İtalya'daki Alman kuvvetleriyle Müttefikler arasındaki mücadele sürüp gitmiştir. Bu ortamda Müttefikler yanlısı İtalyanlar Almanlara karşı girişimlerini sürdürmekte devam ettiler. Badoglio Hükümeti'nin 1943 yılı 13 Ekiminde Almanlara harp ilân etmesi de bu tür girişimlerdenidir. Ancak Kralın iktidara getirdiği Badoglio Hükümeti 13 Mart 1944'te Sovyetler Birliği ile de anlaşmaya varınca, siyasî hayatı ters döndü. Bundan sonra İtalya'da kabine değişti ve krallık makamına da veliahd getirildi. Bu rejim 1946'daki halk oylamasıyla ortaya çıkan cumhuriyete kadar ömürlü oldu.

Japonya Sorunu

Japonya 2 Eylül 1945'te Tokyo Körfezi'nde Missouri zırhlısında imzaladığı anlaşma ile resmen teslim olduğundan, İkinci Dünya Savaşı da bitmiş sayılıyor, fakat sorunlar ortada duruyordu. Japonya, Almanya'nın teslim olmasından sonra müttareke imzaladığından, Almanya'nın işgali sırasında meydana gelen karışıklık ve hataların tekrar edilmemesi gibi bir şansa sahip oldu. "Almanya'da elde edilen feci misalin Japonya fatihi General Mac Arthur'u başka türlü hareket etmeye sevk etti. Birçok haller generalin vazifesini kolaylaştırdı. Bu hususta bilhassa şunu kaydetmek gerekir ki, Japonya'ya direkt olarak yalnız başına galip gelen

devlet Amerika idi. Bu sebeple bilhassa müttareke şartlarının ilk uygulaması sıralarında, General Mac Arthur, Almanya'daki dört işgal devletinden daha bağımsız bir suretle hareket edebiliyordu." [33]

General Mac Arithur, Japonya'nın kontrol merkezine diğer Müttefik devlet temsilcilerini almak zorunda kalmış ancak bu sembolik olarak yapılmıştı.

Vazife bakımından, General Mac Arthur'un vazifesinin iki hedefi vardı. Birincisi memleketi idare etmek yani düşmana arzularını değil, galiplerin iradelerini hâkim kılmak; ikincisi Japonya'ya yeni bir şekil vermek.

Mac Arthur'un emrinde, meratip (mertebeler-kademeler) silsilesine göre aşağıdaki idare makamları vardı : Müttefüklerin teşrii (yasama) bir mercii olarak "Uzak Doğu Komisyonu" vazife görüyordu. Washington'da bulunan bu komisyon Japonya'ya karşı izlenecek siyaset hakkında en son kararı vermektedir. Tokyo'da istişârî bir organ olarak "Müttefikler Meclisi" bulunmaktadır. Bu her iki kurul, Moskova'daki Dışişleri Bakanları Konferansı tarafından 1945 yılı aralık ayında ihdas edilmişti. İcrai (yürütmeye ait) organ olarak "Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı" General Mac Arthur vazife görmektedir. Bunun emrinde bir harbiye komiserliği ve Genelkurmay Başkanlığı vardır. Bunların maiyetinde askerî ve sivil işler için birçok teknik uzmanlık şubeleri vardır. Japon Hükûmeti ile adı geçen başkomutanlık arasındaki esas irtibat bürosu bu daire ve şubelerden talimat alır. Gerek Japon İmparatoru ve gerekse Japon Hükûmeti bu esas irtibat bürosundan aldığı emre göre hareket eder." [34]

İşgal altındaki Japonya'da, Japonya'nın demokratikleşmesi, Japon Anayasası'nın hazırlanması, egemenliğin milletin eline verilmesi, büyük şirketlerin tasfiyesi ve çok pahalıya mal olan işgal, uzun süre belli başlı sorunları oluşturdu. [35]

Barış Antlaşmaları Öncesi Diğer Sorunlar

İkinci Dünya Harbi sonrasında, yenilen ve yenen devletlerle ilgili birçok sorun çözüm beklemekteydi. Bu sorunlar enine boyuna pek uzun incelemeleri gerektirdiğinden bunlara kısaca değinilecektir.

[33] a. g. e.; s. 430.

[34] a. g. e.; s. 431.

[35] Japon Barış Antlaşması 28 Nisan 1952'de yürürlüğe girmiştir.

Harbin sonunda, harp içindeki olaylarla ilgili konulardan biri "Harp Mücrimleri" konusudur ki, Avrupa'da Müttefik kontrol komisyonu 20 Aralık 1945'te "Harp Mücrimleri Kanunu"nu yayınlamıştır. [36]

İkinci Dünya Harbi'yle ilgili olarak "Riom Davası" [37]; Almanya'daki Nazi idaresi mensuplarıyla ilgili "Nürnberg Mahkemesi." [38]

Barış Andlaşmaları

Mağlup devletlerle andlaşmalar [39] konusu, çeşitli merkezlerde toplanan konferansların gündemini teşkil etmiş ve çoğu zaman tartışmalı olarak devam etmiştir. Bunlardan "Üç Büyükler Konferansı" olarak da anılan Potsdam (17 Temmuz - 2 Ağustos 1945), Londra Konferansı (11 Eylül - 2 Ekim 1945); Moskova Konferansı (16 - 26 Aralık 1945); Paris Konferansları (25 Nisan - 16 Mayıs 1946 ve 15 Haziran - 12 Temmuz 1946, 29 Temmuz - 15 Ekim 1946) ve Newyork Konferansı (4 Kasım - 12 Aralık 1946) dünyada barışın yerleştirilmesi ve istikrarlı bir dünya yaratma alanında yapılmış çalışmalarındandır.

Anlaşmazlıklardan bazıları kolay çözüme bağlanmıştır. İtalya; Fransız - İtalyan sınırında bazı değişiklikleri kabul etti. Ayrıca Udine ve Gorizia (Balkanlar'da) eyaletleri arasındaki küçük bir sınır düzeltmesiyle yakındaki Dalmasya adalarını Yugoslavya'ya bıraktı. İtalya, Oniki Ada'nın Yunanistan'a bırakılmasını, Eritre, Somali ve Libya üzerindeki haklarından vazgeçmeyi; Trieste'nin Birleşmiş Milletler teşkilâtının garantisini altında serbest bölge hâline getirilmesini kabul ve İtalya'daki bütün Faşist kuruluşların ve benzeri teşkilâtın da yeniden canlanmasını önlemeyi taahhüt etti.

[36] Harp suçlarından maksat, barış aleyhine suçlar, yasalara rağmen insanlığa, kişilere, can ve mallara karşı yapılan cebir hareketleri, çalıştırma, yok etme ve yağmalama gibi hareketlerdir. Alman Toplama Kampları'yla ilgili mahkemeler bununla ilgilidir.

[37] İşgal yıllarında Fransa'da kurulan Vichy Hükümeti mensuplarından bazılarıyla ilgili dava.

[38] Nürnberg Mahkemesi heyeti Büyük Britanya, Fransa, ABD ve Sovyet Rusya hakimlerinden kuruldu. Bu mahkemede bir kısım Nasyonal Sosyalist Parti mensuplarıyla, generaller barış ve insanlığa karşı işlenen cürümler, harp kanun ve geleneklerini ihlâl, sivil halka karşı imha, sürgün ve köleleştirme gibi suçlarla itham edilip cezalandırıldılar. Mahkemenin kararları 1 Aralık 1946'da ilân edildi.

[39] Andlaşma (bazen antlaşma), devletler arasında karşılıklı olarak mutabakatla (uyuşma) belgelenen hak ve yükümlülükler. Çoğu zaman yazılı belge olarak düzenlenir.

Romanya, 1 Ocak 1941'deki sınırlarına çekilmeyi kabul etti. [40]

Bulgaristan, 1 Ocak 1941'deki sınırları içinde kaldı (Güney Dobruca bu sınırlar içindeydi).

Macaristan'ın Avusturya ve Yugoslavya ile olan sınırları 1 Ocak 1938'de mevcut olduğu gibi tespit edildi.

Finlandiya'nın sınırları, 1 Ocak 1941'deki sınırlar olarak -Petsamo eyaletinin Sovyet Rusya'ya bırakılacak şekilde- kaldı.

Bu antlaşmalar 15 Eylül 1947'de yürürlüğe girdi.

İskandinav ülkelerinden Norveç, harbin başlarında Alman işgaline uğramış ve bu ülkede mukavemetin kurulmasıyla Kral Hanedanı ve hükümet İngiltere'ye iltica etmişti. Norveç böylece Batılı devletlerin mültefikliği olmuştu. Buna karşılık Alman yandaşı Norveçli Binbaşı Quisling, çevresine topladığı kişilerle (Nasyonal Samling) Almanların himayesinde bir hükümet kurmuştu. Harbin sonunda Mültefikler 8 Mayıs 1945'te Norveç'teki Alman komutanlığına verdikleri mesajla, Alman kuvvetlerinin teslim işlerini düzenlemek üzere, temsilcilerini göndereceklerini bildirdiler. Norveç'teki işbirlikçi Quisling bundan sonra Oslo'da tıvkif edildi. Mülteci Norveç Hükümeti'yle Kral 31 Mayıs'ta ve 1 Haziranda İngiltere'den ülkelerine döndüler.

Danimarka 9 Nisan 1940'ta Alman kuvvetlerinin işgaline uğramıştı. 5 Mayıs 1945'te Kopenhag'a indirilen İngiliz hava indirme kuvvetlerinin harekâtıyla bu ülkenin kaderi de tayin edildi.

Kuzey-Batı Avrupa devletlerinden Hollanda ve Belçika 10 Mayıs 1940'ta Alman kuvvetlerinin işgaline uğramıştı. Bunlardan Belçika Hükümeti'nin büyük kısmı, önce Fransa'ya sonra İngiltere'ye iltica etmiş, kral da Almanlar tarafından esarete mahkûm edilmişti. Hollanda'da Kraliçe Wilhelmine de İngiltere'ye sığınmak zorunda kalmıştı. Bu iki ülkede Almanya'ya karşı başlatılan mukabil harekâttan sonra, kurtuluşlarını idrak ettiler. Ancak Belçika krallık krizini yaşadı.

Orta Avrupa, harp sonrasında yeniden teşkilatlanmaya başladı. Avusturya 14 Mayıs 1945'te bağımsızlığını ilân etti. [41]

[40] 1 Ocak 1938'e ait bulunan Macar sınırı müstesnadır. Sovyet Rusya-Romanya sınırı 28 Haziran 1940 tarihli Sovyet-Romen antlaşmasıyla 29 Haziran 1945 tarihli Sovyet-Çekoslovak Antlaşması'na göre tayin ve tespit edilecektir.

[41] Avusturya Barış Antlaşması 27 Temmuz 1955'de imzalandı.

Alman işgalinden ötürü, hükûmranlığını kaybetmiş olan Çekoslovakya, E. Benes Hükûmeti'nin Prag'a dönmesiyle tekrar bağımsızlığına kavuştu. Ancak 1938'de bu ülkenin bir parçası olan Karpatlaraltı Rusya (Slovakya) topraklarının Sovyetler Birliği'ne katılmasını tanımak zorunda kaldı.

Yugoslavya, Mareşal Tito'nun idaresinde Sovyetler sistemi bir rejimi benimserken, bu ülkeyle İtalya arasında Trieste sorunu patlak verdi.

Savaş sonrası Avrupa'nın anlaşmazlığa en çok sebep olan konularından biri, Polonya olmuştur. Polonya'nın talihsizliği, tarihte de görülmüştür. Polonya, İkinci Dünya Harbi'nde de Almanya ve Sovyetler Birliği gibi iki güçlü düşman arasında sıkışarak, bu iki devletle mücadele etmek zorunda kaldı. Ayrıca Polonya, Almanların ve Sovyetler'in birbirleriyle yaptıkları muharebelerden büyük zarar gördü, şehirleri tahrip edilerek halkı göçe zorlandı. "Alman kıtaları 1 Eylül 1939'da Polonya sınırını geçtiler. Aynı ayın on yedisinde, Rus orduları Polonya'ya girdiler. Berlin ile Moskova, 28 Eylülde Polonya topraklarında karşılıklı işgal bölgeleri tayin ve tespit ettiler. Almanya 22 Temmuz 1941'de Sovyetler Birliği'ne taarruz ettiği zaman, eski Polonya Cumhuriyeti toprakları adım adım Alman kontrolü altına girdi.

Polonya arazisi, önce Alman orduları ve sonradan Müttefikler safında sayılan Kızılordu tarafından işgal edildikten sonra yabancı bir memlekette Polon direniş hareketinin organize edilmesi zorunluğuna doğdu." [42]

Polonya'nın sorunlarından biri, harp içinde iki ayrı hükûmete sahip olmasından kaynaklanıyordu. "Önce Londra'da bir mülteci Polon Hükûmeti teşkil edildi; sonra da Lublin'de Polon Hükûmeti kuruldu. O halde yabancı orduların işgali altında bulunan bir memleket için iki hükûmet vücuda getirildi." [43] Bu ikili hükûmet konusu İngiltere - ABD ile Sovyetler Birliği arasında sürekli sorun oldu.

Polonya'nın harp sonrası sorunlarının en önemlisi sınırlarıydı. Polonya'nın sınırları sorunu Yalta'da ele alınmış ve doğudaki sınırın Curzon Hattı'ndan [44] geçmesi kararlaştırılmıştı. "Polonya-Rusya sınırının kökü; tarihî bir husumete, tartışma konusu bölgenin ırk karışımına, Polonya devletinin iki dünya savaşı arasındaki yapısına, Sovyetler'in artan güç ve ihtirasına dayanıyordu. 1921'lerin güçsüz Rusyası, 5 milyon Beyaz Rusu ve Ukraynalıyı Polonya içinde bırakan bir sınırı kabule zorlanmıştı.

[42] a. g. e.; s. 371.

[43] a. g. e.; s. 372.

[44] Curzon Hattı, Polonya'nın 1939'daki sınırının daha batısından geçen hattır.

1939'da ise, Hitler ile işbirliği yapan Stalin, ırksal Curzon Hattı'ndan çok daha fazlasını elde etmişti. 1941'den sonra da, 1939-1941 Ribbentrop-Molotov Hattı'nın savaş sonrası sınırını teşkil etmesi için ısrar etmişti. Bu isteği sürgündeki [45] Polonya Hükümeti reddedip, Katyn katliamı [46] konusunda bir inceleme yapılmasını isteyince, Stalin 1943'te bu hükümetle siyasî ilişkilerini kesmiş; Sovyet taraftarı göçmenleri, gelecekte Polonya Hükümeti olarak iş görmek üzere Sovyetler Birliği'ne sürmüştü. Bir Sovyet peyk rejiminin kurulmasını önlemek için, Churchill ve Roosevelt 1944'te Londra'daki Polonyalıları Curzon Hattı'nı sınır olarak kabule zorladılar. Bu isteğin reddedilişi yüzünden de Sovyetler, 1 Ağustos ta Varşova'da Almanlara karşı ayaklanan Batı taraftarı Polonyalı yurtseverlerin yardımına gitmediler. Sovyetler Birliği, Roosevelt'in protestolarına rağmen 5 Ocak 1945'te Sovyet taraftarı Polonyalıları Polonya Hükümeti olarak tanıdı." [47]

Polonya'nın doğu sınırı Moskova'nın isteğine göre belirlendi. Batı sınırı ise barış konferansı kararına bırakıldı. [48]

İngiltere Başbakanı Churchill Polonya sorununu "Büyük İttifak'ın bozulmasına yol açan büyük meselelerin ilki" [49] olarak tanımlamıştır.

Ana hatlarıyla değinildiği üzere, Avrupa ve Asya'da, İkinci Dünya Harbi sonrasındaki sorunlar, milletleri daha sonra da meşgûl etti. Bu arada Mütteliklerle Sovyetler Birliği arasındaki anlaşmazlıklar Avrupa'da "Nüfuz bölgeleri" gibi, gizli-açık bazı anlaşmalar da gündemde kaldı. Almanya'da Amerikan kuvvetlerinin Elbe'den çekilişi, Sovyetler Birliği'nin Romanya ve Bulgaristan'da; Büyük Britanya'nın Yunanistan'daki nüfuzunun canlı kalması ve Mareşal Tito'nun Yugoslavyası ile Macaristan üzerindeki nüfuzun eşit olarak paylaşılması, İkinci Dünya Harbi'nin galipleri arasındaki anlaşma örneklerinden bazılarıdır.

[45] İngiltere'deki Polonya Hükümeti kastediliyor.

[46] Katyn katliamı, Rusların Polonya'yı işgalinde, katledip Katyn Ormanında topluca gömdükleri birçok Polonya ordusu mensubu ile ilgili konu. Sovyetler bu olayı Almanlara mal etmek istemişlerdi.

[47] Milliyet; Büyük Savaş, İkinci Dünya Savaşı Tarihi, İstanbul, Yüksel Matbaası, 1974, s. 289.

[48] Polonya'nın batı sınırı Oder-Niese hattına kaydırılmak suretiyle, Almanya aleyhine bir durum yaratılmış yani Polonya toprakları coğrafi bakımdan batıya kaydırılmış oldu ki, eski Almanya'nın Prusya toprakları da aynı akıbete uğratılmıştır.

[49] a. g. e.; s. 289.

Alman Ekonomisiyle İlgili Kararlar

Müttetiklerin, bir düzen vermeye çalıştıkları Alman ekonomisi zaman zaman toplanan konferanslarda gündem ve kararlara konu olmuştur. Bu konunun çeşitli yönleri vardır. Bunlardan biri, Alman harp ekonomisinin ileride yeniden canlanması endişesidir ki, Potsdam Konferansı'nda bu konu hakkında alınan karar buna örnektir : "Alman harp potansiyelinin yok edilmesi için her türlü silâh, cephane, harp malzemesi, keza uçak ve açık deniz gemileri imali yasaktır ve bunların imali men edilecektir.

Harp ekonomisinde kullanılacak çelik, kimyevî madde ve makine üretimi şiddetli bir surette kontrol edilecek ve bunlar sırf Almanya'nın barış ekonomisine ayrılacak ve tahsis olunacaktır. Barış ekonomisi ihtiyacı için gereken her türlü üretim kapasitesi, ya onarım ve ıslah plânına göre gerekli olan yerlere verilecek, yahut imha olunacaktır. Alman ekonomisi derhal desantralize (dağıtma) edilecektir. Karteller, sendikalar, tröstler ve diğer çeşitli birlikler ortadan kaldırılacaktır.

Alman ekonomisi Müttetikler tarafından kontrol edilecektir. Bununla beraber bu kontrol, endüstri bakımından silâhsızlaşmanın ve tekrar Alman ekonomisini ıslah etmenin gerektirdiği ölçüde ve keza işgal kıtalarına mahsus ihtiyacın ve diğer Avrupa memleketleri hayat standartını aşmamak şartıyla, Almanların hayat standartlarının sağlanması için yapılacaktır. Bu kontrol, tekmiil Almanya'da eşit bir ekonomi sağlamak ve ithalatı asgarî hadde indirmek maksadıyla çeşitli bölgelerde önemli tüketim maddelerinin eşit surette dağıtılmasını sağlayacaktır." [50]

Görüldüğü gibi, İkinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra, mağlûp olan veya kurtarılan devletlerle ilgili olarak, çok çeşitli sorunlar, barış konferanslarının konuları arasında yer almıştır. Kuşkusuz bu sorunlar, İkinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkan devletlerin istek ve iradelerinin ağırlığı altında bir çözüme bağlanabilecekti. Çünkü yenilen devletler, masa başına başları öne eğik olarak oturacaklar veya yenen devletler, onların gayabında karar alabileceklerdi.

3. Dünya Kuvvet Dengesinde Oluşan Boşluk ve Sovyetler Birliği'nin Dünya Egemenliğine Yönelik Tehdit ve Girişimleri

İkinci Dünya Harbi'ne katılan veya zorunlu olarak bu mücadeleye sürüklenen devletleri gruplandırmak gerekirse, bir yanda o çâğın büyük devletleri olarak ün yapan Büyük Britanya, Fransa, ABD ve daha sonra bu bloka dahil olan Sovyetler Birliği ve Çin ile bunlarla işbirliği yapanlar;

[50] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 407.

öte yanda Avrupa'da Nazi Almanya'sı Faşist İtalya ile, bunların Uzak Doğu'daki üyesi Japonya ve bu grupta kendi isteğiyle veya zorunlu olarak yerini alan daha küçük devletlerdir.

Bu devletler, siyasî, ekonomik ve askerî güçleriyle karşılıklı iki kampa bölünmüş olarak, beş buçuk yıl (1939-1945) süreyle mücadele ettiler. Bu mücadelenin bir özelliği de ideolojikti. Harp tarihinin Anglo-Sakson ve Sovyetler Birliği'nin oluşturduğu cepheye girmesi ve karşı kutbu oluşturan Almanya, İtalya ve Japonya'nın saf dışı kalmalarıyla silâh bırakması da gerçekleşti.

Bu dönemde dünyanın genel görünüşü hiç de iç açıcı değildi. Ancak harbin sona erişe birçok ülkede -yanmış yıkılmış da olsa- coşku ve bayramlarla kutlandı. Artık beş yılı aşan bunalımlı ve gergin hayat sona ermişti.

Harb sonrası dünyasının belirgin özelliği, Almanya, İtalya ve Japonya'nın bütün savaş gücüyle kayıtsız şartsız teslim olmayı kabul ederek işgale boyun eğmeleriyle, dünya siyasetinde söz sahibi olmaktan vazgeçmiş bulunmalarıydı. Böylece dünya güç dengesinde önemli bir boşluk oluşmuş ve inisiyatif "Müttefikler" adıyla anılan tarafa geçmişti. Bundan sonra, galip devletler dünyaya istedikleri gibi şekil ve yön verebileceklerdi. Onların önünde artık bir engel kalmamıştı.

Harbin içinde, Mihver Devletleri karşısında zorlanan ve zaman zaman bunalımlar yaşayan Anglo-Saksonlar, Fransa'nın saf dışı edilmesinden sonra daha zorlu dönemler yaşamıştı. Böylece Almanya'nın istilâ tehdidi karşısında, ortak savunma zorunluluğu sebebiyle ayrı bir rejime ve ideolojiye sahip olduğu hâlde, Sovyetler Birliği ile Anglo-Saksonlar iş birliğine yönelip müttefik olmuşlardı.

1945'te mütareke dönemine girildiğinde, dünyanın istikrarı [51] da bozuktı. Avrupa'da Mihver Devletleri'nin, Uzak Doğu'da da Japonya'nın dünya siyaset sahnesinden çekilmesiyle oluşan durum, Sovyetler Birliği açısından bir fırsattı. Sovyetler Birliği'nin hem batısında hem de doğusundaki güçlerin yok olması veya etkinliğini yitirmesi, bir bakıma komünizmin önündeki engellerin kalkmasıydı. Sovyetler Birliği artık rahat ve serbestti. Dünya güç dengesi onun lehine dönmüştü.

İkinci Dünya Harbi'nin yarattığı yıkımla verdiği acılar, bütün dünya milletlerinin gözünü açmış ve barışı nasıl korumak gerektiği akıllarda yer etmeye başlamıştı. Bütün dünyada aç insanlar, evsiz barksız kimse-

[51] İstikrar; sözcük anlamıyla yerleşme, oturma, karar kılma, mecazen denge; istikrarlı, dengeli, kararlı; anlamında kullanılır.

ler, kalkınmak için barış ve huzura muhtaçtı. Barış ihtiyacı, harbin sona ermesinden önce de idrak edilmişti. Nazi Almanyası'nın göküşünden az sonra ve Hiroşima'ya atılan atom bombası olayından yedi hafta kadar önce, elli kadar dünya devleti 26 Haziran 1945'te San-Fransisco'da, Birleşmiş Milletler Yasası'nı imzalarken, öncelikle barışın korunmasını, dünyanın ve insanların rahatını ve huzurunu ele almıştı.

Harbin son yılında Mihver Devletleri'nin sanayi ve ekonomileri, askerî güçleriyle birlikte silinince, bundan doğan sıkıntılar da artmaya başladı. Bu kez endişe, harbi galipler safında bitiren Sovyetler Birliği'nden kaynaklanıyordu. "Böyle bir durumun uluslararası siyaset gerçeklerini bilen devlet adamlarının zihinlerinde ne gibi sorular doğurduğuna, o zamanki İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in daha 1945 yılında, Amerikan Cumhurbaşkanı Truman'a hitap eden şu sözleri gerçek bir örnek teşkil eder : "Önümüzdeki bir iki yıl içinde Amerikan ve İngiliz orduları terhis edilip, Fransız ordusunun da henüz kurulmamış olduğu bir dönemde, Ruslar şimdi ellerinde mevcut 200-300 tümenlik kuvvetlerini hizmette tutmak durumuna girerlerse ne olacaktır?" [52]

Bu durumu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk de yıllar önce tahmin ve tasavvur etmişti. Atatürk, büyük bir önsezi gücüne sahipti. O'nun bu yönü, sorunları enine boyuna inceleyip izlemesinden ileri geliyordu. Atatürk İkinci Dünya Harbi'nden önceki olayları ve dünya durumunu da iyi değerlendirmişti. 1932 yılında Amerikalı ünlü General Mac Arthur'la olan görüşmesinde Avrupalı devlet adamlarıyla Sovyetler Birliği'nin durum ve tutumunu şöyle değerlendirmişti:

"Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan önemli siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmden uzak ve yalnız herkesin (umumun) yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki, felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki ihtilâfın meselesi olmaktan çıkmıştır. Bu gün Avrupa'nın doğusunda bütün medeniyeti ve hatta bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî imkânların, topyekûn bir şekilde, cihan ihtilâli amacı uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz malum olmayan yepyeni siyasî metotlar tatbik etmekte ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile mükemmel yararlanmasını bilmektedir. Avrupa'da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya'dır. Sadece Bolşevizm'dir. Rusya'nın yakın komşusu olarak, biz Türkler, orada cereyan eden olayları yakından izliyor ve tehlikeyi

[52] Atlantik İttifakı; Türk Atlantik Andlaşması Derneği, Ankara, Ajans-Türk Matbaacılık, s. 6.

bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen Bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet hâlini almışlardır." [53]

Müttefikler arasında harp içindeki işbirliği ortak düşmanı dize getirmede gerekli olmakla beraber, Anglo-Saksonların, özellikle Sovyet Rusya'ya karşı endişeleri harbin sona ermesinden önceki görüşmelerde de su yüzüne çıkmıştı. Onlar birçok konular'da anlaşamamışlardı. Örneğin, Polonya'nın batı sınırı, Almanya aleyhine tespit edildiği hâlde, doğu sınırı bir çözüme ulaştırılmamıştı. Almanya'nın diğer siyasal sınırları da böyleydi.

Anlaşmazlıklar, Almanya'nın Doğu'dan ve Batı'dan sıkıştırıldığı dönemde de vardı. Bir harp tarihi yazarı bu konuyu şöyle anlatmaktadır [54] : "Şimdi Doğu ve Batı'daki büyük muharebe grupları arasında bir rekabet, hatta gerçek bir yarış başladı. Fakat bu yarışta, yalnız Üçüncü Rayh'ı [55] büsbütün ezmek için Batı ve Doğu devletleri arasında birleşik bir istek ve irade değil, aynı zamanda geleceğe ait açıkça söylenmeyen ve kesin bulunan maksat ve hedefler kesin roller oynuyordu. Bir kere sahip ol, sonra nasıl olsa hak kazanırım." Bu ilke, açıkça söylenmiyor, gerektiğinde şiddetli bir surette reddediliyordu. Fakat sonuç itibarıyla, bu esas, her türlü siyasî düşüncelerin üstünde bulunuyordu. Bu nedenle her iki taraf, harbin sonunda yalnız muzaffer olarak bulunmak değil, aynı zamanda büyük arazi sahibi olarak meydana çıkmak istiyorlardı. "Harbin bittiği gün, bu Müttefiklerden birisinin şurada, diğerinin burada bulunması önemliydi. Çünkü bu son duruma, gelecekte kuvvet ve nüfuz bölgelerinin teşkili için bir başlangıç noktası olacaktı." Bu gerçek, Sovyetler Birliği tarafından harp sonunda mahirane bir şekilde ortaya kondu. Çünkü Batılı Devletler, bağlı oldukları demokratik rejimin gereği olarak, kamu oyunun güdümünde idiler. Demokrasilerde halkın dediği oluyordu. Halk harpten bıkmış, cephelerde veya şehirlerde kayıplara uğramıştı. Bu nedenle askerlerini terhis etmek kamu oyunun istek ve iradesine bağlıydı. Halbuki Sovyetler Birliği'nde totaliter bir rejim iktidarda idi. "Gerçekten, Alman yenilgisini izleyen yıllarda, kamu oyunun etkisi altında olan demokratik ülkeler hükümetleri, askerî kuvvetlerini hızla azaltmaya başladılar. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere, Avrupa kıtası üzerindeki kuvvetlerinin büyük bir bölümünü geri çektiler ve Al-

[53] Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri: c. III, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1954, s. 92.

[54] Schumacher Edgar; İkinci Dünya Harbi Tarihi, s. 248.

[55] Alman Devleti.

manya'daki işgal görevlerini yüklenmiş olan birliklerle, dünyanın diğer bölgelerinde görevli bulunan silâhlı kuvvetler dışında bulunanları, hızla sivil yaşantılarına döndürdüler. Avrupa'nın batısındaki ülkelerde ise, askerlik hizmetinden bahsetmek imkânı kalmamıştı. Çünkü bu memleketler, ordu beslemek bir yana, yiyecek ekmeği güç bulur bir durumda idiler." [56]

Dünya askerî kuvvet dengesinin değerlendirilmesine ışık tutması bakımından, harp sonrası asker mevcutlarının bilinmesinde yarar vardır. Bu konuda bir tutanak olmak üzere şu bilgilere sahibiz : "Almanya'nın teslim olduğu tarihte, Avrupa'daki Batılı ülkelerin kuvvetleri beş milyon civarında bir güce sahipti. Bir yıl sonra ise, silâhlı kuvvetlerin terhis sonucu bu kuvvetlerin mevcudu 900 bin kişinin altına düşmüştü.

Şu aşağıdaki tablodan bu konuda daha kesin bir fikir elde edilebilir : [57]

Ülke	1945	1946
ABD	3.100.000	391.000
İngiltere	1.321.000	488.000
Kanada	299.000	—

"Sovyetler Birliği ise, 6 milyonu aşan sayıdaki silâhlı kuvvetlerini ve ayrıca harp endüstrisini aynı düzeyde tutmaya devam etti." [58]

Siyasî güç ile askerî güç arasında daima yakın bir ilişki ve bağ vardır. Sovyetler Birliği, silâh altında tuttuğu büyük sayıda askerî kuvvete dayanarak Müttfikleriyle daima anlaşmazlık yolunu seçti. Örneğin :

"1945 yılında Birleşmiş Milletler Yasası'nın imzalandığı San Francisco toplantısında, Polonya geçici hükümetinin kuruluş biçimi üzerinde Sovyetler'in sürekli güçlükler çıkarması yüzünden, Polonya temsil edilememişti.

1945 Eylülündeki Londra Dışişleri Bakanları Konferansı'nda, Sovyet Dışişleri Bakanı Molotof, Romanya ve Bulgaristan'daki durumla ilgili araştırma tekliflerini kesinlikle reddetti.

[56] Atlantik İttifakı; s. 6.

[57] a. g. e.; s. 6.

[58] Birleşmiş Milletler NATO ve Varşova Paktı, İstanbul, Harp Akademileri Basım Evi, 1987, s. 45.

Bu sayı "Atlantik İttifakı" adlı el kitabında dört milyon olarak gösterilmiştir.

İtalya, Finlandiya, Bulgaristan, Macaristan ve Romanya'ya ilişik barış andlaşmaları büyük tavizler (ödün) karşılığında çeşitli güçlükler aşılarak ancak 1947 yılında imzalanabildi.

Aynı yıl Londra'da yeniden toplanan Dışişleri Bakanları Konferansı, Sovyetler Birliği ile savaştaiki ortakları Batılı Demokratik ülkeler arasında anlaşma ortamının kesinlikle ortadan kalktığını tescilden ileri gide-
medi."

Bu anlaşmazlıklar birbirini takip ederken, acaba dünya sorunlarına çare bulmak amacıyla kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın etkinliği var mıydı? "Bu arada çıkan sürtüşmelerin Birleşmiş Milletler içinde bir sonuca bağlanması ümitleri de boşa çıkmaktaydı. Yunanistan'da çıkan iç savaşın destekçileri olduğu, Birleşmiş Milletler komisyonlarınca tespit edilen Bulgaristan ve Arnavutluk'a ilişkin karar suretleri ki, bunlar sonuna Birleşmiş Milletlerce bir çare bulunmasını öngörmekteydi, daima Sovyetler Birliği'nin vetoları (red) ile önlenmekteydi." [59]

Sovyetler Birliği, Avrupa'da lehine değişmiş olan güç dengesinin sağladığı rahatlıktan, savaş bitmeden yararlanma yollarını aramıştı. "Daha İkinci Dünya Savaşı sona ermeden önce, Sovyet ordularının Batı'da hâkim duruma girdikleri dönemlerde, Sovyetler Birliği'nin, üzerinde 23 milyon kişinin oturduğu 475.000 km². lik Estonya, Litvanya, Finlandiya, Polonya, Romanya'nın bir kısmı Kuzey-Doğu Almanya ve Doğu Çekoslovakya topraklarına sahip çıkması, Sovyetler'in Avrupa'da bir genişleme siyaseti güttüğü, savaştan sonraki olaylarla, Batılı hükümetler ve kamu oyu üzerinde kesin bir inandırıcılık kazandı. Muzaffer Sovyet ordularının Avrupa'nın ortasında yerleşmiş olmalarının verdiği cesaretle artan komünist sızmalara direnç gösteremeyen birçok "Ortak Cephe Hükümeti" Sovyet etkinlik alanı içine düşmekten kurtulamadılar.

Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Doğu Almanya, Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya bu gibi hükümetlerin canlı örneklerini teşkil ettiler." [60] Bu son ülkelerin sayısal olarak ifadesi 1.020.000 km². lik bir toprak ve 90 milyondan fazla Rus olmayan nüfus demektir. [61]

Bu savaşızsız genişlemenin nasıl meydana geldiği, mücadelesiz, kavga-sız ve kolay bazı taktiklerle işgalin gerçekleştirilme şekli bazı örnekler vermek suretiyle kolay anlaşılabilir. Örneğin : "Macaristan'da 1947 yılının başlarında Komünist Partisi, Küçük Emlâk Sahipleri Partisi'ne karşı şiddetli ve zorbalıkla dolu bir itham ve iftira kampanyası başlattı. Bu

[59] a. g. e.; s. 37.

[60] Atlantik İttifakı; s. 7.

[61] Birleşmiş Milletler, NATO ve Varşova Paktı; s. 46.

kampanya sonucu Nagy Hükümeti'nin istifasından sonra yapılan seçimler, komünistlere bir üstünlük sağlamamış olmasına rağmen, Rus askeri birliklerinin temsil ettikleri kuvveti arkalarına alan komünistler hükümet kurarak, bütün muhalefet partilerini kanun dışı ilân ettiler." [62]

Sovyetler'in yakın komşuları, Sovyet baskısını daha yakından hissettiler "Romanya'da ise, yine etraftaki Sovyet birliklerinin himayesinde yapılan seçimlerden sonra, muhalefet partileri, demokratik rejime karşı darbe hazırlığı ile suçlandırıldılar. Köylü Partisi kanun dışı ilân edilerek, bu partinin lideri Doktor Maniue müebbed hapse mahkûm edildi. Hükûmete, savaş yıllarında Moskova'da Sovyet Hükümeti'ne danışmanlık etmiş Anna Pauker gibi kişiler girerek 1 Ocak 1948'de Kral Mihael'i tahtından ayırmaya zorladılar. [63]

Sovyetler Birliği ile Almanya arasında sıkışıp kalmış olan Polonya, dünyanın talihsiz milletlerinden biri olarak, harbin başında Alman ve Sovyetler Birliği'nin istilâsına ve büyük yıkıntıya uğramış ve halk da yok olmaya ve yokluğa mahkûm edilmişti. Bu ülke harbin sonunda da sorunlarla karşı karşıya kaldı. "Polonya'da, Köylü Partisi Lideri, 1947 yılları sonlarına doğru, hayatına yöneltilen devamlı tehditler sonucu memleketi terk zorunda bırakılmış ve partisi de, kendisi Polonya'yı terk ettikten sonra, kanun dışı ilân edilmişti." [64]

Yine Slâv kökenli Çekler de bir yandan Almanların, öte yandan Sovyetler'in istekleriyle karşılaştılar. Çekler ülkenin, bir bölümünü oluşturan Slovakya'yı bırakmak zorunda kaldıkları gibi, ülke içinde de çeşitli zorlamalarla karşı karşıya kaldı. "Çekoslovakya'da, Sovyetler gittikçe artan bir şekilde bu memleket üzerinde baskı yapmaktaydılar. Marshall yardımını başlangıçta komünistlerin de onayı ile kabul eden Çek Hükümeti, Rus baskısı altında bu kararını değiştirmek zorunda kalmıştı. Ayrıca komünistler bir iftira ve kötöleme kampanyası sonucu Millet Meclisi'nde tam bir çoğunluğa sahip Demokratik Parti'nin ileri gelen üyelerini tevkif ettirmeyi başardılar. 1948 Şubatı'nda Prag'daki Sovyet Büyükelçisi'nin yönettiği bir darbe sonucu, Cumhurbaşkanı Beneş'in istifası sağlandı ve tam komünist denetimi altında bulunan bir hükümet kuruldu." [65]

[62] Atlantik İttifakı; s. 8.

[63] a. g. e.; s. 8.

[64] a. g. e.; s. 8.

[65] a. g. e.; s. 8.

Sovyetler Birliği'nin Avrupa'daki girişimlerinden biri de Yunanistan' da patlak verdi. "Sovyet birliklerinin Balkanlara girmesinden sonra alevlenen Yunanistan'daki komünist gerillâ harekâtı, bu memleketin komşusu komünist ülkelerin açık destekleriyle tam bir iç savaşa dönüştürülmüş bulunmaktaydı." [66]

Belirtilen bu olaylarla Sovyetler Birliği, kısa süre Avrupa'da Macaristan, Bulgaristan, Romanya, Polonya ve Çekoslovakya gibi ülkeleri de netimi altına almış bulunuyordu.

Avrupa'daki Sovyet yayılması ve kontrolü böyle bir seyir izlerken Asya'da da buna benzer olaylar meydana geldi.

"İkinci Dünya Savaşı sırasında işgal edilmiş olan İran topraklarında, Sovyetler, Tahran Andlaşması hükümleri ile Birleşmiş Milletler'in ısrarlı protestolarına rağmen, Sovyetler'in kontrolü altında yeni devletler kurmak gayretlerinde inat göstermekteydiler.

Türkiye'den Kars ve Ardahan ile Boğazlarda üsler talep ettiler.

Asya'da 1945'te Mançurya ve Kuzey Kore'yi işgal etmekle Sovyetler Birliği nüfuzunu artırmıştı. Ayrıca komünist hareketler tüm Güneydoğu Asya'da artmıştı.

Çin Hindi'nde Fransa, komünistler tarafından güdülen bir isyana karşı harekâta girişmişti.

Burma'da komünist partiler grevler ve karışıklıklar düzenliyorlardı.

Filipinler'de komünistler gerillâ savaşları düzenliyorlardı." [67]

Özetle Avrupa için Hitler'in 30 Aralık 1944'de söylediği sözler gerçekleşmiş, Rus nüfuz ve yayılma siyaseti Avrupa'da büyük ölçüde başarılı olmuştu. Hitler : "Ancak bütün dünya bunu bilmelidir ki, bu mücadele sonunda, Avrupa milletler topluluğu ya en kuvvetli Almanya tarafından yönetilecek ya da tamamen Bolşevüklerin esiri olacaktır." [68]

4. Harplerin Topyekün Karakteri

Dünyadaki geçmiş harplerin özellikleri derinliğine, genişliğine araştırılacak olursa, bunların belirgin yönleri daha çok "askerî" bir nitelik gösterir. Harplerdeki muharebeleri askerî kuvvetler yapar, askerî kuv-

[66] a. g. e.; s. 9.

[67] Birleşmiş Milletler, NATO ve Varşova Paktı; s. 46.

[68] Öndeş Osman, İkinci Dünya Savaşı; 2 nci Baskı, İstanbul, Altın Kitaplar Basım Evi, 1976, s. 6.

vetlerin yenilgileri veya zaferleri milletlerin de talihini ve geleceğini etkilerdi. Milletler, çıkardıkları askerî kuvvetlerin yenip yenilmelerine göre sonuca boyun eğerlerdi. Çok eski çağlarda, karşı karşıya gelen küçük çaplı bazı orduların, birer kahramanını dövüştürerek alman sonuca rıza gösterdikleri de nakledilir.

Harplerin sonuçlarını, silâhlı kuvvetlerin tayin etmesi gelenekindeki değişiklikler Birinci Dünya Harbi'nde belingin olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. [69]

Ardından da anlaşılacağı üzere, Birinci Dünya Harbi, dünyanın büyük bir bölümünde cereyan edip, o çağın önemli devletlerini etkilediğinden, evrensel bir önem kazanmış ve bundan ötürü de "Cihan Harbi" "Dünya Harbi" gibi adlarla anılmıştır. Bu harp, yürütülmesi bakımından etkili silâhlara, büyük insan kaynaklarına, güçlü teknoloji ve ekonomiye ihtiyaç göstermiştir.

Birinci Dünya Harbi'nin güçlü devletleri Avrupa devletleri olduğundan, bu devletler daha çok Avrupa kıtasında, Avrupa'ya yakın Asya ve Afrika topraklarında mücadele vermişlerdir. Avrupa cephesinde, başlangıçta hareketli başlayan mücadele, daha sonra tahkimli mevzilerde statik duruma dönüşünce, harbi sona erdirmek üzere, cephe gerilerindeki faaliyetler önem kazanmıştır. İşte bu durum, orduların gerisinde kalan halkın ve harbi destekleyen her türlü kaynağın önemini artırmıştır. Bu bakımdan Birinci Dünya Harbi, çıkarılan dersler ve edinilen tecrübeler bakımından İkinci Dünya Harbi'ne ışık tutmuş ve hattâ İkinci Dünya Harbi hazırlıkları, Birinci Dünya Harbi'nin bilgi ve tecrübeleri ışığında yapılmış, İkinci Dünya Harbi ise, harbin nasıl sevk ve idare edileceğini ayrıntılarıyla ortaya koymuştur.

Bu bakımdan Birinci Dünya Harbi olaylarından itibaren yeni harp yönetimi gelişmelerini tarihsel bir seyir içersinde incelemekte yarar vardır.

[69] Bu konudaki tarihi gelişim şöyledir: "Fransız İhtilâline kadar ve özellikle milli hükümetler meydana gelinceye kadar, meydan muharebeleri sahalarında genellikle gönüllü yahut ücretli asker bulunurdu. Evvelce silâh taşıyan sınıfa mensup bir asker ya kendini feda eder, yahut biraz para kazanmak ümidiyle ücretli asker kaydolunurdu. Ancak milli yurt savunması ve bütün milletin topyekûn gayreti bir istisna teşkil ederdi. Henüz XIX. yüzyıla beraber genel hizmet yükümlülüğü ve topyekûn seferberliği idrak etmekteyiz. (Büyük Dünya Olayı, c. 4, s. 138)

Konuyu incelemenin başlangıcında akla ilk gelenlerden biri Alman Generallerinden Ludendorf olmaktadır. [70]

General Ludendorf, Birinci Dünya Harbi'ne fiilen katılıp, bu harbin özelliklerini hatıralarında ve yazdığı eserlerde gözler önüne serdiğinden, onun görüşlerini belirtmekte yarar vardır. Bu noktadan hareketle İkinci Dünya Harbi'nden önceki dönemde yapılan topyekûn harp hazırlıkları ve bu son harpteki uygulamaları da dikkate alarak konuyu belirtmek mümkündür.

Ludendorf, Birinci Dünya Harbi'nin, özellikle 1916'dan sonraki olaylarında fiilî sorumluluk üstlenmişti. O, harbin genel yapısını yazılı amirallerinde şöyle belirtir : "Mevcut kuvvetler ve harp araçları geçmişe göre daha pek büyük ölçüde olmakla beraber, ordu ile donanmalar birbirleriyle yine bilinen esaslara dayanarak harp ediyorlardı. Bu harbin en son harplardan farkı ise, ulusların tüm kuvvetleriyle harp kuvvetlerinin arkasına dayanması ve orduya nüfuz etmesi noktasında olup, yalnız 1870-1871 Harbi'nde Fransa buna benzer bir durum karşısında kalmıştı. Ordu ve deniz kuvvetlerinin (bahiriye) hangi hadde (derece) başladığı ve ulusun kudret ve faaliyetinin hangi noktada son bulduğu ve bu harpte ayırt edilmesi ve sınırlandırılması kabîl değildi. Âlem tam anlamıyla bir uluslar harbi içinde idi. Dünyanın en büyük hükûmetleri tüm kuvvetlerini bir araya toplayarak karşı karşıya geçmişti. Bir taraftan düşman kuvvetleriyle gayet geniş cepheler ve uzak denizlerde çarpışırken, diğer yandan parçalamak ve felce uğrattmak istenilen düşman uluslarının hayat ve ruh kuvvetlerine karşı da mücadele açılmıştı." [71]

Fransa ile Almanya arasında 1870-1871 yıllarında cereyan eden harpte, Almanya galip gelmişti. Bu mücadele, o dönemde Fransız Milleti'nin maddî ve manevî desteğinde sürdürülmüştü. Topyekûn harbin ilk kavram ışıkları bu savaşta başlamıştır denilebilir.

[70] Erich Ludendorf, 1865'te Kruszewnia-Poznan'da doğdu. 1877'den itibaren askerî okula başladı, Harp Akademisi öğrenimi gördü. Schlieffen ve Moltke gibi ünlü Alman komutanlarının döneminde Alman Genelkurmay'ında hizmet yaptı. 1911'de albaydı. Birinci Dünya Harbi'nde, Almanların Liege baskınında katkıları oldu. Tugay ve ordu kurmay başkanlıklarında bulundu. Almanların Tanenberg ve Masuren (Mazuri) zaferlerindeki katkısından ötürü generalliğe yükseldi. Ludendorf korgeneral rütbesiyle ve kurmay başkanlığı ile ünlü Alman Mareşali Hindenburg'un yardımcısı oldu. Birinci Dünya Harbi'nin yenilgiyle sonuçlanmasından sonra, İsveç'e geçti, sonra Almanya'ya döndü. Siyasî hayata da atılan Ludendorf, birçok askerî eser yayımladı. Bunlardan biri "Der Totale Krieg" adlı "Topyekûn Harp" kitabıdır.

[71] Ludendorf Erich; Ludendorf'un Harp Hatıraları İstanbul, Harp Akademileri Basım Evi, 1920, s. 13.

Birinci Dünya Harbi'nde ise, mücadele milletler arasında olmuş, birçok millet bu mücadeleyi sadece askerlere bırakmayıp, ilgilenmiş ve destek vermiştir. Özellikle statik cephele oluştuktan sonra, askerî cephe derinliklerinde, halk kitleleri üzerine yönelen düşman faaliyetleri olmuştu. Bu mücadele iç cepheyi çökertmek amacı güdülerek daha çok ruhsal ve ya manevî kuvvetlere yöneltilmişti.

Almanya, müttefikleriyle birlikte Birinci Dünya Harbi'ne iyi başlamıştı. Ancak çabuk sonuç alamadığından, hem savaş dört yıl uzamış; hem de Almanya zayıflarken, düşmanları harp gücünü artırıp üstünlük sağlamıştı. Ayrıca düşman propagandası da etkiliydi. Bu durumda ne yapılmalıydı? Durum ve çare Ludendorf'un anılarında şöyle ifade edilmiştir : "Bu genel hususlar, milletler harbi Almanları pek ağır bir yük altında bırakmış ve bizden pek büyük hususlar istemişti. Eğer harbi kazanmak istensek her kişi her şeyi fedaya ve vermeye zorunludur. Kelimenin tam anlamıyla kanamamız son damlasını akıtıncaya kadar harp etmek, son ter damlamızı harcayıncaya kadar çalışmak ve sadece muharebe şevk ve neşemizi korumakla yetinmek değil, zafere itimadımızı da muhafaza eylemek zorunluğunda idik. Düşmanın, bizi düşürmüş olduğu işe bunalmına ve görünüşe göre görülmeyen gibi olmakla beraber, gerçekte pek hilekârca (dessaşane) bir kuvveti kapsayan propagandalarına rağmen bunda başarılı olabilmek pek müşkül ve ne çare ki, pek zorunlu bir gereklilik idi." [72] Bu ifadelerde yer alan ve düşmanın istismar ettiği yiyecek sıkıntısı, özellikle cephe gerileriyle ilgiliydi. Bundan başka geniş halk -ve hattıta ordu- kütlelerine yöneltilen düşman propagandası önlenemiyor ve harp azmini baltalayabiliyordu. Halbuki cephelerdeki orduların direnişi, içinden çıktıkları iç cephelerin desteğiyle mümkün olabiliyordu.

"Bir harpte milletin maddî ve manevî kuvvetleri birbiriyle sıkı surette ilgilidir. En geniş kapsamıyla silâhlanma elemanları arasına giren her şeyde göze görünür derecede eksik bir durumda bulunuş, yalnız orduların değil, bütün halkın maneviyatının düşmesine sebep olur. Bu durum, yalnız cephedeki muharibin değil, bilakis memleketteki bütün halkın maneviyatının düşmesine sebep olur. Bu durum, yalnız cephedeki muharibin değil, bilakis memleketteki bütün halkın üstün düşman silâh etkisine maruz kaldığı ve kendi potansiyelimizin (gizil, gizilgüç) güçsüzlüğünü günlük hayatın bütün safhalarında ağır surette hissettiği topyekûn harpte daha ziyade gerçekleşir." [73]

[72] a. g. e.; s. 14.

[73] Mittelberger V. Ritter; İkinci Dünya Harbi Işığında Strateji: Çev. Em. Tümç. Salih Erkuş, Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1951, s. 17.

Silâhlı kuvvetler gücünü millettten ve yurt içinden alırlar. Milletın yardımını olmadan silâhlı kuvvetler zafere ulaşamazlar. "Alman toprağı ortasında yetişen bir meşe ağacı gibi ordu ve donanmanın kökleri vatan-dadır. Bunlar kuvvetlerini vatandan alırlar ve bununla yaşarlar ve üretici olmayarak, tüketici olup vatan kendilerine ruhsal, maddî ve manevî ne gibi kuvvetler veriyorsa, işte yalnız bunların yardımlarıyla muharebe ederler. Ordu ve deniz kuvvetlerini [74] zaferi elde etmeye, sürekli muharebelerde fedakârca sadakate, nefsi hiçe saymaya (istihkarı hayat) ve harp musibetlerine dayanmaya yetenekli kılacak kuvvetler ancak bunlardır." [75]

Bu konuda iç cephe önem kazanıyordu. İç cephenin yani milletin gerideki kuvvetlerinin desteğı olmadan sonuca ulaşmak mümkün değildir. "İçerinin ruhsal kuvvetlerini ve savaşçılık şevkini mütemadiyen pekiştir-medeye zorunlu idik. Eğer bunda başarılı olamadıksa, vah, yazık bizlere! Harp uzadığı sürece bu husustaki tehlikeler genişlemiş, yenilmesi gereken engeller o oranda büyük ve zorlayıcı olmuştu. Harbin sevk ve idaresi için vatanın insan kuvvetlerini ve maddî kuvvetlerini sonuna kadar kullanmak ve türlü tesirlerden korumak gerekmişti." [76]

Ordunun başarılı olması, içeride milletin sağlam ve moral sahibi olmasıyla mümkündür. Silâhlı kuvvet ile millet birbirinden ayrılmaz bir bütündür. "Vatan, ordu ve deniz kuvvetlerinin sınırlarını çelikleştirecek ve kuvvetini mütemadiyen yenileyecek kuvvetler dağıtan bir kaynak idi ki, bunda başarılı olabilmesi için millet içerden kuvvetli olmaya muhtaçtı. Millet ile ordunun kuvveti birbirine o kadar girmişti ki, birbirlerinden ayrılmaları asla kabil değildi. Askerî kuvvetlerimizin düşman karşısında savaş kabiliyeti milletin savaş gücüyle pek yakından ilgiliydi. Bunun üzerine vatanın şimdiye kadar benzeri olmayan biçimde savaş görüşü noktasında çalışması ve yaşaması gerekiyordu. Bu tarz çalışmalar ve hayatın sevk ve idare ve pekiştirilmesi ise, merkezî hükümetin, sorumlu başbakanın görevi idi." [77]

Devletlerin siyasetlerini ve harbi idare eden mekanizmanın hem kendi gücünü her türlü tecavülden korumak, zinde bulundurmak, hem de karşı tarafın gücünü yıpratmak gibi sorumlulukları vardır. "Harbi, mutlu bir sonuca ulaştırmak bakımından, hükümetin millete karşı önemli görevleri vardı. Harp meydanında zaferi sağlamak amacıyla Alman mil-

[74] Birinci Dünya Savaşı'nda hava kuvveti ve hava silâhları henüz yeteneğini kanıtlamamıştı.

[75] a. g. e.; s. 15.

[76] a. g. e.; s. 15.

[77] a. g. e.; s. 16.

letin tüm kuvvetini birleştirerek İmparatorun emrine hazır bulundurmak ve düşman milletlerin düşünce ve maneviyatına karşı savaş açmak tüm Alman hükümetlerinden istenilen en büyük görevlerdi. Bunun üzerine hükümetin çalışmaları ve yapacağı işler harp bakımından önemi haizdi.” [78]

Birinci Dünya Harbi'nin ünlü generallerinden Ludendorf'un “Harp Anıları” kitabında rastladığımız bu düşünceler, bize topyekûn harp kavramının bu dünya savaşında gelişmeye başladığını göstermektedir.

Almanların Birinci Dünya Harbi'nde değişik cephelerde muharebeler verirken, cephe gerisindeki halkın sağlamlığı da önem kazanmaktadır. İyi beslenemeyen bir halk kütlesi, moral ve ruh bakımından da zayıflamakta ve düşman propagandalarına daha kolay âlet olabilmektedir.” Alman milletinin şevk ve gayretinin eksilmesi gıda-beslenme ile pek yakından ilgiliydi. Beden ve düşünce (fikir) kuvvetlerini iyi hâlde tutabilmek için gündelik muhtaç olduğu maddeleri ve özellikle albümini ve uzvî yağı alamıyordu. Bu nedenle birçok insanlarda beden ve fikir mukavemeti düşmeye başlamış, zayıf ve hastalıklı bir durum meydana gelmiş, böylece düşman propagandasına elverişli bir ortam oluşmuş, birçok Almanın zaten eksilmiş olan harp isteğini büsbütün eksiltmişti.

1917 yaz mevsiminde ilk kez olarak bu ruhsal durumlar hakkında yaptığım derin bir inceleme ve hesap beni ürküttü. Burada zayıflığın en şiddetli bir anında bulunuluyordu. Bu ruhsal durumlar insanın kendisinin yaradılışından kaynaklanıyordu. Bunu kuvvetli ve şiddetli bir vatan muhabbet ve sevgisiyle dengeye getirmek kabildi. Fakat ancak beslenmede bir düzelme ve iyilik sağlamakla fiilen yok edilebilirdi.” [79]

Harbin kazanılması veya başarıya ulaştırılmasında iç cephenin (veya cephe gerilerinin) maddî ve manevî güçlerinin zinde tutulması, düşmanın yapabileceği zehirli propaganda için de aşılmaz bir duvar olabilir. Bu sağlanamadığı takdirde bu tür propaganda etkili bir ortam sağlamış olur ki, bu, milletce savunmayı felce uğratabilir. Özellikle uzun süren bir savaşın yaratacağı yılgınlık ve bıkmılık direnişi çözülmeye götürebilir. Dört yıl süren Birinci Dünya Harbi'nde Almanya'da görülen durum buna bir örnek olabilir. “Alman milleti, memleket içinde yahut düşman karşısında uzun süren bu dört harp yılı esnasında bitmez tükenmez maddî ve manevî ıstıraplara dayanmaya zorunlu kaldı. Harp, milletin duygusal ve manevî gücünü derin bir surette sarstı ve bozdu.

[78] a. g. e.; s. 16.

[79] a. g. e.; c. II, s. 127.

imha ve açlık, ablukası ve baskısı gibi, düşman propagandası Alman ırkına ve Alman ruhuna karşı savaşmak için pek sıkı bir surette birleşerek üzerimize yükleniyor ve muharebe uzadıkça ve olaylar birbirini izledikçe ağırlığını artırıyor. Abluka etkisini yapıyordu. Propaganda memlekette elverişli bir ortam buluyordu. Nihayet kendisi manevî hastalığa tutulmaya istidadı olan cephedeki askere de yöneldi. Abluka ve propaganda yavaş yavaş moralimizi sarıtmaya ve zafere olan inancımızı bozmaya başladı. Bunların doğurduğu barış arzusu, ihanete yaklaşan ve milleti ikiye ayırmak ve ordunun azim ve ruhunu alçaltmakla korku doğuran şekilleri aldı." [80]

Moral çöküntü, bıkkınlık ve yılmınlığın yaratacağı ortam sağlandıktan sonra, bu ortam her türlü amacı gerçekleştirmeye elverişlidir ki, buraya atılacak tohumlar süratle filizlenmeye ve çoğalmaya başlar. "Bu zemin üzerinde zehirli bitkiler büyüyüp yetişti. Birçokları Almanlık duygusunu yitirdiler ve vatani hiç düşünmediler. Kendini düşünme ilk plâna geçti. Her türlü harp muhtekirlerinin (fırsatçılar) çoğaldığı görüldü. Devletin darlık, sıkıntı ve hükümetin zayıflığından, kişisel ve siyasal çıkarlarını elde etmek için siyaset ihtikârcıları da nüfuz (etki) dairelerini genişletiyorlardı. Direnme ve dayanma için gerekli olan manevî yeteneğimiz ağır surette zarar ve ziyana uğradı. Kendimize olan güvenimizi bile yitirdik." [81]

Manevî çöküntünün yaratacağı ortamda yeşermeye elverişli konulardan biri de ideolojik taarruz olabilir. Manen yıkılmış insanlar üzerinde, ideolojik etki de uygun bir ortam bulabilir. "Düşman propagandası ile Bolşevizmin bize iyi telkin etmekte olduğu ihtilâl ilkeleri Alman ruhunu, bunu alıp kabul etmeye hazır buldu ve bağımsız sosyalistlerin eylemleri sayesinde ordu ve deniz kuvvetlerinde bile etkili oldu. Yalnız inançlar, az zamanda insan kitlesinde çok etkili oldu. Memleket içinde ve düşman karşısında Alman Milleti ölüm darbesini yedi." [82]

Böyle ortamda, iç cephede yer alan ve kendi milletinden olanlar da düşman propagandasına âlet olup, esasen ne yapacağını bilmez durumdaki milleti büsbütün yanlış yönlere çevirebilirler. "Tavşanın gözlerini yılanı daktığı gibi, biz de gözlerimizi düşmanın propagandasına sapladık. Düşman propagandayı geniş ölçüde ve maharetle sürdürüyor ve insan kitlesine etki yapan fikirler ve hislerden yararlanma ve bu hususta bütün araçları kayıtsız ve şartsız kullanıyordu. Susmak-sanatı ve bunun

[80] a. g. e.; s. 140.

[81] a. g. e.; s. 141.

[82] a. g. e.; s. 141.

önemini henüz öğrenemeyen Alman milleti kendi yazıları, sözleri ve kötü bahıtlı kalp temizliğinin, saflığının iyice anlattığı bütün hareket tarzıyla bu propagandaya yol gösteriyordu. [83]

Umutsuz ve yılmılık veren durumlar da milletle ordunun arasını açmak topyekün harp veya topyekün savunma bakımından etkili olur ve ordu-millet dayanışmasını baltalar "İtilâfcılar [84] Alman militarizminin kudretini pek iyi tanıyorlardı. Buna niçin hücum ettiklerini mükemmel olarak biliyorlardı. Yine devletin dayanağı olan subaylar toplumu aleyhine Almanya'da düşmanlığı kışkırtmak, hareketlendirmekle de ne yapmakta olduklarını biliyorlardı.

Özellikle Güney Almanya'da, Prusya aleyhine, Alman birliğinin sembolü olan İmparator aleyhine aynı şekilde Veliahd aleyhine kışkırtmaları hareketlendirmeye koyulduğu, hatta dağılı ahaliye imparatorluk hanedanından ve diğer hanedanlardan kendilerini kurtarmış oldukları için telkinlerde bulunduğu zaman, düşman kastettiği amacı bilerek hareket ediyordu. Düşman propagandası daima, Alman devlet birliğini eritmek, Almanya İmparatorluk hanedanından ve milleti hanedanlarından ve hükümetlerinden ayırmak hedefini açıkca güdüyordu. Yani bu siyasal ihtilâl demekti." [85]

Yukarıdan beri özet olarak ele alınan ve Birinci Dünya Harbi'ndeki müttefikleriyle birlikte yenilen Almanya'nın bu yenilgisinde, milletce harp ve milletce dayanışmaya yönelik etmenlerden (faktör) bazıları Almanya'nın sonunu hazırladı ve Alman İmparatoru da Hollanda'ya gitti. "Hükümdarlarından tecrid edilen Almanya 9 Kasımında her türlü mukavemet ve her türlü arzudan yoksun bir hâlde, iskambil kâğıdından yapılmış bir köşk gibi çöktü, devrildi." [86]

İkinci Dünya Harbi'nde Topyekün Harp :

Birinci Dünya Harbi'ndeki olaylardan ve deneylerden ortaya çıkan "Topyekün Harp" kavramı, İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde, bu kavramın bilincine tamamen sahip devletlerce, barıştan itibaren yapılan hazırlıklarla geliştirildi. Buna karşın bazı devletler, konuyu kavramakla beraber, moral ortamın elverişli olmamasından ötürü, bu alanda geri kaldılar.

[83] a. g. e.; s. 142.

[84] Birinci Dünya Savaşı'nda İtilâf Devletleri İngiltere, Fransa, ABD ve Rusya.

[85] a. g. e.; s. 143.

[86] a. g. e.; s. 241.

Almanya'da iktidarda bulunan Nazi Partisi ideolojik yönden azimli olduğundan, topyekûn harbe hazırlanma bakımından bilinçli bir teşkilâtlanmaya gitti. Almanya'da, 1933 yılında "Devlet Savunma Bakanlığı Kurulu" teşkil edilmişti. Bu kurulda Führer'in bir vekili, İçişleri, Ekonomi Bakanı ve Genelkurmay Başkanı vardı. Kurulun emrinde birçok komiteler bulunuyordu. En önemlisi "Harp Ekonomisi İdare Kurulu" idi. Bu kurul üç yıl içinde harp ekonomisini esaslı şekilde kurmuş, silâhlı kuvvetler donatılmış, gençlik ve halk kütlesi de kudretli bir birlik hâlinde hazırlanmıştı." [87]

Avrupalı devletlerden İtalya'da topyekûn harp hazırlıkları, 1925 yılında yayımlanan "Memleketin Harp İçin Teşkilâtlandırılması Kanunu" ile başlamıştı. İtalya'nın Topyekûn Savunma Organizasyonu Başbakana bağlı "Yüksek Savunma Kurulu" (Veliahd, Genel Seferberlik Başkanı, üç kuvvet komutanı ve Genelkurmay Başkanı'ndan kurulu) ile yönlendiriyordu." [88]

Japonya, ABD ve İngiltere gibi devletlerde de benzer kuruluşlar meydana getirilmişti. ABD'de Başkana bağlı "Savunma Seferberlik Dairesi, seferberlik başkanına danışmanlık eden bakanlardan oluşan "Savunma Sefer Komitesi" ile bu komiteye bağlı "Ekonomik Destekleme Dairesi", "Bilimsel Çalışmalar Dairesi", "Savunma Üretim Dairesi", "İnsan Gücü Dairesi, Ulaştırma Dairesi" ve "Dış İkmal Dairesi" gibi üniteler teşkilât içinde yer alıyordu." [89]

Bu örnekler dünyanın birçok devletinde topyekûn harp bilincinin yerleşmekte olduğunun kanatlarıdır.

İkinci Dünya Harbi'ne katılan devletler bu mücadeleyi, bütün maddî ve manevî güçleriyle yürütmeye çaba harcamışlardır.

İkinci Dünya Harbi'nin hiçbir tartışmaya yer vermeyen kavramı "Topyekûn Harp"le anlatılabilir ki, bunun hazırlıkları daha İkinci Dünya Harbi'ne girilmeden başlamış bulunuyordu. Bu kavram değişik şekillerde anlaşılabilir. Beraber, uygulamalar devam ettikçe, kapsam ve ruh bakımından açıklığa kavuşmuştur. "1933'ten itibaren yeni bir harp ihtimali kuvvetlendikçe ve nihayet sakınılmaz bir şekilde göz önüne alınca, çok kapsamlı anlamıyla gelecekteki "Topyekûn harp" nazariyesi meydana çıktı. Bu nazariyenin tekniği karanlık ihtimalleri bizzat olaylarla korkunç bir şekilde teyit olunacaktı. Bu nazariye, birçok yerlerde başka başka

[87] İhan Ethem - Ulubay Necdet; Topyekûn Savunma, İstanbul, 1955, s. 7.

[88] a. g. e.; s. 7.

[89] a. g. e.; s. 10.

şekillerde anlaşıldı. Bazıları, bunu topyekûn bir şekilde tehdit olunma anlamında, bazıları da topyekûn harbe iştirak şeklinde anladılar. Fakat her iki taraf da sonuç itibarıyla şu kaniya vardılar : Harp kavramı hadsiz ve sınırsız bir şekilde genişleyecek ve gelecek bir harpte, muharip milletin her türlü hayat ve faaliyetinin tamamen harp ihtiyaçlarına hasredilmesi gereği ortaya çıkacaktır. Bu düşünceye uygun bir durumun zorunlu olarak milletlerin ruhsal durumlarıyla paralel gitmesi gerekti. Çünkü burada bahis konusu olan durum (keyfiyet) reel politik meselesinden çok ihtimallerdi, bundan da makul olarak şu sonuç çıkıyordu : Totaliter devletlerin durumu -muhtemel düşmanlarımızın aksine olarak- totaliter devlet zihniyetiyle topyekûn harp zihniyetinin ahenktar olması dolayısıyla daha çok pozitif (müspet) bir istikamete yönelmiştir. [90]

İkinci Dünya Harbi öncesinde, belirli bir ideolojik hedefe yönelmiş Almanya ve İtalya gibi totaliter rejime sahip devletlerde topyekûn harp kavramı, devletin ana düşüncesine uygun olarak ele alınmıştı. Örneğin, Almanya'da o zaman mevcut rejim Birinci Dünya Harbi'nden çıkardığı derslere göre hazırlanmıştı. "Halbuki öte yanda, topyekûn savunma hazırlığı fikri pek tabii olarak harp kavramı içine eklenmekle (ilâve edilmekle) yetinildi. Biz, Almanya'da teknil bilimsel mekanizmanın seferber edilmesi suretiyle, felsefi düşünüşün tam kendisi olduğunu iddia eden bir askerî felsefe kurulduğunu görüyoruz : Bu felsefe şu cümlelerle kendisini anlatmaktadır : "Felsefe, sonuç itibarıyla Führerizm ile aynı şeydir ve aynı sonuca varmaktadır." Yahut felsefe ne idiye yine öyle kalmalıdır; yani kuzey insanların iç aktivitesi olmalı ve sorumsuz seyircilerin boş bir mülahaza tarzını takbih etmelidir. Fakat büyük bir harbin ilk şartları müthalâa edilirken, harpte fikrî ve manevî bakımdan topyekûn bir faaliyetin etraflıca düşünülmemeyen (teemmülsüz) bir etkisiyle teknil düşüncenin en iç alanlarına kadar ileri sürüldüğüne kanaat getirmek herhalde önemsiz değildir." [91]

İkinci Dünya Harbi'nin öncesinde birbirine aykırı iki düşünce vardı ki, bunlardan biri, totaliter devletlerin karşısında olanlarda, diğeri de totaliter cephede belirgindi. "Bu fikirlerden birisi, derin bir nefretle harbi ancak bir zorunluluk (zaruret) telâkki ediyor ve mümkün olduğu kadar ondan kaçmaya çalışıyor, fakat diğeri kendi varlığının şan ve şerefini ve yaşama hakkının esas kanıtını harpte arıyordu." [92]

[90] Schumacher Edgar, İkinci Dünya Harbi Tarihi, İstanbul, Askerî Basım Evi, 1948, s. 10.

[91] a. g. e.; s. 11.

[92] a. g. e.; s. 11.

İkinci Dünya Harbi'nin bulutları dolacağı dönemde, bu harbin dünyayı kapsamına alabileceği de tahmin ediliyordu. "Böyle bir harbin Avrupa'yı içine alması kesin ve genel bir cihan harbi şeklinde genişlemesi de muhtemeldi. Çünkü ortada savaş konusu olan menfaatler, siyasi olmaktan çok ideolojik idi. Bu nedenle tekmil varlık sorunları ortaya atılıyordu ki, bu sorunlar "Demokrasi" ve "Führerizm" şeklinde belirliyordu." [93]

Yukarıdaki düşüncelerin doğrultusunda Almanya'nın ve onunla birlikte hareket eden İtalya'nın İkinci Dünya Harbi'ne iyi hazırlandıkları kabul edilmelidir.

Nazi Almanyası İkinci Dünya Harbi'nde, mücadeleyi milletçe sürdürmek için topyekûn harp uygulamalarına başvurmuştur. Nitekim, 25 Temmuz 1944 tarihini taşıyan ve Führer karargâhından yayınlanan bir emir şöyleydi : "Führer, Büyük Almanya Devleti ile ilhak ve işgal edilen bölgeler için topyekûn harp işleri hakkında bir emir yayınlamıştır. Bu emrin önemli maddeleri aşağıdadır :

Harp durum, silâhlı kuvvetler ve donatım için tekmil kuvvetlerden tamamen yararlanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple şunları emrediyorum :

1. Almanya'nın savunma işlerini tedvire mahsus Bakanlar Şurası Başkanı Rayh Mareşali Göring, tekmil genel hayatı, her bakımdan topyekûn harbe uydurmakla mükelleftir. Bu vazifenin uygulanması için, adı geçen kimse "Topyekûn Harp İşleri Murahhaslığı'na (yetkili delege)" atanacak bu kişiyi bana önermelidir. Bu kişi, özellikle şu hususların yapılmasına önem verecektir : Tüm genel teşkilâtı, topyekûn harp hedeflerine göre organize edecek, silâhlı kuvvetlerden ve harp sanayiinden hiçbir kuvvet almayacaktır. Devlet demir yolları, devlet postaları ve teknil diğer genel devlet kurum ve işletmelerini kontrol edecek ve inceleyecek kuvvet ve vasıtaları cezri (kökten, radikal) bir şekilde kullanmak, harp bakımından az önemli olan vazifeleri kaldırmak veya tahdit etmek, teşkilâtı ve çalışma usullerini sadeleştirmek suretiyle silâhlı kuvvetler ve harp sanayii için mümkün olduğu kadar fazla kuvvet tasarrufuna çalışacaktır. Bu yetkili, yukardaki amaca ulaşmak için yüksek devlet dairelerinden bilgi isteyebilir ve bunlara talimat verebilir. Buna göre yetkili yüksek makamlar tarafından çıkarılacak yönetmelikler ve esas idarî yönergeler, Başbakanlık genel sekreteri, parti genel sekreteri ve devlet idarî işler genel murahhası ile anlaşmak suretiyle uygulamaya konulacaktır..." [94]

[93] a. g. e.; s. 12.

[94] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 29.

Almanya'da "Topyekûn Harp İşleri Rayh Murahhashğı" kurulduktan sonra, bir dizi tedbirlerin alınmasına başlanmıştır. Bunlar arasında, yabancılara ait ev ve kurumlarda çalışan kadınların harp endüstrisinde çalıştırılması; böylece evvelce harp endüstrisinde çalıştırılanların cephe- lere kaydırılması, müşterek harp gayretlerine katılma tedbirlerinin sıkılaştırılması; kültür hayatında yapılacak sınırlamalarla kuvvet tasarrufu, tasarruf edilenlerin harp sanayiine kaydırılması gibi uygulamalar yer almıştır." [95]

Almanya 1944'te cephelerde sıkışınca, Führer'in 18 Ekim 1944'te verdiği emirde : "Büyük Almanya'nın tüm eyaletlerinde (Gau'larında) 16 yaşından 60 yaşına kadar tüm eli silâh tutan erkeklerden Alman halk hücum kıtaları teşkil edilecektir. Bu kıtalar memleketin her karış top- rağını, elde mevcut tüm silâh ve vasıtalarla savunacaktır" [96] ilkesi yer almıştı.

"Bu emir Alman halk kütlelerini sıkı bir askerî teşkilâta tâbi tut- maktadır. Bu teşkilât, fiilen ordunun bir parçası sayılmaktadır. Bu su- retle Alman Silâhlı Kuvvetleri milyonlarca yeni yardımcı kuvvet ve tak- viye kuvveti kazanacaktır." [97]

Almanya'nın İkinci Dünya Harbi yıllarında topyekûn harp kavramı- na uygun olarak aldığı yararlı ek tedbirler vardır 1942 Kasım ayında, Alman ordularının Stalingrad Faciası'nı yaşamaları üzerine, harbin sevk ve idaresinde topyekûn seferberlik konusu olağanüstü şekilde ele alındı. 1943 yılı Ocak ayında Alman propağanda Bakanı Dr. Goebbels yazdığı bir makalede : "Düşman bizi topyekûn imha etmek istiyor, dolayısıyla topyekûn kazanmak için topyekûn harp yapalım" [98] diyordu.

1943 yılı Şubat ayında Alman İktisat Bakanı Funk'un yürürlüğe koy- duğu ekonomi plânının ana hatları şöyleydi : [99]

Öncelikle halkın ihtiyacına gerçekten gerekli olmayan bütün ticarî ve ekonomik işlemlerin önlenmesi; harbe gerekli üretim, tarımsal ve ekonomik çabaların engellenmemesine azamî itina gösterilmesi;

Harp ekonomisine gerekli olmayan ve halkın hayatî ihtiyacını oluş- turmayan konularda (onarım, kuyumculuk ve lüks eşya üretimi gibi) faaliyet gösteren kurumların çalışmalarını geçici olarak tatil etmek;

[95] a. g. e.; s. 30.

[96] a. g. e.; s. 31.

[97] a. g. e.; s. 31.

[98] Büyük Dünya Olayı; c. 4, s. 138.

[99] a. g. e.; s. 138.

Lüks otel, gece lokali, eğlence yerleri, bar, batakhane ve lüks lokanta gibi yerlerin kapatılması;

Harp bunalımı dolayısıyla çalışmalarını durduran bir kısım bankaların kapatılması;

Alman bu tedbirlerle harbin sevk ve idaresine gerekli bütün üretimin azami haddede çıkarılması amaçlanmıştı.”

İkinci Dünya Harbi'nde uygulanan topyekûn harp örnekleri Anglo-Sakson cephesinde de bir haylidir. Ancak büyük dünya harbinin başlangıcında durum değişti. “Batı Devletleri, tekmil kendi hazırlıklarını bir savunma harbine göre düzenlemişlerdir. Bunların siyasi isteklerinin istikameti tamamen bunu gerektiriyordu. Fakat bunlar, durumun gelişmesi ve bilhassa çeşitli ittifak anlaşmaları vecibelerinin yüklediği taahhütler sonucu olarak, ancak taarruzî bir yol ile hakkında gelebilecekleri bir durum karşısında kalabileceklerini iyice düşünmemişlerdi. Nitekim 1939'da böyle bir durum geldi çattı. Batı Devletleri İkinci Büyük Harbe girdikleri zaman, kendi siyasi hedeflerini, sadece kendi varlıklarını korumayla elde edemeyecekleri, bilakis bu hedefin maddî güvenliklere -bu mümkün olmadığından dolayı- Polonya'nın ve bu meyanda Çekoslovakya'nın tekrar kurtarılmasına teşmil edilmesi zorunluğunda buldukları anlaşıldı.” [100]

“İngiltere, ikinci Dünya Harbi'ne hazırlık bakımından başlangıçta geç kalmıştı. Bu devlet Birinci Dünya Harbi'nden sonra mecburi' askerî mükellefiyet usulünü bırakarak yine eski gönüllü sistemine dönmüştü.” [101] “Topyekûn bir harp için en kesin tedbir, genel askerî mükellefiyet usulünün tekrar ihdasıydı. İngiliz Başbakanı 26 Nisan 1939'da bunu ilân etti. Gerçi bu iş, birinci büyük harpte olduğu gibi harp ortamında yapılmamıştı ama, yine harbin hemen yakınında olmuştuk. Esasen ikinci büyük harbin başlaması, bir emrivaki değil, kendisini meydana koyan bir gelişme ile vukubulmuştu.” [102]

İngiltere, ikinci Dünya Harbi'nde, Almanların -özellikle havadan- şiddetli taarruzlarına hedef oldu. Ancak, İngiliz milleti bu taarruzların meydana getirdiği büyük tahribat ve kayıplara rağmen, dünyanın pek az milletinin gösterebileceği tahammül ve direnme gücüyle dayanmasını bildi. Bu, harbi milletçe göğüslemenin tipik örneklerindedir. “Alman sevk ve idaresinin İngiltere'ye karşı açtığı hava savaşının hedefi; İngiliz endüstri kapasitesini azaltmak, İngiliz hava kuvvetlerini ve İngiltere se-

[100] a. g. e.; s. 41.

[101] Schumacher Edgar; s. 43.

[102] a. g. e.; s. 44.

hirleri halkın maneviyatını kırmaktı. Fakat, özellikle büyük şehirlerde meydana getirilen muazzam tahribata rağmen, İngiltere'nin endüstri hayatı azimle devam ettirildiği gibi, normal zamanlarda rahata ve ihmale yatkın olan İngiliz halkı da bu şiddetli taarruzlar ve ağır kayıplar karşısında günden güne daha kudretli ve metin bir hâle geldi. Esasen güçlüklere katlanabilmek, her İngilizin, kazanmak için uğraştığı sporculuk ruhunun doğal bir gereği idi. Birçok denemelerin kanıtladığı üzere, bombardımanların sonucu, bunların bireyler ve halk kütleleri üzerinde, şiddetle yapacağı psikolojik etkilerin derecesine bağlıdır. Bu etkiler ezici olabileceği gibi, mevcut uyusukluğu giderici tepkiler de yapabilir." [103]

İngilizler, Almanların adaya yaptığı taarruzlara karşılık vermek üzere, gereken düzenlemeleri yapmışlar ve Alman topyekûn harp düzenini yıkmak için zaman zaman girişimi ele almışlardır. Bu girişimler 1942'de etkinlik kazanmıştı : "Mayısın son günlerinde, şimdiye kadar görülmedik derecede büyük ve şiddetli bombardımanlar başladı. Bunlar arasında 29/30 Mayıs gecesi Paris bölgesinde Almanya için harp malzemesi imal eden endüstri tesislerine ve bunu izleyen gecede bini aşkın uçakla Köln üzerine yapılan taarruzlar, vücuda getirdikleri müthiş tahribatla topyekûn harbin korkunç birer örneğini ortaya koymışlardı. Paris'te Fock-Wolf uçakları motorlarını imal eden "Gnome et Rhone" tesisleri, Goodrich fabrikaları ve lâtik imal eden Watteliz tesisleri birkaç yüz bomba uçağı ile yapılmış olan bu bombardımana hedef olan yerlerdi." [104]

İkinci Dünya Harbi'nde Sovyetler Birliği, Japonya vb. devletler de topyekûn harp kavramına ait somut örnekler vermişlerdir. Bunları da değerli birer uygulama olarak kabul etmek gerekir.

İkinci Dünya Harbi'nde, başarılı örneklerle uygulamasına tanık olduğumuz topyekûn harp kavramı, bundan sonraki millî veya evrensel mücadelede yerini ve değerini koruyacaktır.

5. Sovyet Tehdidinin Ortaya Çıkardığı Kolektif Savunma İhtiyacı

İkinci Dünya Harbi, dünya üzerindeki dengeyi bozmak suretiyle benaberinde birçok sorunları da getirmiştir. Bu harpte, faşist devletlerin oluşturduğu cepheyle, bu cepheyi düşman olarak gören komünist Rusya arasındaki denge dünyadaki istikrarı sağlayabiliyordu. Ancak faşist devletler yorulunca, Sovyetler Birliği, dünya üzerindeki ideolojik amaçlarına ulaşmak için, önündeki engellerin kalktığını görüp, güçsüz, komşularını

[103] Büyük Dünya Olayı; c. 3, s. 197.

[104] a. g. e.; s. 210.

kendi ülkesine katmak veya benzer rejimlerle zorla dost devletler oluşturmak girişimlerini sürdürdü. Silâhlı gücün avantajlarından da yararlanmak suretiyle Sovyetler dünyaya için bir tehdit unsuru oldu.

Harbin dünya milletlerini etkisine alan boyutları, dünya çapında güvenlik sorununu sahneye getirince, Anglo-Sakson cephesinde bazı tedbirler alma zorunluluğunu doğurdu. 14 Ağustos 1941 tarihinde ABD Başkanı Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill Atlas Okyanusu'nda buluşup Atlantik Bildirisi'ni yayınladılar. Bu bildiriyle, savaşın sonunda milletlerarası bir güvenlik sisteminin kurulması düşüncesini dünyaya açıkladılar. Bu, savaş sonu dünyasının güvenliği ile ilgili endişelerden kaynaklanıyordu. Bundan da Birleşmiş Milletler doğdu.

Birleşmiş Milletler Antlaşması, özellikle barışın korunması ve barışa yönelik tehditlerin uzaklaştırılmasını öngörüüyordu. Nitekim, Birleşmiş Milletler'in amacını belirleyen 1. maddede : "Milletlerarası barış ve güvenliği muhafaza etmek ve bu maksatla, barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve uzaklaştırmak ve her türlü saldırma fiilini veya barışın başka surette bozulması hâlini ortadan kaldırmak üzere, etkili müsterek tedbirler almak; barışın bozulmasını intaç edebilecek milletlerarası mahiyette uyumsuzlukların veya durumların düzeltilmesini veya çözümlenmesini, adalet ve devletlerarası hukuk prensiplerine uygun olarak barış yoluyla gerçekleştirmek" şeklinde ifade edilen ana düşüncede barışın korunması ruhu yer almıştı.

Bu ana düşünceye rağmen, Sovyetler Birliği'nin doğrudan veya dolaylı girişimlerle, dünya egemenliği yolundaki faaliyetleri devam etti. Bunda da dünyadaki komünist partileri yardımcı oldular.

"Tam bir ekonomik çöküntü ve sosyal karışıklık içinde bulunan Batı Avrupa ülkelerinde, tek disiplinli örgütler olarak kalan komünist partileri tehdit eder tavırlar takınmış bulunmaktaydı. Mesela, Fransız Komünist Partisi Lideri Thorez ile İtalyan Komünist Partisi Lideri Togliatti verdikleri demeçlerde : Kapitalistlerle, Sovyet Rusya arasında çıkacak bir çatışmada emekçi kütlelerin Kızıl Ordu tarafını tutacağı tehdidini savunmaktaydılar." [105] Bu, milletlerarası komünizmin Avrupa devletlerindeki kuruluş ve yandaşlarının çıkarlarını belirleyen tavırlarından bir kaçı idi. Avrupa'nın bu iki eski devletindeki Moskova yanlısı ideoloji odaklarının, kendi millî çıkarlarından çok Moskova'ya hizmet ettiklerinin bir kanıtı sayılabilir. Sovyetler Birliği bu yandaş kuruluşlar vasıtasıyla, harap ve bitkin Avrupa'da bazen zorla, bazen de ideolojik olarak inisiyatif ele geçirmekteydi. Sovyetler Birliği'ne karşı, özellikle Avrupa dev-

[105] Atlantik İttifakı; s. 9.

letlerinin korunması nasıl olacaktı. Avrupa dağınık ve güçsüzdü. Halbuki Sovyetler Birliği büyük bir askerî gücü, siyasetinin desteğinde tutabiliyordu. “Yine bu arada, sosyal düzen bakımından savaştan en az zarar görmüş olan İngiltere de, içine gömülmüş bulunduğu ekonomik sıkıntılar nedeniyle, Avrupa’nın Sovyet denetimi altına girmemiş ülkelerini, artık bu gibi baskılara karşı koruma yeteneklerine sahip olmadığını biliyordu.” [106]

İngiltere’nin eski gücünden çok şeyler kaybetmiş olduğu, bu sebeple dünyanın -özellikle Avrupa’nın- korunma sorumluluğunu yüklenemeyecek kadar zayıfladığı anlaşılmıştı. “İçten ve dıştan bu gibi baskılar altında kalan Avrupa’nın Sovyet denetimi altına düşmemiş olan ülkeleri, Sovyetler Birliği’ne karşı kendilerine etkili destek sağlayacak tek ülke olan ve artık Avrupalıların yetenekleriyle kurulmasına imkân kalmamış bulunan dengenin düzeltililebilmesi için, Amerika Birleşik Devletleri’ni, sorumluluk yüklenmeye daveti kararlaştırdılar.” [107]

NATO ittifakı

İkinci Dünya Harbi boyunca, Mühver Cephesi’nin yarattığı tehdit sebebiyle birbirlerine yaklaşan ve ortak düşmana karşı güç birliği yapmış olan Anglo-Saksonlar ile Sovyetler Birliği arasında, önce bir soğukluk daha sonra da zıtlasma başladı. Bu zıtlasma bloklaşmayı da getirdi. “Böylesi bir Sovyet yayılmacılığı ile karşı karşıya kalan büyük tehdit altındaki hür Avrupa ülkeleri, özgürlük ve güvenliklerini güvence altına almak için önlemler arama ihtiyacını duydular. Bunların, Sovyetler Birliği’ni etkileme olanağına sahip tek ülke olan ABD’ye yönelmeleri doğaldı. Dünya böylece iki bloka ayrılmıştı. Avrupa’nın özgür ülkeleri için kuvvet dengesini kurmanın tek yolu birleşmekti.” [108]

Gerçekte ABD’de dünyanın hangi yönde gelişmeler gösterdiğini değerlendiriyor ve çareler araştırıyordu. “12 Mart 1947 tarihinde Amerikan Cumhurbaşkanı Truman, Amerikan Kongresi’ne yolladığı mesajda şöyle demekteydi : “Amerika Birleşik Devletleri, silâhlı azınlıklar veya dış baskılarla boyunduruk altına alınmaya çalışılan özgür ulusları desteklemeyi bir politika hâline getirmek zorundadır. [109] Bu beyanattan anlaşılacağı gibi, hür ve bağımsız milletlerden bazıları dış baskılar altın-

[106] a. g. e.; s. 10.

[107] a. g. e.; s. 10.

[108] Birleşmiş Milletler, NATO ve Varşova Paktı; s. 46.

[109] Atlantik İttifakı; s. 10.

da bulunmakta ve bu nedenle ABD harekete geçmek zorunluluğunu duy-
maktaydı. ABD'nin bu tutumu "Truman Doktrini" olarak tarihe geçen
ilkenin doğuşunu hazırladı. [110]

Avrupa devletleri üzerindeki Sovyet baskısı doğrudan doğruya top-
rak isteklerine yönelik olmasa bile, savaşın bu devletler üzerinde yarat-
tığı sosyal ve ekonomik çöküntüler nedeniyle, buradaki komünist ideo-
lojiye bağlı partilerin, kendi ülkülerini yaygınlaştırma ve mevcut düzen
bozukluğunu köriikleme çabaları bunalımı artırmaktaydı. Bu bunalım,
kendilerini toparlama çabalarını sürdüren devletlerde, doğal olarak en-
dişe ve korkuya sebep olmaktadır. Türkiye ve Yunanistan gibi doğrudan
Sovyet tehdidi altında bulunmamakla beraber bazı Avrupa devletlerinin
gelecekteki durumlarının da buna benzemesi olasılıkları vardı. Bu ihti-
maller, Avrupa devletlerini, yakınlaşma ve birleşmeye yöneltti. Bu yön-
deki ilk girişimlerden biri Brüksel Antlaşması oldu. "4 Mart 1948'de
ABD, Belçika, Fransa, Lüksemburg ve İngiltere temsilcileri, karşılıklı
yardım antlaşmasının şeklini görüşmek üzere Brüksel'de toplandılar.
17 Mart 1948'de Brüksel Antlaşması, ortak bir savunma sistemi kurmak
ve ekonomik ve kültürel bağları kuvvetlendirmek üzere, bu beş ülke ta-
rafından imzalandı." [111]

Brüksel Antlaşması'nın hükümlerine dikkat edilecek olursa, bunda
güvenlik ve saldırıya karşı korunma düşüncesinin ağır bastığı görülür.
"Brüksel Antlaşması'nın dördüncü maddesine göre taraflardan biri "Av-
rupa'da silâhlı bir saldırıya" uğradığı takdirde, antlaşmayı imzalamış
bulunan diğer taraflar, ellerindeki askerî ve diğer bütün imkânlarla yar-
dım edeceklerdi." [112]

Avrupa devletlerinin bu birleşme girişimleri gerçekleşmeye başladığı
dönemde, Sovyetler Birliği'nin de bazı karşı girişimleri oldu. Bunlardan
biri de Berlin Ablukasıdır. "Brüksel Antlaşması henüz imzalanmıştı ki,
Sovyetler Batı Berlin ablukasına başladılar (Haziran 1948). Bu abluka
üç yüz yirmi üç gün sürecek ve ancak, Batılı Devletlerin bir hava köp-
rüsü kurmaları ile başarısızlığa uğrayacaktı. Bunun sonucu olarak Batı
savunmasının organizasyonu hızlandı." [113]

[110] Bu doktrinin ABD Kongresi'nde kabulü üzerine 1948 yılında Türkiye ile Yu-
nanistan'a 400 milyon dolarlık bir yardım gerçekleşti.

[111] Birleşmiş Milletler, NATO ve Varşova Paketi; s. 47.

[112] a. g. e.; s. 47.

[113] a. g. e.; s. 47.

Bu sıralarda Sovyetler Birliği'nin, bu anlaşmaya yönelen devletlere karşı baskıları da yoğunluk kazanmıştı. Kuşkusuz, Avrupa Devletlerinin güvenlik ihtiyacından doğan yakınlaşmaları bir ittifaka dönüşecek olursa, Sovyetler Birliği karşısında etkili bir güç oluşturulmuş olacak, bu güç Sovyetler Birliği'ne "dur" diyebilecekti. "Sovyetler Birliği'nin Antlaşmaya taraf devletlere yaptığı baskıya rağmen (Sovyetler on iki imzalayıcı devlete girişimlerinin düşmanca bir nitelik taşıdığına dair bir muhtıra göndermişti) Kuzey Atlantik Antlaşması Washington'da, 4 Nisan 1949'da imzalandı. Beş ay içinde üye ülkelerin parlamentolarınca onaylandı. [114]

4 Nisan 1949'da imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması başlangıç kısmıyla 14 maddelik hükümlerden oluşur. Bu antlaşma, ruhu itibarıyla incelenip değerlendirildiği takdirde, dayanışma bakımından önemli ve gerekli olduğu görülür. "Kuzey Atlantik Antlaşması, saldırıyı önlemeyi ya da saldırı olduğu takdirde bunu püskürtmeyi amaçlayan bir askerî ittifak için çerçeve oluşturur. Bu antlaşma aynı zamanda siyasî, ekonomik ve askerlik dışı diğer alanlarda sürekli iş birliği ve danışmayı öngörür. Antlaşma süresizdir." [115]

Kuzey Atlantik Antlaşması'nın amaçları ele alınacak olursa, barış içinde yaşama, barışı koruma ve Birleşmiş Milletler ilkelerine bağlılık gibi yüksek amaçlara yöneliktir. "Antlaşmaya taraf olan ülkeler, bütün uluslar ve hükümetlerle barış içinde yaşama arzusu ile ve Birleşmiş Milletler yasası ilkelerine bağlı olarak, barışı ve uluslararası güvenliği korumayı ve Kuzey Atlantik bölgesinde istikrar ve refahı artırmayı taahhüt etmişlerdir." [116]

Tehdit ve tehdide karşı koyma düşüncesi bu antlaşmada dikkatle ele alınmıştır : "Beşinci madde antlaşmanın en önemli maddesidir. Bu maddeye göre, üye ülkeler aralarından birine veya birkaçına karşı, Atlantik'in her iki yakasında silâhlı saldırı olması halinde, bunun bütün taraflara

---

[114] a. g. e.; s. 47.

Daha sonra, Türkiye ile Yunanistan 18 Şubat 1952'de F. Almanya Cumhuriyeti 9 Mayıs 1955'te, İspanya 30 Mayıs 1982'de resmen ittifakın üyesi oldular. NATO (North Atlantic Treaty Organisation) üye devletleri böylece Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Federal Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, Türkiye, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya'dan oluşmaktadır.

[115] a. g. e.; s. 51.

[116] a. g. e.; s. 51.

karşı yapılmış bir saldırı olacağını kabul etmektedirler. Bu durumda, üye ülkeler birbirlerine yardım için gerekli eyleme geçmeyi taahhüt ederler. [117]

NATO, kolektif bir savunma teşkilâtı olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan onun savunma politikasının ne olduğu da akla gelebilir. Bunu özet olarak şöyle anlatabiliriz : "İttifakın başlıca görevi, tecavüzü caydırarak, üye ülkelerin güvenliğini korumaktır. Bu da, muhtemel herhangi bir saldırganın, saldırıyı başlatması hâlinde, elde etmeyi umduğu yararlarla kıyaslanamayacak ölçüde büyük tehlikelerle karşılaştığına kesinlikle emin olması demektir. Bir saldırı hâlinde ittifakın rolü, Kuzey Atlantik bölgesinin toprak bütünlüğünü yeniden sağlamaktır. Bunun için de NATO'nun Varşova Paketi ile askerî dengeyi koruyacak inandırıcı caydırıcılık sağlayacak ölçüde yeterli kuvveti hazır bulundurması gerekir." [118]

NATO'nun kolektif bir savunma paketi olarak çalışması ayrıntılı ve uzun bir konudur. Bunu ilke bakımından özetlemek mümkündür. "Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı, savaşı önlemek amacıyla askerî hazırlıklar yapan bir savunma ittifakıdır. İttifak, güvenliklerini Birleşmiş Milletler Yasası'nda öngörülen biçimde, karşılıklı güvenceler ve toplu savunma ile korumak üzere, bir araya gelmiş özgür ulusların oluşturduğu bir topluluktur. Üyelerin tam egemenlik ve bağımsızlıklarını korudukları, hükümetler üstü değil, hükümetler arası bir teşkilâttir. NATO'nun siyasî görevi, üyelerini veya ittifakı ilgilendiren tüm siyasal sorunlarda danışmalarında bulunmak ve teşkilâtın askerî kesimine talimat vermektir. Barış döneminde, NATO'nun askerî görevi ortak savunma plânları hazırlamak, bunlar için gerekli alt yapıyı oluşturmak ve silâhlı kuvvetlerin ortak eğitim ve manevralarını sağlamaktır." [119]

[117] a. g. e.; s. 52.

Madde - 5 : Taraflar, içlerinden birine veya birliğine karşı Avrupa'da veya Kuzey Amerika'da vaki olacak silâhlı bir tecavüzün bütün taraflara yöneltilmiş bir tecavüz sayılması ve sonunda taraflardan her birinin böyle bir tecavüzün vukuu hâlinde, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51. maddesiyle tanınan yalnız ve müşterek savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği yeniden kurmak ve sağlamak için, silâhlı kuvvet kullanılması da dahil olmak üzere, gerekli göreceği harekete yalnız başına ve diğer taraflarla anlaşarak, hemen hareket etmek suretiyle tecavüze uğrayan taraf veya taraflara yardım eyleme hususunda mutabık kalmışlardır. Bu mahiyette olan her silâhlı tecavüz ve bunun neticesinde alınan bir tedbir, Güvenlik Konseyi'nin bilgisine arz olunacaktır. Bu tedbirler, Güvenlik Konseyi'nin milletlerarası barış ve güvenliği yeniden kurmak ve sürdürmek için gereken tedbirleri almasıyla son bulacaktır.

[118] a. g. e.; s. 54.

[119] a. g. e.; s. 53.

Varşova Paktı NATO Karşısında

Dünya güç dengesindeki istikrarsızlık ve boşluklar, İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde blokların oluşmasına sebep olmuştur. Önceleri Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan tehdit, Batı dünyasında NATO'nun doğuşunu hazırlamış ve kolektif savunma düşüncesi ağırlık kazanmıştı. Savaş sonunda kamu oyununun etkisiyle Amerika Birleşik Devletleri yeniden kendi kıtasına çekilmek isterken, durum ve şartlar onu yine dünya kaderindeki tarihi rolünü oynamaya itmişti.

İkinci Dünya Savaşı sonunda, dünyanın belli başlı askerî güçlerinden birine sahip olan Sovyetler Birliği de, bir yandan fırsatları değerlendirip genişlemeye ve etkinliğini artırmaya çalışırken, öte yandan rejimine soktuğu komşu devletleri kanatları altında toplamaya başlamıştı. Bu olgu, tehdit politikasına paralel olarak sürdürülmüştü. "Sovyet Rusya, İran ve Türkiye'den toprak istek girişimleriyle, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu bölgesinde yayılmaya ve genişlemeye çalışırken, bir yandan da Avrupa'da işgali altında bulunan ülkelerde komünist rejimleri yerleştirerek, bir Sovyet Bloku veya Peykler Bloku oluşturmanın çabası içerisindeydi... 1947 yılına gelindiğinde, komünist rejimler altında bulunan peyk ülkeler, Moskova'dan yönetilen bir blok hâline gelmiş bulunuyordu. Buna Winston Churchill'in kullandığı deyimle "Demir Perde" denilmekteydi." [120]

Bu olgu dünyanın belli başlı iki kampa ayrılmasının da kanıtı veya belirtisiydi. Bir yanda demokrasiler öte yanda komünist ideolojiye bağlananlar karşı karşıya gelmek üzereydi. "Bu sırada, Batı ülkelerinin aralarında ittifaklar yapmaları üzerine, Sovyetler de, "Demir Perde" bloku- nu güçlendirmek ve daha sıkı şekilde kontrol altında tutmak üzere, bu ülkelerle dostluk, iş birliği, saldırmazlık gibi adlarla birtakim anlaşmalar yaptı. Öte yandan, uluslararası komünizm faaliyetlerini yeniden örgütlemek üzere, Avrupa'nın önde gelen komünist partilerini Silezya'da bir konferansa çağırdılar. Bu toplantının sonunda, 5 Ekim 1947'de, Kominform'un kurulduğu ilân edildi ve yayınlanan bildirimde, dünyanın iki bloka ayrılmış olduğu açıklandı." [121]

Batılıların da bu sırada Sovyet yayılmasına karşı tedbirleri geliştirilmekteydi. "Marshall Plâni" ve "Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı (Nisan 1948) gibi olaylar bu dönemde devam etmekteydi.

[120] a. g. e.; s. 137.

[121] a. g. e.; s. 137.

Buna karşılık olarak Sovyetler de tedbirlerini geliştirmeye başladı. "5-8 Ocak 1949'da Moskova'da Sovyetler Birliği, Bulgaristan, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya ve Romanya temsilcileri arasında yapılan toplantı sonunda Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (COMECON) kuruldu. [122]

Bu ekonomik işbirliği çalışmalarını daha sonra yeni faaliyetler izledi. "NATO'ya karşı olmak üzere, Doğu Bloku üyeleri 14 Mayıs 1955'te Varşova Paktı'nı kurdular. Bölgesel, kolektif bir savunma ve yardımlaşma teşkilâtı olan Pakta Sovyetler Birliği, Arnavutluk, Alman Halk Cumhuriyeti, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya ve Çekoslovakya katıldılar." [123]

Varşova Paktı teşkilâtının özelliği, Doğu Bloku'ndaki tutumu belirtmesi bakımından incelenmeye değer. "Varşova Paktı, hükümetleri komünist partiler tarafından kontrol edilen ülkeleri bir araya getirir. Bu bir bakıma, bunların en güçlüsü olup, kendi müttefiklerini yöneten Sovyetler Birliği'nin kontrolünü maskeler. Pakt öncelikle, üye ülkelerin silâhlı kuvvetlerinin Sovyet komutası altına alınmasını sağlayan bir askeri sistem sağlar." [124]

NATO'nun önemli olarak değerlendirilen 5 nci maddesi gibi, Varşova Paktı Antlaşması'nın önemli müthalâa edilen 4 ncü maddesi şöyle düzenlenmiştir. "Madde 4 — Taraflardan birine veya birkaçına bir devletler grubu tarafından Avrupa'da bir silâhlı saldırı vuku bulduğu takdirde; antlaşmaya taraf olan her devlet tek başına veya diğer taraflarla mutabakat hâlinde, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51. maddesiyle tanınan tek başına veya ortak meşru savunma hakkını kullanarak, silâhlı kuvvet kullanılması dahil olmak üzere, gerekli göreceği bütün vasıtalarla taarruza uğrayan devlet veya devletlerin hemen yardımına gidecektir. Antlaşmaya taraf devletler, uluslararası barış ve güvenliği tesis ve idame ettirmek amacıyla ortaklaşa alacakları gerekli tedbirlerle ilgili olarak hemen birbirlerine danışacaklardır.

[122] a. g. e.; s. 138.

Kuruluşa aynı ayda Arnavutluk, 1950'de Alman Demokratik Cumhuriyeti, 1962'de Moğolistan, 1972'de de Küba katıldılar.

[123] a. g. e.; s. 138.

[124] a. g. e.; s. 139

Bu maddeye göre, alınan önlemler, Birleşmiş Milletler Yasası hükümleri uyarınca Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin tesis ve idamesi için gerekli önlemleri alır almaz, önceden alınmış olan önlemlerin uygulanması durdurulacaktır. [125]

Batı ve Doğu Blokunun oluşturduğu bu iki teşkilât (NATO ve Varşova Paktları) teşkilât ve işleyişleriyle birçok özelliklere sahiptir. [126] Ancak ayrıntılar esas konumuz dışındadır. İkinci Dünya Harbi'nden sonra ideolojik, askerî ve ekonomik faktörlerin etkisi altında, dünyanın belli başlı devletleri birbirlerine zıt iki blokta toplanarak, kolektif savunma ve korunma düşüncelerini gerçekleştirmişlerdir. [127]

---

[125] a. g e.; s. 145.

[126] Varşova Paktı, Sovyetler Birliği'nin, Bağımsız Devletler Topluluğu'na dönüşmesiyle dağılmıştır. Metin içersinde Sovyetler Birliği deyimi Birleşik Devletler Topluluğu şeklinde anlaşılmalıdır.

[127] Sovyetler Birliği, Başkan Gorbacov'un ağzından Glastnost (Açıklık, samimiyet, aleniyet) -bazılarınca gerçek serbestlik- politikasını 1988'de ilân etti. Bu reform hareketiyle birlikte "Yeniden yapılanma—perestroyka" politikasıyla rejimin sosyal ve ekonomik güçlüklerini çözmeye girişti. Bununla birlikte dünya üzerinde bloklar arası bir yumuşama ve silâhları azaltma politikası, dünyada rahatlık sağladı ve soğuk harp etkisi ortadan kalktı. Ancak Gorbacov, 19 Ağustos 1991'de bir darbeye yönetimden alındı. Daha sonra tekrar iktidara getirildi. 1991'de de siyasi hayattan çekildi.

İKİNCİ BÖLÜM

POLİTİKA VE ASKERİ GÜÇ İLİŞKİLERİ SÜPER DEVLETLERİN DÜNYA EGEMENLİĞİ İÇİN ASKERİ GÜCÜ GELİŞTİRME ÇABALARI

1. Millî Güç Kavramı

İnsanlık tarihinde toplum hayatının en gelişmiş aşaması devlettir. İnsan, tarih boyunca hem ihtiyaçlarını, hem de kendi güvenliğini sağlamak için teşkilatlanmak gereğini duymuştur. Eski Yunanistan'da "Polis" (Site-Şehir) adını taşıyan devletler, bunun ilk örneklerindedir.

"Devlet, belli bir ülkede, bir hükûmete ve ortak kanunlara bağlı olarak yaşayan bir milletin ya da milletler topluluğunun meydana getirdiği topluluktur." [128] Devletin tanımlamalarından biri de şöyledir : "Belirli bir bölgede yerleşmiş ve kendine özgü bir kuvvete sahip olan bireylerin toplamından ibaret bir varlıktır." [129] Toprak, millet, hükûmet, egemenlik ve kanunlar devletin temel unsurlarıdır. Eski dönemlerin imparatorlukları ortadan kalktıktan sonra meydana çıkan devletlerin belirgin özellikleri bunların millî oluşlarıdır. Millî devletlerin özellikleri, devletin temel ögesi olan toplumun yani milletin ortak bir ülküye ve millî bilince sahip olmalarıdır. Bu bilinc, milleti devlete bağlar ve ona güç verir.

Devletle milletin birbirine karşılıklı olarak bir görevleri vardır. Devletin başta gelen görevlerinden biri millî varlığı güven içinde bulundurmaktır. Bu güvenlik iç ve dıştan gelebilecek tehlikelere karşıdır ki, "emniyet ve asayiş" şeklinde özetlenebilir. İç güvenlik, millet bireylerinin can ve mal emniyetini sağlamaktır.

Millî varlığın karşılaşacağı tehlikelerden biri de dış tehdittir ki, buna karşı gereken tedbirlerin alınması devletin asıl görevlerindedir.

Devletin millete karşı yükümlülük ve görevleri her şeyden önce imkân ve güç sorunudur. Bu imkân ve güç sorunu milletin devlete karşı yükümlülük ve görevlerini ortaya çıkarır. Bunlar "seçim", "vergi" ve "askerlik" gibi konuları kapsar.

[128] TürkAnsiklopedisi; s. 153.

[129] A. Afet İnan; Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1969, s. 26.

Devletin güvenlik konusundaki görevlerini yerine getirebilmesi için dayanacağı bir güce ihtiyaç gösterir ki, bu güç maddî ve manevî yönüyle milletten doğar ve millete dayanır. Böyle olunca, devletin milletten doğan gücü de millî bir niteliğe sahiptir.

“Siyaset” şeklinde ifade edilen devlet idaresinde, devletin yönetici unsurları, görevlerini yani yürütmeyi yerine getirirken, millî gücü kullanırlar. Milletın hak ve menfaatlarından doğan millî çıkarların [130] sağlanması ve millî hedeflere [131] ulaşılması millî gücün uygulamaya konulmasını gerektirir. Hükümetler bunun için millî nitelikli bir siyaset izlerler. Millî siyaset, çağdaş devlet anlayışında, siyasal iktidarları yönlendiren, kısa veya uzun vadeli hedeflere yönelten kararlar veya tasarımlar olarak anlaşılmalıdır. Millî siyasetin uygulamasından doğan millî strateji, “Bir milletin barışta ve savaşta, millî menfaatlerini geliştirmek ve millî hedeflerini elde etmek için ekonomik, siyasal, askerî ve sosyo-kültürel güçlerini geliştirmek ve kullanmak bilim ve sanatı” şeklinde tanımlanır ki, buradaki unsurların toplamı millî gücü oluşturur.

2. Millî Gücün Unsurları

Millî güç millî devlet anlayışından ortaya çıkmıştır ki, bir milletin millî gücü maddî ve manevî değerleriyle toplam potansiyel gücüdür. Maddî ve manevî güç bir bütün olarak birbirleriyle iç içedir ve bu iki ana öge birbirini destekler ve bütündür.

Millî güç içerisinde ekonomik gücün tartışılmaz bir yeri vardır. Teknolojik güçle birlikte ele alınması gereken bu güç, ekonomik kaynaklar, endüstri kapasitesi, halkın çalışma gayreti ve eğitim düzeyi gibi birçok tali unsurlarla oluşur.

Millî gücün temel öğelerinden siyasal güç, bir milletin veya devletin iç siyasetiyle, dış siyasî gücünün toplamıdır.

Bir milletin, örf ve adetleri, morali, savaşkanlığı, eğitim ve kültür bakımından durumunu anlatan güç de sosyo-kültürel güç olarak millî gücün öğelerinden biridir.

İç ve dış tehditlerin güvencesi olarak somut gücü oluşturan askerî güç, bir güvenlik sigortası gibi millî gücün ana unsurlarındandır.

Sayılan bu ana unsurlar dışında, coğrafi ve jeopolitik güç de yukarıdaki unsurlara eklenebilir.

---

[130] Millî çıkar, bir milletin kendi güvenliği ve mutluluğu için zarurî olduğuna inandığı hususlardır.

[131] Millî hedefler, bir milletin millî çıkarlarının gerçekleştirilmesinde ulaşılması gereken ve ulaşıldıktan sonra da korunacak olan somut amaçlar veya gayeler olarak anlaşılmalıdır.

Ekonomik Güç

“Ekonomi demek, her şey demektir. Yaşamak için, mutlu olmak için, insan varlığı için ne gerekiyorsa onların bütünü demektir.”

Atatürk

İlkel insandan itibaren, çağdaş uygarlığa kadar, insan hayatında ekonominin önemi sürekli olarak öncelik almıştır. Ekonomi [132] hayatın temelidir.

İlkel insan yaşayabilmek ve hayatını devam ettirebilmek için önce yiyeceğe muhtaçtı. Bu sebeple kök toplamaktan, vahşi hayvanları avlamaya kadar bütün insan etkinliklerinde ekonomi düşüncesi vardır. Çünkü beslenme, giyinme, barınma başta olmak üzere, her türlü ihtiyaçların temelinde ekonomi yatar.

Ekonomi günümüzde bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı sözcüklerde şöyle anlatılır : İnsanların yaşayabilmek için üretme ve ürettiklerini bölüşme biçimlerini ve bu eylemlerden doğan toplumsal ilişkilerini inceleyen bilim.” [133] Ekonominin günümüzde bilim hâline dönüşmesinde, onun tarih boyunca insan hayatında oynadığı rol ve taşıdığı önem etkili olmuştur.

İnsan toplumunun siyasî gelişmesinin somut örneği olan devletin görevlerinden biri, bu toplumu oluşturan şartları da ekonominin içersindedir. İnsan toplumlarının refahı ve yeterli yaşaması öncelikle bir ekonomi sorunudur. Bu sebeple ekonomi devletin yükümlülüklerinde her zaman öncelik almıştır. Atatürk'ün deyişiyle : “Ekonomik yönden zayıf bir bünye, yoksulluk ve düşkünlükten kurtulamaz; güçlü bir uygarlığa, refah ve mutluluğa kavuşamaz; toplumsal ve siyasal sıkıntılardan yakasını kurtaramaz. [134]

Yine devletin görevlerinden biri de toplumun dışarıdan gelecek tehlikelerden korunması ve içeride de güvenlik ve asayıştır. Bunları sağlamakla yükümlü olan devlet de her bakımdan güçlü olmak zorundadır. Ordunun, güvenlik ve asayiş kuvvetlerinin teşkilâtlandırılması ve donatılması da ekonomik yönden güçlü bulunmaya bağlıdır.

[132] Ekonomi Yunanca, ev anlamına gelen "Oikos" sözlüğüyle "yasa" anlamına gelen "nomos" sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur.

[133] Orhan Hançeroğlu; Ekonomi Sözlüğü (2. baskı) İstanbul, yükselen matbaacılık, 1976, s. 54.

[134] Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri; c. 2, s. 183.

Ekonominin etkinlik alanları "tarım", "sanayi" ve "hizmetler"den oluşur. Bir ülkenin ekonomisinde tarımın rolü, öncelikle kendi halkının yiyecek ihtiyacını sağlamak, bundan sonra da tarım madde ve tarım sanayii ürünlerini dışa satmak suretiyle, bunların gelirinden yararlanılmasındadır.

Sanayi, günümüzde, devletlerin gelişme ve zenginliğinde bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Sanayi "ham maddeleri, yapılmış madde hâline getirmek için gerçekleştirilen üretim ve bu üretimde kullanılan araçların tümü" [135] şeklinde tanımlanmaktadır. Avrupa'da XVIII. yüzyılda patlayan sanayi devrimine ayak uydurabilen devletler, ürettikleri sanayi ürünlerini gelişmemiş ve geri kalmış diğer dünya milletlerine satmak suretiyle büyük bir refah seviyesine ulaştıkları gibi, makine ve silâh teknolojisini endüstride beceriyle uygulayarak dünya üzerinde sömürgeler kurmuşlardır. Böylece çıkarlarını kat kat artırmışlar ve dünya siyasetinde söz sahibi olmuşlardır. Batı'nın Doğu karşısında, ekonomide özellikle sanayide sağladığı üstünlük, uzun yıllar Doğu'nun Batı tarafından sömürülmesi şeklinde sürdürülmüştür. Bu durum İkinci Dünya Savaşı'na kadar etkili olmuş, bu savaş sonundaki ortam ve siyasî cereyanlar Doğu milletlerinin uyanmasını sağlamıştır.

Ekonomik gücü oluşturan faktörlerden biri de hizmetler olup, ulaştırma ve haberleşme (radyo, televizyon, basın, sinema) vb konular bu grup etkinliklerdendir.

Ekonomik güçle birlikte ele alınması gereken öğelerden biri de teknolojik güç veya teknoloji yeterliliğidir. Kuşkusuz ekonomiyi oluşturan kaynaklardan doğal varlıklar tek başına bir anlam ifade etmezler. Madenler, ormanlar, enerji kaynakları (petrol, su vb.) işlenip işletildikleri takdirde değer kazanırlar. Bunlar ham madde olarak gerekli olmakla beraber, bunların işlenmesi bir teknolojik güç sorunudur. Makine yapımı, ihtiyaç maddelerinin kullanılabilir hâle getirilmesi her şeyden önce teknoloji ile ilgilidir.

Bilimin sanayii uygulanması olarak kabul edilmesi gereken teknoloji sanayiin ayrılmaz bir unsuru olarak her zaman önemini korumuştur.

Silâhlı kuvvetler bakımından düşünülecek olursa, askerî alanda yeni yeni silâhların bulunması bir silâh teknolojisi ihtiyacını ortaya çıkarır. Tüfek, top, tank, muharebe gemileri, füzeler ve uçaklardaki gelişmeler, teknolojik gücü üstün devletlerin silâhlı güç üstünlüğüne katkılar sağ-

[135] Hancıoğlu; s. 228.

lar. Teknolojik bakımdan geri veya gelişmemiş devletler, silâhlı kuvvetlerini donatmak için üstün teknoloji gücü olan devletlere muhtaç ve hatta onların bağımlısı olmaktan kurtulamazlar.

Teknoloji ile birlikte ekonomik güç, silâhlı kuvvetleri kuruluş ve donatımında başlıca destektir. Çünkü silâhlı kuvvetlerin çapını saptarken, önde gelen faktörler ekonomiden geçer. Personelin beslenmesinden başlayarak, kullanılacak harp silâh ve vasıtaların niteliği ve miktarı ekonomik güçle orantılı ve hatta bütünüyle buna bağlıdır.

Ekonomik güç siyasî gücü de destekler. Ekonomik yönden güçlü devletler, yeterli silâhlı güce de sahip olacaklarından, devletlerarası ilişkilerde ağırlıklarını kolayca duyurma imkânlarına sahiptirler.

Sosyo-Kültürel Güç

Dünya üzerindeki bütün uygarlık gelişmeleri insan beyninin ve yaratıcı gücünün eseri olarak görülür. Bu teknolojik gelişmeler için de geçerlidir. Bundan başka, bilim ve tekniğin bütün ürünlerinde insan unsuru esastır. Bundan ötürü eğitimde, öğretimde ve teknoloji alanında yetişmiş insan gücü önemlidir.

İnsanın yetiştirilmesi sadece eğitim ve öğretimle sınırlı olmayıp, ailede ve toplumda sürekli olarak yaşatılan sosyal değerlerle de ilgilidir. Çalışkanlık, fedakârlık ve vatanseverlik gibi duygular bu türdendir.

Eğitimin ve millî geleneklerin oluşturduğu güç daha çok manevî yönü ağır basmakla belirgin bir güçtür ki, millî güç içinde genellikle sosyo-kültürel güç veya sosyo-psikolojik güç olarak yer alır.

Sosyo-kültürel güç, insan faktörünün daha çok manevî yönüyle ilgilendir. Bunun da kökeni millî kültüre dayanır. Bu sebeple konunun "kültür"le ele alınmasında yarar vardır.

Kültür, "Bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini sağlayan bütün değerlerin tümü" şeklinde tanımlanabilir. Başka bir tanımlama da şu şekildedir : "Kültür, bir toplumda geçerli olan ve gelenek hâlinde süregelen her türlü duygu, düşünce, dil, sanat ve yaşayış öğelerinin tümü". Kültür her millette ayrı özellikler gösterir. Bundan ötürü "Her kültür bir millet yaratır" denilmiştir. "Türk kültürü", "Fars kültürü", "İngiliz kültürü", "Fransız kültürü" gibi deyimler bunun için söylenmiştir. Kültürün insana dönük yönü, toplumu oluşturan ve temel unsur olan bireyleri kavrar. Bireyler de bir araya gelmek suretiyle toplum gücünü oluşturur ki, bunun da somut örneği millettir.

Bir toplumun sosyo-kültürel gücü, kültür yoluyla oluşturulan güç olarak anlaşılır. Bu güç, dayanışma esas olmak üzere, milletin var oluğunda ve varlığını sürdürmesinde etkili ve hatta temel unsurdur.

Sosyo-kültürel gücü oluşturan öğeler çeşitlidir. Bunlardan bazıları : milliyetçilik, millî ülkü, millî tarih, millî destanlar, millî ahlâk, millî hukuk, gelenek, görenek, maneviyat, yurt ve millet sevgisidir. Atatürk : "Milleti millet yapan, ilerleten, yükselten kuvvetler vardır. Düşünce kuvvetleri ve sosyal kuvvetler" demiştir.

Bir milletin sayılan bu kültür öğeleri yoluyla kazandığı nitelikler onun davranış ve hareketlerini etkiler. Kazanılan bu nitelikler ve davranışlar, genellikle manevî yönde olmak üzere sosyo-kültürel gücü destekler ve geliştirir. Böylece, toplumların ileri gitmesinde ve yükselmesinde itici gücü sağlar. Bu, aynı zamanda tehlikeler karşısında direniş için de gerekli ve yararlıdır. Bunu özetlemek gerekirse, sosyo-kültürel güç, bir toplumun kültür yoluyla oluşan ve millî varlığını geliştirme ve korumada itici ve yönlendirici rol oynayan düşünce, inanç ve davranışlarının tümüdür.

Sosyo-kültürel güç özellikleri bakımından ruhsal veya psikolojiktir. Bundan ötürü bazıları sosyo-psikolojik güç deyimini kullanmışlardır.

Sosyo-kültürel güç, harp silâh ve gereçlerinin etkili olarak kullanılmasında önemli rol oynar. Silâhların bugün ulaştığı düzey çok karışıktır ve bununla paralel olarak teknik beceri ister. Bunları kullanmak, her şeyden önce bilgi ve bilgiden doğan beceri ister. Bundan ötürü silâhlı kuvvetlerin eğitim düzeyi, onun muharebe gücünü de etkiler. İyi öğrenim görmüş, silâhlı kuvvetler personelinin teknik ve karmaşık silâhları öğrenmesi ve taktiğin isteklerine göre etkili olarak kullanması çok kolaylaşır. Örneğin elektriğin ne olduğunu bilen bir personel, muharebe cihazlarını kolayca öğrenebilir. Komplike bir silâh, eğitim alt yapısı bulunan bir asker tarafından süratle kavranabilir. Bundan başka, askerî eğitimin temel amacı olan, bir askerin yalnız başına kaldığı hâlde bile, kendi kendine karar vererek, hareket tarzını tayin etmesi yani inisiyatifle hareket, sosyo-kültürel gücü üstün olan personelce kolayca yerine getirilebilir.

Siyasal Güç

Kökeni bakımından devlet idaresine yani siyasete dayanan bu güç, devletin görevleriyle ilgili olduğundan, etkili ve önemlidir. Devlet idaresi, bir yetki ve iktidar üstlenmesi olarak anlaşılır. Siyasî iktidarı her ne suretle olursa olsun, ele geçirenler, basit anlamda atın idaresini ele alan binicilere benzerler. Burada at bütütün öğeleriyle -başta millet olmak üzere- devleti temsil eder. Siyaset mekanizması da idaresini üstlenmiş olur.

Siyaset beceri ve dikkat isteyen bir kavram olarak, idare edilenler tarafından daima günün konusudur. Bunda, devletin halka karşı olan görevlerini hakkıyla yerine getirip getiremediği bahis konusudur. Şayet görev yeterli bir şekilde yerine getirilirse memnun kitleler çoğunlukta olacaktır, siyasî iktidarda bulunanlar takdir edilir ve yerlerini korurlar. Bunun karşıtı olan durumlarda, millet iktidarı başından uzaklaştırır. Siyaset çok karmaşık bir niteliğe sahip olduğundan devleti idare edenler çeşitli konularda uzmanlık sahibi yardımcılara muhtaçtırlar. Bu ihtiyaç, ekonomi, askerlik, eğitim, sosyal konular gibi çok değişik alanlarda cereyan eden devlet etkinliklerinden ileri gelir.

Siyaseti ellerinde bulunduranlar bazan yasal (seçimle), bazan da zorla buraya gelirler. Kuşkusuz iktidarı zorla ele geçirenler, yönetecekleri halkın genel istekleri yönünde hareket etmediklerinden, kendilerini halk dışındaki bazı güçlerle donatmak zorunluluğunu duyarlar ki, bunların etkinlikleri de zorakidir.

Devlet idaresi yani siyaset öncelikle bir kuvvet işidir. Normal olarak bu güç, siyasal birçok faktörlenden oluşur. Bu faktörleri öncelikle iki başlık altında toplamak suretiyle basite indirgeyebiliriz : İç siyaset, dış siyaset.

Bunlardan iç siyaset bir analize tâbi tutulacak olursa, bu gücü birçok öğelerin oluşturduğu görülür. Bunlar, rejim, siyasî partiler, siyasî kurumlar, siyasî gruplar, kamu oyu vb. öğelerdir.

Siyasî rejim, devlet idaresine yön verir. Maurice Duverger bu konuyu şöyle anlatır : "Belirli bir grupta, idare edenlerle, idare edilenlerin genel olarak ayrılış şekline geniş anlamda siyasal rejim denir. Daha dar anlamda siyasal rejim deyimi, insan cemiyetinin özel bir şekli olan milletin, sadece hükümet yapısını ifade eder." [136] Günümüzde rejimler belli başlı iki kategoriye ayrılır ki, bunlardan bir bölümü liberal, bir bölümü de otoriter karakterlidir. Birinci bölüme giren rejimlerde iktidarın yetkileri halk yararına sınırlanmıştır. İkinci tür rejimlerde ise, yetkiler yönetenler lehinedir.

Siyasî partiler rejimin yönlendirilmesinde etkilidir.

Siyasal kurumlar, gruplar, dernekler, seçim ve kamu oyu gibi unsurlar iç siyasî gücü etkileyen ve siyasî toplumu oluşturan önemli öğelerdendir.

[136] Maurice Duverger; Siyasi Rejimler, İstanbul, Yükselen Matbaası, 1966, s. 7.

Bir devletle siyaset bir bütündür. Bu bütünün bir bölümü de dış siyasettir. Dış siyasette uluslararası ilişkiler, ittifaklar, ekonomi, ticaret gibi öğeler rol oynar. "Milletlerarası politika alanında çeşitli devletler (powers) vardır. Bütün devletler birbiriyle iktidar, prestij, üstünlük, imtiyaz için savaşır, çatışırlar (tıpkı devlet içindeki iktidar gruplarının üstünlük ve büyük pay almak için rekabete girmesi, çatışması gibi) tarihî akış içinde bu çatışma çeşitli şekillere bürünmüş, kuvvet politikası, denge politikası, sömürge politikası, dolar politikası, açık kapı politikası, ham madde ve pazar politikası, milliyetçilik, emperyalizm, anti-emperyalizm, tarafsızlık, bağlanma, bağımsızlık politikası vb. biçimlerde görülmüştür." [137]

Siyasî güç, millî gücün belli başlı dört ögesi arasında önemli bir yere sahiptir. Bu güç devlet gemisinin sevk ve idaresinde, diğer güçlerle bağlantılı ve ilgili olarak kullanılmalı ve geliştirilmelidir.

Askerî Güç

Devletin aslî görevlerinden olan, millî varlığı güven içersinde bulundurmak, gerektiğinde kullanılmak üzere, somut bir gücün barışta ve seferde kullanılmasını gerektirir. Bunun yerine getirilmesi silâhlı kuvvetin oluşturulmasını gerektirmiştir. Bu gerçek binlerce yıldan beri sürdürülmektedir.

Millî stratejinin hedeflerine ulaştırılmasında silâhlı kuvvetlerin rolü küçümsenemez. Devlet, silâhlı gücü teşkil etmek, donatmak ve muhtemel bir savaşın gereklerine uygun şekilde eğitmek suretiyle, güvenliğini sağlamakla da yükümlüdür. Devletlerin hayatında silâhlı güç ayrılmaz bir öge olmuştur.

Bilindiği gibi, günümüzün güvenlik mücadelesinde milletce direniş ve savaşı topyekûn yönetmek bir kural hâline gelmiş bulunmaktadır. Silâhlı kuvvetler de topyekûn harbin bu gün somutlaşmış bir parçasıdır. Bu güç, öncelikle millet tarafından beslenir ve desteklenir.

Bir milletin silâhlı gücü, kara, hava ve deniz kuvvetlerinden oluşur. Bu, günümüzün savaşlarının karada, havada ve denizde cereyan etmesinin gereğidir. Her üç sınıfın ihtiyacı olan silâhların sağlanması ve bu gücün, çağdaş düşüncelere göre donatılması da bir devlet görevi olarak belirir.

Silâhlı kuvvetleri, milletin özü ve somut olarak görünen gücüdür. Bu sebeple günümüzdeki silâhlı kuvvetler millî bir niteliğe sahiptir.

Bir milletin silâhlı gücü, devletin ekonomik ve teknolojik imkânlarına bağlı olarak büyük veya küçük çaplı olur. Ekonomik imkânı üstün olan devletler, sayıca ve üstün silâhlarla donatılmış ordulara sahip olmakta güçlük çekmezler. Bundan başka endüstri ve teknoloji bakımından üstün düzeye çıkabilmiş kuvvetler silâhlı kuvvetlerini donatmakta daha avantajlıdırlar. Buna karşılık ekonomik imkânları sınırlı ve teknolojik bakımdan geri kalmış milletler silâhlı kuvvetlerini donatmada dışa bağımlılıktan kurtulamazlar.

İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren, mücadeleler dünya çapında bir genişlik kazandığından, yapılan savaşlar bütün dünya milletlerini etkilemekten uzak kalmamıştır. Bundan başka, endüstri ve teknolojiye sağlanan ileri gelişmeler, tahrip gücü çok yüksek silâhların yapımını da kolaylaştırdığından, küçük devletler, rejimlerine veya çıkarlarına uygun olarak büyük ve zengin devletlerin saflarında yerlerini almışlardır. Böylece bloklaşma olayı meydana çıkmıştır. Bu blokların başlarını doğal olarak büyük devletler çektiğinden, bloklarda yer alan küçük devletler silâhlı kuvvetlerini, lider devletlerin standartlarına göre donatma yolunu benimsemişlerdir. Bu durum silâh teknolojisinin devamlı gelişmesi, her geçen gün yeni silâhların ortaya çıkması ve silâhların çok pahalı olmasından ileri gelir.

Silâhlı kuvvetlerin muharebe gücü, bir sıcak savaşta, etkinliği ve görevini başarıyla yerine getirmesi anlamına gelir. Silâhlı kuvvetin muharebe gücü yeterliyse, mücadeleyi yeterince sürdürür ve başarıya ulaşır. Kuşkusuz muharebe gücünü oluşturan bazı faktörlerler vardır. Bu günkü standartlara göre, muharebe gücünü oluşturan belli başlı faktörler şunlardır : Ateş gücü, zırh gücü (Zırhlı birlik gücü), manevra gücü, personel gücü, muharebe gücü, sevk ve idare, moral güç, lojistik vb. ana başlıklarıyla belirtilen muharebe gücü unsurlarının kendi konularında birçok tali faktörleri vardır ki, bunların hesaplanması ve değerlendirilmesi kendine özgü bazı yöntemlerin kullanılmasını gerektirir. Birbirine düşman iki silâhlı güç yukarıda belirtilen faktörlerle değerlendirilir ve muharebe güçleri bakımından birbirleriyle kıyaslanır ve aralarındaki üstünlük oranı bulunmaya çalışılır. Bu oranlama üstün olanın karşı tarafa olan etkinliğini ortaya çıkarır. Böyle bir değerlendirme indî olmaktan ziyade, bir hesaba dayanmalıdır.

3. Siyasî ve Askerî Güç İlişkileri

Millî güç içerisinde etkin bir yeri olan siyasî gücün önemi, siyasetin "Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı" olarak anlaşılmasından ileri gelir. Devlet idaresi, bir anlamda, öncelikle milletin güvenliğini ve

bu güvenlik yanında esenlik ve refahını sağlamaya yönelik faaliyetlerin tümünü kapsar. Hükümetler, devletlerin icra unsurları olarak devlet gemisini yürütürken, dostluklar ve ittifaklara önem verirler. Kuşkusuz, bu faktörlerin sağlanamadığı durumlarda da çatışmalar kaçınılmaz olur ve askerî güç devreye sokulur.

Gerçekte, siyasî güç ile askerî güç arasında sıkı bir ilişki vardır. Şöyle ki, askerî güç bakımından kuvvetli olan devletlerin siyasî güçleri de etkili hareket serbestisine sahip olurlar. Siyasî gücü sevk ve idare edenler, gerektiğinde kullanılmak üzere hazır ve potansiyel askerî güce sahip olduklarında kendilerini daha rahat hissederler. Gerilerinde, gerektiğinde kullanılabilecek askerî kuvvete sahip olan siyaset adamları, isteklerini daha kolay elde etme inisiyatifine daima sahip olmuşlardır. Örneğin İkinci Dünya Harbi'nde Nazi Almanyası, millî isteklerini gerçekleştirebilmek için, öncelikle askerî güç bakımından kuvvetli olmaya önem vermiştir. Çekoslovakya ve Avusturya'nın Nazilerce işgal edilmesi olaylarında olduğu gibi bu devletler Nazi Almanyası'nın askerî gücü karşısında direnmenin yararı olmayacağına inanarak teslim olmuşlardır. Bu tür olaylar İkinci Dünya Harbi öncesindeki dönemde de çeşitli örnekleriyle dikkati çeker. Napoleon Bonapart dönemindeki olaylara dikkat edilecek olursa, Napoleon önce güçlü bir orduya sahip olmaya önem vermiş ve çağına göre üstün askerî gücü kullanmak suretiyle siyasî hedeflerini gerçekleştirmek imkânını elinde bulundurmıştır. Türk İstiklal Savaşı analiz edilecek olursa, bu mücadelede ana düşünce, tam bağımsız yeni bir devlet kurmaktır. Ancak ülke toprakları yer yer düşman işgali altında bulunduğu için, öncelikle bu müstevli kuvvetlerin vatan topraklarından çıkarılması gerekiyordu. Bu ise, bir askerî güç sorunuuydu. Nitekim, belirli bir plâna göre, silâhlı kuvvetlerin teşkilâtlandırılması, eğitilmesi ve belli kurallara göre sevk ve idare edilmesiyle, düşman yenilgiye uğratılmıştır. İnönü Zaferleri, Sakarya Zaferi ve nihayet Büyük Taarruz başarıya ulaştıktan sonra Lozan'da masaya oturulmuş ve siyasî alanda Lozan zaferi kazanılabilmiş ve siyasî hedefe ulaşılmıştır.

Bu örnekler bize, askerî gücün kullanıldığı bir ortamı belirtmektedir ki, bu savaş hâli demektir. Sıcak savaş adımı verebileceğimiz bu kavram, silâhlı kuvvetlerin kullanıldığı bir durumdur. Bundan şu sonuca varılır ki, "Savaş, siyasetin başka araçlarla sürdürülmesidir." Görüldüğü gibi, siyasî güç ile askerî güç birbirleriyle yakın ilişkili ve karşılıklı olarak birbirini destekler ve pekiştirir. Bu sebeple askerî güç siyasetin sağlam bir desteği, onun kolaylaştırıcı unsuru ve dayanağı olarak kabul edilir.

Devletin siyasetini yönlendiren sorumlular, millî siyasî hedeflere ulaşma çabalarında, gerektiğinde kullanabilecekleri maddî bir güce sahip olduklarında hareket tarzlarının kabulünde daha serbest ve güvenli ve inisiyatif sahibi olarak hareket edebilirler. Kuşkusuz, millî hedeflerin elde edilmesinde, millî gücün ekonomik ve sosyo-kültürel gücün önemi inkâr edilemezse de, askerî güç, zor kullanarak amaca götüren niteliği bakımından siyasî gücün en etkin yardımcısıdır. Örneğin, millî siyasetin tartışılmaz hedeflerinden biri olan "Millî varlığı güven içinde bulundurma" öncelikle bir güvenceye ihtiyaç gösterirki, bu da bir sigorta olarak kabul edilebilen silâhlı kuvvetlerin varlığıdır. Sınır boylarından yurt içi varlıklara kadar yaygın olan bu güç millete rahat ve huzur içinde yaşama imkânları sağlar. Devletlerin gerek içerden gerekse dışardan bazı tehlikelerle karşı karşıya buldukları varsayımından hareket edilecek olursa, devlet idaresinde yani siyasette, askerî güçten vazgeçilemez. Bu güç savaş hâlinde olduğu kadar barış durumunda da yönetimin vazgeçilmez bir aracıdır.

Siyasetin iki faaliyet alanından biri olan dış ilişkilerin plânlanıp yürütülmesinde askerî gücün sağlamlığı ve etkinliği ihmal edilemeyeceği bilinen gerçeklerdendir. Siyasî çıkarların elde edilmesinde, askerî güç her zaman etkili ve kolaylaştırıcı bir rol oynamıştır. Bu gerçek, siyasî çıkarların veya ulusal hedeflerin elde edilmesini dolaylı olarak kolaylaştırır. "Kuvvet politikası ile yönetilmeye devam edilen bir dünyada askerî güç diplomasinin temeli olarak halen gereklidir. Varlığından faydalanmak için askerî kuvvete başvurulacağı tehdidini savurmaya dahi gerek yoktur." [138]

Sonuç

Çağımızda, devletlerin millî karakteri belirgindir. Bu gerçekten hareketle, millî varlığın güven içersinde bulundurulması, öncelikle millî gücün önemini artırmıştır. Bu güç bir yandan en üstün düzeye çıkarılırken, ittifaklarla desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Millî güç, milletlerin maddî ve manevî bütün gerçek ve potansiyel güçlerinin toplamıdır. Bundan ötürü bir bütündür. Bu güç içersinde ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve askerî güç yer alır. Bunlardan siyasal ve askerî güçler yakından ilgili ve bağlantılıdır. "Harp siyasetin başka vasıtalarla sürdürülmesidir" gerçeğinden hareketle, siyasal ve askerî güç birbiriyile sıkı ilişkileri vardır diyebiliriz.

[138] James Robert Huntley; NATO Hikâyesi, Ankara, Nüve Matbaası, 1969, s. 67.

4. Dünya Siyaset Sahnesinde, Süper Devletlerin Dünya Egemenliği Ülküsünden Doğan Askerî Gücü Geliştirme Çabaları

Dünyanın istikrarı güç dengesi üzerine kurulur. İkinci Dünya Harbi'nden önce bu istikrar -bazı noksanlarına rağmen- sağlanmış bulunduğundan dünya devletleri yaklaşık yirmi yıllık bir barış dönemini yaşamışlardı. Ancak bu dönemde, Nazi Almanyası, Faşist İtalya ve militarist Japonya gibi devletlerin millî çıkarlarını ve millî hedeflerini silâhla sağlamak amacıyla yaptığı hazırlıklar, yine millî çıkar çatışmalarından doğan sebeplerle İkinci Dünya Harbi'nin çıkmasına sebep olmuştu.

İkinci Dünya Harbi'nde Mihver Devletleri'nin Japonya ile birlikte yenik düşmesi, dünyanın istikrarında yine boşluklara sebep oldu. Genel bir kural olarak boşluklar daima doldurulur. Bu doğal bir kuraldır. İkinci Dünya Harbi'nin dünya güç dengesinde ortaya çıkardığı boşluk böylece başka güçler tarafından dolduruldu. Bu güçler dünya medeniyetinin odağı, yaşlı ve yorgun Avrupa'nın Doğu ve Batı yanlarındaydı. (Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği).

Tarihsel gelişimde Avrupa, her zaman dünya siyasetine sahne olmuştu. Ancak, bu gerçek, Birinci Dünya Harbi'nden sonra bazı değişikliklere uğramaya başlamış ve İkinci Dünya Harbi'nden sonra da bu değişiklik keskinleşmiştir. Tarihsel gelişimde, Birinci Dünya Harbi'nin önemli olaylarından biri, 1917 yılında ABD'nin Avrupa'da savaşa katılması ve bu ülkenin asker ve silâhlarının Avrupa'daki mücadelede yerini almasıdır ki, ABD'nin geleneksel "Avrupa İşlerine Karışmama (İnfiratçılık)" siyasetinden ayrılmasıdır. Birinci Dünya Harbi'nin ortaya çıkardığı önemli olaylardan biri de, Rusya'daki Bolşevik İhtilali'nin patlak vermesiyle, Batı dünyasının tutumuna zıt bir rejimin Rusya'da yerleşmesi idi.

Birinci Dünya Harbi olayından sonra dünya devletlerinin yaşadığı ikinci büyük savaş dünyanın siyasal çehresini beklenmeyen şekilde değiştirmiş, çağın teknolojisinin geliştirdiği silâh sistemlerinin ezici tahrip gücüyle, Avrupa ciddi şekilde yıkılmıştı. Dünya siyasî, askerî ve ekonomik dengesinde eskiden söz sahibi olan Avrupa böylece bitap düşmüştü.

Ayrıca, dünya siyasî, ekonomik ve askerî sahnesinden Mihver Devletleri'nin çekilişi, iki yeni gücü ortaya çıkarmıştır ki, bu iki gücün belingin özelliği birbirine zıt ayrı iki rejime sahip olmalarıdır. Batı, benimsediği demokrasi karşısında, otoriter, merkezi ve yukarıdan emredici komünist rejimle yönetilen Sovyetler Birliği'ni bulmuştur. Böylece, Batılılar, İkinci Dünya Harbi'nde Mihver Devletleri'nin karşısına silâhla destekleyip düktikleri Sovyetler Birliği'ni karşısında bulmuştur. Bu iki güç birbirine zıt rejimlere sahip olduklarından, dünyaya kendi rejimlerini

empoze etmek yarışına girmişler ve böylece ideolojik savaş doğmuştur. Tarafların kendi rejimlerini dünyada yerleştirme çabası, bir yandan kutuplaşmayı oluştururken, öte yandan silâhlanmayı da kamçulamıştır. Bu da teknoloji yarışını hızlandırmıştır.

XIX. yüzyılda meydana gelen endüstri devrimi, öncelikle teknolojik gelişmeyi hızlandırmıştı. XX. yüzyıla gelindiğinde, bu teknolojik gelişme büyük boyutlara ulaşmıştı. İkinci Dünya Harbi'nden bitkin çıkan Avrupa yaralarını sarmaya çalışırken, ABD'nin, savaşın etkilerinden uzak kalmış olan endüstri kaynakları rahat çalışma imkânını bulmuştu.

Sovyetler Birliği, her ne kadar savaşın yıkıcı tahribatına maruz kalmışsa da, Uralların gerisine çektiği bir kısım fabrikalarını, Avrupa'nın savaş tahribatından kurtulmuş endüstri tesisleriyle takviye ederek kendine çeki düzen verebilmiştir. Sovyetler Birliği'nde siyasete egemen olan merkezî rejim, ekonomik ve endüstriyel kaynaklarını ideolojik amaçları doğrultusunda yönlendirmek suretiyle, Batı'nın siyasî ve endüstriyel önderi ABD ile dünya egemenliği üzerinde yarışa başlamıştır.

Her yarış, güç ve kuvvet ister. Bu sebeple dünya üzerinde söz sahibi olma iddiasında bulunanlar, öncelikle güçlü olmak zorundadırlar. Siyasî gücü askerî güçle desteklemek, her zaman benimsenen bir ilke olduğundan, iki üstün devletin rekabeti de silâhlanma yarışını ortaya çıkarmıştır.

Bu yarış, Sovyetler Birliği'nin genişleme siyasetiyle de ilgilidir. "Stalin döneminde Sovyet yayılması, Estonya, Litvanya ve Finlandiya'nın, Polonya'nın, Romanya'nın bazı kısımlarının, Kuzeydoğu Almanya'nın, doğu Çekoslovakya'nın yani, 500000 km² toprak ve 23 milyondan fazla nüfusun ilhakıyla başlamıştır.

Almanya'nın yenilgisinden sonra bu yayılma, Doğu Avrupa'daki kontrolü pekiştirici politikalarla desteklendi. Sovyet ordularının Avrupa'nın merkezinde bulunuşu ve "Millî Cephe" adı verilen hükûmetlere komünizmin sızması, Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Doğu Almanya, Macaristan ve Çekoslovakya'nın Sovyet egemenliği alanına girmelerine yo açtı ki, bu yaklaşık olarak 1020000 km². lik bir alan ve 90 milyondan fazla Rus olmayan nüfus demektir." [139]

İkinci Dünya Harbi sonralarında, özellikle 1945 yılından sonra, Sovyetler Birliği askerî çabalarında, askerî teknik alanda nükleer silâhlara sahip olma ve bunları geliştirmek suretiyle, Batı dünyasına ve bu dünyanın lideri ABD'ye karşı stratejik alanda, dünya ölçüsünde güçlü olma

[139] Birleşmiş Milletler NATO ve Varşova Paktı; İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1987, s. 46.

siyasetini benimsedi. Bu siyaset, hem dünya sorunlarının çözümünde ağır basma, hem mevcut rejimi kendi rejimine benzer şekilde değiştirme, hem de "Üçüncü Dünya" adı verilen devletlerin gelişmesine dolaylı veya dolaysız mücadele gibi amaçlar güdüüyordu.

İkinci Dünya Harbi sonrasında, Sovyetler Birliği'nin, dünyanın çeşitli bölgelerinde dolaylı veya dolaysız baskı hareketlerinden bazıları şunlardır :

Tahran Andlaşması'nın hükümlerine ve Birleşmiş Milletler'in protestolarına karşın, Sovyet ordularının savaştan sonra İran'ın kuzeyinde kalma yollarını aramaları.

Türkiye'den Kars ve Ardahan gibi yerleri istemeleri ve Boğazlarda üs istekleri.

Yunanistan'daki gerilla savaşında, asilerin Komünist devletlerdeki üslerden desteklenmesi.

1945'lerde Mançurya ve Kuzey Kore'nin işgali.

Güneydoğu Asya'da komünist hareketlerinin hızlandırılması.

Çin Hindisi'nde Fransa ve Amerika'ya karşı isyan hareketinin desteklenmesi.

Birmanya'da komünist partilerin çıkardığı grev ve karışıklıklara destek verilmesi.

Filipinlerde silâhlı komünist (Hukpalahaplar) harekâtı.

Buna karşılık ABD de nükleer silâh kozunu kullanmaya başladı.

ABD İkinci Dünya Harbi'ni sona erdirmek için Japonya üzerinde ilk atom bombasını kullanmıştı. ABD'nin nükleer enerjinin silâhlarda kullanılıp, bunların yok edici gücünü artırma politikası uzun ve masraflı çalışmalarını gerektirdi. Bu çalışmalar sırasında ABD atom bombasının tekelini elinde bulundurdu. Ancak 1949 yılında ilk Sovyet atom bombasının patlamasıyla, denge yine değişmeye başladı. 1953 yılında Termonükleer bombanın (Hidrojen bombası) Sovyetler tarafından da patlatıldığı haberi yayıldığında, dünya güç dengesi yeni bir şekil aldı.

Dünyadaki üstünlük mücadelesinde güdümlü mermilerin de rolü küçümsenemez. Sovyetler Birliği'nde 1957 yılında Moskova'da yapılan törenlerde güdümlü mermi birliklerinin de görülmeleri, Sovyetler Birliği'nin silâh teknolojisinde ve yarışında iddialı olduğunu gösterdi.

Muharebe birliklerinin gücünün değerlendirilmesinde ateşli silâhların sağlayacağı "Ateş gücü" önemli bir faktördür. Sovyetler Birliği'nin nükleer enerjiyi silâhlarda kullanması, muharip tümen sayısında indirim yapma imkânını sağladı. Sayısal veriler zaman zaman değişmekle beraber, 1956-1961 yılları arasındaki dönemde, tümen sayısında yapılan indirime karşılık, tank sayısının 35.000'e ve uçak sayısının da on bin gibi büyük güce ulaştığı dikkati çekti.

İkinci Dünya Harbi'nin, önemli olaylarından biri de, üstün teknolojinin sağladığı "uzay" konusu oldu. Sovyetler Birliği 1957'de ilk uzay aracı Sputnik'i atmak suretiyle teknolojik başarısını ilân etti. 1961'de Vostok aracının bir kozmonotla birlikte uzaya fırlatılmasıyla, taraflar arasında bir uzay yarışı da ortaya çıktı.

Sovyetler Birliği, ABD ile sürdürdüğü silâhlanma yarışında füzelere ve dolayısıyla güdümlü mermilere de yer verdi. 1960'lı yıllarda hareketlenen bu silâh yarışında, nükleer imlâ haklı (doldurmalı) taktik ve stratejik füze birliklerinin kurulması kıtalararası tehditi oluşturdu. [140]

1963'ten sonraki yıllarda, Sovyetler Birliği'nin Silâhlı Kuvvetleri'ni nükleer bir savaşın gereklerini karşılayacak şekilde, Silâhlı Kuvvetleri'ni modernleşirmesi dikkati çeker. Bu çalışmalar özellikle kitle tahrip silâhları politikası şeklinde özetlenebilir.

1966'dan itibaren Sovyet Silâhlı Kuvvetleri komutanlığı içinde bir de "Stratejik Güdümlü Mermiler Komutanlığı" yerini almıştı. Bu gelişme silâh teknolojisinde ve silâhlanma yarışında güdümlü mermi birliklerine verilen önemin bir kanıtı olarak kabul edilmelidir.

Sovyetler Birliği'nde, silâhlanma yarışı deniz kuvvetlerinde de ağırlığını duyurdu. Bunun başlangıcı 1946'lı yıllara kadar gider. 1965'te Sovyetler Birliği'nin donanması dünyanın ikinci büyük donanması oldu. Klâsik denizaltı filosu dünyanın en güçlü filosu olarak kabul edilir. 1967'den sonra, Akdeniz'de söz sahibi olmak üzere helikopter gemileri yapımı politikası ve son zamanlarda da uçak gemisi yapımı politikasının benimsendiği dikkati çeker.

Sovyetler nükleer silâhlar ve roketler alanında yaptığı gelişmeler yanı sıra askerî havacılığı da ileri düzeye ulaştırmışlardır. Hava orduları, stratejik hava filosu ve Hava Savunma Komutanlığı'na bağlı taktik hava kuvvetleri Sovyet hava gücünün temelini oluşturur.

[140] Sovyetler Birliği'nin sahip olduğu ve vurucu gücü oluşturan IREM ve ICBM silâhları menzilleri bakımından kıtalararası tehdit silahlarıdır.

ABD'ye gelince; İkinci Dünya Harbi'nde Fransızların Almanlar karşısındaki büyük yenilgisinden sonra, büyük askerî hazırlıklara girişti. Çünkü Mähver Devletleri'nin Fransa'daki zaferi, ABD'nin tarihî müttefikî İngiltere'yi de tehdit etmeye başlamıştı. ABD 1940 yılında yürürlüğe konan zorunlu hizmet sistemiyle, ordusunu süratle genişletip güçlendirmeye başladı. 1939'da 1400000 olan ordu mevcudu, 1945'de 8000000'a kadar yükseldi. Bu ordunun doksan kadar tümeni denizaşırı ülkelerde bulunuyordu.

ABD İkinci Dünya Harbi'nde, geniş endüstri kaynaklarını müttefikleri yararına kullandı. Ünlü "Kiralama ve Ödünç Verme" sistemiyle müttefiklerini destekledi. [141]

İkinci Dünya Harbi sona erdikten sonra ABD Silâhlı Kuvvetlerini azalttı. Ancak, dünya üzerinde Sovyetler Birliği'nin genişleme siyasetinden doğan gerginlik sebebiyle, 1948'den itibaren cereyan eden olaylar, ABD'yi, güçlü ve dolgun mevcutlu bir orduyu silâh altında bulundurmaya zorladı. Buna paralel olarak, ordunun yeni silâhlarla, özellikle nükleer ve özel silâhlar bakımından modernleşme ilkesi ABD'de benimsendi. Bu ilkenin benimsenmesi, ABD ordusunun muharip unsurlarına üstün ateş gücü sağlamaktaydı.

Sovyetler Birliği'nin dünya ölçüsünde yarattığı tehdit, ABD'nin 1955 yılında Dışişleri Bakanı Foster Dulles'in ileri sürdüğü misilleme doktrininin benimsenmesine yol açtı. 1964-1965 bütçesi 50.2 milyar dolar iken, Kore Savaşı'nın da etkisiyle bu miktar, 1967-1968 döneminde 72.3 milyar dolara çıktı.

ABD stratejisinin temelinde bu gün, hava kuvvetlerinin özel bir yeri vardır. Bu kuvvet içersinde de vurucu kuvveti "Stratejik Hava Komutanlığı" oluşturur. Bu komutanlık emrinde B-52, B-58 uçakları, kıtalararası balistik füzeler, bloklar arası mücadelenin gerektirdiği silâhlardır.

Deniz kuvvetleri, Okyanuslar üzerinde söz sahibi olacak şekilde, su üstü muharebe gemileri, klâsik ve nükleer denizaltılar ve kudretli uçak gemileriyle donatılmıştır.

Dünyanın iki süper gücü ABD ve Sovyetler Birliği'nin savunma bütçeleri ve Silâhlı Kuvvetleri arasında yapılacak bir karşılaştırma bize silâhlanma konusunda bir fikir verebilir. 1989-1990 Askerî Denge [142] verileri esas alınarak bu devletlerin savunma harcamaları ve Silâhlı Kuvvetleri şöyledir :

[141] İkinci Dünya Harbi'nde ABD fabrikalarında imal edilen 80000 top, 130000 zırhlı araç ve 1300000 kamyon bu hususta bir fikir verir.

[142] Uluslararası Stratejik Etütler Enstitüsü; Askerî Denge 1989-1990.

ABD

Savunma Bütçesi : 1989 : 290.3 milyar dolar (Bütçe yetkisi) harcamaya 289.8 milyar dolar.

1990 için istenen Bütçe : 299.3 milyar, harcama 291.2 milyar dolar.

Silâhlı Kuvvetler Personel Mevcudu : 2124900 (211200'u kadın) (kıyı koruma birlikleri hariç)

Birinci Derecede Hazır İhtiyat : 1655000

Kara Kuvvetleri Personel Mevcudu : 766500 (82700'ü kadın) [143]

Silâh ve Donatım

Tank	: 15992
Zırhlı P. Savaş Aracı	: 4883
Çeşitli Topçu	: 1945
Kundağı Motorlu Topçu	: 3452
Çok Namlulu Roketatar	: 416
Havan	: 2670
Tanksavar Güdümlü Silâhları	: 7400
SSM	: 109 Pershing, 65 Lance
Uçak	: 520
Helikopter	: 8376 [144]

Deniz Kuvvetleri Personel Mevcudu : 583900 (55000'i kadın) 4 filo (2 nci Filo Atlantik'te, 3 ncü Filo Pasifik'te, 6 ncü Filo Akdeniz'de 7 ncü Filo Batı Pasifik'te) [145]

Denizaltı : 133

Stratejik Denizaltı : 35

Taktik Denizaltı : 96

Büyük Su Üstü Muharebe Gemileri : 229

Uçak : 1579

Helikopter : 568 [146]

Hava Kuvvetleri : 579.200 (69.000 kadın dahil)

Uçak : 3577 [147]

[143] a. g. e.; s. 48.

[144] a. g. e.; s. 49.

[145] a. g. e.; s. 50.

[146] a. g. e.; s. 51.

[147] a. g. e.; s. 52.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONVANSİYONEL VE NÜKLEER HARP KAVRAMLARI - GELİŞEN SİLÂH TEKNOLOJİSİ VE SİLÂH SİSTEMLERİNİN ÇAĞDAŞ STRATEJİK VE TAKTİK KURALLARA ETKİLERİ

1. Konvansiyonel Harp Kavramı

Nükleer silâhların askerî alanda kullanılmaya başlanmasından sonra yaygın olarak kullanılan terimlerden biri de "Konvansiyonel Harp" [148] tir.

Bu terim, daha ziyade İkinci Dünya Harbi'nden sonra, nükleer silâhların ortaya çıkışı ve büyük tahrip güçleriyle savaşın kaderini etkilemesinden sonra geniş bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Konvansiyonel harp, insanlık tarihiyle başlamıştır. Başlangıçta ok-yay, kılıç, mızrak vb. kesici ve dürtücü silâhlar bu harbin belli başlı vasıtalarıydı. Bir zamanlar eski Hun süvarileri muharebe meydanlarının hakimi idi. Osmanlılar piyade ve süvari sınıfına önem vermişler, topu bir destek silâh olarak geliştirmişlerdi. Esas sınıf yaya idi. Atlı sınıflar manevra unsuru olarak kullanılırdı.

"Geçmiş zamandan beri savaşlar genellikle hücum eden piyadenin toplu bir şekilde tesir etmesi suretiyle cereyan ediyordu. Bu usûl, ateşli silâhların keşfinin piyade muharebe taktiğinde bir değişiklik yaptığı zamana kadar devam etmişti. XVIII. yüzyılda piyade toplulukları başlangıçta ateş hatlarına iki veya daha fazla saf halinde sürülüyorlardı. Bu usûl Napoleon'un avcı taktiği başlayıncaya kadar devam etmişti. Fakat teknik ilerledi. Silâhlar gelişti. Yavaş ateşli önden dolma silâhlar, çabuk (seri) ateşli arkadan (geriden) dolma silâhlara dönüştü ve sonunda bu ilerleme otomatik çabuk ateşlilere, makineli tüfeklere, makineli tabancalara ve diğerlerine kadar gelişmek suretiyle bu günkü düzeye ulaştı. Bu durum, hücum eden piyadenin muhtelif gruplara ayrılmasına sebep oldu.

[148] Sözlük anlamıyla "Conventional" kelimesi "âdetlere uygun", "göreneksel", "geleneksel", "beylik", "basmakalıp" demektir.

Bu gelişme otomatik silâhların ilk defa kullanılmaya başlandığı 1914-1918 Dünya Harbi'nde ateş hazırlığının ve hücumun özellikle avcılar tarafından ve bilhassa sık avcı kümeleri tarafından uygulanmasına imkân vermiştir." [149]

Konvansiyonel harp, nükleer silâhların kullanılmadığı, muharebelerin geleneksel ve bilinen silâhlarla sürdürüldüğü bir harp şeklini belirler. Böyle bir mücadelede nükleer silâhların etkileri ortadan kaldırılmış demektir.

Son yıllarda ağırlık kazanmaya başlayan konvansiyonel harp düşüncesi, gerek muharebe alanlarında, gerekse cephe gerilerindeki nükleer zararların büyük olacağına kavranmasından ileri gelmektedir. "Esnek mukabele" kavramına uygun nükleer silâh geliştirilme çabaları önemini korumakla beraber, gelecekteki savaşların başlangıçta konvansiyonel bir karakterde başlayıp, duruma göre nükleer savaşa dönüşmesi de beklenebilir.

Konvansiyonel harp, muharebelerin konvansiyonel silâhlarla sürdürüldüğü bir harp şeklidir. Bilinen geleneksel silâhların kullanılmasıyla, nükleer harbin silâhlarının üç yönlü etkileri yerine sadece, infilâk maddelerinin klâsik etkileri, muharebeleri ve dolayısıyla harbin sonuçlandırılmasında rol oynar.

Klâsik silâhların kullanılması, radyasyon, blast (tazyik-basınç) ve ısı gibi çok yönlü etkilerden arınmış bir muharebe ortamı yaratır. Klâsik silâhlarda, büyük boyutlara ulaşan bir tahrip gücü olmadığından, şehirlerin ve askerî hedeflerin ağır derecede, canlıların da kütle halinde yok edilmesine imkân vermez. Ayrıca konvansiyonel silâhlar, nükleer silâhların küçük hacme sıkıştırılmış maddenin meydana getireceği kalıcı ve yok edici etkileri yoktur. Böyle bir etkiyi yaratmak, klâsik silâhların kütle halinde ve devamlı kullanılmasıyla mümkün olabilir. Klâsik silâhlar daha çok, düşman hedeflerini baskı altında tutan ve tam isabet etmesi hâlinde yok etme gücü olan silâhlar olarak tanınmışlardır.

Konvansiyonel silâhlar, nükleer silâhlara göre daha sınırlı bir alanda etkilerini gösteren bir özelliğe sahiptirler. Bir hidrojen bombası veya yüksek güçteki bir nükleer bomba, bazen bir şehri veya büyük düşman topluluğunu silebilir ve böylece, harbin amacını gerçekleştirebilirler. Nitekim ikinci Dünya Harbi'nde Pasifik'te Japonya'nın teslim alınması amacı, iki nükleer silâhın kullanılmasıyla gerçekleştirilebilmiştir. Bu silâhlar kullanılmasa ve savaş konvansiyonel silâhlarla sürdürülmeye çalışılırdı, harbin daha uzaması muhtemeldi.

[149] Büyük Dünya Olayı; c. 4, s. 116.

Konvansiyonel harpte, nükleer silâhların patlamasından doğan artık radyasyon sorunu bulunmadığından, özel korunma tedbirlerinin alınmasına da gerek yoktur. Bu konvansiyonel silâhların gelip geçici etkileriyle açıklanabilir.

Dost kıtaların korunması bakımından düşünülecek olursa, konvansiyonel silâhlarla dost kıtaların harekâtı, önemli bir sakınca yaratmaz. Buna karşılık nükleer ateş destek vasıtalarıyla harekâtın desteklenmesinde sıkı koordinasyon ve kontrol tedbirlerine ihtiyaç duyulur.

Konvansiyonel silâhlarla sürdürülen bir harekâttâ, uzun ve ayrıntılı hedef analizlerine de ihtiyaç duyulmaz. Bu durum, ateş idaresi ve ateş desteğinde zaman tasarrufu sağlar.

Günümüzde teknik gelişmeler baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir. Bu gelişme, silâhlı kuvvetlere de aynı hızla yansdığından, askeri alandaki gelişmeler de olumlu olmaktadır. İkinci Dünya Harbi'nden sonra teknik alandaki hızlı gelişmeler, konvansiyonel harp silâh ve vasıtalarının nitelikleriyle, kuvvetlerin yapısını da büyük ölçüde geliştirmiştir. Yeni ateş destek vasıtaları, hareket yeteneği yüksek araçlar, muhabere imkânları ve emir-komuta alanında gelişen teknoloji, silâhlı kuvvetlerin teşkilât ve donatımında değişiklik yapmış, ateşle manevranın koordinesi yüksek hareket kabiliyetli sınıfları doğurmuştur. Karada zırhlı ve mekanize birlikler, havada taşıma kapasitesi yüksek helikopterlere, bir de silâhlandırılmış taarruz helikopteri eklenmiştir.

Konvansiyonel savaşta cereyan eden muharebelerin bazı özellikleri vardır. Taarruzda, manevra ile ateş desteğinin koordinesi önem kazanmıştır. Taarruz muharebelerinde manevra unsurlarının kayıp vermeden veya en az kayıpla sonuca ulaşması amaçtır. Savunmada derinlikte tertiplenme esastır. "Bir savunma sisteminin karakteristiğini artık bir tek hat değil, tahkim edilmiş ve derinliğine tertiplenmiş geniş arazi manzurları teşkil etmektedir. Keza birbirine bağlı silâhların taktiğinde dahi artık piyade ile topçu kıtalarının birbirinden ayrıldığı görülmemektedir." [150] Bir fikir vermek bakımından, çağdaş savaşların karakteristiği şöyle ifade edilebilir : Modern harp, motorize, hatta mekanize piyade tümenleriyle ve bu üstün sürati büyük ateş gücüyle birleştirme ve destekleme. İmkânlar elverişli olduğu takdirde havadan uçar birlik harekâtı bir ülkü olarak geliştirilecektir.

[150] a. g. e.; s. 116.

Konvansiyonel harp, düinden bu güne ulaşan mücadele anlayışına uygun olarak, klâsîk birliklerin belirli yerlerde cephelerin oluşturulmasıyla devam edebilir. Nitekim İkinci Dünya Harbi'nde, belirli yerlerde klâsîk cepheler kurulmak suretiyle muharebeler sürdürülmüştür.

2. Nükleer Harp

Askerî tarihte ilk kez İkinci Dünya Harbi sonlarında kullanılan nükleer silâhlar, askerî literatüre "Nükleer Savaş" deyimini de soktu. Bu deyim İkinci Dünya Harbi sonrasında daha da kapsamlı olarak kullanılmaya başlandı.

İnsanlığın yakın zamanda geçirmiş olduğu iki dünya savaşından ikincisi, yakılan şehirler, öldürülen insanlar yok edilen varlıklar dikkate alındığı takdirde, en tahripkârdır. Bu savaş birbirine karşı devlet gruplarının bir ölüm-kalım mücadelesi olduğundan, bu devletler birbirini dize getirmek için yeni buluşlar ve silâhlarla harp sahnesinde boy göstermişlerdir. Almanya'nın "V" [151] ve ABD'nin atom bombası buna bir örnektir.

İkinci Dünya Harbi'ndeki uygulamanın açtığı yeni çağır, geleceğin nükleer savaş konseptini doğurmuştur. Bu nedenle gelecekteki harbin hazırlıkları nükleer silâhların kullanılacağı varsayımına dayatılmaktadır. Bu ilke, özellikle 1950 yılından sonra ağırlık kazanmıştır. Barış zamanında savaş için hazırlık, bu ilkedен hareketle yapılmaktadır.

Gelecekteki bir nükleer savaşın çok yıkıcı ve yok edici bir karakter taşıması olasıdır. Böyle bir savaş taktik alandan, kıtalararası mücadeleye kadar çok geniş boyutlar kazanabilir. İster muharebe alanlarında olsun, ister cephe gerilerinde olsun, hayatta kalma (beka) başlıca sorun olarak, nükleer savaşa hazırlanmayı etkilemektedir. "Hayatta kalma" ana düşüncesi, düşmana karşı darbeyi vurmak için gerekli ve hatta zorunludur. Kıtasal yok etme yetenekli nükleer silâhların kullanılması, uygarlığın ve insanlığın sonu olarak kabul edildiğinden, dünya otoriteleri bu konuda anlaşmak zorunluluğunu duymuşlardır. Büyük çaplı stratejik silâhların sınırlandırılması konusundaki düşünce ve endişeler, taktik alandaki nükleer silâhların önemini artırmıştır.

İkinci Dünya Harbi'nin yeniliklerinden biri olan nükleer harp, yine bu harbin ortaya çıkmış olduğu nükleer silâhları taktik alanda, stratejik alanda veya hem taktik alanda hem stratejik alanda kullanılmasıyla oluşan durumu anlatır. Nükleer silâhlar stratejik alanda kullanılabileceği gibi sadece taktik alanda da kullanılabilir. Kuşkusuz bu alanlardan sadece

[151] "VI, V2" adıyla bilinen bu silâhlar Vergeltungs—İntikam silâhlarıdır.

birinde kullanma, bu silâhların kullanılmasındaki sınırlama anlamında-
dır. Bu sınırlamanın sebepleri bir tehdit, zorunluluk veya insanî düşün-
celerden kaynaklanabilir.

Nükleer savaşın bir de sınırsız şekilde sürdürülmesi durumu vardır
ki, bu tanımlamalarda "Genel Nükleer Harp" şeklinde geçer Böyle bir
durum, içinde yüzlerce megatonluk silâhlar da dahil olmak üzere, nükleer
silâhların sınırsız ölçüde kullanılışı anlatılır.

Bütün bu tanımlamalarda dikkati çeken husus, tarafların nükleer
imkân ve kabiliyetine değinmeden, silâhların kullanılmasındadır ki, taraf-
larda nükleer imkânın esasen var oluşu varsayımına dayanır. Gelecekteki
bir nükleer savaşın cereyan tarzı birçok varsayımları da beraberinde ge-
tirmiştir. Bir fikir vermek bakımından bu tahminlerden biri şöyledir :
"Nükleer harbin ilk ve nihai safhaları olacaktır. Her iki tarafın barış
zamanında stok yaptığı nükleer silâhları kullanmamasının muhtemel oldu-
ğu ilk safha, tekmil harbin cereyan tarzı ve sonucu üzerinde nihai bir
tesir yaratacaktır. Başka muharebelere gerek kalmayacağı için harbin
bu safhada sona ermesi dahi mümkündür.

Karşılıklı olarak nükleer silâh kullanılmamasından sonra, harp devam
ettiği takdirde, yeni bir safhaya girilebilir. Her devredeki silâhlı müca-
dele, bütün silâhlı kuvvetlerin, anî askerî, siyasî ve stratejik göreve yö-
neltilmiş, koordineli faaliyetlerinden meydana gelirler. Bu faaliyetlerde
esas kuvvet stratejik roket kuvvetleridir." [152]

Nükleer savaşla, konvansiyonel bir savaşın, muharebe alanlarıyla ve
kesin sonuçla ilgili farkları şöyle değerlendirilebilir : "Klâsik askerlik
sanatı, asıl hedefi düşman muharebe sahasında imha etmek gerçeğine
dayanıyordu. Harpte zafere ulaşmanın tek yolu buydu; durum esası şe-
kilde değişmiştir. Kıtaların işgal ettiği bir cephe artık nükleer roketler
için bir engel teşkil etmemektedir. Nükleer harp başlıklarının varlığı düş-
man topraklarındaki herhangi bir hedefin imha edilmesine, hattâ bütün
ülkenin imha edilmesine imkân vermektedir. Düşman üzerine roket taar-
uzları, modern harpte zafere ulaşmak için en sünatli ve en güvenilir
yoldur. [153]

Nükleer bir harbin patlaması hâlinde, değişik sınıf ve kuvvetlere ait
çeşitli harekât tipleriyle karşılaşılabilir. Bunlar : "1. Stratejik ro-

[152] Vasili Sokolovsky; Cheredinichenko, Askerlik Sanatında Yeni Bir Safha, İs-
tanbul, Harp Akademisi Basımevi, 1967, s. 3.

[153] Sokolovsky; s. 4.

ket kıtalarının, denizaltı roketlerinin ve uzun menzilli uçakların darbeleri, 2. Askerî harekât alanında stratejik taarruz harekâtı, 3. Kara birliklerinin harekâtı, 4. Havadan indirme harekâtı, 5. Deniz harekâtı.” [154]

Nükleer savaşta, nükleer darbeler, mücadelenin sonucunu tayin edebilecektir. “Her tip muharebenin sınırlı gayeleri, sınırlı bölgeleri, zaman, kuvvet ve vasıtaları olacaktır. Geçmişteki savaşlarda, nihai rolü, silâh mücadelenin (düşman mevzilerine girilmesi veya düşman taarruzlarının püskürtülmesi; düşman kıta yığınaklarının, hava ve deniz kuvvetlerinin imhası ve ilk başarının stratejik üstünlük hâline sokulması) ile icra edilen harekât oyunuydu.

Modern şartlar altında, harbin sonucunun (muharebe ve harekâtın başarısını tayin edecek olan) stratejik nükleer darbeler gösterecektir. Bilinen anlamdaki muharebe, düşmanı imha etmek ve zafere ulaştırmak için tek vasıta olarak taşıdığı önemi kaybedecektir. Kara ve deniz harekâtı; stratejik nükleer darbelerin sonuçlarından yararlanmak -düşmanın imhasını tamamlamak ve askerî harekât alanında nihai karara ulaşmak için sevk ve idare edilecektir. Bundan başka, muharebenin esas cereyan tarzı taktik nükleer darbeler şeklinde tezahür edecektir.

Muhakkak ki, nükleer silâh kullanmada icra edilmesi gereken bazı askerî hareketler olabilir. Bunun için, kıtalar aynı zamanda bu şekilde muharebe yapma kabiliyetine de sahip olmalıdır. [155]

Nükleer silâhların büyük tahrip ve yok etme gücü ve tarafların karşılıklı mukabelesi, beklenen yararı azaltacağı düşüncesiyle, taktik alana kayan hazırlık ve plânlarda “Esnek Mukabele” ilkesi de nükleer silâh geliştirilmesini etkilemiştir.

Gelecekteki savaşların konvansiyonel silâhlara başlayıp daha sonra nükleer savaşa dönüşmesi beklenebilir. Bu, savaşın şiddetinde bir tırmanma olarak kabul edilebilir. Bu sebeple, nükleer savaş tehlikesi her zaman için var demektir. Böyle olunca, önümüze klâsik bir nükleer savaş kavramı da çıkmıştır.

Gelecekteki nükleer savaşın tasavvuru ve muhtemel etkilerine ait tahminler, bu silâhın İkinci Dünya Harbi'nde Hiroşima ve Nagazaki'ye karşı kullanılması olayı değerlendirilerek bir kanıya varılabilirse de, teknolojik ilerlemelerin çok hızlı ve etkili olması dikkate alındığında, muhtemel bir nükleer savaşın insanlığın sonu olabileceği ve hatta dünya üzerinde buzullar dönemindeki şartların oluşabileceği sonucuna varılmakta-

[154] a. g. e.; s. 3.

[155] a. g. e.; s. 2.

dır. Bu silâhları ellerinde bulunduran belli başlı devletlerin yaptığı barış dönemi denemelerinin ciddi endişelere sebep olduğu gözlenmektedir. Ancak, nükleer bir savaşın dünyanın sonu olabileceği bilinci, yönetici ve yüksek düzeydeki askerler arasında yavaş yavaş yerleşmekte ve son günlerin anlaşmaları da bunu kanıtlamaktadır.

3. Harp Ekonomisi ve Gelişen Silâh Teknolojisi

Dünyanın yaşadığı iki büyük dünya harbi, birçok ülkede harp ekonomisinin değerini ve önemini artırmıştır. Harp ekonomisi ve harp sanayii birbirine yakın terimler olmakla beraber, tanımlama bakımından fark gösterirler. "Harp ekonomisi ve harp sanayii eski harplerde de önemli bir rol oynamıştır. Tekniğin gelişmesiyle bu iki kavramın önemi daha da artmış ve topyekûn harpte büyük bir anlam kazanmıştır.

Sanayi için gerekli ham maddeler, harbin ve hayatın devamı için önemli sanayi tesisleri, ticarî işletmeler, gıda sanayii, tarım ürünleri işletmeleri, para ekonomisi, iktisadî devlet teşekkülleri ve idarî makamlar harp ekonomisi içinde mütalâa edilirler. Askerî teçhizat üretimiyle görevlendirilen sanayi kuruluşları ve montaj tesisleri ise, harp sanayii içinde düşünülürler." [156]

Harp ekonomisi, her şeyden önce iyi bir teşkilâtlanma ile gerçekleştirilebilir. Harp ekonomisi içersinde harp sanayiinin önemi ve verimi de rasyonel bir teşkilâtlanmayı gerektirir. "Harp sanayii, harp vazifelerinin yerine getirilmesinde sonuca etki yapan bir faktördür. Harp sanayii silâhlı kuvvetlerin bütün unsurları için silâh, mühimmat ve teçhizat sağlamak zorundadır. Askerî harekâtın başarısı harp sanayiinin verimine ve kapasitesine bağlıdır." [157]

Harp sanayiinde zaman faktörü önemli rol oynar. "Silâh sistemlerinin geliştirilmesiyle bunların seri üretime geçiş arasındaki zaman önemlidir. Düşmanın değişen silâh sistemleri farklı tesirler yaratırlar. Bu nedenle, barıştan itibaren bütün istihbarat imkânları muhasımın harp vasıtalarına ve plânlamalarına yöneltilmelidir. Düşman taarruzlarının, araştırma-geliştirme ve silâh üretim tesislerine yöneleceğini göz önünde bulundurmak gerekir." [158]

[156] İkinci Dünya Harbi'nde Harp Ekonomisi; Harp Akademileri Komutanlığı Yayınlarından, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1984, s. 1.

[157] a. g. e.; s. 1.

[158] a. g. e.; s. 42.

Harp sanayiinde askerî malzemenin verimliliği ile değişik sektöre mensup kuruluşlar arasındaki işbirliğinin önemi küçümsenmemelidir. "Askerî malzemenin verimliliği, seri üretime geçişe kadar, askerî makamlarla uzmanlar arasındaki işbirliği, teşkilât kurma, uzağı görme, zamanı kullanma, kalite ve miktar ile ilgilidir." [159]

Harp ekonomisi ve bunun içersinde mütalâa edilen harp sanayii, daha barıştan itibaren yapılacak seferberlik hazırlıklarıyla ilgilidir. "Sorumluluğunu bilen bir devlet yönetimi, daha barış döneminde harp ekonomisi ve harp sanayii ile ilgili seferberlik hazırlıklarını yapmış olmalıdır. Harpten önce alınması gereken tedbirler vardır. Bunlar; ham maddelerin, gıda maddelerinin ve askerî malzemelerin stoklanması, sanayi tesislerinin sınır bölgelerinden emniyetli bölgelere nakledilmesi [160] ve uzman personelin silâh altına alınmadan doğrudan sanayide istihdam edilmesidir." [161]

Harp sanayiinin, harbin patlaması hâlinde ve süratle randıman verecek şekilde faaliyete geçirilmesinde büyük yararlar vardır. Hazırlıklar yapılırken bu husus gereklidir. "Kısa sürede faaliyete geçebilen bir harp sanayii önemli avantajlar sağlar. Mütearrızın, harp sanayii ile ilgili bütün tedbirleri aldığı ve harbi baskın tarzında başlatarak, muhasımın sanayi potansiyelini tahrip etmeye gayret edeceği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır." [162]

İkinci Dünya Harbi'ne katılan büyük devletlerin harp ekonomilerine özet olarak değinilerek bu konuyu genişletebiliriz :

Alman Harp Ekonomisi [163]

Almanya, mevcut siyasî sistemin ülküsü ve hedefleri gereği, İkinci Dünya Harbi öncesinde harp ekonomisine ve silâhlanma çabalarına hız verdi. Alman harp ekonomisi, harp öncesinde 1935/1936'dan itibaren geliştirilmeye başlandı. "Silâhlanma ve silâhlı kuvvet harcamaları 1935'ten itibaren arttırıldı ve bu artış harbin ilânına kadar devam etti. Bu konudaki harcamaların millî gelirdeki payı 1934-1935'te yüzde dört iken 1938-1939'da yüzde yirmi ikiye çıktı." [164]

[159] a. g. e.; s. 1.

[160] İkinci Dünya Harbi'nde Sovyetler Birliği'nin Avrupa Rusyası'nda, harp hasasına yakın sanayi tesislerini Ural Dağları gerisine nakletmesi örneğinde olduğu gibi.

[161] a. g. e.; s. 1.

[162] a. g. e.; s. 2.

[163] Bir fikir vermek üzere belli başlıca devletler özet olarak alınmıştır.

[164] a. g. e.; s. 3.

"Alman harp ekonomisinin özellikle ham madde tedarikinde dışa bağımlılıktan kurutulması dört yıllık bir hedef olarak ele alındı. Harpte önemli maddelerde sıklet merkezi teşkil edildi. Bunlar petrol (sıvılaştırılmış kömür), kauçuk, demir cevheri, sentetik yün, alüminyum, magnezyum, deri, plastik ve sentetik yağ gibi maddelerdi. Bunlardan stoklar meydana getirildi." [165]

Bu hazırlıklara paralel olarak, sanayi bölgelerinin seyrekleştirilmesi, sanayide kapasite ve verimliliğin artırılması gibi tedbirler alındı.

Harp başladıktan sonra istihdam (kadın iş gücünün artırılması), kömür, demir cevheri, demir-çelik, metaller, petrol (sentez ve hidrojen katkısıyla yakıt üretimi), sentetik kauçuk, azot, elektrik, gaz üretimleri ihtiyaca uygun olarak artırıldı. Yine harp içinde özellikle 1939-1945 dönemi- harp sanayiinin merkezî idare şeklinde teşkilâtlandırılması yapıldı.

ABD : Harbin başlangıcında ABD için ham madde sorunu yoktu. Harp içinde, özellikle Japonya'nın yayılmasından sonra kauçuk, kalay ve alüminyumda sıkıntı başgösterdi. Kauçuk krikiktiki. Pearl Harbour baskınından sonra, lâstik tasarrufu sağlamak için 1944 yılında 836.000 ton sentetik kauçuk üretildi. Benzin plânlı dağıtıma tâbi tutuldu. Alüminyum başlangıçta az bulunurken, üretim artışı için plânlar yapıldı, sıkıntı giderildi.

"Sanayi seri üretimde en iyi verimi sağlayacak şekilde teşkilâtlandırılmıştır. Bu nedenle Pearl Harbour baskınından altı ay sonra sanayinin problemleri halledildi. [166]

"ABD harp malzemesi üretiminin temeli sivil teşebbüs idi. Harpten önce bu sahadada hükümet desteği azdı. Birçok işletmelerin harp malzemesi üretimine geçmesi, seri üretimin gerçekleştirilmesi ve 8.75 milyon işsiz harp sanayiinde istihdam edilmesi, İngiliz kapitali ve siparişleri sayesinde mümkün olmuştur... Ocak 1941'de Üretim Yönlendirme Merkezi'nin kurulmasıyla sanayiın devlet tarafından yönetilmesine geçildi. [167]

Sovyetler Birliği

SSCB'nin ham madde bakımından bir sorunu yoktu. Harp öncesi Sovyet sanayi üretiminde devamlı artış görüldü. Sovyetler Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı'nı takiben Almanya'ya petrol, pamuk, demir cevheri, hurda demir, plâtin, manganez cevheri, kereste, hayvan yemi ve baklagiller ihraç etti.

[165] a. g. e.; s. 3.

[166] a. g. e.; s. 29.

[167] a. g. e.; s. 32.

Alman-Sovyet harbini takiben, bazı bölgelerin Almanlar tarafından işgali sebebiyle kömür, demir, alüminyum, çelik, tanel ve şeker üretiminde büyük kapasite kaybı oldu :

“Ülkenin bütün güçlerini süratle seferber edebilmek için, Stalin’in başkanlığında Devlet Savunma Konseyi teşkil edildi. Sanayi, ulaşım ve tarım sektörleri yeniden organize edildi.” [168] Batı ve Güney Rusya’daki sanayi tesislerinin seyrekleştirilip doğuya nakli gerçekleştirildi. “Urallardaki harp sanayii en üst düzeye ulaştı. Orta ve Doğu Rusya’daki harp malzemeleri üretimi 1943 yılında, 1940 üretiminin 2.5 katına çıktı.” [169]

“Savaşlar, barış yılları içinde keşfedilen esaslara dayandırılmış silâhlarla yapılır.”

Dr. Theodor von Karman

Silâh Teknolojisi

İnsanlık tarihinde savunma silâhlarının başlangıçta hayvanlara karşı bir korunma vasıtası olarak ortaya çıktığı tahmin edilir. İnsanın hayvanlara veya insanın insana saldırmasından kaynaklanan silâhlar tarih içinde, bilim ve tekniğin gelişmesine paralel bir seyirle gelişmiştir. İnsan, kullanacağı silâhları geliştirmek amacıyla yeni buluşlara yönelmiştir. Bu yöneliş öncelikle insan zekâsından ve gelişen teknolojiye [170] doğmuştur. Silâhların yapım ve geliştirilmesindeki yöntemler, genel teknolojiye uygun ve ona paralel bir seyir izler. Örneğin başlangıçta demir veya tunçtan yapılan toplar, zamanla çeliğin geliştirilmesiyle daha sağlam ve barut gazına dayanıklı silâhlar olmuştur. Yine topçuluk alanında, önceleri mancınıklarla atılan ağır cisimler, barutun bulunması ve toplarda kullanılmasından sonra ateşli silâhlar alanında aşamalar yapılmasını sağlamıştır.

Tarihte, önceleri törenlerde kullanılan havai fişeklerin zamanla silâh niteliğindeki roket veya füzelere dönüşmesi teknik gelişmelerin sonucudur.

[168] a. g. e.; s. 24.

[169] a. g. e.; s. 25.

[170] Bilindiği gibi teknoloji, teknikten doğan bir terimdir ki, buradaki anlamıyla bir sanat veya bilim - meslek dalında metotların tümünü kapsar. Teknik bilimin uygulamasıdır. Silâh teknolojisinden amaç, silâh endüstrisi alanındaki buluşların ve metotların incelemesi ve anlatımıdır.

Birinci Dünya Harbi'nde, askerlik alanına giren uçak, teknik gelişmeler sonucu, İkinci Dünya Harbi'nde korkulan ve büyük tahrip gücü olan silâhlar arasına girmiştir.

Yine bilimin ortaya çıkardığı fizyon ve füzyon olaylarının, askerlik alanındaki uygulamaları büyük tahrip güçlü atom bombası ve hidrojen bombası gibi silâhları ortaya çıkarmıştır. [171].

Silâh teknolojisi harp idaresiyle ilgili bir konudur. "Harp idaresinde teknik araçlar, tesisler, teçhizat, mühimmat ve kimyasal maddeler göz önünde bulundurulmalıdır. Bunları gelişen teknolojiye uydurmak, sorumluluğunu bilen bir devlet idaresinin görevleri arasındadır." [172]

Silâhların geliştirilmesinde bazı faktörlerin göz önünde bulundurulması gereklidir. "Silâhlanma ve silâhların geliştirilmesi birçok faktörlere bağlıdır. Öncelikle, harbin taarruza ve savunmaya yönelik olması önemlidir. Ülkenin coğrafi yapısı da hangi kuvvete öncelik verileceğini tayin eder. [173] Silâhlı kuvvetlerin yapısı, harekât alanlarının sayısı, uzaklıkları ve büyüklükleri, iklim ve hava şartları barış ve savaşta bütün silâhlanma faaliyetlerine tesir ederler." [174]

Silâh teknolojisi, bir devletin bilim kuruluşları, endüstri kurumları ve silâhlı kuvvetleri arasında yakın ve sıkı işbirliği ile mümkün olabilir. Bu da bir devlet sorunu olarak belirgindir. "Silâhlanmada devlet için esas sorun teşkilât ve idarede ortaya çıkmaktadır. Silâhlanmanın plânlanması, sistem geliştirme ve üretime geçiş yalnız silâhlı kuvvetler, iş çevreleri ve hükümet arasında değil, aynı zamanda sanayi ve bilim kuruluşları arasında da koordineli çalışmayı gerektirir. Teçhizat üreten çeşitli işletmelerin kapasiteleri, ham madde durumu, finansman ve mevcut iş gücünün kullanılması plânlama safhasında göz önüne alınmış olmalıdır. Kara, deniz ve hava kuvvetlerinin yapısı da gözden uzak tutulmamalıdır. Bir ordunun kuvveti, özellikle ülkenin sanayi kapasitesine göre değerlendirilmelidir. [175] Bu sanayi kapasitesi içinde teknoloji de önemle yerini almak-

---

[171] Fizyon (fisyon) bazı ağır cisimlerin atomlarının dışarıdan nötron bombardımanı sonucu parçalanmasıyla iki ayrı element çekirdeğinin meydana gelmesidir. Bu sırada çok büyük enerji doğar. Bu olay atom bombasının esasıdır. Füzyon (fussyon) olayı ise, bazı hafif elementlerin yüksek bir enerji altında birleştirilmesi olayıdır. Bu olay güneşte görülmüştür. Hidrojen bombası bu olaya dayanır.

[172] İkinci Dünya Harbi'nde Harp Ekonomisi; s. 41.

[173] İngiltere Adası ve dünya üzerinde İngiliz çıkarlarının dağılık yerlerde oluşu, bu devletin deniz devleti olmasını yönlendirmiştir.

[174] a. g. e.; s. 41.

[175] a. g. e.; s. 42.

Moore J. E. Deniz Kuvvetleri Dergisi, Temmuz 1988 Eki, s. 15.

tadır. Ancak, araştırma, teknolojiyi de etkilemektedir. “Modern teknolojik aksam çok pahalı olmamakla beraber, araştırma ve geliştirme masrafları çok yüksektir. Malzeme alımı ve araştırma fonu arasındaki denge çok hassastır... Araştırmacılar ne kadar zeki, ne kadar gayretli olursa olsunlar, yeterli para olmadan hiçbir sonuç almamaz. [176]

“Almanya'nın Birinci Dünya Harbi'nden sonraki harp malzemesi durumu Versay Anlaşması'nın şartları ile ilgilidir. Versay Anlaşması Almanya'ya hafif silâhlarla donatılmış 100000 kişilik bir ordu bulundurmaya izin veriyordu. Ağır silâhlar, tank, uçak ve diğer harp malzemelerini üretmek, satın almak, bulundurmamak ve askerî sahada araştırmalar yapmak yasaklanmıştı. Tahkim tesisleri sökülüştü ve tekrar inşa edilmeleri söz konusu değildi. Harbin sevk ve idaresi için teknik gelişmelerin ne derece önemli olduğu Birinci Dünya Harbi'nde görülmüştür. Bu nedenle, gizli denemeler yaparak modern silâh tekniği takip edilmeliydi. Rusya, İspanya, Hollanda ve Finlandiya ile ilişkiler kurarak teorik de olsa modern bir silâh teknolojisi takip edebilmiştir.

Nasyonal sosyalistler iktidara geldiklerinden iki yıl sonra (1935) Versay Anlaşması'nı tanımadıklarını, Almanya'nın kendisini savunma hakkına sahip olduğunu açıkladılar. Bir taraftan da yeni bir ordu kurmaya başladılar.” [177]

Yeni bir ordu ile birlikte silâh teknolojisine de değinmek gerekiyordu. Bu da her şeyden önce teşkilatlanmayı gerektiriyordu. “Kara kuvvetleri silâh dairesi kuruldu. Bu dairenin vazifesi, sanayi ve silâh tekniği konularında, birlikler ile sanayi kuruluşları arasında bağlantı kurmaktı. Hava kuvvetleri de buna benzer bir teknik daireye sahipti. Deniz kuvvetleri Birinci Dünya Harbi'nden beri kendi teknik dairesini kurmuştu. Kara kuvvetleri bünyesinde ayrıca Silâh Deneme Dairesi vardı. Bu dairenin vazifesi, teknik yapımların askerî isteklere uygunluğunu kontrol etmektir.” [178]

1939'da harbin başlaması ve tırmanışa geçmesiyle birlikte, önemli silâhların mevcutları da süratle artış kaydetti. 1939'da Sahra ordusu 2,5 milyon mevcuttan 1944'de 4.4 milyona çıktı. Bu tarihte 2,5 milyonluk bir de ihtiyat ordusu vardı. [179] 1939'da 2770000 olan piyade tüfegi 1941'de 4500000'e yükseldi. Karabina 98 K 1940'da 1352000 iken 1944'de 2586000 sayısına yükseldi. Yine 1940 yılında üretilen 7,5 cm. den küçük top sa-

[176] a. g. e.; s. 15.

[177] a. g. e.; s. 43.

[178] a. g. e.; s. 43.

[179] a. g. e.; s. 44.

yısı 6100 iken 1944'de 41.500 gibi büyük miktara yükseldi. Almanlar 1939'da 605 av uçağına sahip iken bu sayı 1945'te 4936'ya çıkarıldı. Yine 1939'da Almanya'nın elinde kullanılmaya hazır denizaltı sayısı 49 iken, 1945 Nisanında 250'ye yükseldi. [180]

ABD; Başkan Roosevelt'in 8 Eylül 1939'da "Sınırlı Olağanüstü Hâl" ilan ettiğinde, 188500 (14.000'i subay) mevcutlu bir orduya sahip iken, 16 Eylül 1940'da askerlik kanununu kabul ederek, ordu mevcudunu süratle artırmaya başladı. 1941 yılı Aralığında harbe girdiğinde, ABD, 29 piyade, 5 tank ve 2 süvari tümenine sahip iken, 1943'te tümen sayısı 90'a çıktı. Ancak hedef 200 tümen olmasına rağmen, 90 tümeni dahi donatmakta güçlük çekildi.

ABD, 1939'dan itibaren "Harp Kaynakları Kurulu"; "Olağanüstü Hâl Yönetim Merkezi", "Millî Savunma Danışma Komisyonu", "Millî Savunma Tedarik Dairesi", "Millî Savunma Araştırma Komisyonu" ve "Öncelikler Dairesi" gibi teşkilâtı kurmak suretiyle, harp sanayiini yönlendirdi.

Tedarik konusunda Harp Bakanlığı; teçhizat ve uçaktan; Donanma Bakanlığı; gemi, deniz uçağı ve sıvı yağdan sorumluydu.

Bir fikir vermek bakımından, ABD'nin toplam tank üretim sayısı 1930/1940-45 dönemi için 88410'du. ABD harbe girdiğinde (8.12.1941) toplam 3300 uçağına sahip iken, bu sayı 1945'de 63745 (dokuz tip ve çeşitte)'e ulaştı." [181]

ABD silâh üretiminde İngiliz uzmanlardan büyük ölçüde yararlandı.

Deniz Teknolojisi

Birinci Dünya Harbi'nden sonra deniz harp araçlarını sınırlama hususunda bazı çalışmalar yapıldı ve hattâ bu konuda anlaşmalar da imzalandı. [182]

Birinci Dünya Harbi sonunda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Almanya'nın deniz devleti olarak rol oynayamaz hâle gelmeleri Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Fransa ve İtalya'nın rekabetini ortaya koymuştu. Bu duruma yeni silâh tiplerinin bulunuşu da eklenince; modern harp filolarının teşkili hız kazandı.

"Gemi inşası alanındaki büyük değişiklik demirin, gemi gövdesi için kullanılmaya başlamasıyla meydana çıkmıştır. Bu iş, Amerikan İç Savaşı zamanına (1861-1865) rastlar. Bundan biraz önce de, buhar gemisi eski

[180] a. g. e.; s. 44, 45, 46.

[181] a. g. e.; s. 55-56.

yelkenli geminin yerine meydana çıkmış ve çark yerine pervanenin konulması sonucunda da yelkenli gemiler harp filosundan tamamen kalkılmıştı. Demirin gemi inşaatında kullanılışının doğal bir sonucu olarak, zırhlanmış gemilerin üstünlüğü, Lissa Deniz Savaşı (1866)'nda kendini göstermişti. Bunun üzerine zırhın mukavemetiyle merminin nüfuz (girme, delme) kuvveti arasında başlayan yarış, makineli torpitoların imahıyla ve nihayet denizaltıların da keşfiyle çok süratle ve istikrarsız bir seyir takip etmiş ve henüz bu gün dahi birinin lehine kesin bir şekil alamamış bulunmaktadır." [183].

Denizcilik alanında ikinci önemli olay, XIX. yüzyıldan itibaren topçuda -dolayısıyla gemi toplarında- sağlanan gelişmeler, namı uzunluğu, top ağırlığı ve geri tepmenin büyüklüğü gibi sebeplerle, muharebe gemilerini, eskiye oranla büyütülmüştür. "Bu durum karşısında, çok tabii bir şekilde izah edilebilecek bir kural ortaya çıkmış bulunuyor. Her geminin top kuvveti ile kendi zırhları ve sürati arasında bir denge sağlanması gerekmektedir." [184]

Gemilerin büyümesi maliyet masraflarını, su kesiminin fazlalaşmasını ve kullanılacak mürettebatı (hizmet personeli) artırmayı gerektirmiş ve büyük muharebe gemileri düşman için büyük hedefler oluşturmuştur. "Bu sebeple stratejik vazifeler, bir harp filosu içinde, yüzen kalelere benzetilebilecek olan hattı harp gemileri yanında, daha süratli ve koruyucu gemiler inşasını zorunlu kılmıştır. Bunlar kruvazörler ve zırhlı kruvazörler (muharebe kruvazörü)'dir." [185]

Büyük harp gemilerinin kaybı halindeki ciddi zarar, denizaltı ve hava silâhlarının gelişmesiyle de daha sonra, küçük gemi tiplerine yönelmeyi etkilemiştir. Torpitobot muhripleri ve denizaltı avcıları, ağır muharebe gemilerini korumak amacıyla çıkmıştır.

"Uçakların, özellikle uzun menzilli bombardıman uçaklarıyla pike bombardıman uçaklarının hızla gösterdiği gelişme, deniz tâbiyesinde ve gemi inşaatında büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Evvelce gemilerin yalnız yan taraflarında ve bilhassa su kesimlerinde zırh bulunmasına gerek görüldüğü ve parça tesirlerine dayanıklı güverteler yeterli

[182] Versailles Antlaşması'nın Almanya'nın silâhlarını sınırlayan 181 - 202 maddeleri Milletler Cemiyeti Kanununun 1. ve 8. maddeleri; beş büyük devletin filolarının karşılıklı oranlarını 15 yıl için saptayan 6 Şubat 1922 tarihli Washington Antlaşması gibi.

[183] Büyük Dünya Olayı; c. 2, s. 218.

[184] s. g. e.; s. 219.

[184] a. g. e.; s. 219.

[185] a. g. e.; s. 219.

olduğu hâlde, şimdi uçak bombası etkisini doğrudan doğruya güvertede göstermekte ve güverteyi delekildiği takdirde bütün gemiyi tehlikeye sokmaktadır. Bunun sonucu olarak gemi inşaatında mukavemeti fazla olan çelik levhalardan zırhlı ve çift katlı güverteler yapmak gibi zorunluluklar kendini gösterdi.” [186]

“Uçakların gelişmesi, ortaya iki yeni gemi tipinin çıkmasına da sebep olmuştur. Bunlar uçaksavar kruvazörleri ile uçak gemileridir. Uçaksavar kruvazörü, hava taarruzlarını def ve taretmek için özel silâhlarla donatılmış ve bu nedenle koruma görevlerinde kullanılan bir gemidir. Uçak gemisi ise, hava savaşı gelişmesinin doğurduğu bir zorunluluk gereği meydana gelmiş olup, uçaklar için denizde bir üs sağlamaktadır.” [187]

Hava Teknolojisi

Havacılık bakımından, yeni teknolojik aşamalar dikkate alındığında, bazı yargılara varmak mümkündür. “Hava silâhının vazifeleri geçmişe göre, çok çeşitli bir durum almıştır. Zamanla hava stratejisi ve hava taktiği esaslarının kesin olarak belirlenmesi ve gelişmesiyle uçaklar bu vazifelere cevap verecek şekilde bombardıman uçakları, çeşitli maksatlar için kullanılan muharebe uçakları, av uçakları, pike bombardıman uçakları, keşif uçakları, deniz uçakları, taşıt uçakları ve su mayınları atan uçaklar olarak ayrılmışlardır.” [188]

Muharebe uçaklarının tipleriyle onların taktik kullanışları arasında yakın bir bağlantının olduğu gerçektir : “Uçağın tipi, taktik gereklere göre belirlenir; gerekli randıman ve belirli gayelere özel şekilde uygunluk, her tip uçakta teknik tarafından göz önüne alınır.” [189]

Hava teknolojisine Doktor Theodor von Karman'ın bir sözüyle bağlanabilir : “Doktor Theodor von Karman 1945'te şöyle yazıyordu : “Savaşlar, barış yılları içinde keşfedilen esaslara dayandırılmış silâhlarla yapılır.” İkinci Dünya Harbi yıllarında elektronikler, jet tahrik sistemi, füze ve roketler, nükleer silâhlar gibi, bir yığın bilimsel gelişmeler hava savaşının yönetim ve gücünü etkilemiştir. Bu gelişmelerin her birinin bilimsel esasları bütün savaşanlar tarafından biliniyordu. Ama bunların askerî amaçlara tatbiki, savaşan devletlerin kişisel teşebbüslerine ve üretim imkânlarına bağlıydı. [190]

[186] a. g. e.; s. 222.

[187] a. g. e.; s. 222.

[188] a. g. e.; s. 15.

[189] a. g. e.; c. 2, s. 18.

[190] Büyük Savaş, İkinci Dünya Savaşı Tarihi, Çev. Fikret Arıt, İstanbul, Milliyet Yayınları, Yüksel Basımevi, 1974, s. 255.

İkinci Dünya Harbi'nin ortaya çıkardığı yeniliklerden biri "tepkili uçaklar"dır. Bunlar hakkındaki bilgiler 1944 yıllarında ortaya çıktı. Almanlarla İngilizler arasındaki mücadelede, İngilizlerin, Almanların "VI" adını verdikleri uçan bombalara karşı tepkili uçaklara önem verdikleri anlaşıldı. Almanların da, Müttetiklerin bombardıman uçaklarına karşı bu tip uçaklara önem verdikleri anlaşıldı.

Teknolojisini iyi anlayabilmek için, tepkili uçakların çalışma prensiplerine değinmek gerekir. "Tepkili uçak, yahut -adının doğru olarak anlattığı şekliyle "Alev iten uçak" şimdiye kadar alışlagelen pervaneli uçaklardan büsbütün ayrı prensip ile çalışmaktadır. Pervaneli uçaklarda bir motorun pistonlarında hava ile karışık akaryakıt yanar ve bu suretle meydana gelen gazın genişlemesiyle piston, krank milî ve pervane hareketine gelir. Yani pervanenin havayı büngulaması suretiyle, havayı kanatları altına alır ve uçağı ileriye sevk eder.

Fakat pistonlu motor-pervane kombinezonunun çeşitli zararları vardır. Piston hareketinin hızı bazı sebeplerden ötürü sınırlıdır. Çünkü pistonun hareketinde süratlenir ve tekrar baskılanır. Pistonun hareket hacminin büyümesi ve bu suretle gücünün artması, soğutma problemiyle sınırlanır. Motorun hava çekmesi, yüksek irtifalarda hava kesafetinin azlığı dolayısıyla güçtür. En elverişli uçuş süratının üstüne çıkınca, pervanenin tesir derecesi süratle azalır. Motorun ön sağı, motor gücünün büyümesi ve artmasıyla orantılı olarak büyür ve bu yüzden hava direnci artar. Diğer şartlar aynı kalmak üzere, motor süratının her artımı, motor takatının üç katı büyütülmesini gerektirir. Yani ağırlık ve cereyan şartları aynı kaldığı hâlde motor takatının iki katına çıkarılması, süratin ancak % 23 kadar artmasını sağlar." [191]

Bu tür uçaklar, başlangıçta, İkinci Dünya Harbi'nin belli başlı silâhlarıydı. Ancak, savaş uzamaya başlayınca, teknolojiye yeni yeni buluşların da muharebe alanlarında boy göstermesiyle sonuçlandı. Kuşkusuz günümüzün savaşları, teknolojik yeteneklerin mümkün olduğunca çarpıştığı mücadele örnekleridir. Havacılık alanındaki teknolojik yeniliklerin en önemlilerinden biri tepki uçaklardır. Bu tip uçakların çalışma prensipleri ise, değişikdir. "Sıcak alev itmesi" prensibi fiziksel esaslara dayanır. Her kuvvet, bir ters (aksi) kuvvet meydana getirir. Bir gaz kütleli herhangi bir istikamette bir yol katederse, bunun aksi istikamette de bir ters kuvvet meydana gelir.

[191] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 281.

Bu olay, tepkili uçaklarda şu şekilde çözülmüştür : Herhangi bir hücrede hava sıkıştırılıp komprime edilir, havanın içersine yanıcı madde püskürtülür, bu karışım yakılır, bundan sonra bir kanal vasıtasıyla gazın serbestce geriye doğru fırlamasına imkân verilir.

Buna bir karşı basınç olarak, ileriye, yanma yerinin civarına doğru bir basınç meydana gelir. Bu basınç yeter derecede kuvvetli olursa, uçağı o nispette ileri sürer. Bunun etki şekli, geri tepmeli silâhlardakine benzer." [192]

Tepkili uçak prensibi bu kadar basit olmakla beraber, yakıt ve hava karışımının yanmasından meydana gelecek yüksek sıcaklığa dayanacak maden alaşımları, ikinci Dünya Harbi'nden önce yapılamadığından, yüksek nitelikli uçakların yapımı gecikmişti.

Tepkili uçak sisteminin önemli parçaları şunlardır : Hava giriş düzeni, kompresör, gaz yanma hücresi, kompresör hareket makinesi (türbin).

Tepkili uçakların gelişimleri şöyle olmuştur : "İlk tepkili uçağın uçuşu 27 Ağustos 1939'da yani savaştan az önce olmuştur. Bunu yapan Alman Heinkel fabrikasıdır. Tip "He-178" sevk şekli, alev yoğunlaştırması "He-S3" vasıtasıylaadır. 27 Ağustos 1940'da İtalyanların Caproni-Campini uçakları ve 14 Mayıs 1941'de İngilizlerin E-28/39, Closter uçakları meydana kondu. İngiliz uçağı İngiliz grup kaptanı Whittle tarafından "W1" kodu ile imal edildi. "Closter E-28/39" tipindeki tepkili uçaklar uzun çalışmalarından sonra "Meteor" tipine kadar geliştirildi. Bunların diğer bir cinsi olan tip "IV"ler 7 Kasım 1945'te Thames ağzının güney kıyısındaki Herne Bay üzerinde saatte 975 kilometre ile yeni bir dünya sürat rekoru meydana koydu. Alman Fritz Mendel'in "BF 109" Messerschmitt'le yaptığı 755 kilometrelik sürat rekorunu 220 kilometre ile geçti. Almanlar gerçek tepkili uçaklarla birlikte geri tepme prensibini roketlerde de askerî amaçla kullandılar." [193]

Nükleer Teknoloji

XX. yüzyılın yeniliklerinden biri de nükleer teknolojidir. Nükleer enerjinin teknolojiye ve silâh sistemlerine uygulanması şeklinde ortaya çıkan bu teknoloji endüstride olduğu kadar, askerî alanda da büyük değişikliklere sebep olmuştur. Böylece, savaşların ana unsuru olan insan, nükleer etkilere karşı kendini korumak için önemli tedbirler almak gereğini duymuştur.

[192] a. g. e.; s. 281.

[193] a. g. e.; s. 283.

Nükleer enerjinin ilk emeklemeleri XIX. yüzyıla dayanır. Bunu basite indirgeyerek anlatmak mümkündür.

Dünyada mevcut basit cisimlerin sayısı bilim adamlarınca 100 civarında belirlenmektedir. Bunlar arasında radyoaktif olanlar on altı kadardır. Bunların bir kısmı doğal bir kısmı da yapaydır. İşte nükleer silâhların yapımında bu radyoaktif cisimler kullanılmaktadır.

“1896 yılında Fransız bilgini Becquerel radyoaktiviteyi yani bazı cisimlerin o zamana kadar bilinmeyen karakterinde, ışınlar yayması olayını da keşfedince, bilimsel araştırma ve düşüncede yepyeni bir gelişme yolu açıldı. Bundan iki yıl sonra Curie çifti (Madam Mari Curie ve eşi) uranium birleşiklerinden yüksek derecede radyoaktif olanı seçti ve İngiliz bilgini Rutherford da radyumun ışınlar yayarken helyum hâline geçtiğini ispat etti. Böylece atomların esas itibarıyla parçalanamaz olduklarını ve onların da o zamana kadar tanımayan herhangi diğer parçacıklardan olacaklarına dair ilk emareler belindi. Rutherford, radyoaktif maddeler üzerinde yapılan diğer deneylere dayanarak 1911’de atom yapısı hakkındaki kuramını (nazariye) kurmuş ve bu kuram atom fiziğine esas olmuştur.

Rutherford kuramına göre atom, üstünde pozitif elektrik yükü bulunan bir çekirdek ile bunun etrafında bulunan bir miktar elektrondan oluşur. Bu elektronlarda negatif elektrik yükü vardır ve çekirdeğin etrafında dönerler. Sayıları, çekirdekte bulunan pozitif yük kadardır. Böylece atom bir ünite olarak tamamen nötrdür. Çekirdeğin pozitif yük sayısı her basit cisim için tamamen muayyendir.” [194]

Bütün cisimlerin atomlarında ortak olan husus, bunların üç çeşit partikülden (parçacık) oluştuğudur. Çekirdekte pozitif yüklü protonlar ve nötr nötronlar ile çevrede dolayan ve negatif yüklü elektronlar. Bu üç partikül bir cismin atomunu meydana getirir. Böylece proton ve nötronun meydana getirdiği çekirdek ile bunun etrafında hızla dönen elektronlar. Bir atomun genişliği bir milimetrenin on milyonda birinden yüz milyonda birine kadardır.

Cisimlerin proton ve nötronlarının oranı dikkate alınarak bunlara bir sıra numarası verilmiştir (Mendelyef cetveli).

Eğer bir atomun bünyesi içersinde proton ve nötron arasında denge varsa, cisim denge (muvazene) hâlinededir. Eğer çekirdek içersinde proton ve nötron adetleri arasında denge yoksa yahut denge hâlindeki çekirdeğe dışarıdan bir partikül eklenir yahut çıkarılırsa, çekirdekdeki den-

[194] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 441.

ge bozulur. Dengesi bozulan atom, tekrar eski dengeli sükûnet hâline gelmek ister yani fazla gelen proton veya nötronu dışarı atmak için atomda iç mücadele başlar. İşte bu mücadele sırasında, çekirdekten bir kısım partikül ve ışınlar dışarıya çıkar ki, bu olaya "radyoaktivite" ve bu faaliyeti gösteren cisimlere de "radyoaktif cisim" denir. Dünyada mevcut olan radyoaktif cisimler, çekirdek dengesizliğinden ötürü kendi kendilerine parçalanarak proton veya nötron dengesizliğinden kurtulmaya çalışırlar atomun parçalanmasından enerji doğar.

Bazı ağır cisimlerin [195] atomlarına dışarıdan nötron bombardmanı yapılmıca, atom parçalanır ve ayrı ayrı element çekirdekleri meydana gelir ki, bu olay atom bombasının esasını oluşturur. Bu olay "fizyon olayı" olarak bilinir.

Bir de "füssyon olayı" vardır ki, hafif elementlerin çekirdeklerinin yüksek bir enerji altında birleştirilmesi olayıdır. Füssyon olayında ağır elementler meydana gelir. Bu olay hidrojen bombasının esasıdır. [196]

Radyoaktif cisimlerden yayılan ışınlar bir canlının atomlarına çarpınca, o atomun kabuğundaki elektronu atar; elektronu kaybeden hücrenin yapısı değişir, üreme ve beslenme durur. Bu hücrenin ölmesi demektir. Bu olay izonizasyon olayıdır.

Atomu bulan, teorilerini belirleyen, parçalayan ve atom bombasına giden yolu açan fizik bilginleri arasında Sir Issac Newton (1642-1727, İngiliz); John Dalton (1776-1844, İngiliz) Dimitri Mendeljeev (1834-1907, Rus), Antoine Henry Becquerel (1852-1908, Fransız); Sir Joseph John Thomson (1856-1940, İngiliz), Lord Ernest Rutherford (1871-1937, İngiliz), Pierre Curie (1859-1906); Marie Curie (1867-1934, Fransız); Max Planck (1858 - , Alman), Albert Einstein (1879- , Alman); Sir James Chadwick (1891- , İngiliz), Niels Bohr (1885- , Danimarkal), H.G.J. Moseley (1887-1915, İngiliz); İrene Joliot (1897- , Frederich Joliot 1900- , Fransız); Enrico Fermi (1901- İtalyan), Otto Hahn (1897- , Alman); Lise Meitner (1878- , Avusturyalı); Ernest Orlando Lawrence (1901- , ABD); J. Robert Oppenheimer (1904- , ABD) vb. sayılabilir." [196]

İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde, bilimsel alandaki gelişmeler, uygulamada da verimli olmuş ve silâh ve askeri donatım teknolojisinde büyük aşamalar yapılmıştır. İkinci Dünya Harbi'nden, Kore ve

[195] Örneğin 92 protona sahip uranyum.

[196] Bu olayda hafif hidrojen çekirdekleri kaynaşır ve helyum atomu teşekkül eder.

[196] Şeref Karapınar; Atom Enerjisi ve Atom Bombası, Ankara, Deniz Basımevi.

Vietnam Savaşları'ndan çıkarılan dersler de askerî teknolojiye yardımcı olmuştur. Askerî teknolojide elde edilen büyük aşamalar, üretilen silâh ve donatımın kısa sürede demode olmasını etkilemiştir. Bundan ötürü silâh teknolojisi sürekli bir işlem olarak dikkati çekmektedir.

Gelişen silâh teknolojisinin hedeflerini dikkate almak suretiyle gelecekteki silâh nitelikleri hakkında bir fikir edinmek mümkündür. Gelişen teknolojinin hedefleri "Gelecekteki muharebe güçlerine, her türlü ortamda (Tropikal ormanlardan, kutupların buzullarına), her türlü düşmana karşı (ilkel orman gerillasından en modern şekilde eğitilmiş düşmana) ve her türlü şart altında (politik amaçlı harekâttan, her seviyedeki klâsik ve nükleer savaşta) muharebeye girme ve zafer kazanma kabiliyeti sağlamaktır. [197]

Gelişen teknolojinin, kara kuvvetlerine amaçladığı özellikler şöyle anlatılabilir : "Gelecekteki kara kuvvetleri; hafif manevra yapabilir, öldürücü ateş gücüne sahip, terörizme karşı mücadele eden, stratejik nükleer savaşa kadar her türlü muharebede kullanılabilir ve taktik olarak üstün güce sahip olmalıdır. Bu özellikler sadece, halihazır kabiliyetlerimizimizin belirli bir şekilde, aşırı bir oranda artırılmasını sağlayan teknolojilerin bulunması vasıtasıyla başarılabılır. Bu üstün gelişmiş teknolojilere örnekler şunlardır :

VHSIC (Çok yüksek bilgi aktarma hızına sahip devreler); muharebe alanında bilgi toplama ve otomatik teşhis kabiliyetine sahip, çok küçük bilgi aktarma cihazları ve bilgisayarlar. Azaltılmış güç ve soğutma ihtiyacını havi küçük sistemlerin gerçekleştirilmesini sağlayan yeni, yarı iletken maddeler.

Her türlü hava şartları altında, gece pasif olarak hedefleri bulma ve belirleme kabiliyetimizi oldukça artıran geliştirilmiş görüş ve infra-red teknolojisi.

Muharebe alanının toz, toprak ve sisinde, hedeflerini bulan topçu mühimmatı, ısı güdümlü roketler ve muharebe sahasını görmeye yarayan algılayıcıları içeren mikrodalga teknolojisi.

Virüsleri, mikropları, biyolojik ve kimyasal maddeleri meydana çıkaran sistemlerle ilgili gelişmeler.

Operatörlerin makinalardan alabildikleri sonuçları genişleten, tehlikeli işlemlerin uzaktan komutasını sağlayan, yapay robotlu bilgi sistemleri.

---

[197] Silâh Sistemleri 1985, Harp Akademileri Komutanlığı yayını, İstanbul, Harp Akd. Basımev. 1986, s. 5.

STARS (Bilgisayar Yazılım Teknolojisi) sistemi, bilgisayar sistemlerinin yazılım sistemleri vasıtasıyla bilgisayar teknolojisindeki buluşları meydana çıkarır.

Bilgisayar yardımcı, güvenilir üretim dizaynı, üretim ve kontrol teknolojisi, daha az lojistik desteğe ihtiyaç gösteren ve hareket kabiliyeti sağlayacak hafif muharebe araçlarının üretiminde kullanılır." [198]

Yeni teknik aşamalarda, teknoloji, personel ve harekât arasındaki ilişkiler ön sırayı almaktadır. "Teknolojideki yeni aşamalarda çalışmaları amacı, teknoloji, personel ve harekâtın birleştirilmesinden çıkarılacak faydaları değerlendirmek ve geliştirmektir." [199] Yine teknolojik gayretlerde sayıca üstün kuvvetler karşısında kendini koruyabilecek nitelikte dengeli bir ordu modeli amaçlanmaktadır. "Önemle belirtilmelidir ki, bu görev alanları (silâh sistemleri ve onları çalıştıran askerler) muharebede birbirleriyle çok yakın bir iletişim hâlinde çalışırlar. Bu birleşik muharip sınıflar konseptinin özü, sayıca üstün kuvvetlere karşı kendini koruyabilecek, tam olarak uyumlu bir biçimde çalışan, küçük, vasıflı bir orduya inanmaktır. Bu nedenle, bu araştırma, geliştirme ve uygulama plânlaması işlemi, bütün bu görev alanlarında ilerlemenin koordinesine imkân vermek için, kuvvetli yapısı, eğitim ve doktrini ile temelden ve devamlı olarak bağlantılıdır. Kısaca dengeli bir ordu için çalışıyoruz. Askerlerimize sağladığımız donatımda zayıf halkalar olmamalıdır." [200]

Sonuç

Harp ekonomisi ve harp endüstrisi, tekniğin ilerlemesi gerçeğinden hareketle, günümüzün topyekûn harp anlayışında önem kazanmıştır.

Harp ekonomisi geniş kapsamlı olarak düşünülmalıdır. Bu düşünce- de, harbin devamında rol oynayacak sanayi kuruluşları, ticarî işletmeler, para, iktisadî devlet kuruluşları ve bunları yönetecek beyinler yer almaktadır.

Harp ekonomisi öncelikle iyi bir teşkilâtlanma ile başarıya ulaştırılabilir. Bu teşkilâtlanma rasyonel (akılcı) bir anlayışla ele alınmalıdır.

Silâhlı kuvvetler için gerekli silâh ve donatımın verimliliği askerî makamlarla uzmanlar arasında işbirliği, organizasyon, zamanı iyi kullanma, geleceği değerlendirme kalite ve miktarla ilgilidir.

Savaşların barış yılları içerisinde keşfedilen esaslara dayandırılmış silâhlarla yapılacağı gerçeği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.

[198] a. g. e.; s. 5.

[199] a. g. e.; s. 7.

[200] a. g. e.; s. 11.

4. Silâh Sistemleri

Yaygın anlamıyla "silâh" sözünden, düşmanın canlı ve cansızlara yönelteceği yok edici veya saf dışı edici girişimlerine karşı korunma imkânı sağlayan veya aynı amaçla, düşmana taarruzda kullanılan klâsik, kimyasal, biyolojik ve nükleer muharebe âletleri veya maddeleri kastedilmektedir.

Silâh sistemi deyiminden amaç ise, belirli bir tarihte, belirli kural ve ilkelere göre imal edilmiş ve karakteristikleri birbirine yakın veya benzer çeşitli silâh ve araçlarla, bunların bütünüdür. Roket, namlulu, topçu, denizaltı, uçak, füze, tank vb. gibi. Silâh sistemleri belli bir amacı gerçekleştirmek üzere, bir araya getirilmiş, parça veya unsurlardan oluşur. Silâh sistemleri silâhlı kuvvetlerin muharebe etkinliğine önemli ölçüde katkı sağlar ve bir alt sistemler karışımı hâlinde fonksiyonunu icra eden silâh ve malzemedir.

İkinci Dünya Harbi'nde harekât alanlarında ve cephe gerilerinde cereyan eden mücadelede elde edilen bilgi ve deneyimler, gerek bu harbin içinde ve gerekse harp sonrasında yeni ve çağdaş silâh sistemlerini doğurmuştur. Örneğin tank, Birinci Dünya Harbi'nde yeni fakat etkili olmayan bir silâh olduğu hâlde, İkinci Dünya Harbi ve sonrasında muharebe alanlarında önemli bir silâh olarak kendini kanıtlamıştır. Bunun gibi hava muharebe aracı olarak kullanılan uçaklar, pervaneliden jete doğru büyük gelişmeler göstermiştir. İkinci Dünya Harbi sonrasında füzeler -klâsikten nükleer nitelikli başlıklara kadar- büyük tahrip gücü olan silâhları oluşturmuştur. Füzelerin deniz muharebe araçlarına uygulanmasıyla bu sınıfın etkinliği büyük ölçüde artmıştır. Helikopterler; muharebe araçları arasında yaygın şekilde kullanılmaya başlamıştır.

İkinci Dünya Harbi'nde, muharebelendeki rolünü hakkıyla oynamış olan hava kuvveti ve zırhlı birliklerin gelişmesi, Birinci Dünya Savaşı'ndan kaynaklanır. "1914-1918 Harbi, büyük bir harp tekniği gelişmesinin ortasında bulunduğu zaman sona ermişti. Kendisini çok kuvvetli bir surette hissettirecek ve olağanüstü bir kudret göstermesi muhtemel bulunan yeni bir silâh gelişmeye başlamıştı : Uçak. İkinci yeni bir silâh harbin son safhalarında meydana çıktı. Bu silâhın gelecek güç ve gelişme derecesi belli değildi. Fakat her hâlde önemli bir surette göz önüne alınması gerekiyordu : Tank. Üçüncü bir silâh, harbi sona erdirecek güçte olmakla beraber, korkunç ve feci etkisiyle meydana çıktı. Bu silâh, kararlılık ve şüpheli bir tehdit halinde göz önünde bulunuyordu : Gaz." [201]

[201] Schumacher Edgar; s. 10.

Silâh sistemlerinde esas olan silâh, öncelikle düşmanı saf dışı etme amacı güder. "Bütün silâhlar muharebe alanında seçilen herhangi bir noktaya atılacak mermiyi sevk etmeye yararlar. Yapılması daha kolay olan bu mermilerin [202] atıldıkları silâhların imali daha önemli ve daha karışık bir konudur. 15-20 kilogram ağırlığındaki bir merminin atılması için tonlarla çelikten ve birtakım hassas hesap âletlerinden oluşmuş büyük bir atış vasıtasının meydana getirildiğini düşünmek yeter. Bununla beraber topçunun etkisi attığı mermidedir. Mermi etkilidir, top vasıta-
dır." [203]

Günümüzdeki ileri teknik ve endüstri imkânları, silâh sayısını ve çeşitlerini artırmıştır. Geçmişin ok-yay, mızrak, kılıç-haçer gibi silâhları hatırlanacak olursa, bugünkü silâh çeşitlerinin çokluğu, bilim ve tekniğin ürünüdür.

Silâhları kara, deniz ve hava sınıfındaki kullanım amaçlarına ve özelliklerine göre inceleyebiliriz.

a. Piyade Hafif Silâhları

Muharebelerin temel unsuru olan insanın, amaca ulaşması için gerekli silâhlarla donatılması, harbin tarihi kadar eskidir. Ateşli silâhların XIII. ve XIV. yüzyılda kullanılması, özellikle piyadenin bu silâhlarla donatılmasını gerektirmiştir.

Birinci Dünya Harbi'nde piyade silâhlarında görülen otomatikleşme (makineli tüfekler) bu sınıfı daha da güçlendirmiştir. İki dünya harbi arasındaki teknolojik gelişmeler, piyade sınıfına yeni yeni ve öldürücü silâhlar kazandırmıştır. Bu imkânlar daha çok yakın muharebe silâhları alanında olmuştur.

Tek erin belli başlı silâhları piyade tüfeği, tabanca, makineli tabanca ve bomba gibi silâhlardır. Mürettebatla kullanılanlar ise, makineli tüfekler, roketatar ve toplardır.

Avcı erinin piyade tüfeği, yakın mesafede süngü takılarak da kullanılan bir silâh olarak büyük gelişme göstermiştir. Bu gelişmeyi iki model üzerinde değerlendirmek mümkündür :

[202] Mermi, özellikle topçu mermileri çelik veya çelik dökme bir zarf (kılıç) ile bunun içinde bulunan imlâ (doldurma) hakkından oluşan bu imlâ hakkını patlatacak mekanizmayı içerir. Hedeflere asıl etki mermilerle sağlanır.

[203] Ethem Alkan, Füzeler Âlemi, İstanbul Genelkurmay Başkanlığı İstanbul Basımevi, 1951, s. 3.

7.62 mm. lik ML Amerikan Piyade Tüfeği (Cal 30), 3200 m azami menzilli 540 m etkili mesafeli, 4300 kg ağırlıkta, dakikada 16-32 atış sđratine sahip yarım otomatik bir silâhdır.

Bu silâhın 7.62 mm. çapında M14 modeli otomatiktir. M14 Amerikan Otomatik Tüfeğinin azami menzili 3200 m etkili menzili 450 m tek şarjörde 20 mermi bulunur ve manganın ateş muharebesini yapan bir silâhtır. 500 metre içinde hava hedeflerine de atış yapabilir. [204]

Amerikan ordusunun Vietnam'da kullandığı M-16 piyade tüfeği, 5,56 kalibreliktir. Yirmilik bir bağdan otomatik veya yarım otomatik mermi atar, tüfek çıkan gazla çalışır ve ağırlığı 7.6 libredir.

Piyadenin bireysel silâhlarından biri de tabancadır. Tabancalar, elli metreden daha kısa mesafelerde ve göğüs göğüse muharebeler için uygun silâhlardandır. Bir örnek vermek gerekirse, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nde kullanılan Kırıkkale cinsi tabanca, 9 mm. çapında, azami mesafesi 300 m, etkili mesafesi 30-50 m, ilk hızı 240-260 ve ağırlığı 670 gr. dır.

Makineli tabancalar, ikinci Dünya Harbi'nde piyade tüfekleriyle makineli tüfekler arasındaki boşluğu doldurdıklarından, önem kazanmıştır. Bu tür silâhın bir örneği olan Sten makineli tabancanın özellikleri, 9 mm çapında, dakikada atış sđratı 500-600, ilk hızı 377 m/s, azami menzili 1500 m. Ağırlığı 2960 kg ve etkili mesafesi, küçük hedeflere 100 m, büyük hedeflere 200 metreye kadardır. [205]

M 1928 Thomson makineli tabancası azami menzili 1584 m, ilk hızı 282 m/sn ve ağırlığı da 4.5 kg olan kudretli bir silâhtır.

Bombalar, elle veya tüfekle atılmak suretiyle kullanılan yakın muharebe silâhlarıdır. Bunlar, muharebede personeli, koruganları ve silâh mevzilerini ortadan kaldırmada kullanılırlar. Tanksavar silâhı olanları da vardır.

Bombalar, içi infilâk maddesi veya kimyasal maddelerle doldurulmuş, genellikle parça tesiri gösteren piyade silâhlarından dır. Büyüklükleri, şekilleri ve cinsleri kullanım amacına göre değişir.

Bombalar genellikle üç parçadan oluşur. Bunlar tapa, gövde ve patlamayı sağlayan imlâ hakkı (TNT veya kimyasal madde) dır.

[204] Piyade tüfeklerinin 5.56 mm. çapında daha hafif, otomatik veya yarım otomatik olanları da kullanılmaktadır. Bu silâhın ilk modelleri Kore Savaşlarında kullanılmıştır.

[205] Sovyetler Birliği ordusunda kullanılan Kalaşnikoflar, makineli tabancaların tipik örneklerindedir.

Klâsik bir taarruz el bombasının ağırlığı 250-400 gr, patlama müddeti 3-6 saniye azami mesafesi ortalama 30-40 metredir.

Tüfek bombaları tüfeğin ağız kısmına özel bir cihaz takılmak suretiyle fırlatılır. Bunların sis ve tanksavar görevli olanları vardır. Çarpma ile çalışan bu bombalardan sis bombaları beyaz fosfor (WP) ile, tanksavar bombaları ise, boşluklu imlâ hakkıyla doldurulmuştur.

Makineli tüfekler, şerit halinde dizilmiş çok sayıda mermiyi kısa sürede boşaltma niteliğine sahiptirler.

Buna örnek olarak "7.62 mm. lik M 1919 A 6 Browning Hafif Makineli Tüfeği"ni ele alabiliriz. Bu silâh, 14.750 kg ağırlıkta, 3200 m. menzilli, 1100 m etkili mesafeli, 933 m/s ilk hıza sahip, otomatik geri tepmeyle çalışan ve şarjörün de 250 mermi bulunan ve çeşitli mermi cinsleri (sivri, çelik çekirdekli izli, yangın ve manevra) bulunan yakın destek silâhıdır.

Piyade sınıfında mürettebatla kullanılan silâhlardan geliştirilmiş ağır makineli tüfeklerdir. 7.62 mm çapında M 1917 A1 Browning Ağır Makineli Tüfeği, 18.600 kg ağırlık, 2000 metreye kadar etkili, dakikada 450-600 mermi atabilen ve dört kişiyle kullanılan bir silâhtır. Şeridinde 250 mermi vardır.

Piyade sınıf silâhlarından roketatarlar yakın mesafeli tanksavar silâhlarındandır. Bunlar çarpmada etkili delme gücüne sahip silâhlardır. Roket bir tanka çarpınca, tepkinin etkisiyle zırh levhanın bir parçası akkor hâline gelir. Erimiş veya akkor hâlindeki maden parçaları yelpaze şeklinde tankın içine yayılır. Bu tür silâhlardan biri olan 89 mm çapında M20, AIL B1 Roketatarı, 875 m azami mesafeli, 300 metreye kadar duran hedeflere, 200 metreye kadar hareket hâlindeki hedeflere etkili, dakikada 12-18 atış süratine sahip bir silâhtır.

Roketatar modellerinden bir diğer örnek Alman yapısı Xm-72; 76.2 mm çapında, hareket halindeki hedefe 100 m ye kadar etkili ve 26 cm zırhı delebilen bir silâhtır.

Piyadenin ateş gücünü artıran silâhlardan biri de geri tepmesiz toplardır. Bu silâhlar hem mevzide hem de araç üzerinde ateşlenebildiklerinden, pratiktirler. 57 mm. lik, 75 mm. lik ve 106 mm. lik modelleriyle belirgin olan bu silâhlar hem gövde nokta atışı yapabilen hem de tanksavar silâhı olarak kullanılabilen piyade direkt destek silâhlarındandır.

Bunlardan 75 mm. lik M20 geri tepmesiz topun özellikleri şöyledir : Yaklaşık 6300 m azami mesafe, 900 m etkili mesafe, 76 kg ağırlık, dakikada 2-9 atım atabilen ve 4 kişiyle kullanılabilen bir silâhtır.

Sovyet ordusundaki geri tepmesiz toplardan RG-107 silâhı 1000 metre menzile ve 30 cm zırh delme gücüne sahiptir.

Piyade havanları 60 mm. lik, 81 mm. lik ve 106 mm. lik modelleriyle tanınmıştır. Bu silâhların dik mermi yollarına sahip oluşu, sütre gerilerini ateş altına almada kolaylık sağlar. Bunların bir kısmı yivsiz, bir kısmı da yiv ve setli namlulara sahiptirler. 60 ve 81. lik havanlar yivsiz oldukları halde 106'lıklar yiv ve sete sahiptir. Belli başlı parçaları namlu, çatalayak ve döşemedir.

Bu silâh modellerinden 81 mm. lik havanlar, azami mesafesi 3.200 m, etkili mesafesi 400-200 m, dakikada 18-30 normal (30 azami) atış süratli mürettebatla kullanılan silâhlardır.

Piyade sınıfı, silâh teknolojisinin imkânlarından gereken ölçüde destek görmüştür. Bu imkânlardan Snayperskop ve Metaskop cihazları birer örnektir.

Bunlardan "Snayperskop" cihazları, özellikle savunma muharebelelerinde, keşif kollarında, istikamet tayininde, karanlıkta gözetlemede kullanılır. Enfraruj esasına dayalı bu cihaz, enfraruj kaynağı (projektör ampulü), batarya ve vibratör (enerji kutusu)'den oluşur.

"Metaskop" adı verilen cihazlar, yakın mesafelerde önceden kararlaştırılmış kod işaretlerini tespit, toplanma bölgesi, buluşma noktası, havadan atma veya denizden çıkarma bölgesi gibi yerlere ulaşmada, konvoylara, devriyelere istikamet göstermede ve düşman tarafından kullanılan enfraruj cihazlarını meydana çıkarmada kullanılır.

Piyade Personel Taşıyıcıları ve Muharebe Araçları

Geçmişte, araziye kendi ayağıyla hareket eden piyade sınıfı, muharebelerin ve gelişen silâhların etkilerinden doğan zorunlulukla bu gün değişik ve üstün hareket imkânlarına sahip olmuştur. Motorlu piyade, mekanize piyade, zırhlı piyade ve uçar birlikler bu gelişmenin tipik örnekleridir.

Bu gün, araziye hareketin ateşle desteklenmesi ve muharebede korunma ihtiyacı, piyade sınıfını üstün teknoloji imkânlarının kullanılmasıyla daha da güçlendirmiştir. Gelişen teknolojilerin hedefleri her türlü durum ve şartlarda kara kuvvetinin etkinliğini artırmaktır. Bu etkinlik çeşitli silâh ve araç buluşlarıyla sağlanabilmektedir. Örneğin, "M113 A2 Zırhlı Personel Taşıyıcılar." Bu muharebe aracı görev bakımından şöyle tanımlanır. [206] M113 A2, 1960'da ilk defa üretilen M113 ZPT ([207]

[206] Silâh Sistemleri 1985; s. 25.

[207] M113 Zırhlı Personel Taşıyıcı.

nin gelişmiş bir şekli olup, muharebe esnasında yük, malzeme ve birlik nakletmek için dizayn edilmiş alüminyum zırlı, amfibik bir araçtır. M113 A2, muharebe alanında piyade ve istihkâm mangalarını taşımada, havan taşıyıcı, füze taşıyıcı, komuta aracı, bakım destek aracı olarak ve diğer görevlerde kullanılır. M113 taşıyıcı, artırılmış bu kabiliyetiyle 2000 yıllarına kadar hizmette kalacaktır. Hareket kabiliyeti, ateş gücü ve zırlı koruma kısıtlamaları nedeniyle, zırlı muharebe araçlarının rolünü üstlenemez ve önceliğe sahip mekanize piyade keşif ve gözetleme birliklerinde Bradley muharebe aracı ile değiştirilmektedir. Bu aracın özellikleri; alüminyum gövde, 42 mil/saat sürat (yolda), 19 mil/saat sürat (arazide), 50 kalibre makineli tüfek ve 11 kişi kapasitelidir.

Bu aracın Sovyetler Birliği'ndeki (Bağımsız Devletler Topluluğu karşılığı) BTR-60 ve BTR-70 serisi amfibi zırlı personel taşıyıcılar olabilir.

Muharebe alanındaki denemelerden doğan yeni istekler ve gelişen teknolojinin imkânları bu muharebe aracının yeni tiplerle değiştirilmesini gerektirmiştir. Yeniden kullanıma sunulan Bradley muharebe aracı daha üstün özellikleri içermektedir [208] : "Bradley, mekanize piyade ve keşif birliklerinin örtme, keşif ve emniyet görevlerinde kullanılabilen hafif zırlı, tam tırtıllı bir muharebe aracıdır. Muharebe ve keşif aracının her ikisi de, ilk mürettebatlı 25 mm. lik otomatik stabilizasyon (muvazene-dengeleme) düzenli topa sahiptir. Bu ana silâh, Tow tanksavar silâh sistemi ve tam otomatik 7.62 mm. lik kule üstü makineli tüfek ile desteklenir. Piyade muharebe aracında ayrıca 6 adet 5,5 mm. lik silâh için, aracın yan ve gerisinde yerler vardır. Aracın bütün kabiliyetleri M1 tankı ile birlikte hareket edebilecek şekildedir. Bu araç 9 kişilik piyade mangasını taşıyabilir. Komutan, silâhçı, şoför ve 6 manga mürettebatından ibarettir. Bu aracın özelliklerinden diğerleri şunlardır : Azami menzili 300 mil, yolda hızı 45 mil/saat; suda hızı 4.5 mil/saat, ağırlığı 50.000 libre.

Sovyetler Birliği'nin son on yılda kullandığı BMP aracı, dünyanın en üstün muharebe aracı olarak düşünülmektedir. Bu araç 73 mm. lik yivsiz top ve bir SAGGER tanksavar füzesiyle donatılmış olup, piyade mangasına, araç içinden ateş imkânı sağlamaktadır."

b. Topçu Silâh Sistemleri

Avrupa'da XIV. yüzyıldan beri bilinen topçu silâhları, İkinci Dünya Harbi'nde, bir destek silâhı olarak büyük ölçüde kullanıldı. Bu silâh sistemi bir yandan sahra topçuluğu, öte yandan hava savunma topçusu ola-

[208] a. g. e.; s. 23.

rak büyük gelişmeler sağladı. İkinci Dünya Harbi sonrasında dünya milletleri ideolojik bakımdan belli başlı iki kampa ayrılmış olduklarından, bu çatışma, tarafların ordularının destek silâhlarında da kendini gösterdi. Örneğin; bilinen klâsik namlulu topçu yanında, "Roketler" (Füzeler) in ortaya çıkması.

Roketleri veya füzeleri ayrı bir inceleme konusu hâlinde ele alarak, bilinen konvansiyonel (klâsik) topçu sınıfındaki silâh sistemleri üzerinde durmak suretiyle konuyu geliştirmek mümkündür

Ateş destek silâhları ilke olarak canlı ve cansız hedefleri muharebe dışı etmek amacıyla imal edildikleri için, teknik olarak topçunun hem menzil hem de tahrip yoketme-yakma-yıkma gücünü artırmada ilerleme kaydedilmiştir. Bilindiği gibi, Birinci Dünya Harbi'nde de menzil ve tahrip gücü üzerinde çalışmalar yapılmıştı. Paris'i döven topta görüldüğü gibi, menzille birlikte mermilerin büyük ve daha kudretli olmasına önem verilmişti. Aradan geçen zaman içinde teknik alanda daha hızlı ve ileri gelişmeler sağlandığından, topçunun menzili artırıldı ve mermilerin tahrip gücü de imkânlar ölçüsünde geliştirildi. Ancak, topçuda kullanılan sevk ve infilâk maddeleri belirli olduğundan; sevk maddesi kendi üzerinde bulunan roketler-füzelerde çalışmalar başlatıldı. Ayrıca yüksek tahrip gücüne sahip nükleer enerjiye dayalı infilâk maddelerinin denenmesine başlandı. Sistemdeki bu yeniliklerle menzil artışında ve hedefleri yok etmede de olağanüstü başarılar sağlandı.

Bu değişiklikler bir olgu olarak gerçekleştirilirken, muharebe alanında yakın mesafeli mücadelede gerekli olan klâsik topçu (namlulu topçu) da yerini korudu.

Günümüzde top adıyla bilinen silâhlar mermi yollarına göre üçe ayrılır. Bunlardan top, mermi yolu yatık, namlusu uzun silâhi anlatır. Obüsler, topa nazaran namlusu kısa ve mermi yolu dik silâhtır. Havan ise obüslere nazaran daha dik mermi yollu ve namlusu kısa silâh demektir. Bu değişik silâhların imal edilmesinden amaç, hedeflerin muharebe alanlarındaki durumları ve saklılık derecelerine göre topçunun isabet ihtimalini artırmaktır. Muharebede hedefler, yatak veya dikey durumda olabileceği gibi, bir sütre gerisinde ve açıkta da olabilir. İşte bu hedeflerin durumuna uygun mermi yollarına olan ihtiyaç, topları çeşitlendirmiştir.

Topçu silâhları çaptan doğan etki ve ağırlık bakımından da sınıflandırılmıştır. Buna göre hafif, orta ve ağır topçu gibi ayırım yapılmıştır.

Hafif topçu, çapları 37 mm.lik tanksavar toplarını ve 105 mm.lik (dahil) topları kapsar. Orta topçu ise, 155 mm.lik obüsler ile 114 mm.lik topları (Almanların 100 mm.lik topları, Sovyetler Birliği'nin 100 mm.lik, 122 mm.lik ve 152 mm.lik silâhları) kapsamına alır. Ağır topçu 155 (153) mm.lik top, 203 mm.lik top, 203 mm.lik obüs ile 240 mm.lik obüslerden oluşur.

Ateş destek vasıtası olarak hafif sahra topçusu, genel olarak tümenlerin muharip unsurlarına tahsis edilir. Bu topçu taktik birlik olan tümenlerin klâsik topçusudur. Esasen, muharebede taktik alandaki mücadele yakın mesafelerde cereyan edeceğinden, bu topçunun menzili ve tahrip etkisi yeterli olmaktadır.

Orta çaplı topçu gruplarındaki silâhlar, genel olarak kolorduların kuruluşu içersinde yerini alır. Bu topçu düşman topçusuyla muharebeyi üstlenir; çap ve menzil bakımından daha sınırlı olan tümen topçularını takviye eder.

Ağır topçu, menzil bakımından uzun ve tahrip gücü de üstün olduğundan, daha derinlikteki hedeflerin tahribi ile görevlendirilmiştir. İmkan ve kabiliyeti üstün olduğundan, taktik alanda olduğu kadar stratejik hedefleri de muharebe dışı edebilecek yeteneklere sahiptir.

Yukarıdaki bilgileri bazı somut örneklerle kanıtlamak gerekirse, çağdaş ordularda kullanılan ve çapları 10 cm civarında değişen sahra obüsleri genel olarak tümen topçusunun klâsik silâhlarını oluşturmaktadır.

Çapları 15 cm civarındaki silâh sistemleri genellikle kolorduların klâsik topçusu olarak kuruluşu girmekte, ancak teknik ve parasal imkânları geniş, çağdaş ordularda, 140 kilometreye kadar ulaşan menzilleriyle ağır topçu füzeeri de kolordu kuruluşu içersinde yer almaktadır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nde Honest John adlı silâh da bu grubun içersinde düşünülebilir.

Ordu ve daha üst düzeydeki topçular genellikle uzun menzilli top ve roketlerden oluşur. Çağdaş ordulardan, ABD'de ordular grubu düzeyinde kullanılan ve yedi yüz kilometreden daha uzun menzile sahip bulunan Pershing Güdümlü Ağır Füzeeri buna örnektir.

Yukarıda belirtilen esaslar kesin olmayıp, orduların silâh konseptine göre değişmektedir. Son zamanlarda tümen topçusuna 15 cm.lik topların dahil edilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

Topçu silâh sistemlerindeki gelişmelerden biri de, muharebede hedef tespitiyle hedeflerin tahribi arasındaki zamanı kısaltma tedbirleridir ki, bu da topçuluk alanında elektronik esaslara dayalı otomatikleşmeyi doğurmuştur. Bunun bir sonucu olarak son zamanlarda "Taktik Ateşleri Yönelme Sistemi" adıyla bir sistem geliştirilmiştir. Bu sistem, hareket harplerinde manevra unsurlarını, zamanında gerektiği şekilde destekleme ihtiyacından doğmuştur. Taktik alanda faaliyet gösteren piyade ve zırhlı birliklerle, havadan indirme birlikleri süratle ve harekâtın gerektirdiği şekilde desteklenmelidir. Bu da manevra plânlarıyla ateş destek plânlarıyla ateş destek plânlarının koordinesi ve zamanında yeterli bir ateş desteğinin sağlanmasını gerektirir. Bu koordinasyonda hedef istihbaratı, nükleer olmayan ateşlerin iyi plânlanması, yeterli ateş desteğinin ihtiyaç göstereceği cephane (mühimmat) ile taktik alanda diğer ateş vasıtalarının ateşleri (örneğin hava, deniz v.b.) önemli rol oynamaktadır.

İkinci Dünya Harbi sonrasında topçu silâh sistemlerinin daha sağlıklı atış imkânlarına kavuşturulması önem kazanmıştır. Bu önemden ötürü ölçme ve meteoroloji alanında, tekniğin üstün imkânlarından yararlanılmıştır.

Düşmanın çeşitli hedeflerini kapsayan ortamda, özellikle düşman topçusunun keşfi, uzun menzile sahip kendi silâhlarımızın ateşlerinin tanzimi gibi ihtiyaçlar, topçuda ölçme hizmetini ortaya çıkarmıştır. Yer ölçmesi, ses ölçmesi ve ışık ölçmesi gibi etkinlikler hizmetin özelliklerindedir. Düşman topçusuyla muharebe edecek topçu birliklerine tahsis edilen ölçme birlikleri genellikle karma (ses ve ışık) dir. Bunlar imkân ve kabiliyetlerine uygun olarak düşman topçu silâhlarının ışık ve sesinden kestirmeler yaparak, hedef istihbaratına yardımda bulunmak amacıyla teşkilâtlanmışlardır. Bu birlikler, kendi topçularının ateşlerini tanzim ettikleri gibi, top namlularının yıpranmasından ötürü meydana gelen menzil kaybının (esas kademe) da saptanmasında yararlı hizmet yapar.

İkinci Dünya Harbi'nin denemelerinden esinlenerek teşkilâtlandırılan ölçme birlikleri, askerî sanayideki teknolojik gelişmelerin hızı ve çapı karşısında, yerini daha gelişmiş vasıtalara bırakmaktadır.

Karşı havan radarları, elektronik olarak çalışan kara gözetleme radarları, mermi yolu incelemesinde kullanılan radarlar, "M-43 ışık takımı ve Vatsız Sistemi" adı verilen ve bir mikroteleskopta havadan gözlemle hedef tespitini yapan cihazlar bu gelişmelerdendir.

Topçu sınıfındaki meteoroloji hizmeti, uzun menzilli topçunun ve güdümlü mermilerin, mermi yoluna hava şartlarının yaptığı etkileri hesaplamak ve gidermek amacıyla kurulmuştur. Bu hizmet kısa menzilli toplar için bahis konusu olmamakla beraber, uzun menzilli topçuda ih-

mal edildiği takdirde, hedeften sapmalara sebep olacağından gereklidir. Bu hizmet, balistik (mermi yoluyla ilgili) meteorolojik problemlerle, balistik yoğunluk (kesafet), ısı ve rüzgârla ilgili bilgilerin elde edilmesinde kullanılan yöntemleri kapsar. Özellikle atmosfer içinde hareket eden serbest merminin, hareketini etkileyen faktörlerle ilgili balistik meteoroloji şimdilik topğunun ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu hizmette, radyosond, Ravin cihazı, sondaj balonları, paraşüt malzemeleri, termometre, teodolit ve barometre gibi çok çeşitli malzeme yer alır.

Topçuda hedef tespiti ve ateşlerin tanzimi, muharebe harekâtının gereği gibi desteklenmesi için önemlidir. Bu desteğin yerine getirilmesinde tekniğin imkânlarından, mümkün oldukça yararlanır. Buna örnek olarak uzaktan komutalı uçak, Acaquila (RPV) gösterilebilir : "RPV, lâzerle tespit edilen hedeflerin topçu ve füzelerle imhasını, topçu ateşlerinin uzak mesafelerden tanzimini mümkün kılmak için, düşman arazisinde uçmak ve hedef tespit etmek için yapılan küçük, pervane ile çalışan, otomatik olarak kontrol edilen uzun süre tahrip olmadan havada kalabilen pilotsuz bir uçaktır. Ayrıca, keşif hasar değerlendirmesi gibi diğer görevler için de kullanılabilir. PPV, düz bir kamyon şasisi üzerine monte edilen kılavuz ray üzerinden fırlatılan, görevini yerine getirdikten sonra geri getirilip tekrar kullanılabilen bir uçaktır. [209]

Topçu silâhlarının ve topçu hedef tespit ve ateş tanzimi vasıtalarına ana hatlarıyla değindikten sonra, günümüzün değişik ordularında kullanılan, toplardan bazıları hakkında ayrıntılı bilgilerle bu silâhları tanıtmakta yarar vardır. Topçu silâhlarından bazıları şunlardır :

Tümen topçusu klâsik silâhı 10,5/24,5'luk Amerikan Sahra Obüsü'nün azami mesafesi 11270 m, ilk hızı 473 m/sn atış sürati dakikada 2-4 atım ve mevzideki ağırlığı 2.260 kg. dır. [210]

105 mm. lik Kundağı Motorlu M52A1 Obüsü

Yüksek manevra ve hareket kabiliyetine sahip olduğundan, piyade tümenleri ve zırhlı tümenlerde direkt destek topçusu olarak kullanılır. Orta tank şasisi üzerine oturtulmuştur. Ağırlığı 27 ton kadardır. Saatte 35 mil yapabilir. Azami menzili 11.000 m yol durumunda ağırlığı yaklaşık 25 tondur. [211]

[209] Silâh Sistemleri 1985; s. 105.

[210] Fuat Avcı; Harp Silâh Araçları, s. 108.

[211] a. g. e.; s. 133.

75/18 mm. lik Amerikan dağ obüsüne ait sayısal bilgiler de şöyledir : Azami mesafe 8.675 m. atış sürati dakıkada 3-6 atım, yolda ağırlığı 1064 kg. [212]

İngiliz yapısı 8.76/27 Sn. lik Sahra Obüsü : Eskiden, mermi koymaya mahsus toparlağı ile imal edilmiş bu silâh lâstik tekerlekli, motorlu araçla çekilir. Silâhın namlusu ceket sistemiyle imal edilmiştir. Ceket namluyu tespit bileziği ile bağlanmış olup, geri tarafındaki dişleri kama bileziği kilitletir. Kaması prizma (menşurî) tiptendir. Altında atış döşemesi vardır. Bu döşeme, topun yumuşak arazide ve mevzide batmasına engel olur. Azami menzili 12.200 m. olan obüsün mevzideki ağırlığı 1.743 kg. dır. [213]

15/24 Sn. lik Skoda Ağır Sahra Obüsü :

İkinci Dünya Harbi öncesinde, millî imkânlarla, Türk ordusuna satın alınan 15/24'lük skoda obüsleri, kolordu topçusu olarak kullanılmıştır. Çekoslovakya'dan alınan bu toplar 15.150 m. menzile sahiptir. Mevzide ağırlığı 5.020 kg. olan skoda obüsleri başlangıçta T6, T7 traktörleriyle çekilmekteydi. Daha sonra ototraksiyonla çekilmiştir. Namlu ve kundak ayrı iki parça hâline de getirilebilen bu obüsler, tahrip danesi, zırh danesi ve kimyevî mermilere de sahiptir.

M 198-155 mm Çekili Orta Obüs : Piyade tümenleri ve bağımsız tugayların direkt destek sahra topçu taburları ile hava indirme ve hava hücum tümenlerini destekleyen kolordu topçu taburlarında kullanılmaktadır. Ayrıca ABD deniz piyade tümenlerinde de bulunmaktadır. M198, menzil ve atış sıhhat yönünden daha önceki obüslere nazaran büyük gelişmeler sağlamıştır. Paraşütle atılabilir veya orta helikopter ve çok çeşitli nakliye uçaklarıyla havadan taşınabilir. Ağırlığı 15.750 kg olan bu obüsün mühimmatı standart 155 mm. lik cephane ile nükleer cepanedir. Bu silâhın Sovyet ordusundaki karşılığı D20 çekili 152 mm. lik olarak kabul edilebilir. Bu Sovyet silâhının birçok özellikleri M198'e benzer. Azami menzili 15 km. kadardır. [214]

M110 A2 Kundadı Motorlu 8 İnc. (203 mm) lik Obüs : Kara kuvvetlerinin en ağır namlulu topçu silâhının geliştirilmiş modelidir. Tümen topçusundaki genel destek taburları ve bağımsız kolordu ve ordu topçu taburlarında bulunur. Dost birliklere destek ateşi sağlamak düşman topçusuyla muharebe ve hava savunma silahlarının sindirilmesiyle görevli

[212] a. g. e.; s. 107.

[213] Avcı; s. 125.

[214] Silâh Sistemleri; s. 77.

olan bu silâh, hem klâsik hem de nükleer mühimmata sahiptir. Bu silâhın Sovyetler Birliği'ndeki en yakın karşılığı 203 mm K/M top olabilir. Azamî menzili 16.930 m. dir. [215]

M44 Kundağı Motorlu Obüs sistemi, günümüzdeki topçu silâhları arasında atış gücü, hareket kabiliyeti ve güvenlik açısından 2000 yılı ve sonrasında da görev yapabilecek bir silâh olarak bilinmektedir.

M44 Kundağı Motorlu Obüs'e ait teknik bilgiler şöyledir : Çapı; 155 mm, atış menzili 24 km (standart mermiyle), 30 km (özel cephaneyle), araçta taşınan mermi sayısı 30 adet, aracın menzili : 620 km, azamî sürat 56.3 km/sn, cephane türleri : Sis/aydınlatma, misket bombaları, izli ve akıllı mermiler [216], M107 serisi mermiler ve yüksek infilâkhl mermi.

Uçaksavar Topçusu

Havaya karşı savunma silâh sistemlerinden biri de uçaksavar topçusudur. Bu silâhlardan klâsik 40 mm. lik kundağı motorlu M19 ve M42 model topların özellikleri bir fikir vermek üzere şöyledir : Etkili mesafesi 1.800 m, dikey mesafesi 1000, yatay mesafesi 10000 m, ateş sürati dakikada 120 atım, yana dönüş : sonsuz, yükseliş —6, + 90 derece. [217]

Yine uçaksavar toplarından 40 mm. lik L-70'ler ileri muharebe bölgelerinde ve sabit tesislerin savunmasında, alçak irtifa ve pike taarruzlarına karşı, gerektiğinde kara nokta hedeflerine karşı kullanılabilen bu silâhın azamî mesafesi 12600 m, etkili mesafesi 3000 m, ateş sürati dakikada 240 atım ve mevzideki ağırlığı 3850 kg. dir. [218] (Tamamlayıcı bilgi için Hava Savunma Silâh Sistemleri bölümüne bakınız).

Topçu Roketleri

İkinci Dünya Harbi'nden sonra roketlere verilen önem, bu silâhların topçu sınıfı içersinde yer almasını etkilemiştir. (Ayrıntılı bilgi : C fıkrasında)

[215] a. g. e.; s. 75.

[216] Akıllı mermi : Topçu mühimmatındaki yeniliklerden. Bu tür mermiler, muharebe sahasında sabit veya hareket hâlindeki tahkim edilmiş veya zırhla korunmuş hedefleri, menzil faktörüne bağlı olmaksızın, yüzde yüz vuruş ihtimali ile tahrip kabiliyetindedir. Bu tür mermiler AT-UNUT deyiimiyle anlatılmaktadır.

[217] Avcı; s. 169.

[218] a. g. e.; s. 180.

İkinci Dünya Harbi sonrasında ortaya çıkan ve topçu sınıfına girenlerden Batılı ordularda kullanılanların belli başlıları; 7.62 mm. lik "Honest John", "Lacrosse", "Corporal", "Sergeant, Redstone" ve "Little John" vb. dir.

Bunlardan Honest John Roketi; tümen, kolordu ve ordulara konvansiyonel ve nükleer ateş desteği sağlar. Harp başlığı cephanenin esasıdır. Tahrip, nükleer ve kimyasal mermi türleri vardır. Çeşitli tipleri olan Honest John roketlerinden XM50, bir fikir vermek bakımından şu özelliklere sahiptir : Azamî menzil 39.500 m, sürat 2,5 Mach (Mak)'tan fazla, (Mak uçak sürat birimi olup ses sürati 1 Mak'dır) genel ağırlığı 1.950 kg, lancer ağırlığı 16 ton. [219]

Sergeant (Sercint); kolordulara ve gerektiğinde ordu topçusuna konvansiyonel ve nükleer ateş desteği sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Bu silâha ait bilgiler şöyle özetlenebilir : Azamî menzil 135 km, asgarî mesafe 30 km, sevk maddesi katı yakıt, güdümlü sistemi atalet, harp başlığı nükleer. [220]

Sovyet ordusunda kullanılan serbest topçu roketlerinden bazıları BB-1 ve BB-2'lerdir.

Bunlardan BB-1'ler, tadil edilmiş PT-76 amfibik keşif tankı şasisi üzerine monte edilmiştir. Motoru katı yakıtla çalışır. Arazide üstün hareket kabiliyetine sahip bu silâhın menzili 31 km. dir. [221]

BB-2 roketleri yaklaşık 64 km. menzile sahiptir. Harp başlıkları BB-1'lere göre çok daha güçlüdür.

Yine Sovyetler Birliği'nde kullanılan ancak güdümlü mermiler sınıfına giren silâhlar arasında BB-3 ve BB-4'ler vardır. Bunlardan BB-3'leri 277 km; BB-4'ler ise, 1.300 km menzile sahiptirler. [222]

c. Roketler - Füzeler - Güdümlü Mermiler

Roketler ve Füzeler, İkinci Dünya Harbi'nin ortaya çıkardığı silâh yeniliklerindedir. Ancak bunlar çok eskiden beri -özellikle Çin'de ve Hindistan'da- bilinen sistemlerdendir. "Roketlerin silâh olarak kullanılması çok eskidir. Bunlar basit araçlarla yapılır. Roketin, top mermisine oranla yararı, bunun az bir süratle atılmasında ve bu süratle bulunduğu düzene

[219] a. g. e.; s. 144.

[220] a. g. e.; s. 148.

[221] a. g. e.; s. 155.

[222] Hâlen Sovyet ordusunda kullanılan roketatarlar, çoğu çok namlulu olmak üzere, 40 mm, 122 mm, 240 mm ve 140 mm. lik silâhlardır.

(tertibata) pek az bir geri tepme basıncı yapmasıdır. Roketin son tanıma dönemi, yaklaşık yüz yıl öncesine kadar gider. Fakat topçu son yüz yılın son çeyreği sırasında önemli ilerlemeler kaydedince, roket önemini kaybetti." [223]

İkinci Dünya Harbi, roketlerin tekrar canlanmasını etkiledi ve bu savaştan sonra da, roketler önem kazanmaya başladı. "Roketler, İkinci Dünya Harbi'nde çeşitli tiplerde kullanıldı. Bunların en ünlüleri Almanların "V1" ve "V2" silâhlarıdır. [224] Özellikle V2'ler 1944 yılının sonuna doğru ve 1945'in ilk aylarında Güney İngiltere'de, Anvers'te ve diğer şehirlerde tahribata sebep oldu. Bunlar yaklaşık on iki ton ağırlığında, on dört metre uzunluğunda ve bir buçuk metreden fazla kalınlıktadır. Bunun uçuş durumundaki ağırlığının üçte ikisi yakıt maddesi (tahrik edici güç, sıvı hâlinde hava ve oksijen) dir. Bunlar bir dakika içinde yakılır. Roketin başında bulunan patlayıcı madde yaklaşık bir tondur." [225]

Roketlerin çalışma prensipleri tepkili uçakların çalışma prensiplerine benzer. Tepki prensibi bunlar için de geçerlidir. "Tepkili uçaklarda olduğu gibi, roketlerde de büyük miktarda yakma yoluyla gaz elde edilmekte; bu gaz bir kanal aracılığıyla geriye doğru salıverilmekte ve bu suretle husule gelen tepme, roketi ileri sürmektedir. Tepkili uçak ile roket arasındaki fark, roketlerde yakıt (yakma) için gereken oksijenin sıvı hâlinde yalıtım güherçile olarak birlikte kullanılmıştır." [226]

Roketler, düşman hedeflerini tahrip amacıyla imal edilmişlerdir. İkinci Dünya Harbi'nde Almanların Londra üzerine gönderdiği "V" silâhları, doğal olarak Londra şehrini ve buradaki hedefleri yoketmek, halka dehşet vermek ve moral çöküntü yaratmak amacıyla imal edilmekteydiler. Bu durumlarıyla "V" silâhları, bomba yahut uçan bomba niteliği taşıyordu. Bu silâhlar hakkında tamamlayıcı bilgiler şöyledir : "Almanlar tarafından 1943 Sonbaharında kullanılacağı birçok defalar ileri sürülen yeni bir gizli silâhın Ekim ayı ortasında sahneye konulacağı açıklanmıştır. Bu gizli silâhın bir atom bombası olduğu rivayet edilmişse de, sonradan bunun uzaktan sevk ve idare edilen bir roket bombası olduğu anlaşılmıştır. Bu güne kadar elde edilen bilgilere göre, bu silâh 600-1200 metre uçuş yüksekliğine malik olup sürati saatte

[223] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 284.

[224] V2 silâhları, itici güç olarak sıvı oksijen yakıt kullanılmasıyla yapılan VI silâhlarının geliştirilmiş modelleridir.

[225] a. g. e.; s. 284.

[226] a. g. e.; s. 284.

500-650 kilometreyi bulmaktadır. Bu icat, prensip bakımından bir yenilik göstermemektedir. İngiliz Hava Kuvvetleri'nde daha 1936 yılında uzaktan sevk ve idare edilen tayyareler uçaksavar toplarının atışlarında hedef olarak kullanılmıştır." [227]

Almanların V1 silâhına ait şu bilgiler bu silâhın tahrip gücü hakkında bir fikir vermektedir : "Almanların "V1" diye isimlendirilen bombanın gövdesinde, 600 litrelik bir benzin deposu, basınçlı hava ile dolu küresel şişeler, baş kısmında da patlayıcı madde bulunmaktadır. Bunlar 1000 tonluk yüksek infilâklı bombaların etkilerine eşit etkiye sahiptirler. Kanatlı bombanın tek mil ağırlığı 3-8 ton arasında değişir. Uzunluğu 7-8 metre, kanat genişliği 5-7,5 metre uçuş hızı ise, saatte 450-600 kilometredir. İlk modellerinin menzilleri 250 kilometre olarak bildirilmiştir. [228]

Roketlerle, klâsik topçu arasında yapılacak bir karşılaştırma bunların daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecektir.

Silâh sistemi olarak roketlerle klâsik topçunun birbirine nazaran bazı üstünlük veya noksanlıkları vardır ki, bunları özlü yönleriyle belirtmek, bu silâhları tanımak bakımından yararlıdır.

Roketler topa nazaran daha yüksek bir hareket kabiliyetine sahiptir. Bazı durumlarda roketler daha geniş ve daha yoğun bir ateş alanı sağlar.

Roket silâhları topçuya göre daha ucuza mal olur. Bu silâhlar topçuya göre daha hafif olduklarından, taşınmaları kolaydır.

Roket silâhlarının mermileri kısa zamanda atılabildiklerinden düşman silâhları roket mevziini tayin etmeye fırsat bulamadan, kolaylıkla mevzi değiştirebilirler.

Roketlerde geri tepme sorunu olmadığından, topçu etkisi sağlamak üzere uçaklara monte edilip kullanılabilirler.

Roket atan uçaklar alçak taarruzlar yapabilir ve böylece kendilerini uçaksavar silâhlarının ateş hüzmelerinden kurtarabilirler.

Roketler topçu gibi, belirli özelliklerle mevziler olmadan da, bir çukurdan atış yapabilirler. Ancak, büyük çaplılar için özel rampalara ihtiyaç vardır.

[227] Büyük Dünya Olayı; c. 5, s. 12.

[228] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 241.

Uçan bombalar önceleri yerden fırlatılırken, 1944 sonbaharından sonra bombardıman uçaklarından atılmaya başlandı. Yerden atışta, beton rampadan bir katapult ile uçuş süratine ulaştırılır ve bundan sonra basınçlı hava sevk mekanizması faaliyete geçer.

Bütün bu üstünlüklerine karşılık roketlerin atış sıhhatleri, topçuya nazaran zayıftır.

Bundan başka topçu, menzil bakımından roketlere büyük üstünlüğe sahiptir ki, roketlerin kısa mesafeler için kullanılmalarına karşılık, topçu, sütre gerilerinde ve uzak mesafelerdeki düşman hedeflerini ateş altına alabilir.

Roket - Füze silâh sistemlerinin yaygın kullanılışı, kara, deniz ve hava kuvvetlerinde çok çeşitlidir. Tanksavardan, hava savunmasına, uçaklar ve helikopterlerden su üstü ve su altı deniz muharebe araçlarına kadar uygulama alanı bulunan bu silâhların nitelik ve özellikleri ilgili bölümlerde ele alınmıştır.

Günümüzde "roket" ve "füze" terimleri askerî edebiyatta yaygınlaşmıştır. Bu iki terim arasındaki farkları belirtmek bir bakıma bu silâh sistemlerini tanımaya yardımcı olacaktır.

Roketlerin serbest ve güdümlü cinsleri vardır. Serbest roketler atıldıktan sonra mermi yoluna etki yapılamayan yani klâsik topçu mermisi gibi hareket eden silâhlardır. Örneğin Honest John ve atalet sistemiyle hareket eden Sergeantlar gibi.

Bir de mermi yoluna etki yapılmakla değiştirilebilen güdümlü mermiler veya füzeler vardır ki, bunlar arasında radyo dalgalarıyla güdülen Lacrosse ve Jiroskopik otomatik pilotla güdülen Quail, örnek olabilir.

Roketler, atış sırasında mekanik olarak yön verilen, yörüngesinin başlangıcında özitmeli (otomatik-tepki) olarak yol alan ve daha sonra yalnız balistik kanunlarına bağlı kalan silâh veya mermi olarak anlaşılmalıdır. Roketlerin belirgin özelliği güdümlü olmamasıdır. Roketlerde ilk hareket tepkiyle sağlanır. Bu sebeple atış malzemesi basittir. Geri tepme problemi de yoktur. Roketler çukur imlâ hakkıyla [229] doldurmaya el-

---

[229] Çukur İmlâ Hakkı : Roket prensibiyle çalışan silâhlarda, ilk itme kuvvetini sağlayan barut hakkı roketle birlikte hareket etmez. İtici barut, toplardaki barut hakkı gibi silâhı atmaya yarar ve geri tepme meydana getirmez. Ancak roket veya füzenin içinde çukur doldurulmuş paralama hakkı vardır. Roket silâhı örneğin bir tanka çarptığı zaman ataletle çalışan detandör çukur doldurulmuş paralama hakkını ateşler. Çukur doldurulmuş (çukur - imlâ - Charge Creuse) paralama hakkı çok büyük ısı ve basınç meydana getirir ve madeni eritir. Bu tür mermiler yakın mesafede tanklara ve beton tesislere çok etkilidir.

verişlidir. Buna karşılık güdümlü olmadıklarından atış sıhhatleri azdır. Bu sebeple yakın mesafedeki hedeflere veya boyutları büyük sath hedeflerine karşı etkilidirler. [230]

Füze (Almanca Rokete, İngilizce Rocket) olarak belirlenen silâhlar şöyle tanımlanabilir : "Tepki prensibiyle çalışan bir motor vasıtasıyla hareketi sağlanan, gerek hava içinde, gerekse hava bulunmayan ortamda hareketi ve güdümü mümkün olan hava veya uzay aracı." Füzelerin belirgin özelliği yörüngesi üzerinde radio-telsiz ve radar gibi vasıtalarla güdümlümesidir. Bu nitelik silâh olarak imal edilen füzelerin atış sıhhatlerini artırır. Bu sebeple uzak mesafedeki hedeflere karşı güvenle kullanılabilir. Bu güven konvansiyonel silâhlarda yapılacak atışlara göre de avantaj sağlar.

Askerî amaçlarla imal edilen füzelerdeki önemli bir özellik, güdüm sistemidir. "Füzelerin güdümü zorunludur. Bir füzenin askerî amaçlara hizmet edebilmesi, yani kesin olarak bir hedefe vurarak veya hiç olmazsa yakınlarına düşerek bu hedefe tesir etmesi baş şarttır. Bunun için füzeyi yalnız herhangi bir itme kuvveti sağlayan sevk (gönderme) aracıyla atmak yetmez. Bundan başka füzenin, seçilen hedefe ulaşmasını sağlayacak tarzda havada kontrolü ve güdümü gerekir.

Güdüm, füzeyle yön verir. Menzil de güdümlü biraz değişirse de, bu unsur daha çok özel itme kuvvetine bağlıdır.

Füzelerde, güdüme, hareketten itibaren başlanabileceği gibi, mermi yolu üzerinde herhangi bir noktadan da başlanabilir." [231]

Füzelerin güdüm düzenleri, füzeyle ilk yönü vermeye yarar. Bunlar namı şekerinde kaval boru, basit çerçeve ve kasa veya ray-kızak şeklinde olur.

Füzelerdeki güdüm, silâhı sapmalardan (inhiiraflardan) korumak maksadıyla kullanılan bir mekanizmadır. Bu mekanizma "Gyroscop" (Cayroskop) veya "Denkçi" denilen bir âletten ibarettir. [232]

[230] Son dönemin etkili silâhlarından "Çok Atışlı Raket Sistemi : MLRS" 200X 300 metrelik bir alanda bir tek atışla bile etkili olmaktadır. Parça etkili cephanesiyle bu roketin menzili 30 kilometredir.

[231] Alkan Ethem; Füzeler Âlemi, s. 34.

[232] Bu sistemde, denkleme yani Cayroskop düzenine yön veren ve mesafece komuta eden bir nâzım (düzenleyici) motor (Servomotor) kullanılarak bütün mermi yolunun devamınca, takibi istenen istikameti vermek ve füze her defasında yolundan saptıkça onu istenen istikamete getirmek mümkündür. Otomatik pilot denen sistemde iki Cayroskop (Denkci) bulunur.

Radyolu güdüm, füzenin mevziinden itibaren her an havada bulunduğu yeri hedefe orantılayarak gerçekleştirilen bir sistemdir.

Radarlı güdüm, radarın yaydığı çok kısa dalgaların füzeyle çarpıp geri gelmesiyle yer saptayan bir sistemdir.

Füzelerin hareketi için gerekli tepki kuvvetini sağlayan bir roket motoruna ihtiyaç vardır. Bu motor Newton kanunlarından etki-tepki prensibine göre çalışır.

Füzeler bir bakıma taşıt olarak nitelenebilir. Bunun diğer taşıtlardan farkı, üzerindeki faydalı yükü çok uzak mesafelere kısa zamanda ulaştırabilmesindedir. Füzeler havasız ortamda da çalışabilirler. Bu sebeple atmosfer dışında da hareket edebilirler. Uzay çalışmalarında füzelerin kullanılması bundan ileri gelir.

Özetlemek gerekirse, bir füzenin parçaları; roket motoru, yakıt deposu, güdümlü sistemi ve faydalı yük yani infilâk maddesidir.

Füzeler çeşitli atma vasıtalarıyla yöneltilirler. Bunların atılış şekilleri esas alınarak sınıflandırılmaları şöyledir :

- Sathıtan - sathıta atılan taktik füzeler,
- Sathıtan - sathıta atılan stratejik füzeler,
- Sathıtan - havaya atılan füzeler,
- Havadan - sathıta atılan füzeler,
- Havadan - havaya atılan füzeler,
- Sathıtan - denizaltılara atılan füzeler.

İkinci Dünya Harbi sonrasında Doğu Bloku ve Batılılarca geliştirilen füzelerden bazılarına inceleyerek, bu tür silâh sistemlerinin karakteristiklerini belirtebiliriz. Kesin bir kural olmamakla beraber, menzilleri dikkate alınarak füzeleri "taktik füzeler" ve "stratejik füzeler" olarak iki bölümde toplamak mümkündür.

Bunlardan menzilleri 500 kilometreye kadar olanlar genellikle taktik alanda kullanılırlar. Bu füzelerden bazılarına ait sayısal bilgiler şöyledir : Lance 120 km, Corporal 130 km, Sergeant 135 km, Redstone 324 km, Frog 75 km, Silkworm (HY-2, İpek böceği) 80 km, Scud SS-1 300 km ve EXOCET 38 km, bu gruba sokulabilirler.

Bu gün süper devletlerce imal edilmiş stratejik füzeleri, daha çok menzilleri dikkate alınarak bir sınıflamaya tâbi tutacak olursak, bunları "Kısa Menzilli Füzeler", "Orta Menzilli Füzeler" ve "Uzun Menzilli Füzeler" şeklinde ayırabiliriz.

Bunlardan kısa menzilli füzeler menzilleri 500-1000 kilometre arasında değişenlerdir.

Bunlardan SCUD Füzelere (SS-1C) kısa menzilli balistik füze olarak nitelenir. Ancak bunlar üzerinde yapılan teknik gelişmelerle menzilleri sürekli değişmektedir. İlk modelleri 300-350 km olduğu halde, daha sonraki modellerinde menzil artmıştır. [233] SCUD'ların geliştirilmiş modelleri, 11.25 m uzunlukta, sıvı yakıtla çalışan kimyasal ve konvansiyonel başlıklı bir füze sistemidir.

Pershing füzelerinin ilk modelleri bu gruba sokulabilir. Menzilleri 500 km. dir.

Orta menzilli füzeler, menzilleri 1000-10000 km arasında değişenlerdir.

Orta Menzilli füzelere örnek olarak Amerikan yapısı Pershing-2 (1800 km), Tomahawk (GLCM 2500 km) ve Cruise (Seyir) (2500 km) füzeleriyle, Sovyetler Birliği'nin SS-20 (5000) füzeleri gösterilebilir. [234], SS-13 8000 km, SS-14 4000 km, Polaris 2200-4600 km, menzilleriyle bu grup içinde yer alır.

Mace : Matadorun yerini alan bu füzeler sathıtan satha atılan silâhlardandır. Azamî menzili 1200 mil, sürati saatta 650 mil, güdümlü sistemi atalet - otomatik arazi radarı, roket motoru katı yakıt ve busterli, konvansiyonel ve nükleer harp başlığına sahiptir. [235]

Polaris : Stratejik darbe unsuru olarak orta menzilli balistik füze diye tanımlanan polarislerin geliştirilmiş modelleri vardır. Menzilleri 1200 milden başlar 2500 mile kadar artar. Sürati 3000 mil/saat, güdümlü sistemi tam atalet, ağırlığı ortalama 13600 kg, katı yakıtlı ve iki kademeli roket motoruna sahip bu silâhlar, stratejik amaçlı denizaltılarda yer alır. [236]

---

[233] Orta Doğu'daki Irak Savaşı'nda, bu füzelerin geliştirilmiş modelleri 650 kilometre menzile ulaşmıştır. Bu modelleri genel sınıflamada orta menzilli füzelere sokabiliriz.

[234] Değişik modelleri olan Pershing-2'ler gelişmiş modellerinde 8 Mach hız yapabilir. Pershing IA'lar 160 - 240 km menzile sahiptir. Tomahawk'lar, gemilerden atılan Cruise füzeleri cinsindedir. Bunlar 6-4 m uzunlukta 53 cm çapında, 885 km/saat hızda, yüksek infilâklı veya nükleer başlıklı füzelerdir. Sovyet yapısı SS-20 füzeleri ise, 16 m uzunluğunda, 1.80 m çapında üç ayrı hedefe isabet sağlayabilen ve ortalama 5.000 km menzilli füzelerdir. Hedefini 350 m. lik bir hata ile vurabilen bu füzeler, bir tehdit unsuru olarak 1977'de Avrupa'ya yerleştirilmiştir.

[235] Avcı; s. 179.

[236] a. g. e.; s. 179.

Uzun menzilli füzeler genel sınıflamada 10000 km. den fazla menzile sahiptirler. Bunlar "Kıtalararası Stratejik Nükleer Füzeler" adıyla tanınırlardır. Bu füzelerden ABD ve Sovyetler Birliği (BDT)'nin elinde olan Titan, Minuteman, MX, SS-17, SS-19, SS-24 vb. füzeler sayılabilir.

İkinci Dünya Harbi'nde havadan satha atılan füzelerin sayısında göze çarpan bir artış izlendi. Bu muharebe uçaklarının ve füzelerin gelişmesinden ileri geldi. Bunlar, havadan muharebe gemilerine şehirlere, tanklara ve motorlu araçlara karşı etkili olarak kullanıldı. Bunların özellikleri arasındaki güdümlü sistemleri değişiktir. Enfraruj homing ve lâzer yardımıyla hedefleri bulmak belli başlı özelliklerindedir. [237] Bu sistemlerde ısı dalgaları yardımıyla hedef bulunduğu gibi, Lâzer ışınlarının hedefe çarpıp geri dönmesi ilkesinden yararlanılır. Özgün bir deyim olarak kullanılan "ateşle ve unut" denilen bu silâhları, havadan ateşlendikten sonra hedeflerini kendileri bulur ve tahrip ederler.

Son yılların etkili silâhları arasındaki Sidewinder (Saydvayındr) füzeleri havadan havaya atılan füzeler grubuna girer Deniz kuvvetlerinde de kullanılan bu füzenin değişik birçok modelleri vardır. Bu füzeler basit ve düşük maliyetli olmalarından ötürü, her türlü muharebe şartlarına uygun olarak pek çok muharebe uçağında, NATO dahil pek çok ülkenin silâhlı kuvvetlerinde yerini almıştır. Son modelleri sürekli geliştirilen bu silâhın AIM-9...6, H, J, L, M, N ve P gibi harflerle birbirinden ayırt edilmektedir. Bunlarda yeni güdümlü sistemleri ve parça etkili harp başlıkları dikkati çeker. Uçak egzoz gazlarından meydana gelen ısıya giden enfraruj arayıcı donatımı bulunan Sidewinder füzeleri darbe/parça etkili harp başlığı ile etki yapar.

Askerî edebiyatta sıkça sözü geçen "güdümlü mermiler" üzerinde de durmak gerekir. Bilindiği gibi, "mermi", içi infilâk maddeleriyle doldurulmuş ve bu maddenin patlamasıyla canlı ve cansız hedeflere etki yapan cisimdir. Her ne kadar içi doldurulmamış mermiler varsa da merminin tanımı böyledir.

Güdümlü mermiler deyimini son teknolojik gelişmelerin ortaya çıkardığı kavramlardandır. Güdümlü mermiler, "Bağımsız bir fırlatma sistemiyle donatılan ve yörüngesinin tamamı veya bir kısmı üzerinde güdülen mermi" olarak tanımlanabilir. Bu silâhların ikinci bir tanımlaması da; şöyledir : Havada hareket eder, içinde bulunan bir düzen sayesinde uçuş yolu değiştirilebilen ve içinde insan bulunmayan silâh."

[237] Lâzer yardımıyla hedef bulmada, bir uçaktan veya yer aracından yayınlanan lâzer ışınları, hedefe çarpıp, yansınmasıyla hedefi bulur ve hedef tahrip edilir.

Güdümlü mermiler, roket motorlarıyla fırlatılırlar. Atış sabit veya seyyar rampalardan yapılır. Güdümlü mermiler genel olarak yörüngenin son kısmında balistik kanunlarına göre, klâsik mermi gibi yol alırlar.

Güdümlü mermiler menzil ve etkileri dikkate alınarak sınıflandırılabilirler. Kesin bir kural olmamakla beraber, menzilleri 1500-14000 km arasında olanlar "stratejik güdümlü mermiler"; menzilleri 1000-2500 km arasındakiler orta menzilli balistik mermiler (I.R.B.M.)" şeklinde ayrılırlar. Bir de kıtalararası balistik mermiler (I.C.B.M.) vardır ki, bunlar 6000-14000 km gibi menzile sahip, 25000 km/saat hızla hareket edebilen ve yüz ton gibi büyük ağırlığa sahip silâhlardır.

d. Tank - Zırhlı Birlikler

Birinci Dünya Harbi'nin sonlarında ortaya çıkan tank, o tarihteki bütün ilkeliğine rağmen yine de birşeyler yapabilmiş ve Alman ordusu üzerinde baskın ve moral tesiri sağlamıştı. [238] Bu, onun gelecekte önemli bir silâh olmaya aday olduğunu ortaya koyuyordu. "Modern taktiğe yeni görünüşünü veren her şeyden önce tanktır. Gerçekten tank, son yılların keşiflerinden değildir. Daha geçen dünya savaşında bile tank bir rol oynamış bulunuyordu. Örneğin 8 Ağustos 1918'de çoğunluğu İngiliz olan 420 Müttefik tankı, Amiens'teki Alman Cephesi'ni 30 kilometre genişliğinde çökertmeyi başarmıştı. Bu harekâta hava kuvvetleriyle topçu, piyade ve süvari ile sıkı bir işbirliği yapılmıştı. Bu başarının sebeplerinden biri de, Almanların bu yeni silâhı ihmal etmiş olmaları ve böyle nazik bir anda buna karşı çıkaracak bir silâhları olmaması idi. Bu suretle Müttefikler bir taraftan taktik sahada esaslı bir avantaj kazanmışlar ve öte yandan da askerlerinin maneviyatını yükseltmişlerdi. Karşı tarafta ise, tanka karşı hemen hemen savunmasız bırakılmış olmak özelliği, sevk ve atılabilirlik üzerine olumsuz bir etki yapmıştı." [239]

Almanlar, bu durumu harpten sonra maharetle değerlendirmişler ve eski zafiyetlerini gidermek için, iki savaş arasında, genellikle gizli araştırmalar yapmışlardı. "Versailles (Versay) Anlaşması, birçok başka hükümler arasında Almanya'nın 100.000 kişiyi geçmeyen bir ordu besleyebileceğini ve tabii tank da dahil hiçbir taarruz silâhı imal edemeyeceği

[238] Tank, bir silâh olarak Birinci Dünya Harbi'nde imal edildi ve üzerinde çalışılan bu silâhı saklamak için adını "Sarınc" anlamında "Tank" olarak girdiler ve İngilizler, Mark I modeli kırk dokuz tankı Somme (Flers) bölgesinde kullandılar.

[239] Büyük Dünya Olayı; c. 2, s. 57.

hükümlerini içeriyordu. Bu hükümler o zamanki Alman askerî liderlerini, sayı bakımından zayıf kıtalara mümkün olduğu kadar büyük bir darbe indirme kudreti vermek imkânlarını araştırmaya yöneltti. Bu arada Fransa'da ve İngiltere'de tankın gelişmesine çalışılmakta idi. Bununla beraber, harp sonrası yıllarında büyük çapta araştırmalarda bulunmak için imkânlar yoktu. Almanya 1919 Barış Antlaşması'nın hükümlerini tanımadığını ilân ettiği zaman, Genelkurmay yalnız bütün dünyada yapılan denemelere sahip olmakla kalmıyor, aynı zamanda dar bir alanda bütülmüş kalmak zorunluluğunun doğurduğu sakıncı düşüncüyü kendinde saklıyordu. Polonya seferi başladığı zaman Alman Silâhlı Kuvvetleri'nin elinde daha o zaman 8-10 zırhlı tümen bulunduğu söylenir." [240]

İngiltere ve Fransa, tankı, yararlı bulmakla beraber muhafazakâr tutumlarından ötürü zafer üzerindeki etkisini değerlendiremediler. İngilizler, ancak Fransız - İngiliz Cephesi'nin çökmesinden sonra gerçeği anladılar.

Sovyetler Birliği'nde, İkinci Dünya Harbi'nin başlangıcındaki tank mevcudu kesin olarak bilinemiyordu.

İkinci Dünya Harbi ve hemen sonrasında zırhlı tümenlerde mevcut tanklar hakkında bir fikir edinmek üzere, şu bilgilere sahip bulunuyoruz. [241]

1.4 - 1.7 ton ağırlığında hafif keşif tankı iki kişi tarafından sevk ve idare edilir. 70 kilometre sürat yapar.

Zırhlı tümende mevcut tankların çoğunluğunu oluşturan hafif tanklar 6-10 tonluktur, mürettebat 3 kişidir ve 60 kilometre sürat yapar. Bunlar ya bir makineli tüfek ve bir tanksavar topuyla veya iki makineli tüfekle donatılmışlardır. 190-200 beygir gücünde bir motorla hareket ettirilir.

Orta tank tipleri 12-20 ton ağırlığındadır. 3-4 kişilik personeli vardır, 50 kilometre süratle gider, 37 milimetrelilik bir tanksavar topu ve bir ağır veya iki hafif makineli tüfekle donatılmıştır. Bunlar 250 beygir gücünde benzin veya dizel motorlarıyla hareket ettirilirlir.

25 ton veya daha fazla ağırlıktaki tanklar ağır sayılır. Bunların esas silâhları ya 7,5'lik top yahut 10,5'lik bir obüs veya havan topundan ibarettir. Mürettebatı 7-8 kişidir. Motorları 350-400 beygir gücündedir. (Amerika'da bu tanklarda uçak motorları da kullanılmaktadır.)

[240] a. g. e.; s. 59.

[241] a. g. e.; s. 59.

Hafif tanklar genellikle keşif ve emniyet görevlerinde kullanılırlar, orta ve ağır tanklar ise, her türlü harekât için elverişlidirler.

İkinci Dünya Harbi'ne katılan devletlerin ünlü tanklarından bazıları şunlardır :

ABD Ordusu'nda : Chaffee (17.5 ton), Sherman (30 ton), Pershing (M 26) (38.5 ton), General Patton (M46).

İngiliz Ordusu'nda : Cromwell (28 ton), Comet (33 ton), Churchill (39-40 ton), Centurion (50 ton).

Sovyet Ordusu'nda : Joseph Stalin (50 ton), T-34 (28 ton), T-54 (35 ton, amfibik), T-60 (5,5 ton) ve T-70 (9 ton).

Alman Ordusu'nda : Panzerler.

İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemdeki teknolojik gelişmeler zırh ve ateş gücü bakımından çok üstün tankları ortaya çıkarmıştır. Bunlar, arasında ABD ordusunda kullanılan M-60 serisi tanklar, M1 Abrahams tankları; Sovyetler Birliği'ndeki "T" serisi tanklar, Almanların Leopard tankları ile Fransızların "AMX" tankları sayılabilir.

M-60 tankları; NATO devletlerinden ABD; İngiltere ve Almanya'nın ortak çalışmalarıyla meydana getirilen bu tankın dizel motoruyla hareket siası genişletilmiş ve mürettebatın korunması geliştirilmiştir. Enfraruj projektör, periskop ve el dürbünü bu tankın özelliklerindedir. Böylece karanlıkta da ateş edebilir. Tankın 105 mm. lik top sistemi üstün tahrip gücü sağlar. Bu tanka ait sayısal ek bilgiler şöyledir : Mürettebat 4 kişi, savaş durumunda ağırlığı 102.000 libre, net ağırlığı 95.000 libre, yük ağırlığı 6.700 libre.

ABD'nin Abrahams Tankı, imal amacı ve silâh niteliği bakımından bazı özelliklere sahiptir. [242] Abrahams tankı, Kara Kuvvetleri'nin, düşman kuvvetlerine, ateş gücü, hareket kabiliyeti ve sok etkisi yaratarak yaklaşmak ve onu imha etmek amacıyla geliştirilen ana silâh sistemidir. Her çeşit muharebede ve her türlü şart altında diğer hava ve kara sistemlerinin koordinasyonu ile bu ana silâh sistemi başarılmıştır. Abrahams'ların özel zırhı, yakıt ve ana silâhı olan tank topu mühimmatının, mürettebattan uzak ayrı bir bölmede muhafazası ve otomatik hedef bulma ve ateşleme sistemi, onu muharebe sahasında daha az hassasiyete sahip ve uzun ömürlü kılacaktır.

[242] Silâh Sistemleri 1985; s. 35.

Abrahams tankının gece ve gündüz görüş ve hareketli hâlde iken atış yapabilme kabiliyeti, hem korunmamış hem de zırhlı hedeflere karşı öldürücü ateş açmasını sağlar. 1500 beygir gücündeki türbinli tip motoru ve geliştirilmiş süspansiyon sistemi tankın, mütecevazın silâhlarına maruz kalma müddetini de azaltırken, muharebe alanında hızla hareketini kolaylaştırır. Bu tankın M1A1 modelinin uzunluğu 387 inç, genişliği 143.8 inç, yüksekliği 93.5 inç, ağırlığı 62.9 ton, azamî hızı 41,5 mil/saat, mürettebat 4 kişi, ana silâhı 120 mm toptur. Diğer silâhları; 1 adet 50 cal. makineli tüfek, 2 adet 7.62 mm makineli tüfek, termal görüş cihazı lâzer ile mesafe bulucu dijital kompüterdir.

ABD'nin bu silâhının Sovyetler Birliği (BDT) Ordusu'ndaki karşılığını da belirtmek gerekir. Sovyetler'in son on yılda zırhlı birlik gücünü modern hâle getirmek için yoğun çaba sarf ederek, birkaç bin adet ateş gücü ve zırh kabiliyeti geliştirilmiş T-64 ve T-72 tanklarını hizmete soktukları ve ayrıca anti tank güdümlü füzesi atabilen T-82 tanklarını geliştirdikleri bilinmektedir. [243]

Son dönemin ilginç silâhlarından biri de "Leopard" tanklarıdır. Leopard tankları Almanların imal ettiği, ileri teknik ürünü silâhlardandır. Doğal olarak, kullanmadan ileri gelen özellikleri devamlı değişiklik göstermekte, Alman Ordusu envanterine girdiği 1965 yılından itibaren bu tankların değişik modelleri imal edilmektedir. A1, A2, A3 ve A4 modelleri bu gelişmelerden örneklerdir.

Almanya dışında bazı Avrupa devletleri ordularında kullanılan Leopard tankları Türk Ordusu envanterine de 1980'li yıllarda girmiş bulunmaktadır. Bu tankı silâhları arasına sokan ordularda, zırhlı ve mekanize birliklerin ana muharebe tankı olarak kabul edilir. Leopard tanklarının belirgin özellikleri şöyledir : Gece görüş ve atış imkânı, namlu ve nişangâh stabilizasyonu, NBC koruması lâzerli telemetre, 105 veya 120 mm. lik top, uçaksavar makineli tüfeği ve Şnorkel tertibatıdır. Bir fikir vermek üzere, Leopard tanklarının hareket siası arazide 450-500 km. dir (azamî miktarlar geliştirilmiş modellerine aittir).

Fransız yapısı AMX30 tankları 105 mm topla donatılmıştır, ağırlığı 30 tondur. AMX40'lar ise, 120 mm. lik topla donatılmıştır, ağırlığı 43 tondur.

Tankların, muharebede değişik maksatlarla kullanılmak üzere yapılmış özel tipleri de vardır. Bunlardan bazı örnekler vermek gerekirse, şöyledir :

[243] Sovyet yapısı T-72 tanklarının belirli karakteristikleri şöyledir : Ağırlık 41 ton, zırh kalınlığı 120 mm, silâhları 125'lik yivsiz top, 7.62'lik ve 12.7'lik makineli tüfek...

Köprü Tankları : Makas şeklinde ortadan katlanan bir köprüyü hidrolik bir sistemle açıp, kısa açıklıklar bırakan özel tip bir tanktır. Köprü üç dakikada kurulabilmektedir.

Alev Tankı : Üzerine alev makinesi monte edilmiş tanktır. Alev yakıtı tankın gerisinde bir römorkta taşınır. Etkili alev menzili 7.5 m ve azami alev menzili 110 m. dir.

Mayın Temizleme Tankları : Bunlar normal bir tanka merdane (Rotor) takılmak suretiyle yapılmışlardır. Zincirlerin dövmesiyle 7,5-10 cm. derinlikteki mayınları patlatabilirler. Bunların değişik modelleri, tankın önüne takılmış dönder diskten ibaret iki tekerleğin yere yaptığı basınçla mayınları patlatır.

Özel tank tiplerine giren Amfibi tanklar da vardır. Ancak, yeni tank modellerinde amfibik yetenek geniş ölçüde kullanılmaktadır.

e. Tanksavar Silâhları

İkinci Dünya Harbi'nde, tankın etkili bir silâh olarak muharebe alanlarında görünüşü, doğal olarak bu silâha, karşı bir silâhın yapımını da gerektirmişti. "Bunların başında Piat (PIAT) tanksavar silâhı gelmektedir. Bu silâh 33 fund ağırlığında olup, 23/4 fund ağırlığında bomba atmakta ve 10 santimetreye kadar olan zırhlı levhaları delbilmekte ve tankın içersini tamamen tahrip edecek bir kudret göstermektedir. Bu Piat tanksavar silâhı bir piyade eri tarafından kullanılmakta ve omuza dayamak suretiyle ateş etmekte olup, yakın mesafelerdeki tesiri 75 mm çapındaki topun tesirine denk bulunmaktadır. Bu silâhın çıkarmalar bakımından kazandığı önem, en kritik zamanda kendi tanklarımızın çıkarılıp savaşa katılıncaya kadar piyadeyi düşman zırhlı araçlarına karşı korumaya imkân vermesidir." [244]

İngiliz yapımı PIAT silâhına karşılık Amerikan Ordusu'nda kullanılan Bazooka (Bazuka) [245] ilk hız ve çarpma sürati bakımından önemlidir. Yapımındaki özellik ve içerdiği infilâk maddesinin yüksek yanmalı oluşuyla etkisini artırır. Roket mermisi bizzat tankı delip içeriye girmekten çok, meydana getirdiği ısıyla tankın zırhını eriterek bir delik açar, açılan bu delikten büyük bir sürat ve kuvvetli bir basınçla giren gaz, tahribatı tamamlar.

[244] Büyük Dünya Olayı; c. 5, s. 11.

[245] Bazuka, adını bir Kızılderili çalgısından alır. Bu benzerlik çıkardıkları seslerin birbirine yakın olmasındandır. Bu silâh Amerikalı Albay Skinner'in buluşudur. Kullanılması 1943 yılında başlar.

İkinci Dünya Harbi'nde her yeni silâh buluşu, karşı buluşları etkiledi. Tank ve tanksavar bunun tipik bir örneğidir. "Kara muharebeleri içinde daima yeni yeni vasıtalar bulundu. Düşman üstünlüğü karşısında cephede kullanılan tankların tehdidiyle karşılaşıldıkça, tanksavar silâhlarına olan ihtiyaçta o ölçüde artıyordu. Birkaç yıldan beri kullanılmakta olan yüksek kudretli infilâk maddesi prensibi, tanklara karşı savaş işini de önemli bir surette kuvvetlendirdi. Almanların panzerscherck = tank korkutan ve özellikle panzerfaust = tank yumruğu adı verilen silâhları Müttefikler tarafından yapılan aynı cins silâhlara üstün bulunuyordu." [246]

Tankın etkili bir silâh olarak ortaya çıkışı, bu silâha karşı korunma hususundaki araştırmaları hızlandırdı. Böylece, birçok devlet az çok birbirine benzer özelliklerde tanksavar silâhları üretmeye yöneldi. Genel olarak kabul edilen özellik bu silâhların güdümlü mermi prensiplerine uygun olarak imal edilmeleridir. Zaman içinde tank silâhındaki gelişmeler, daha güçlü sistemleri ortaya çıkarınca, eski modeller yerini, daha çağdaş silâhlara bırakmaktadır.

Bugünkü tanksavar silâh sistemlerinden bazıları şunlardır :

Alman yapısı "Cobra"lar 34.5 mm çapında 10 kg ağırlığında ve 85 m/sn hıza sahiptir. Bunlar doksan derece vuruş açısıyla 50 cm. lik zırhı delebilir. Telle güdümlüdür.

Fransız yapısı tanksavar silâhlarından "Entac"ların çapı 43 cm, ağırlığı 12 kg, hızı 85 m/sn, menzili 400-2000 m. dir. 45 cm zırhı delebilir ve telle güdümlüdür. Yine Fransız yapısı SS-12'lerin çapı 18 cm, ağırlığı 68 kg, hızı 150 m/sn menzili 6500 m zırh delme 70 cm, güdümlü sistemi radyo ile dir.

Sovyet (BDT) Ordusu'ndaki SSCB modelinin özellikleri : Menzili 500-3000 m, tel güdümlü, 55 cm zırhı delebilen ve 4x4 amfibik araç üzerine montelidir. Yine Sovyet ordusu silâhlarından "İgor"lar 12.7 cm çapında, 240 m/sn hızda ve 3000 metre menzilli bir silâhtır.

İngiliz "Vigilant" güdümlü tanksavar sistemi, 6 kg ağırlıkta, 79 m/sn hıza sahip, 2100 m menzilli, tel güdümlü ve 40 cm zırhı delebilen bir silâhtır.

Fransız - Alman ortak yapımı milân füzeleri, piyade hafif tanksavar füzesi olarak 75-2000 metre menzile sahip etkili bir silâhtır.

[246] İkinci Dünya Harbi Tarihi; s. 266.

İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde, tanksavar silâhlarında sağlanan gelişmeler, tank silâhının gelişmesinden ve öneminden ileri gelmektedir. Tanksavar silâhlarının son modellerinden ABD'nin geliştirilmiş TOW aracı (silâhı) hakkındaki bilgiler bize fikir vermektedir : "Geliştirilmiş TOW aracı, Sovyet ve Varşova Paktı kuvvetlerinin büyük ölçüde, adedi zırh üstünlüklerine cevap olarak, ordunun tanksavar kabiliyetini artırmak için plânlanmıştır. Geliştirilmiş TOW aracı, iki dış silâh sisteminden oluşur. Namludan atılan optik takipli tel güdümlü füze sistemi ve M113 ZPT. TOW silâhının parçaları, bir fırlatma platformu üzerine monte edilmiş ve tadil edilen M27 komuta kulesine bağlanmıştır. Bu aracın ağırlığı 26000 libre, mürettebatı dört kişi, yol sürati 42 mil, araçta 12 adet TOW füzesiyle 1 adet 7.62 mt taşınır. Füzenin menzili 3750 metredir." [247]

ABD yapısı silâhlardan LAW'lar bir tanksavar cephanesi olarak nitelenebilir. Tek erle kullanılabilen LAW'lar 7,5 cm çapında, 2 kg ağırlığında, 10-500 m menzilli, güdümsüz ve katı yakıt tahrik sistemli basit bir silâhtır. Bu silâh yüksek infiliâkılı harp başlığı atar, taşıyıcı tüp aynı zamanda fırlatıcıdır.

Bu silâhlar bazılarınca tanksavar cephanesi olarak nitelenir. Tek bir erin kullanabileceği bu sabit cephane, piyade hatlarında kolay bir tanksavar görevi yapabilir. Zırh delme kabiliyeti otuz santimdir.

NATO'ya göre üye devletlerin ordularında tanksavar silâhı olarak kabul edilen "SS10" güdümlü füzeleri, Almanların "X4" güdümlü füzesinin çalışma prensibine benzer. Bu füze Fransızlar tarafından geliştirilmiştir. Füzenin özellikleri şunlardır : Ağırlığı 15 kg, ilk hızı 80 m/sn, azamî menzili 1600 m ve uçuş zamanı 20 saniyedir. Bu füze, gövde, harp başlığı ve pillerden oluşur.

SS10 tanksavar güdümlü füzesinin hem menzili uzun hem de daha ağır harp başlığı taşıyacak yetenekteki modelleri "SS11" olarak imal edilmekte, her ikisi de kendi kabiliyet sınırları içersinde kullanılmaktadır.

Bu silâh sistemi örneklerini başka modellerle belirtmek de mümkündür.

Tanksavar füze sistemlerinden "Hell Fire" "Üçüncü nesil bir roket sistemi olup hava indirme birliklerinin tanksavar silâh sistemidir. Apache helikopterlerinin [248] ana silâhı olarak kullanılması düşünülmektedir.

[247] Silâh Sistemleri 1985; s. 27.

[248] APACHE helikopteri için, helikopter bölümüne bakınız.

Hell Fire roket sistemi yerdeki gözetleyiciden veya diğer helikopter ve uçaklardan veya atıldığı helikopterden yayınlanan lazer ışımına göre yönelir. Bu imkân ve kabiliyeti APACHT-64 helikopterine hedefini görmeden, endirekt olarak, roketini ateşleme imkânı sağlar. APACHE helikopteri 16 adet Hell Fire roketi taşıyabilir. Kara ve hava kuvvetlerinde kullanılması da düşünülmektedir. Tow silâhından üstünlükleri şunlardır : (1) Yüksek imha kabiliyeti, (2) Artırılmış ateş hızı, (3) Üstün hareket kabiliyeti, (4) Daha az uçuş süresi, (5) Daha uzak mesafeden atış imkânı.

Bu silâhın Sovyetler Birliği ordusundaki karşılığı için şunlar söylenebilir : Sovyetler, hedefi bulma doğruluğu ve imha kabiliyeti değişen çok sayıda tanksavar roketlerine sahiptir. Sovyetler'in bu roketleriyle Hell Fire ateş sistemi arasında uygun mukayese yapılacak bir roket sistemi yoktur." [249]

Tanksavar silâhları konusunda verilen silâh örneklerini daha da çoğaltmak mümkündür. Tanksavar silâhlarındaki örneklerin çokluğu, günümüzün ordularında -özellikle çağdaş ordularda- kara manevra unsurlarının temelini oluşturan, zırhlı birliklerdeki tank modellerinin devamlı bir teknik gelişmeye tâbi tutulmasıdır. Bu gelişmede, farklı karakterde imal edilen tanklara karşı, koruyucu veya yok edici silâhların yapımı da çeşitlenmektedir.

f. Deniz Silâh Sistemleri

İkinci Dünya Harbi'nde, deniz kuvvetlerindeki muharebe gemilerinin tiplerinin nitelikleri hakkında genel bir fikir edinmek için, aşağıda yazılı karakteristikler sıralanmıştır. [250]

30-45000 tonluk muharebe gemilerinde, su kesiminde zırh kalınlığı 30-50 cm, güvertede 7-20 cm. dir. 38-45 cm çapında ağır topları olan bu gemiler, 20-32 millik süratle sahiptirler. Geminin uzunluğu 180-250 m olup, mürettebatı 1100-1600 kişidir.

Zırhlı Kruvazörler (Muharebe Kruvazörleri) : Topçu bakımından nispeten zayıf muharebe gemileri olarak kabul edilebilirler.

En az 9000 tonluk olan bu gemilerin yüksek süratleri, bilhassa silâhlarının ağırlığının ve kısmen de bazı yerlerindeki zırhların azaltılması suretiyle sağlanır, ağır toplarının çapı 25-32 cm. dir.

[249] Silâh Sistemleri; 1985; s. 31.

[250] Büyük Dünya Olayı; c. 2, s. 222.

Cep Kruvazörleri

Almanların resmî adıyla zırhlı dedikleri ve halk arasındaki isimleri "Cep Kruvazörü" olan küçük gemilerdir. Bunlar 10000 tonluk hacimleri ile Alman muharebe gemilerinin (Gneisenau ve Scharnhorst gibi) taşıdıkları ağır silâhlara (tabiiyle daha az sayıda) malik ve bununla beraber 36 millik bir sürata sahiptirler. Bunlar yapılış tekniği ve topçuluk bakımından, İngiliz - Alman Donanma Anlaşması'nın izin verdiği azamî sınır olan 10.000 ton içinde meydana getirilmiş olağanüstü tiplerdir.

Ağır Kruvazörler (Büyük Kruvazörler)

10000 ton civarındadırlar. Zırhları, su kesiminde 7.5-15 cm, güverte de 5-10 cm. dir. 20 cm çapında ağır topları vardır. Süratleri 31-36 mil- dir. Geminin uzunluğu 160-200 metre arasında olup, mürettebatı 650-850 kişidir.

Hafif Kruvazörler

Tonajları 3000-10000 ton arasındadır. Su kesimindeki zırh kalınlığı 5-15 cm, güverte deki zırh kalınlığı 2,5-8,5 cm; en ağır topları 13-15.2 cm, süratleri 29-40 mildir. Geminin uzunluğu 130-200 m, mürettebatı 400-750 kişidir.

Muhripler (Destroyerler)

Tonajları 1000-2000 ton arasındadır; su kesimlerinde ve güvertelerde zırh yoktur. 10.2-12 cm. lik topları vardır. Süratleri 34-40 mildir. Geminin uzunluğu 80-115 metre olup, mürettebatı 120-240 kişidir.

Bu gün dünya devletlerinin deniz kuvvetlerinde bulunan muharebe gemilerini, nitelikleriyle ele alacak olursak; başlıca değişikliğin gemilere konulan silâhlarda olduğunu görürüz. İkinci Dünya Harbi'nden sonra silâh sistemlerine füzeler dahil edilmek suretiyle, bunların etkinlikleri daha da artırılmıştır. Bu durum, füzelerin İkinci Dünya Harbi'nden sonra büyük gelişmeler sağlamasından ileri gelmiştir. Bundan başka, muharebe uçaklarının ve helikopterlerin artan önemi dolayısıyla, bunları taşıyacak muharebe gemileri de yapılmıştır.

AİBD Deniz Kuvvetleri'ndeki Iowa Sınıfı Muharebe Gemisi 45000'luktur; Yükle 57450 ton olan bu gemi 33 KTS [251] sürat yapabilmektedir.

İngiliz Deniz Kuvvetlerinden "Vanguard" Sınıfı muharebe gemisi Standart 44500 ton ve tam yük 51400 tondur. 29.5 KTS sürat yapabilmektedir.

[251] KTS: KNOT/ saat : Mil saat.

Fransız donanmasının "Jean Bart" sınıfı muharebe gemisi standart 35000 ton, tam yük 49000 tonluktur. 30 KTS sürat yapabilen bu muharebe gemisinin hareket siası 14 KTS ile 8500 mildir.

ABD'nin "Alaska" sınıfı geniş kruvazörü standart 27500 ton tam yük-leme 34250 tondur. 33 KTS sürat yapabilir.

Kruvazör Tiplerinden Örnekler

ABD'nin "Satem" sınıfı ağır kruvazörü standart 17000 ton, tam yük 21500 tondur. 33 KTS sürat yapar 15 KTS ile 8000 mil hareket siası vardır.

ABD'nin "Worcester" sınıfı komuta gemisi standart 14700 ton, tam yük 18500 tondur. Bu gemi 32 KTS sürat yapabilmekte ve 15 KTS ile 12000 mil hareket siasına sahiptir.

Yine ABD'nin "Long Beach" sınıfı nükleer güçle hareket eden, güdümlü mermi kruvazörü standart 14200, tam yük 16000 tonluk olup 30.5 KTS sürat yapabilir. Bu gemi 20 KTS ile 360000 mil hareket siasına sahiptir. Görüldüğü gibi, muharebe gemilerinde, nükleer gücün kullanışı hareket siasını önemli ölçüde artırmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin "Suirelov" sınıfı kruvazörü standart 15450 ton, tam yük 19200 ton olup, sürati 34.5 KTS, hareket siası da 18 KTS ile 8700 mildir.

Yine Sovyetler Birliği'ne ait "Slava" sınıfı güdümlü mermi kruvazörü standart 10500 ton, tam yük 12500 tondur. 34 KTS sürat yapabilen bu kruvazör, 15 KTS ile 9000 mil hareket siasına sahiptir.

İngiliz donanmasındaki "Tiger" sınıfı kruvazör standart 9550 ton, tam yük 11700 ton olup 31.5 KTS sürate sahiptir.

Fransız donanmasına ait "Cep Ert" sınıfı güdümlü mermi kruvazörü standart 8500 ton, tam yük 11300 tondur. 32 KTS sürat yapabilen bu kruvazörün hareket siası 25 KTS ile 4000 mildir.

Sovyetler Birliği'ne ait "Kresta I" sınıfı kruvazör standart 6140 ton, tam yük 7600 ton olup, sürati 34 KTS, hareket siası 14 KTS ile 10500 mildir.

İtalyan Deniz Kuvvetleri'nde "Andrea Doria I" sınıfı güdümlü mermi kruvazörü standart 5000 ton, tam yük 7300 ton olup 31 KTS sürat yapabilir. 17 KTS ile 5000 mil hareket siasına sahiptir.

Muhripler (Destroyerler)

Deniz silâh sistemlerinden muhripler için kesin bir tonaj söylene-
mezse de, bunların ilk tipleri 3000 tonun altındaydı. [252] Bunların şu
kesimlerinde ve güvertelerinde zırh bulunmayabilir. Bunlar kruvazörlere
göre daha hafif (10.2-12 cm) toplarla donatılmışlardır. Ancak, bunlar
top yerine güdümlü mermilerle donatılmaktadır. Bunlardan bazılarının
nitelikleri şöyledir :

AİBD Deniz Kuvvetleri'ndeki "Gearing" sınıfı Escort Destroyeri'nin
standart tonajı 2425 ton, tam yükü 3300 tondur; sürati 35 KTS'dir. Yine
AİBD'de "Coontz" sınıfı güdümlü mermi destroyeri standart 4700 ton, tam
yükü 5800 tondur ve 34 KTS sürat yapabilmektedir. Skori sınıfı hızlı
mayın dökücü destroyer standart 2600 ton, tam yükü 3500 ton olup 38
KTS sürat yapabilir.

Bu kategoriye giren Sovyet muharebe gemilerinden "Leningrad" sı-
nıfı destroyerler standart 2225 ton, tam yükü 2600 tondur. 38 KTS sürat
yapabilir. Sovyetler'in "Kıldın" sınıfı güdümlü mermi destroyeri standart
3000 ton tam yükü 3500 tondur. 36 KTS hız yapabilen bu destroyerlerin
hareket siası 18 KTS ile 3500 mildir.

İngiltere donanmasında, "Battle" sınıfı donanma destroyeri standart
2400 ton, tam yükü 3375 ton olup, 36 KTS sürat yapabilmekte ve 20 KTS
ile 3000 mil hareket siasına sahiptir. Yine İngilizlerin "County" sınıfı gü-
dümlü mermi zırhlı destroyeri standart 5200 ton, tam yükü 6200 tondur.
32.5 KTS sürat yapabilmektedir.

İngilizlerin denizaltılara karşı ve mayın dökücü "C grubu" destro-
yeri, standart 1700 ton, tam yükü 2500 tondur. 32 KTS sürate ve 20 KTS
ile 2800 mil hareket siasına sahiptir.

Alman ordusuna ait "Meko 360" sınıfı destroyerin, ağırlığı standart
2900 ton, tam yükü 3400 tondur. 30 KTS sürat yapabilen bu destroyer
18 KTS ile 4500 mil hareket siasına sahiptir.

---

[252] Muhrip, Firkateyn ve korvet gemi tipleri birbirinden kesin olarak ayrıla-
mazsa da, bir fikir vermek üzere şunlar tutamak olabilir: 500-1000 tonluk-
lar korvet; 1000-3000 ton arasındakilere genellikle firkateyn adı verilmek-
tedir. Firkateynlere eşdeğerdeki muhriplere refakat muhripleri de denilir.
ABD'de büyük bir güçlü muhriplere Frigate (Firkateyn) adı verilir. Ameri-
ka dünya standartlarının dışına çıkar. Bu gemiler ayrıca taşıdıkları silâh-
lar gözde tutularak adlandırılmaktadır. Örneğin "Hava savunma korveti" ve
"Güdümlü Füze Firkateyni" gibi.

Firkateynler

Batı dâhlerinde eski bir sözcük olan "Frigate" Türkçeye "Firkateyn" şeklinde geçmiş ve genelleşerek millileşmiştir. Firkateynler, muhriplere (destroyer) göre, daha hafif tonajlı muharebe gemileridir. Bu gemiler, ayrıca kullanım amaçlarına göre de adlandırılırlar. Çeşitli devletlerin Firkateyn tiplerinden bazıları şunlardır :

İngiliz donanmasındaki "Bay" sınıfı firkateyn standart 1600 ton, tam yükü 2400 ton olup 20 KTS sürat yapabilir. Yine İngiliz donanmasında "O" sınıfı hızlı denizaltıya karşı firkateyni standart 1540 ton, tam yükü 2400 ton olup, 34 KTS sürat yapabilmektedir.

Fransız Deniz Kuvvetleri'ndeki "Commandant Riviere" sınıfı çift maksatlı firkateyni standart 1750 ton, tam yükü 2200 tondur. Bu gemi 25 KTS sürat yapabilmekte ve 12 KTS ile 6000 mil hareket siasına sahiptir.

Kanada deniz kuvvetlerine ait "Mackenzie" sınıfı firkateyn standart 2400 ton, tam yükü 2800 tondur. 28 KTS sürat yapabilen bu gemi 14 KTS ile 4750 mil hareket siasına sahiptir.

Norveç donanmasının "Oslo" sınıfı firkateyni standart 1450 ton, tam yükü 1745 ton olup, 25 KTS sürat yapabilir.

Sovyetler Birliği'nin "Kola" sınıfı firkateyni standart 1500 ton, tam yükü 2000 tondur; 31 KTS sürat yapabilir.

ABD'nin "KINOKX" sınıfı (FF) firkateyni standart 3000 ton, tam yükü 4100 tondur. 27 KTS sürat yapabilir.

ABD'nin "Oliver Hazard Perry" sınıfı güdümlü mermi firkateyni standart 3585 ton, tam yükü 4100 tondur. 29 KTS sürat yapabilen gemi, 20 KTS ile 4500 mil hareket siasına sahiptir.

ABD'nin "Buckley" sınıfı Escort gemisi standart 1400 ton, tam yükü 2170 tondur. 24 KTS sürate sahip gemi 15 KTS ile 5000 mil hareket siasına sahiptir.

Hollanda Deniz Kuvvetleri'nde "Van-Speijk" sınıfı firkateyn standart 2200 ton, tam yükü 2850 tondur. 30 KTS sürat yapabilmektedir.

Motorbotlar - Hücumbotları - Torpidobotlar [253]

Bunlar, değişik amaçlarla, değişik tonajda imal edilirler. Bunların standartları henüz saptanmamıştır. Şimdiki deniz muharebeleri için rastgele yapıldıkları söylenebilir. Torpidobot, hücumbotu ve motorbot gibi de-

[253] Bazı devletler hücumbotu ve torpidobot deyimlerini aynı anlamda kullanırlar.

yimler, bunların tonaj bakımından birbirine göre ağır veya hafif olduklarını anlatır. Tonajları genellikle 600-1000 ton arasında bulunan ve zırhları olmayan torpidobotlar yerine İngiliz donanmasında muhripler veya torpido hücum botları ikame edilmiştir. Son dönemin teknik gelişmeleri, 12-36 tonluk küçük motorbotlara 50 mile yakın bir sürat sağlamıştır. Bu küçük tonajlı tipler en hafif toplarla ve iki torpido kovanıyla donatılmışlardır. Bunlardan bazı örnekler şunlardır :

Alman donanmasına ait "Jaguar" sınıfı motor torpidobot standart 150 ton, tam yükü 180 tondur. 42 KTS sürat yapabilmektedir.

İngiliz donanmasının "Brave" sınıfı "Hızlı patrol botu" standart 90 ton, tam yükü 115 tondur. 50 KTS sürat yapabilmektedir.

Sovyetler Birliği'ne ait "05A-1 ve 05A-2" sınıfı hücumbotları standart 165 ton, tam yükü 200 tondur. 32 KTS sürate sahip olan bu gemiler 25 KTS ile 800 mil hareket siasına sahiptir.

ABD donanmasının "Pegasus" sınıfı Fast Comhatant Missile (Hydrofil) hücumbotu tam yükü 240 tondur. 48 KTS sürat yapabilir ve 9 KTS ile 1700 mil hareket siasına sahiptir.

Denizaltılar

Denizaltı kruvazörlerinden itibaren çok küçük kıyı denizaltılarına kadar tonajları 2800-150 arasındaki deniz silâh sistemidir. Normal olarak bunların zırhları yoktur. En ağır topları 10.2 cm, süratleri su üstünde 12-22.5 mil; su altında 8-10 mildir. Boyları 40-100 metre kadar, mürettebatı da 20-65 kişidir. [254]

İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde, denizaltı yapımında önemli değişiklik, bunların nükleer enerjiyle hareketlerinin sağlanmasıdır. Bu enerjinin uygulanmasıyla, denizaltıların çok uzun süre, su yüzüne çıkmadan, geniş alanlarda hareketi mümkün olmuştur. ABD ve Sovyetler Birliği gibi büyük devletler, dünya ölçüsünde iddia sahibi olduklarından, bu tür gemilere özel bir önem vermektedirler.

Klâsik ve nükleer denizaltılara ait örneklerden bazıları şunlardır :

Klâsik Denizaltılar

İngiliz Donanması'na ait "A" sınıfı klâsik denizaltılar standart 1120 ton, satıhta 1400 ton, su altında 1620 tondur. Satıhta 18 KTS, su altında 8 KTS sürat yapabilir.

[254] İkinci Dünya Harbi'nin sonlarına doğru, Almanlar "Snorkel" cihazını geliştirdiler. Bu cihaz sayesinde, denizaltılar, deniz altında seyrederken, bataryalarını da doldurabiliyorlardı.

Almanların "U" sınıfı klâsik denizaltısı satıhta 350 ton olup, satıhta 11 KTS, su altında 20 KTS sürat yapabilir.

İspanyolların "D" sınıfı klâsik denizaltılarının satıh ağırlığı 1065 ton, su altında 1500 tondur. Satıhta 20 KTS, su altında 10 KTS sürat yapabilen bu gemilerin, hareket siaları satıhta 9000 mildir.

Sovyetler Birliği'nin "S" sınıfı klâsik denizaltıları satıhta 750 ton, su altında 1050 tondur. Satıhta 20, su altında 8 KTS sürat yapabilen bu denizaltılar, 9 KTS ile 9800 mil hareket siasına sahiptir.

İtalyanların "Golf" sınıfı Balistik füze denizaltısı, su altında 2950 tondur, satıhta 17, su altında 13 KTS sürat yapabilen bu gemiler, 15 KTS ile 6000 mil hareket siasına sahiptir.

ABD'nin "Tang" sınıfı yüksek hız taarruz klâsik denizaltısı, 1600 ton standart, 1800 ton satıh tonajıdır. Satıhta 20, su altında 17 KTS sürat yapabilir.

Nükleer Denizaltılar

İngiltere'nin "Dreadnought" sınıfı nükleer denizaltısı standart 3000 ton, satıhta 3500 ton ve su altında 4000 tondur. Satıhta 30 KTS sürat yapabilir.

Fransa'nın "Linflexible" sınıfı balistik mermi taşıyan denizaltısı 8080 satıh, 8920 su altı tonajıdır. Su altında 25 KTS sürat yapabilen bu denizaltı 4 KTS ile 5000 mil hareket siasına sahiptir.

Sovyetler Birliği'nin "Yankee" sınıfı, balistik mermi taşıyan nükleer denizaltısı su altında 4950 tondur. Su altında 26 KTS sürat yapabilir.

ABD'nin "Ohio" sınıfı, stratejik güdümlü mermi taşıyan nükleer denizaltısı, satıhta 16600 ton, su altında 18700 tondur. Su altında 20 KTS sürat yapabilir.

Mayın Arama - Tarama Gemileri

Genellikle küçük tonajlı olan mayın arama-tarama gemilerine ait örneklerden bazıları şunlardır :

İngiltere'nin "Albatros" sınıfı sahil mayın tarama gemisi standart 270 ton, tam yükü 350 tondur. 15 KTS sürat yapabilir; 10 KTS ile 5500 mil hareket siasına sahiptir.

İtalyanların "Lerici" sınıfı mayın avlama ve temizleme gemisi, standart 485 ton, tam yükü 500 tondur. 15 KTS sürat yapabilen bu gemi 12 KTS ile 2500 mil hareket siasına sahiptir.

ABD'nin "Ospray" mayın avlama sahil gemisi 850 tonluktur, 12 KTS sürat yapabilir, 12 KTS ile 2500 mil hareket siasına sahiptir.

Uçak Gemileri

10000-25000 tonluk olan bu zırhlı gemilerin zırh kalınlıkları 0-10 cm, su kısmında 0-7.6 cm. dir. Bunların süratleri 24-31 mildir. Uzunlukları 180-240 metre, mürettebatı 650-1600 kişidir. 20-80 uçak taşıyabilirler.

Helikopter Gemileri

Helikopterlerin, donatıldıkları silâh sistemleriyle muharebelere müdahale kabiliyetlerinin artırılması, onların çeşitli sınıflarda bir silâh sistemi olarak benimsenmesini etkilemiştir. İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde, teknik ve askerî alanda güçlü devletlerin helikopter gemilerine önem verdikleri görülmektedir. Bu gemiler, eski gemilerin tadiliyle veya yeniden inşa edilirler.

Çevik hava harekâtı, komando tipi harekât ve denizaltı mücadele harekâtı gibi çeşitli amaçlarla kullanılması plânlanan helikopter gemileri, günümüzün deniz kuvvetlerinde yerlerini almaktadır.

Uçak Ana Gemileri

Donanma hava kuvvetlerinin ikmal ve tamir gemileridir. 5000 ton civarında değişik tonajlarda olurlar. 10.2-12 cm. lik topları vardır. Mürettebatın çoğu sanatkâr personelden ibarettir. Güvertelerinde uçuşa hazır 10-20 uçak vardır. [255]

Mayın Tarama Gemileri (Mayın Arayıcılar)

İngiltere'de 850, İtalya'da 200 tonun altında gemilerdir. İngiltere'de genellikle 10.2 cm. lik iki topla, İtalya'da 7.6 cm. lik bir topla, Almanya'da 1-2 adet 10.5 cm. lik topla donatılmışlardır. Mürettebatı azdır. Süratleri çoğunlukla 10 mil kadardır. Mayın arama ve tahrip cihazlarıyla donatılmışlardır.

Buraya kadar verilen bilgilerle, deniz kuvvetlerinde kullanılan muharebe gemileri tanıtılmaya çalışılmıştır. Doğal olarak, bu muharebe gemileri silâhsız olarak bir anlam taşımazlar. Deniz araçlarında kullanılan silâh sistemlerine geçmeden önce, çağdaş muharebe gemilerine biçilen ömür hakkında da bir fikir edinmek gerekirse, bu otuz yıldır. Ancak parasal, teknik ve zorunluluklar bu ömrü daha da uzatmaktadır.

[255] Fransız donanmasında bulunan "Clemenceau" ve "Foch" adlı uçak gemileri 32000 tonluktur. Bunların her biri 40 uçak taşımaktadır.

Deniz Muharebe Araçlarındaki Silâh Sistemleri

Deniz sınıfının silâhları konvansiyonel veya nükleer olmak üzere iki türlü özellik gösterir. Bu silâhlar genel olarak deniz muharebe araçlarıyla bütünleşirler. Yani bunlar muhrip, kruvazör, denizaltı veya hücum-botların üzerine monte edilmişlerdir. Ancak bunların liman, üs, hassas bölge gibi deniz tesislerine mevzilendirilmişleri de vardır.

Deniz silâh sistemleri toplar, uçaksavar topları, kıyı topları, güdümlü mermiler, roketler, füzeler, mayınlar ve torpidolardır.

Deniz silâh sistemlerinden toplar, genel olarak yatık mermi yollu ve uzun menzilli top cinsindedir. Çapları birçok ülkenin kabul ettiği standarta göre değişiklik gösterir. Kıyıda kullanılan deniz topçusunun cinsi de yatık mermi yollu top cinsine uyar.

Deniz kuvvetlerinde kullanılan toplardan bazıları şunlardır :

ABD'nin 16 inç Mık 7 toplarının menzili 38 km, atış süratleri dakikada 2 atımdır.

İngilizlerin 4,5 inç Mık 8 "Vickers" toplarının menzili 21,9 km, atış sürati ise, dakikada 25 atımdır.

Çin Silâhlı Kuvvetleri'nde "Type 76 Twin" 57 mm toplar 15 km menzile sahiptir.

Sovyetler Birliği donanmasının 152 mm. lik Triple toplarının menzilleri 27 km, atış süratleri dakikada 4 atımdır.

Fransız donanmasındaki 100 mm. lik MLE toplarının menzili 17 km, atış süratleri de dakikada 60-78 atımdır.

İsveç'in 120 mm. lik Bofors L/46 toplarının menzili 18.6 km, atış süratleri de dakikada 80 atımdır.

İtalyanların 76/62 Oto Melara Compact topları 16 km menzile sahiptir, atış süratleri dakikada 10-85 atımdır.

Deniz uçaksavar silâhları karadaki uçaksavar topçusunun benzeri taretlerdir. Deniz kuvvetlerinde kullanılan hava savunma silâhlarından bazıları şunlardır :

İtalyanların 76/62 mm Oto Melara topları 12 km menzillidir, atış sürati dakikada 120 atımdır.

İsveç'in 57 mm L/70 Mık 2 Bofors topları 17 km menzile sahiptir, atış sürati dakikada 220 atımdır.

İsviçre yapımı 35 mm Oerlikon topları, 6 km menzile sahiptir, atış süratleri dakikada 500 atımdır.

Satıhtan havaya füzeler (SAM) 'den örnekler :

Çin yapısı "CS-NX-2" füzelerinin menzili 3-10 km, süratleri 3 Mach, ağırlıkları 300 kg. dir.

Fransızların "Mistral" füzelerinin menzilleri 300 km, sürati 2,5 Mach, ağırlığı 17 kg. dir.

Sovyetler Birliği'nin "SA-N-6 Grumble" füzeleri 80 km menzil, 3 Mach sürate sahip olup, ağırlıkları 1500 kg. dir.

İngilizlerin "Seadart" füzelerinin menzili 40 km, sürati 2 Mach, ağırlığı 550 kg. dir. Buna karşılık "Seacat" füzeleri 5 km menzilli, 0.8 Mach süratli 68 kg ağırlığında silâhlardır.

İsrail'in "Barak-1" füzelerinin menzili 500 km, sürati 2 Mach, ağırlığı da 86 kg. dir.

ABD'nin "Rim-66/67 standart" Füzesinin menzili 38-120 km, süratleri 2-25 Mach, ağırlıkları da 500-1360 kg. dir.

Bir İtalyan yapımı olan "Aspide" füzeleri 14.000 yarda menzile 2 Mach sürate sahiptir, ağırlığı da 220 kg. dir.

Whitehead tarafından bulunan torpidoların 1862 yılına kadar giden geçmişi vardır. Bu silâhlar su üstü gemilerine karşı kullanıldıkları gibi denizaltı savunma silâhi olarak denizaltıya karşı da kullanılabilirler.

Torpidolar, bir hacim içersine yerleştirilmiş yanıcı ve yakıcı maddelerin hedefe gönderilmesi esasına göre imal edilirler. Bu silâhlarda sıvı oksijen ve peroksit gibi maddeler veya özel olarak hazırlanmış yakıtlar kullanılmaktadır (Otto Fuel).

Modern torpidolar, tekniğin imkânlarından yararlanılarak, hedefi bulup isabette kendi imkânlarını kullanacak şekilde Sonar cihazlı ve homing (erişim) sistemli olarak imal edilmektedir.

Torpidolardan bazı örnekler :

Fransızların "Z16" denizaltı torpidosu 1700 kg. dir, sürati 30 KTS, menzili 10 km. dir. Yine Fransız imali "E14" akustik torpidosu 927 kg olup, 25 KTS sürate ve 5500 m menzile sahiptir.

Almanların, özel satih hedeflerine kullanılan "SST-4" torpidosu 260 kg, harp başlığı ile 18 km menzillidir.

ABD'nin "MK 48" torpidosu 1600 kg olup 55 KTS sürata ve 38 km menzile sahiptir.

Bir silâh olarak deniz kuvvetlerinde yer alan mayınlar eski bir kullanım tarihine sahiptir. Mayın silâhlarının basit olarak yapılanları olduğu gibi, nükleer nitelikli daha modern olan tiplerine kadar çok çeşitli olanları vardır. Devletler bu silâhları kendi teknik güçleri ölçüsünde imal etmektedirler. Mayınlar genel olarak bir konuyucu muhafaza içinde patlayıcı madde ile, bu maddeyi patlatmaya yarayan ateşleme ve emniyet tertibatından oluşan silâhlardır. Bunlar çarpma ile faaliyet gösterdikleri gibi, akustik (ses), manyetik ve basınçdan etkilenme suretiyle çalışır.

Mayınlar, denizdeki durumlarına göre demirli mayınlar, dip mayınlar, kontrollü mayınlar, serseri mayınlar ve özel maksatlı mayınlar olarak bir ayırma tâbi tutulabilirler.

Mayınların patlamasından sonra şarj, yüksek basınç ve sıcak bir gaz kütlesi oluşur. Bu da şok dalgası diye bilinen bir darbe oluşturur. İşte bu şok dalgası mayınların etkisini yaratır.

Günümüzde mayın imal teknolojisinde değişik modeller öngörülmektedir. Bunlardan dikkati çeken, ayarlanabilen (modüler) mayınlardır ki, bu deyim, ölçü ve ayarı değiştirilebilen mayınları anlatır.

Mayınlardan Bazı Örnekler

Fransız yapısı TSM3510 (MCC 23) mayınlar, 250 kg. dir, boyu 2368 mm, çapı 530 mm. dir.

Sovyetler Birliği'ne ait "AMD 1000" mayınları gemilerden veya denizaltılardan atılabilir. Bunların patlayıcı maddesi 699 kg. dir. Yine Sovyetler Birliği'nin, uçaktan atılan, influens ateşlemeli dip mayını "AMD 500" mayınları 300 kg patlayıcı madde içerir.

ABD'nin uçaktan atılan "MK 55" dip mayınları 580-995 kg patlayıcı madde içerir. Yine ABD'nin gemi veya denizaltılardan atılan "MK 57" dip mayınları 3 m boy ve 510 mm çapında olup, 934 kg patlayıcı madde içerir.

Deniz silâh sistemlerinden füzeler İkinci Dünya Harbi'nden sonra, bütün alanlarda etkili bir silâh olarak kendini kanıtladığından, deniz muharebe araçlarında da kullanılmaya başlamıştır. Gemilerden, deniz kara ve hava hedeflerine atılan bu füzelerden bazı tipler bir fikir verir.

Tomahawk Füzelere

ABD yapısı Tomahawk füzelere Cruise (seyir) tipi olarak bilinmektedir. Bunlar su üstü gemilerinden atılabildiği gibi, denizaltılardan, uçaklardan ve yer ramparalarından da atılabilmektedir. Bunların menzilleri değişiktir. Denizaltılardan atılan ve stratejik füze sınıfına giren modelleri 2500 km kara menzile sahip olduğu gibi, gemilere karşı kullanılan 450 km denize menzile sahip olanları da imal edilmektedir. Füze, genel olarak çok alçak irtifadan seyretmesinden ötürü, düşman radarlarından kaçınma veya yakalanmama özelliğine sahiptir. Tomahawk füzelereinin yüksek infilâklı harp başlığı vardır.

Harpoon (Harpun) Füzese

Daha çok gemiden gemiye bir füze sistemi olarak bilinen Harpoon silâhı menzil bakımından, kısa menzilliler sınıfına sokulabilir. ABD yapısı Harpoonlar yaklaşık 90 km kadar menzile sahiptirler. Bu füzelerein ağırlığı 681 kg. dır.

Füzenein uç bölümüne yerleştirilmiş güdümlü sistemiyle yönlendirilen füzenein uçuş yüksekliği bir radyo-altimetre ile kontrol edilir. Bu füzelerein sürati ses altındadır.

Exocet Füzese

Fransız yapımı olan Exocet (Ekzocet) füzelere değişik modelleriyle dikkati çeker. Bunlar muharebe uçaklarından, helikopterlerden ve denizaltılardan atılabilmektedir. Exocet füzelere son Falkland Savaşı'nda etkili bir silâh olarak kendilerini kanıtlamışlardır. Bunlarda, füzeyi hedef yakınlarına götüren bir jiroskopik plâtförm ile aktif radarlı homing güdümlü sistemi esas alınmıştır. Füzenein uçuşu, dalgalara pek yakın yükseklikte gerçekleştirilebildiğinden, düşman deniz araçlarına karşı sağlıklı bir isabet sağlayabilir. Sayısal bir fikir vermek üzere, Exocet'in MM38 modelinin sürati 0.93 Mach, menzili de elli kilometredir.

Otomat Füzese

İtalyan ve Fransız firmalarının ortak yapımı olan otomat füzelere Exocet füzelerine benzer bir özelliğe sahiptir. Füzenein sürati 0.3 Mach, menzili 180 km, etkili menzili de 60 km kadardır.

Penguin Füzese

Norveç yapımı Penguin (Penguen) füzelereinin 20 kilometreden 50 kilometreye kadar ulaşabilen modelleri vardır. Bunlar hücumbotlarından,

daha büyük muharebe gemilerine kadar değişik deniz muharebe araçlarına monte edilebilir. Muharebe uçakları ve helikopterlere de monte edilebilen Penguin füzelerinin geliştirilmiş modelleri 0.9 Mach sürate sahiptir.

RBS 15 Füzesi

Bir İsveç yapımı olarak bilinen RBS 15 füzeleri, uçaklardan, gemilerden ve kıyı topçu bataryalarından atılabilir. Bir fikir edinmek üzere, bu füzelerin süratleri 0.8 Mach, menzilleri de 150 km kadardır. Ağırlığı da 770 kg. dır.

Gabriel Füzesi

Bir İsrail yapısı olan Gabriel füzeleri, uçuşu jiroskopik plâtfom ve aktif radar homing kullanılarak kontrol edilen füzelerdendir. Gemilerden, uçaklardan veya kıyıya yerleştirilmiş langerlerden atılabilen Gabriel füzelerinin sürati 0.7 Mach, menzilleri de 20-36 kilometre kadardır.

ANS Füzesi

Fransız ve Alman ortak yapımı olarak programlanan ANS füzelerinin süratleri diğer füzelere nazaran daha fazla (2 Machtan fazla) menzilleri de 200 km kadar olacak ve mevcut Fransız füzelerinin yerini alacaktır.

Sea Squa Füzesi

İngiliz yapısı bu füze, aynı adı taşıyan ve helikopterden atılan füze esas alınarak yapılmıştır. Füzenin boyu 2.5 m, menzili 15-24 km sürati yüksek subsoniktir. Uçuş sırasında jiroskobik güdüm, hedef yakınında ise, yarı aktif radar homing sistemi kullanılmaktadır.

Sovyet Füzeleri

Sovyet füzeleri SS-N-2 (styx), SS-N-3 (Shaddock), SS-N-9, SS-N-19, SS-N-7, SS-N-12, SS-N-21 seri numaralarıyla belirtilmiştir.

Bunlardan SS-N-3'lerin, biri 700 km. lik uzun menzilli, diğeri ise, 463 km. lik orta menzilli olmak üzere iki tipi vardır. Bu füzeler, suüstü gemileri ve denizaltılardan fırlatılır. Füze, ufuk-üstü kullanımı için orta yol güdümü kullanmak zorundadır. Füzeyi fırlatan uçak ya da gemiyle, füze arasında bağlantı kuran bir data hattı yardımıyla gerçekleştirilir.

Buraya kadar verilen bilgilerden sonra deniz silâh sistemleri hakkında şu özel sonuca varmaktayız :

Deniz muharebe araçlarından uçak gemileri ve denizaltılar, İkinci Dünya Harbi'nden sonra daha da önem kazandı. 1950-1960 arasında, eskilerin büyük filoları yerine, muharebe uçağı ile deniz aracını birleştiren sistemler yaygınlaşmaya başladı. Bunların korunması, eskiye oranla daha küçük kruvazörlerle sağlanabiliyordu.

Yeni deniz silâhları alanında önem kazanan unsur denizaltılar oldu. Bu, nükleer enerjinin gemilere güç olarak uygulanmasından başka, nükleer başlıklı füzelerin denizaltılarla, dünya denizlerinde gizli olarak dolaştırılmasından ileri geldi.

ABD, nükleer gücün, muharrrik güç olarak uygulanmasını ilk kez "Nautilus" adını verdiği denizaltıda gerçekleştirdi. Bu konuda SSCB, İngiltere ve Fransa da onu izlediler. Ancak bu tür silâhların yapımındaki maliyet, konunun genelleşmesini önlemektedir.

Her büyük harp, kendinden sonrakinin silâhlarını etkiler. Bunu başka şekilde ifade etmek gerekirse, savaşlardaki muharebelerden elde edilen tecrübeler, barış zamanında yeni yeni silâhların ortaya çıkışına sebep olur. İkinci Dünya Harbi'nden sonra da bu gerçek değişmemiştir.

İkinci Dünya Harbi, insanlık tarihinde şehirleri ve canlıları yok etmek için nükleer enerjinin ilk kez kullanıldığı bir dönemdir. Bu enerjinin kullanılışı, harbin sonlarına rastlamışsa da, savaş sonrasında deniz silâh sistemlerine de uygulanmak suretiyle seyrini sürdürmüştür.

g. Hava Silâh Sistemleri

Birinci Dünya Harbi'nde henüz gücünü kanıtlayamamış olan hava silahları, İkinci Dünya Harbi'nde önemini ortaya koymuştur. Birinci Dünya Harbi'nde, daha çok keşif ve ilkel bombalama görevleri gibi yardımcı vazifeler yapan hava silâhları, ikinci büyük harpte çok çeşitli vazifeler yapmak üzere teşkilâtlandırılmıştır.

Hava silâhlarının esasını oluşturan uçak "Muharebe uçağı" olarak tanınmaktadır. Muharebe uçakları değişik tip ve niteliklerde imal edilirler. Bunlar, İkinci Dünya Harbi'nde, taktik görevleri yapabilmek için üç büyük gruba ayrılmışlardır. [256]

Taarruz Uçakları : Bunlar, savaşı kendi cephelerinden düşman arazisine intikal ettirirler.

[256] Büyük Dünya Olayı; c. 2, s. 21.

Keşif ve İrtibat Uçakları : Bunların vazifeleri, düşman filosunun ve kıtalarının harekâtı hakkında keşiflerde bulunmak, kendi topçularının ateş etkisini kontrol etmek, düşman malzeme veya gıda maddeleri depolarını bulmak, kendi özel ve yedek kıtalarını taşımaktır.

Savunma Uçakları : Bunların vazifesi, kendi taarruz silâhlarının harekâtını düşman tacizlerinden korumak, bu maksatla kendi hava bölgeleri üzerinde hava üstünlüğünü elde etmek ve taarruz uçuşlarının yapılmasını sağlamaktır.

Gönüllüyorki, uçaklardan istenen bu çeşitli vazifelerin aynı tip uçaklarla gerçekleştirilmesi kabül olacak gibi değildir. Şu hâlde bu görevler, tıpkı donanmada olduğu gibi, vazifeye uygun çeşitli tiplerin meydana gelmesini ve bunların imalât bakımından bütün ayrıntılarının özel gayelerine uygun olmasını zorunlu kılmıştır.

Çeşitli devletlerin imal ettikleri uçak modellerinin belli başlılarına değinmek suretiyle, bu muharebe silâhları hakkında bir fikir edinmek mümkündür.

ABD, Avrupa'da harp başladığında 1600 uçağa sahipken, ayda yüz uçak üretebiliyordu. Bu devlet harbe girdikten sonra 1941'den 1945'e kadar olan dönemde 193240 pilot yetiştirmiştir. [257]

İkinci Dünya Harbi'nde ABD'nin imal ettiği uçak tipleri çeşitlidir. Bunlar bombardıman uçağı [258] av uçağı, muharebe uçağı, keşif uçağı, deniz uçağı, ulaştırma uçağı, eğitim uçağı, jet uçağı (1944-1945), irtibat uçağı ve muharebe ve yük plânörüdür. [259]

Her tip uçağın uçuş niteliği öncelikle şu faktörlere bağlıdır [260] :

Pervanenin Sevk Kuvveti [261] : Bu husus her şeyden önce motorun gücüne bağlıdır.

Taşıma Kabiliyeti : Kanatların sathıyla sınırlı kalmayarak bütün uçağın aerodinamik şekli ile de ilgilidir.

Manevra Kabiliyeti : Bu kabiliyet, sevk kuvveti ile sathların ilgisi, uçağın büyüklüğü, uçuş durumundaki kütlelerin dağıtım şekli vb. gibi birçok özel niteliğin bileşkesidir.

[257] İkinci Dünya Harbi'nde Harp Ekonomisi; s. 46.

[258] Bombardıman uçakları çok ağır, ağır, orta ve hafif tiplere ayrılır.

[259] a. g. e.; s. 56.

[260] Büyük Dünya Olayı; s. 21.

[261] Daha sonra jet motorları imal edildiğinden, bunu jet motorunun sevk kuvveti olarak mütalâa etmek gerekir.

Muharebe uçaklarının değişik modellerinin imalinde, uçağın belli gayesi için en önemli olan nitelikler gözde tutulur. Bunlar teknolojinin gelişmesiyle değişiklik göstereceğinden, bunlar hakkında fikir vermek gerekirse; muharebe - bombardıman uçakları için "Azamî bomba yükü ve azamî menzîl", savunma uçakları için "Büyük yükselme kabiliyeti, manevra imkânı ve sürat", keşif uçakları için "iyi görüş alanı, fotoğraf çekme, azamî ve asgarî süratleri arasında büyük fark." [262]

İkinci Dünya Harbi'nde, Alman Hava Kuvvetleri'nin en önemli modelleri şöyle sıralanabilir : [263]

Messerschmitt av uçağı (Me-110), Heinkel av uçağı (He-113), Dornier bomba uçağı (Do-17), Junkers bomba uçağı (Ju-88), Heinkel bomba uçağı (He-111K), Junkers - Stuka pike bomba uçağı (Ju-87), Henschel keşif uçağı (Hs-126), Heinkel torpeto uçağı (He-116), Dornier bomba uçağı (Do-215) Junkers bomba uçağı (Ju-86 K.) ve Fiesler - Storch keşif uçağı.

İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin (Royal Air Force) teşkilâtı, İngiliz Hükümeti'nin siyasetini yürütebilmek ve bu bakımdan, mevcut toprakları korumak, bu arada, özellikle İngiltere adalarını ve sömürgelerle bunların irtibat yollarını savunmak vazifesine göre yapılmıştı. Bu amaca göre düzenlenmiş olan RAAF (İngiliz Hava Kuvvetleri) savunucu bir karaktere sahip bulunuyordu. İngiliz muharebe uçaklarının başlıca tipleri : Hawker - Hurricane av uçağı, Bolton Paul Defiant av uçağı, wickers - wellington bombardıman uçağı, Armstrong - whitworth - whitley bomba uçağı, Bristol - Blenheim Mark IV bomba uçağı, westland - lysander keşif uçağı, Fairey - Swordfish torpedo deniz uçağı, Short - Sunderland deniz uçağı, Vickers supermarine Spitfire av uçağı, Handley - Page Hampden av uçağı, Fairey - Battle bombardıman uçağı, Blackburn - Skua deniz pike uçağı. [264]

Almanların Doğu seferinin başlangıcında, Sovyetler'in 6000 uçağa sahip olduğu tahmin edilmiştir. Alman Hava Kuvvetleri'nin tahmin ettiği bu miktar azdı, uçak sayısı en az 18000 idi. Uçak üretimi 1942 yılında ayda bin uçağa çıkmıştır. Uçak motoru ve uçak üretimini artırmak için üretim iki veya üç model ile sınırlandırılmış, müteakip yıllarda ham madde durumunun da iyileşmesiyle çeşitli av ve av bombardıman uçakları geliştirilebilmiştir." [265]

[262] Büyük Dünya Olayı; s. 22.

[263] a. g. e.; s. 25.

[264] a. g. e.; s. 27.

[265] İkinci Dünya Harbi'nde Harp Ekonomisi; s. 50.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra, teknik alandaki baş döndürücü gelişmeler, hava kuvvetinin vurucu gücünü oluşturan uçaklarda ve bunların taşıdığı yüksek tahrip gücünde artış ve etki sağlamıştır.

Hava kuvvetlerinin esas vurucu gücü muharebe uçaklarıdır. Muharebe uçakları jet motorlu, yüksek süratle, yüksek manevra kabiliyetine sahip, en yüksek tahrip güçlü silâh sistemleri ve cephaneyle donatılmışlardır. Kullandıkları elektronik atış kontrol cihazları ve elektronik seyrişer yardımcı sistemleri en yüksek teknolojinin ürünleridir. [266]

Muharebe uçakları, hava muharebesi ve yer bombardımanı yapabilmek için uygun silâhlarla donatılmışlardır. Bu silâhlar uçakların muharebe yeteneğini sağlar. Bu silâhlar bombalar, roketler, makineli toplar ve Napalm tipi bombalardır.

Silâh olarak bombalar, uçaklar tarafından taşınırlar ve özel bırakma sistemleriyle düşmanın yerde bulunan hedefleri üzerine atılırlar. Bu bombaların özel ateşleme sistemi vardır. Yerdeki hedefe çarptıktan sonra patlar ve hedefi tahrip eder. Bombalar, kullanılış ve etki amaçlarına uygun olarak imal edilmişlerdir. Aydınlatma, sis, yangın, zırh delici, yüksek tahrip başlıklı, elektrooptik ve lâzer güdümlü bombalar buna örnektir.

Muharebe uçaklarının belli başlı silâhlarından biri de roketlerdir. Roket silâhları havadan -havaya (AA) ve havadan yere atılan tipleriyle, hava kuvvetlerinde kullanılırlar. Roketler, uçakların roket kızağı denilen özel yerine belli sayıda yerleştirilirler. Bunlar, nişangâh tertibatıyla tevcih edilip ateşlenirler.

Muharebe uçaklarının silâhları arasında yer alan makineli toplar düşmanın hem hava hedeflerini, hem de yer hedeflerini tahrip etmek amacıyla kullanılır. Bunlar uçağın özel yerine yerleştirilmiş ana silâhlardandır. Geri tepmesiz ve küçük çaplı olan bu silâhların özel ateşleme sistemleri vardır.

Muharebe uçaklarının silâhlarından biri de Napalm bombasıdır. Özel bileşimli sıvı tahrip maddesi kullanılarak imal edilen bu bombalar, hedef üzerindeki infilâkında yüksek dereceli ısı ile yakıcı etki gösterir. [267]

Daha modern muharebe uçakları hakkında bir fikir edinmek üzere, bu günkü av-önleme uçaklarını gözden geçirecek olursak; bu uçaklar her türlü hava şartlarında gece ve gündüz harekât yapabilir. Tırmanış süratleri gayet yüksek olup, düşmanı arayıp bulup tahrip edecek donanma

[266] Türk Hava Kuvvetlerini Tanıyormusunuz?; Hava Kuvvetleri Komutanlığı yayını, Ankara, Hava Basımevi, 1986, s. 17.

[267] a. g. e.; s. 20.

sahiptirler. Uzun süre havada kalabilirler. Bombardıman uçaklarına göre, yüksek irtifada daha üstün bir niteliğe sahip olup, modern bir ihbar ve kontrol sistemi içinde görev yapabilecek gerekli donanımına sahiptirler. Ayrıca havadan havaya füzelerini her türlü hava şartlarında, hedeflerine ulaştırarak Look-Down/Shoot Down (aşağıyı gören ve aşağıya ateş eden) radarlarıyla donatılmışlardır (Örneğin F-15'ler).

NATO Hava Silâh Sistemlerinden Bazıları

ABD ve NATO'nun envanterinde bulunan hava kuvvetlerinin belli başlıları A-10, F-14, F-15, F-16, Tornado ve E-3 AWACS uçaklarıdır.

Bu uçaklardan A-10 A Thunder bolt-11'ler saatte 390 km hız yapabilir. 650 km harekât yarıçapına sahiptir ve 4000 kg bomba taşıyabilirler.

F-14 yüksek performanslı av uçakları, donanmanın hava savunmasını ve hava muharebesini yapacak şekilde dizayn edilmiş olup, görevinin % 80'den fazlasını deniz kuvvetleri uçak gemileri üzerinden yapmaktadır.

F-15 A/C uçaklarının hızı 1450 km/s, harekât yarıçapı 1000 km olup, 8 füze taşıyabilirler.

F-16 A (Fighting Falcon) lar, 1190 km/saat hızla sahiptir. Harekât yarı çapı 630 km. dir, 3200 kg bomba taşıyabilirler.

Tornado muharebe uçakları, NATO'ya dahil devletlerden İngiltere, Federal Almanya ve İtalya'nın ortak yapımıdır. Bu uçaklar, her hava şartında taarruz ve tahrip kapasitesine sahip ileri teknoloji ürünüdür. Bunlar değiştirilebilen parça ve silâhlarıyla birden fazla uçağın yapabileceği görevleri başarıyla yapabilmektedir.

Bombardıman uçakları hakkında bir fikir edinmek için, iki modelin özelliklerine değinecek olursak, ABD'nin elindeki B-1B uzun menzilli bombardıman uçakları 7500 km hareket yarı çapına (yakıt ikmalsiz) ve 8000 km/s azami hızla sahiptirler.

B-52 uçakları ise, 580 km/saat hızla ve 8000 km hareket yarı çapına sahiptirler.

Günümüzde istihbaratın önemi dikkate alınarak teknolojinin imkânlarından yararlanılarak çok geliştirilmiş keşif uçakları faaliyet göstermektedir. Bu uçaklar dünya literatüründe "U-2" kod adıyla yerini almıştı. Bunların belirgin özelliği yüksek irtifa ve uzun menzildir. Bu uçaklar geleneksel yüksekliklerin çok daha ötesinde keşif ve araştırma gö-

revlerini yapmışlardır. Bu uçaklar yapımları bakımından çok karmaşıktır. Silâh taşımamaları, uzun süre havada kalabilmeleri ve çoğunlukla gizli tutulmaları diğer özelliklerindedir.

Keşif uçaklarının geliştirilmiş modellerinden biri AWACS'lardır. AWACS (Airborne Warning And Control Sistem) uçağı "Hava İhbar ve Kontrol Sistemli" çok geliştirilmiş keşif, araştırma ve ihbar uçakları olarak kullanılmaktadır.

Hava kuvvetlerinde kullanılan roketler hakkında bir fikir vermek üzere, "Hydra 70" roket sistemini ele alabiliriz.

Hydra - 70, 2.75 inçlik hava roket sistemi, çeşitli harp başlıkları taşıyabilen, uçaklarla helikopterlerden yer hedeflerine atılan esnek bir roket sistemidir. Rokete, yüksek patlayıcı, çok amaçlı sis, aydınlatma ve eğitim gibi harp başlıkları takılabilmektedir.

Türk Hava Kuvvetleri Silâh Sistemleri

Muharebe uçaklarından Türk Hava Kuvvetleri'nde kullanılanların nitelikleri bize genel fikir verir. F-100 Av - Bombardıman (Süper Fıbre), F-104 Av - Bombardıman (Strafıghter), F-5 Av - Önlme (Freedom Fighter), F-4 Av - Bombardıman (Fantom) ve F-16 Av - Bombardıman (Fighting Falcon) bunların başlıcalarıdır.

Bunlardan F-4 Fantom'lar, mevcut uçakların en gelişmişlerindedir. Yüksek manevra kabiliyetine sahip ve yüksek süratlidir. Çok modern elektronik teçhizatla ve radarla donatılmıştır. Silâh ve cephan taşıma kapasitesi yüksektir. Kullandığı silâh sistemleri en gelişmiş türdendir. Hem hava muharebesinde düşman uçaklarının hem havada tahrip edilmesinde ve hem de yerdeki düşman hedeflerinin bombardıman edilmesinde en etkili uçaklardır. [268]

F-16 Av - Bombardıman Uçakları, tamamen elektronik ve bilgisayar sistemiyle donatılmış olup, çağımızın en gelişmiş Av Bombardıman uçak modellerinden biridir. Silâh sistemleri modern bilgisayarlarla donatılmış olduğundan hedefi buluş ve vuruş kabiliyeti yüksektir. Bunlar düşman uçaklarından kaçabilme yeteneği gelişmiş bilgisayar sistemiyle donatılmıştır. Bilgisayarla çalışan otomatik pilot sistemi vardır. Gece ve her türlü kötü hava şartlarında hedefini bulma, imha etmek ve üssüne geri dönme kabiliyetine sahiptir. [269]

[268] a. g. e.; s. 18.

[269] a. g. e.; s. 19.

Sovyet Hava Kuvvetleri [270]

Stratejik Hava Orduları, Askerî Bölge ve Kuvvet Grupları Hava Kuvvetleri ve Sovyet Nakliye Hava Kuvveti (VTA) adı altında teşkilâtlanmış bulunan Sovyet Hava Kuvvetleri, uçaklarını geliştirme düşüncesiyle yeni modellerle yenilenmektedir. Sovyetler'in hava kuvvetlerini geliştirme hususundaki kesin kararına, stratejik havacılık için uzun menzilli Backfire ve Bear-H, taktik havacılık için de Fulcrum ve Frogfoot uçaklarının üretimi bir örnektir.

Backfire uçakları, uzun menzilli sabsonik (ses hızı altı) seyrüsefer, yüksek irtifada süpersonik hız ve alçak irtifada yüksek sabsonik dalış yapacak şekilde imal edilmiştir. Bu uçak, klâsik veya nükleer bombaları gövdesi içinde veya AS-4 süpersonik Cruise füzelerini kanatları altında taşıyabilir.

Bear uçakları uzun menzilli, pervaneli türbin motorlu, stratejik bombardıman uçağıdır. Bear-H, özellikle AS-15, uzun menzilli Cruise füzelerini taşıyacak şekilde imal edilmiştir.

Bear uçağına benzeyen yeni Blacjackerler realize edildiğinde, havada yakıt ikmali yapmadan azamî harekât yarı çapı 7300 kilometre olan bir sahada etkili olabilecektir.

Taktik havacılık konusunda Sovyetler, envanterlerine yüksek performanslı MIG-29 Fulcrum'u dahil etmişlerdir. Look-down/Shoot down radarı [271] ile donatılmış ve geliştirilmiş AA-10 füzeleriyle güçlendirilmiş olan Fulcrum, her türlü hava koşullarında kullanılabilir muhtemel hava av -önlleme uçağı olarak yapılmıştır. Fulcrum çift yetenekli olup hava -yer taarruz görevleri yapacak şekilde de kullanılabilir.

Sovyetler, yakın hava destek görevi için, Su-25/Frogfoot'u geliştirmiştir. Bu uçağın bir adet 30 mm. lik topu vardır. Ayrıca bombalar, güdümsüz roketler, taktik hava -yer füzeleri dahil, çeşitli hava -yer ordi donatım malzemesi yüklenebilir.

Sovyetler Birliği ayrıca, yeni hava indirme, ikaz ve kontrol sistemi AWACS ile İL-76 Candid uçağının gövdesinden yararlanarak yakıt ikmal uçağı konusunda çalışmaktadırlar.

[270] ABD Savunma Bakanlığı Yayını; Soviet Military Power 1985, (Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Sayı, 311, s. 94).

[271] Look-down/Shoot down radarı, ufuk hattı altında görebilen ve AA-10 füzelerini hedefe tevcih ve otomatik olarak ateşleyebilen bir radar sistemidir.

Günümüzde diğer devletlerde görülen modern muharebe uçaklarından biri de Mirage (Miraaj)'lardır. İleri teknolojinin ürünü olarak, hava kuvvetleri içersinde yer alan Mirage'ler çok maksatlı muharebe uçaklarındandır. Fransız yapımı bu modern uçak "Mirage 2000" olarak askerî literatüre geçmiştir. Havadan -havaya ve havadan -yere etkili olan bu uçaklar yüksek irtifada 2.2 Mach [272] sürat yapabilmektedir.

Fransızların stratejik hava kuvveti, "AN 22" nükleer bombasını taşıyan "Mirage IV A" uçaklarıyla kurulmuştur. Bu uçaklar 2 motorlu ve iki kişiliktirler, havada ikmâl edilebilirler. Her zaman çok yüksekten veya çok alçaktan ve büyük bir hızla uçarak, düşman ülkesinin derinliklerine nükleer bombalar atabilirler. En ileri teknik ürünü elektronik gereçlerle donatıldıklarından, her an bağlı oldukları komutanlıkla irtibat sağlayabilirler. Düşman, bu konuşmaları karıştıramaz, bozamaz. Uçuş menzilini büyütme için "C135" uçakları tarafından havada benzin ikmali yapılabilir. [273]

Geliştirilen çeşitli modelleri olan Mirage'ların hava savunması, yer hedeflerine taarruz ve keşif gibi değişik hava görevleri için uygunluğu kabul edilmektedir. Belli başlı silâhları top, roket ve bombadır.

Yine Fransız ordusunda kullanılan Super Etendart uçakları 1979'da hizmete girmiştir. 12 ton ağırlığında olan bu uçaklar bir kişiliktir. 5 ton itme gücüne sahip olan bu uçaklar, alçak irtifalarda 0,95 mach sürat yapar. Alçak irtifalarda 700 km uzaktaki hedefleri ateş altına alabilen süper Etendartlar deniz hedeflerinin araştırılmasına uygun radarla donatılmışlardır. [274]

Buraya kadar verilen bilgilerle, İkinci Dünya Harbi'nden sonra hava kuvvetlerindeki gelişmeleri belirtmek üzere, dünyanın belli başlı devletlerinin envanterindeki hava silâh sistemlerinden örnekler ortaya konulmuştur. Bu örneklerdeki silâh sistemlerinin çeşitliliği ve nitelikleri, hava silâh teknolojisinin gelişme ürünüdür. Bu sistemlerdeki nitelikler, her gün daha gelişmelerle yenilenmeye adaydır. Uçaklardaki çok türlü- lük, hava silâhlarının gelecekteki muharebelerde de önemli rol oynayacaklarının bir kanıtı olarak kabul edilmelidir.

[272] Mach : Uçaklarda, sürati gösterir birim. Avusturyalı bilgin "Ernst-Mach" ın adından çıkmıştır. Bu birimde uçağın süratı ses süratine eşit ise, "1" rakamı, ses süratini aşan hızlarda büyük rakamlarla ifade edilir.

[273] Hüseyin Işık; Fransız Silâhlı Kuvvetler ve Fransa'nın Savunma Doktrini, Silâhlı Kuvvetler Dergisi, sayı 307, s. 70.

[274] a. g. e.; s. 77.

h. Hava Savunma Silâh Sistemleri

İkinci Dünya Harbi'nden edinilen tecrübelerle, hava silâh ve araçlarında sağlanan teknolojik avantajlar, bu alanda eskiye oranla büyük adımlar atılmasına sebep olmuştur. Özellikle muharebe uçakları füzeler, hava savunma yer silâh sistemleriyle, bu sistemlerin koordineli çalışmasını sağlayan araç ve gereçler, tekniğin kolaylıklarından yeterli ölçüde yararlanmıştır.

Bu çabalar, hava kuvvetinin etkili kullanımına karşı, şehirlerin önemli hedeflerin ve muharebe sahasındaki kuvvetlerin daha az zararla bekasını amaçlar.

Bir bütün olarak ele alınması gereken hava savunma silâh ve araç sistemlerini şöyle özetlemek mümkündür : [275]

Silâh Sistemleri : Uçaklar, füzeler ve radarlı radarsız top ve taretler.

İhbar ve Kontrol Sistemi : Hava savunma harekât merkezi, bölge harekât merkezleri, ihbar ve kontrol merkezleri, ihbar postaları, havadan ikaz ve kontrol sistemi AWACS (Airborne warning and control sistemi).

Muhabere Sistemi : Yer muharebesi, link nokta ses ve teletayp devreleri; hava - yer muhaberesi (UHF ve VHF telsizleri)

Hava - feza silâh sistemleri, silâhların kullanım maksatlarına göre, önleme vasıtaları uzun menzilli pilotlu, pilotsuz uçaklar ve kısa menzilli makineli tüfek, taret, top, roket ve füzeler olmak üzere gruplandırılabilir.

Bu günün gelişmiş önleme uçakları, her türlü hava şartlarında gece gündüz harekât yapabilir. Bunların tırmanış süratleri gayet yüksek olup, düşmanı arayıp bulup, tahrip edecek teçhizata sahiptirler.

Uçaklar dışında kalan silâhları, "Hava Savunma Yer Silâh Sistemleri" başlığında toplamak mümkündür. Hava savunma yer silâh sisteminden amaç, düşmanın, havadan, ekonomik ve askerî bölgelere yapacağı taarruzları, yerden havaya silâh sistemiyle zayıflatmak, azaltmak veya yok etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için yerden havaya karşı kullanılan bütün silâh ve vasıtalar kullanılır. Bu silâh sistemlerine alçak ve orta irtifa toplarıyla füze kombinasyonları dahildir.

Klâsik topçu silâhlarını bir yana bırakırsak, bu sistemdeki füzeler bize bir fikir verebilir :

[275] Mehmet Postalcioglu; Silâhlı Kuvvetler Dergisi, sayı 306, Kasım 1986, s. 62.

“Yerden - Havaya GÜdümlü Füzelere” : Yüksek, orta ve alçak irtifadan gelecek hava taarruzlarına karşı Nike/Hercules, Hawk, Thunderbird ve Bloodhound füzeleri kullanılmaktadır. Bunlardan Nike/Hercules’ler, değişik irtifalardaki yüksek performanslı uçaklara ve kısa menzilli balistik füzelere karşı etkilidirler. Bu gün NATO’nun Merkezî Avrupa bölgesinde, modernizasyona tâbi tutulan sistemde, Nikelerin yerini nükleer başlıklı Patriot füzeleri almaktadır.

Hawklar [276] katı sevk maddesiyle iki kademeli itme sistemine sahip ve süpersonik olup, değişik tehdide paralel olarak geliştirilmektedir. Bir Hawk sistemi dört gruptan oluşur. Bunlar tespit ve kontrol grubu, yöneltme (tevcih) grubu, test grubu ve harp başlığıdır. Harp başlığı parça tesirli olup, atmadan önce ateşlemeyi önleyici ve uçuş esnasında ateşlemeyi sağlayıcı emniyet cihazına sahiptir. Beher langer üç füze taşır. Bir Hawk sisteminin tamamı havadan taşınabilme olanağına sahiptir. Ayrıca bütün teçhizatı bir kamyon üzerine monte edilerek müstakil olarak görev yapabilir. Sistem alçaktan uçan hedeflere karşı ateş edebilir. Nike ve Hawk uzun menzilli füzelere olup, yüksek, orta ve alçak irtifadan gelecek uçaklar için plânlanmışlardır. [277] Azami menzilleri 40 km kadardır.

Thunderbird ve Bloodhound’lar birbirine çok benzeyen füzelere. Orta menzilli olarak nitelenirler. Her iki füze de hedefin çok yakınında faaliyete geçen VT tapalı (belirli bir mesafede paralanmış tapa) ve yüksek infilâklı harp başlıklarına sahiptirler.

Patriot hava savunma sistemi yeni bir silâh olarak ortaya çıkmıştır. [278] “Kara Kuvvetlerinde her yüksekliğe karşı kullanılabilen, hareket alanı hava savunmasının temelini oluşturan yeni bir füze sistemidir. Sistemin çabuk tepki kabiliyeti, yüksek ateş gücü ve en kötü elektronik karşı tedbirler ortamında bile çalışabilmesi, Nike Hercules ve Hawk sistemlerinde bulunmayan özelliklerdir. Patriot’un sahrada lojistik desteği kolaydır; çünkü, sistemin bütün faaliyetleri daha az teçhizat, daha

[276] Homing All the way killer sözcüklerinin baş harfleri.

[277] Sovyet ordusunda kullanılan SA-6 füzeleri gelişmiş HAWK benzeridir. Bu silâhın menzili ve irtifa kabiliyeti (30 km ve 10 km), gelişmiş Hawk’dan daha düşük, ancak hareket kabiliyeti yüksektir.

[278] Patriot füzeleri her hava koşulunda görev yapabilen hava savunma silâhıdır. Orta ve yüksek irtifada yerden havaya kullanılır. Birden fazla hedefi tahrip edebilen bu silâhın güdümlü sistemi, füze yoluyla izleme konseptidir. Hedefe yaklaşırken, yerini yer radarına bildirir ve yer istasyonu kompüteri füzeyi tam isabet edecek gibi yönlendirir. Füze süpersonik süratli ve konvansiyonel harp başlıklıdır. Bunlar uçağa karşı da kullanılır. Taktik hava savunma sistemidir. Menzilleri 16 km kadardır.

az insan gücü ve daha az tamir parçasına ihtiyaç gösterir. Sistemin muharebe elemanı, bir ateş ünitesi olup, bir radar, angajman kontrol istasyonu, bir motor ve otomatik yerleştirilen, sekize kadar lançerden meydana gelir. Tek radar (kademeli hüzmeye teknolojisini kullananı), hava sahası kontrolü, hedef tespit ve takibi, gibi bütün taktik görevleri başarır.

Bu sistemde güdümlü, füze vasıtasıyla takip, angajman, aynı anda çok sayıda hedefdir.

Bu sistemin Sovyetler Birliği'ndeki karşılığı "SA-1", "SA-2", "SA-4", "SA-5" ve "SA-10"dur. Bunlardan SA-10'un Patriot kadar gelişmiş ve etkili olduğu kabul edilmektedir." [279]

Basit, uzaktan komutalı hava savunma silâh sistemleri, çok alçak irtifalardan yaklaşan düşman uçaklarına karşı, özellikle meydanlar gibi nokta hedeflerinin savunulması içindir. Rapier, Crotale, Roland, İndigo ve Tigercat gibi basit, ucuz, uzaktan komutalı silâh sistemleri bu gruba sokulur. Bunlardan en çok kullanılan Rapier, dört kısımdan oluşmaktadır. Bunlar, gözetleme radarı, bilgisayar, telsiz gönderme ve dört adet füzeyi içeren lançer ateşleme butonu ile TV kamerası ve tahrip radarıdır (takat jeneratörü ve lançeri çeken kamyon). Bu sistem tek kişi tarafından kullanılabilir. Rapierlerin menzilleri 600 m. dir.

Roland sistemi ise, "İFF" [280] bulunan bir arama radarı, bir infrared sistemi bir telsiz komutası, iki adet otomatik yükleme lançeri ve dört adet füzelik depodan oluşur. Bütün bunlar bir aracın üzerine monte edilmiştir. Menzili 6-8 km. dir.

Son dönemin yaygın hava savunma silâhlarından biri Stinger'dir. "Stinger; omuzdan ateşlenen, en küçük muharip unsurlara dahi hava savunması sağlamak amacıyla yapılan jetlerin, sabit kanatlı pervaneli uçakların ve helikopterlerin yaydığı ısı dalgalarına yönelen hedefe bir miktar önleme verecek şekilde seyreden bir seyrişer sistemine sahip bulunan bir füze sistemidir. Stinger, hedefi gözle tespit, fakat, düşman olup olmadığını elektronik olarak teşhis eder. Füze bir hedef üzerine kilitlendiği zaman nişancıyı uyarır. O zaman küçük bir lançer motoruyla namludan fırlatılır. Füze nişancıdan belli bir mesafe uzaklaştıktan sonra ana motor devreye girer ve füzeyi hedefe kadar götürür. Stinger iki taraflı teçhizat edilmiş bir tüp lançer içinde bulunan ve sahrada ayrıca ba-

[279] Silâh sistemleri; s. 53.

[280] İFF : Hedefin dost mu? düşman mı olduğunu teşhis eden cihaz. Roland her türlü hava şartlarında görev yapabilir. Sovyetler'in SA-8 sistemi Roland'a benzer.

kım istemez Redeye sisteminin yerini almaktadır. Redeye'den üstünlüğü, daha hızlı hedeflere karşı bile kullanılabilmesi ve daha da önemlisi, hangi açıyla çarparsa çarpsın, uçağı tahrip edebilmesidir.

Bu sistemin Sovyetler Birliği'ndeki karşılığı Redeye benzeri SA-7 ve SA-14'lerdir. SA-14'ler Stinger'e benzer özelliklere sahiptir." [281]

Kara Kuvvetleri'nde kullanılan Chaparral (Çaraparal) ve Sergeant York gibi silâhların nitelikleri, bir fikir vermek amacıyla şöyledir :

Chaparral (Çaraparal) kısa menzilli (6000 m) karadan -havaya bir savunma silâh sistemidir. İleri bölgelerde kullanılan tümen ve kolordular ile geri bölgedeki birlik ve tesisleri alçak irtifadan uçan her çeşit uçağı karşı korur. Chaparral, namludan çıktuktan sonra hedefini kendisi bulan bir füze sistemidir. Dost ve düşman tanıma (IFF) cihazına sahiptir. Güdümlü sistemi ısıya yönelen (enfraruj güdümlü) ve hedefini kendisi bulan sistemdir. Harp başlığı blast-parça tesirlidir. Bu silâhın Sovyetler Birliği'ndeki karşılığı 1960 ve 1970'lerde ortaya çıkan SA-9 ve SA-13'lerdir. [282]

Sergeant York (Sarcınt York); ileri manevra unsurlarıyla birlikte hareket eden ve bu unsurlara etkili hava savunması sağlamak amacıyla imal edilmiş bir sistemdir. En önemli kabiliyetleri çabuk tepki, daha uzun menzil ve gelişmiş bir atış kontrol sistemidir. Ayrıca "Self defence" durumundayken, tanklar hariç, kara hedeflerinin çoğunu ateş altına alıp saf dışı edebilir.

Sergeant York silâh sistemi iki 40 mm. lik top ve atış kontrol sisteminden meydana gelmiştir. Dakikada 600 atım atabilen bu silâhın atış kontrol sistemi radar optiktir. Bu silâhın Sovyetler Birliği'ndeki karşılığı ZSU-23-4'lerdir ki, dünyanın en iyi silâh sistemlerinden biridir. [283]

Hava Savunma Silâhları Arasında Uçaksavar Topçusu

Uçaksavar topçusu İkinci Dünya Harbi'nde hava gücünün gelişmesinden doğmuştur. Bu silâhlar muharebe uçaklarının ortaya çıkışıyla belirgin hâle gelmiştir. Bunlar arasında M51, M5 taretleri ve 40 mm. lik, 20 mm. lik ve 35 mm. lik Oerlikon topları belli başlılardır.

Bunlardan M51 ve M55 taretleri, ileri muharebe bölgesinde alçak irtifa hava taarruzlarına ve gerektiğinde yakın savunma amacıyla kara hedeflerine karşı etkili olarak kullanılan silâh sistemidir. Bunlar bir araç

[281] Silâh Sistemleri; s. 63 Sovyet SA-7 Silâhlarının menzili 3500 m. dir.

[282] a. g. e.; s. 59.

[283] a. g. e.; s. 61.

üzerine monte edilerek kundağı motorlu hâle getirilebilen silâhlardır. Bu silâhların azamî menzili 6750 m, etkili menzili 1830 m. dir. Dört namlu için dakikada 2000 mermi atabilen bu silâh dört kişiyle kullanılır. [284]

40 mm. lik uçaksavar topları çeşitli özellikleriyle imal edilmişlerdir. İleri muharebe bölgesinde alçak irtifada ve öncelikle pike taarruzlarına karşı kullanıldıkları gibi, gerektiğinde kara görevlerinde görerek atışla nokta hedeflerine karşı da kullanılabilirler. 40 mm. lik tek namlulu (bir uçaksavar topunun (Mk I, Mk II, Mk III) özellikleri şöyle sıralanabilir :

Yatay menzil : 9900 m,

Dikey menzil : 920 m,

Tesirli menzili : 1800 m,

Atış sürati : Dakikada 120 atım, sonsuz yana dönüşlü bu silâhın mürettebatı 6 kişidir. [285]

Oerlikon (Örlikon) toplarından 20 mm. likler 6500 m, 35 mm. likler de 12500 m menzile sahiptirler.

Sovyetler Birliği'nde de hava savunma sisteminin esasını da füzeler oluşturur. Füzelerin yanı sıra uçaksavar topları da bu sistemde yerini alır.

Hava Savunma Füze Sistemi : İçersinde SA-2 - SA-13 arasında bulunan füzeler değişik menzil ve tavan yükseklikleriyle dikkati çeker. Bunlardan bazıları birkaç kilometre menzile sahip olduğu hâlde, bazıları yüz kilometre menzile sahiptir. Örneğin SA-7 füzelerinin 4 km menziline karşılık, SA-12'ler yüz kilometre azamî menzile sahiptirler.

Sovyet Hava Savunma sisteminde kullanılmakta olan hafif uçaksavar topları, yakın menzilde etkili silâhlar arasındadır. "ZSU" kod adlı bu topların menzilleri 2-3 km arasındadır. Bu topların geliştirilen modelleri bulunmaktadır. Bu silâhlar genellikle kundağı motorludur.

1. Helikopterler

Silâhlı kuvvetlerde çeşitli maksatlarla kullanılan helikopterler, "uçuş sırasında dengesi ve hareketi bir veya birçok döner kanatla sağlanan uçan taşıt aracı" olarak tanımlanabilir.

Sistemin temeli XV. yüzyılda ortaya atılan faraziyelere dayanır. Leonardo da Vinci, bir cismi pervane yardımıyla havada dengeli tutmanın mümkün olabileceğini ileri sürmüştü. 1906'da ilk kez Paul Cornu, pilotlu bir helikopteri havalandırmayı başardı. İkinci Dünya Harbi'nden

[284] Avcı; s. 168.

[285] a. g. e.; s. 171.

sonra Sikorsky, Bell ve Hiller adlı Amerikalıların ciddi çalışmalarıyla, bu araç hem sivil ve hem de askeri alanda önem kazanmaya başladı. Bu araç özelliklerinden ötürü birçok kullanıma kolaylıklarına sahiptir. Bunlardan biri, çok yer isgal etmemesidir. Bundan başka helikopterler dikine kalkış ve iniş yapabildiklerinden, uçaklar gibi hava alanlarına da ihtiyaç göstermezler ve arazi şartlarından pek etkilenmezler.

Helikopterlerin devamlı geliştirilmesi ve belingim özellikleri, bu araçları kara ordusunun kuruluşuna da soktu. Genel maksat ve muharebe tipleriyle bu araçlar silâh sistemleri arasında yer aldı.

Bu silâh sistemlerinden bazı örnekler vermek suretiyle, bu günkü rolleri ve gelecekteki muhtemel gelişmelere ışık tutulmaya çalışılacaktır.

AH-1S COBRA (Kobra) Helikopteri

Bu tipin AH-1 modeli, yaygın olarak Vietnam'da kullanılan tek motorlu, iki kişilik taarruz helikopteridir. Orijinal "G" serisi Cobra helikopterleri, düşman personeli ve hafif zırhlı araçlara karşı kullanılan üstün nitelikli bir silâh sistemi idi. Fakat tanklara karşı kullanılabilecek kabiliyete sahip değildi. Tow silâh sistemi AH-1 helikopteri ile birlikte kullanılarak TOW/Cobra silâh sistemi veya AH-1S silâh sistemi oluşturuldu. AH-1S 1977'de kullanılmaya başlanmış olup, bu gün Kore ve Avrupa'da tamamen modernize edilmiş değişik bir modeli kullanılmaktadır. Cobra etkili bir silâh sistemi olmakla birlikte, kötü hava şartlarında oldukça az, diğer koşullarda da sınırlı bir kabiliyete sahiptir. Ayrıca Tow silâhının tel güdümlü olması ve roketi atan helikopterin, roket hedefi bulunucaya kadar hedefi gözden kaybetmemesi bir dezavantaj olup, bu durum ise, helikopteri düşmanın roket ve ateşlerine karşı hassas hâle getirir. Bu ve bunun gibi, etki ve sağlam kalma (beka) kabiliyetiyle ilgili düşünceler, kara kuvvetlerinin AH-64 Apache programını başlattı. [286] Bununla birlikte Cobra silâh sistemi Apache'nin kullanılmasından sonra da uzun süre tamamlayıcı bir rolde kullanım da devam edecektir. Kobra'nın ana görevi, düşman zırhlı araçlarını tahrip etmektir. Bununla birlikte diğer hedeflere karşı etkili olarak 20 mm top ve Hydra 70, çok amaçlı roketler ile de donatılmıştır.

Bu helikopterlerin Sovyetler Birliği'ndeki karşılığı olan HİND-D/E taarruz helikopterleri, performans, yük kapasitesi, zırh koruması ve hız bakımından daha üstündür. [287] Sovyetler Birliği'nde genel maksat helikopterlerinden ayrı ve daha üstün vasıflı olarak imal edilen bu taarruz helikopterlerinden Mİ-24 Hind'ler dikkati çekmektedir.

[286] AH-64 APACHE Helikopterleri ABD ordusunun en gelişmiş muharebe araçlarından. Planlanan LHX'ler daha da geliştirilmiş bir model olacaktır.

[287] Silâh Sistemleri1985; s. 33.

Yine İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde yakın bir tarihte imal edilen AH-64 Helikopteri (APACHE) hakkında şu bilgilere sahibiz : "APACHE; süratli bir hava tanksavar silâhıdır. Arazi tahditleri ve zırh gücünde uygun olmayan denge, düşmanın derin yarmalarını süratle tıkamak veya dost zırhlı ve kara birlikleri bölgeye gelinceye kadar yeteri kadar taarruzu geciktirmek için süratle uçabilen bir sistemin ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Apache, dünya çapında savaşmak ve beka (hayatta kalma) kabiliyetini sürdürmek için dizayn edilmiştir. Müsait olmayan hava şartlarında ve karanlıkta iki kişilik mürettebatının kullanması ve taarruz etmesi için imkân sağlayan gece görüş ve hedef yakalama sistemleri ile teçhiz edilmiştir. Apache helikopterinin başlıca görevi düşman zırhlarını tahrip etmek olmasına rağmen, 33 mm. lik top ve Hydra 70 roketleri ile muhtelif birço k hedeflere karşı kullanılmak üzere, teçhiz edilmiştir. Kullanıldığı zaman, Apache ordunun başlıca taarruz helikopterleri olacaktır. Bu helikopterin silâhları Hell Fire Füzeleri, Hydra 70 Roketleri ve 30 mm. lik toptur." [288]

Apache'nin silâhlarından Hell Fire tanksavar füze sistemi ise, 7 inç çapında, 99 libre ağırlığında, lâzer yarı aktif güdümlü sistemli bir silâhtır. Bu roket sistemi hava indirme birliklerinin tanksavar sistemidir. Bu silâhın, kara ve hava kuvvetlerinde de kullanılması düşünülmektedir. [289]

Son yılların geliştirilmiş model helikopterlerinden biri de Chinook (Şinuk) larıdır. Bunlar, kıta ve silâh nakli, araç kurtarma, uçak kurtarma kargo ve bayındırlık hizmetlerinde olmak üzere, çok geniş bir alanda kullanılmak üzere yapılmışlardır. CH-47 ve 404/100 modelleri belirgindir.

Helikopter tiplerinden MI-28 Havoc, Sovyet yapımı geliştirilmiş helikopterdir. Tip olarak ABD'nin AH-64 A Apache helikopterine benzer. Güçlendirilmiş türbin motorla azamî sürati yaklaşık 300 km/saat, menzili de 240 km. dir. İki kişiyle kullanılan helikopter, burun bölümünde bir tarafa monte edilmiş bir top ile güdümlü ve güdümsüz havadan-yere roketlerle donatılmıştır. Boyu 17.4 m olan bu helikopter, vinci sistemiyle top, hafif araç ve benzeri yükleri kolayca taşıyabilmektedir.

UH-60 A Black Hawk (Sikorsky) nakliye helikopteri, ulaştırma hizmetindeki gelişmeye örnek olarak gösterilebilir. Taktik alanda birlik hava taarruzu, ikmal hizmeti, yaralı taşıma ve muharebe destek görevi yapacak şekilde dizayn edilmiş bu helikopter, tam teçhizatla 11 kişilik pi-

[288] Silâh Sistemleri; 1985, s. 29.

[289] a. g. e.; s. 31.

yade mangasını ya da mürettebatı ve cephanesiyle birlikte 105 mm. lik çbüsü taşıyabilir. Taşıma kapasitesi yedi tonun üzerindedir. Azamî sürati 193 kmot [290], servis tavanı 17690 fit, uçuş menzili 295 deniz mili ve havada kalış süresi de 2.3 saattir.

Üç bölükten oluşan bir helikopter birliği, bir taburu, 81 mm. lik havanları, TOW ve Redeye füze ekipleriyle birlikte nakledebilmektedir.

Bu helikopterler, son yılların havadan mayın dökeme vasıtaları arasında dikkati çekmektedir.

Son yılların "Volcano" adı verilen çoklu mayın dökeme sistemi, bir mayın sandığı, bir elektrikli ateşleme kontrol ünitesi ve bir fırlatıcı raf-ların monte edildiği aksamdan oluşmuştur. Volcano, taarruz eden düş-man kuvvetlerinin geciktirileceği, kanalize edileceği veya engelleneceği alanlarda bulunan taktik mayın tarlalarının dökmesinde süratli ve es-nek bir dökeme vasıtasıdır. M-56 helikopter mayın dökeme sisteminin ye-rini alacak olan bu sistem, bir UH-60A helikopteri ile 800 adet mayının alçak irtifadan dökmesini mümkün kılacaktır. [291]

i. Radarlar

İkinci Dünya Harbi'nin ilginç yenilikleri arasında yer alan ve "Ra-dar" adıyla askerî literatüre giren sistem, önemini ve güncelliğini bu gün de korumaktadır. Radar, bir silâh olmaktan çok, hedef bulan ve silâhları yönlendiren bir sistemdir. "Radar, İngiltere ve Amerika'da haklı olarak, devrimizin en büyük icadı olarak kullanılmaktadır. 1942'den beri İngiliz Radyo (Telsiz) Bakanlığının başkanı bulunan Sir Stafford Cripps, bu konuda daha ileri giderek radarın önemini atom enerjisinin keşfinden de daha üstün tutmaktadır. Radar (radio detection and ranging) gözle veya optik araçlarla görmeden sadece radyo dalgaları vasıtasıyla düşman uçak-larının ve gemilerinin buundukları yerleri tamı tamına tayin eder bir usüldür." [292]

Radarın bulunmasında İngilizler bu buluşta ön almışlar ve müttefik-lerine de yarar sağlamışlardır. "İngiltere'de harpten birkaç yıl önce, muh-temel düşman hava hücumlarında hiç olmazsa kendilerini baskına uğra-maktan kurtarabilecek bir yöntem aranmaya başlamıştı. Bir zamanlar

[290] Knot : Deniz mili/saat.

[291] Silâh Sistemleri - 1985, s. 103.

[292] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 384.

Radar, kısaca, radyoelektrik dalgalarının bir engel üzerine çarpması ve bundan sonra geri dönmesi esasına dayalı bir aygıttır ki, bu suretle engelin konu-mu ve uzaklığını belirler. "Radyo detection and ranging" radyo ile bulmak tespit etmek anlamındadır.

bu hususta tam bir bilmezlik içinde kalındı. Sonunda bulucu bir baş, bize yaklaşan düşman uçaklarının, yaklaşmalarını vaktinden önce kefiş için, o zamana kadar zaten belli olan radyo dalgalarının, uçakların madeni satırlarında yaptıkları reflekslerden (yansıma, akis) yararlanan bir usûl keşfetti. Bu işin gerçekleşmesi temelinde pek basit bir esasa dayanıyordu, fakat uygulamada bunu meydana getirmek teknik bakımından çok güçtü. Nitekim İngiliz Hükümeti, radar yöntemini, İngiltere'nin güneydoğu kıyılarında ilk seri istasyonları meydana getirecek derecede geliştirmek için hemen beş yüz milyon frank harcamak zorunda kaldı.

Radar yöntemi aşağıdaki kurama dayanmaktadır :

Çok kısa bir radyo (telsiz) işareti göndermek, bu işaretin uçakta meydana getireceği "Echo" (Eko) yansımanın tek kelimesine kadar geçen zamanı ölçmek. Radyo dalgalarının sürati, ışık sürati kadardır. O hâlde saniyede 300000 kilometrelik bir süratle çalşıyor demektir. Bu sebeple Echo'nun tayini için son derece kısa bir zaman ölçmek gerekmektedir. Çünkü radyo işareti, örneğin üç kilometreye kadar olan uzaklıktaki bir uçak mesafesi için ancak 1/100000 saniyelik bir zamana, bunun geriye gelmesi için de aynı zamana, o hâlde toplam 2/100000 saniyeye muhtahtır.

Bu derece kısa olan bir zamanın tamamı tamamına tayini ancak Braun lâmbaları ile mümkün olmaktadır. Bu lâmbalara bilim dilinde "Kathot ışığı tüpü" adı verilmiştir." [293]

Radarın bulunuşu öncelikle hava alanında baskını ortadan kaldırdı. "İngiliz mucitleri yalnız baskın hareketini ortadan kaldırmakla çok büyük bir başarı elde etmiş oldular. İngiltere Meydan Muharebesi'nde düşmanı uçak birliklerini seksen kilometre mesafede tespit etmek mümkün oldu. Harbin sonuna doğru bu mesafe iki yüz kilometreye kadar yükseldi." [294]

Radarlar hakkında fikir edinmek için bunlardan örnek vermek gerekir :

Topçu Tespit Radarı (AN/TPQ-37 Firefinder) : Dost kuvvetlerin, düşman havan, topçu, roket ve füze mevzilerini tespit etmek; bunların dost birlikler ve dost mevziler üzerine ateş tamzim etmeden susturmak için süratle imhasını mümkün kılan bir radardır. Dünyanın ilk otomatik düşman silâh tespit sistemidir. Kompüter kontrollü sinyal işlemiyle tamamlanan gelişmiş anten teknikleri kullanır. Bunlar, düşman mermile-

[293] a. g. e.; s. 286.

[294] a. g. e.; s. 286.

rini uçuş esnasında tespit edip, mermi yolundan geriye doğru matematik olarak mermiyi atan silâhın yerini tespit eden bir çalışma yaparlar. Tespit edilen silâh mevzileri, topçu ateş idare merkezine otomatik olarak gönderilen grid koordinatları ile bildirilir. Ayrıca topçu silâhlarının düşman silâhlarına tevcihini mümkün kılar.

Bu radar sisteminin Sovyetler Birliği'ndeki karşılığı "Small Yawn" sistemidir. [295]

Radara önemli uygulamalarından biri de, hava savunma sistemi ve dolayısıyla hava kuvvetleridir. Gözetleme radarı yaklaşımcı radar, uçuş, bombardıman ve atış radarları bu uygulamalardandır. Yine, özellikle hava kuvvetlerinde kullanılan gözetleme radarı ve İFF sistemi, dost ve düşman uçaklarını ayırt etmeye yarar. Bunlar, şifreli seri dalga yayınlarını hedefe göndermek suretiyle sorgulama esasına göre çalışır.

Müşterek Arama ve Hedef Taarruz Radar Sistemi (joint stars) Airland 2000, muharebe alanında uzak mesafelerde hareket eden hedefleri tespit eder ve izler. Görmeyerek atış yapan topçu için hedef tespit eder ve atış tanzimlerini yapma kabiliyetine sahip olup, uzun menzilli roketler için ihtiyaç duyulan uçuş kılavuzluğu görevini yapabilir. Kara komutanı için hareket eden hedeflere ait bilgiyi, hava kuvvetlerinin ortak emniyet ve bilgi kanalından zamanında sağlayabilir. Tespit mesafesi düşman arazisine doğru yüz kilometreden fazladır. [296]

j. İstihkâm Silâh ve Araçları

İkinci Dünya Harbi, istihkâm silâh ve araçlarını hem çeşitlendirmiş hem de niteliklerini artırmıştır. Bu çeşitlenme, İkinci Dünya Harbi muharebelerinde zırhlı birliklerin kütle halinde kullanılmalarıyla izah edilebilir.

İstihkâm sınıfı silâhları arasında yer alan mayın ve tahrip maddeleri günümüzde çok çeşitli ve geniş alanda kullanılmaktadır. Bunlar kara mayınları, bulbi tuzakları ve diğer tahrip maddeleri olmak üzere belli gruplarda toplanabilir.

Mayınlar, düşman kara hedeflerini tahrip veya hasara uğratmak ve personeli muharebe dışı etmek amacıyla imal edilen patlayıcı araçlardır. Bunlar, imlâ hakkı, fünye, kapsül ve yemleme hakkı gibi belli başlı parçalardan oluşurlar. Mayınları oluşturan başlıca parçalar, "ateşleme zinciri" de denilen olaylar sonucunda çalışarak etki gösterirler. Mayınlar

[295] Silâh Sistemleri; s. 83.

[296] a. g. e.; s. 106.

anti/tank (tanka karşı) ve anti/personel (personelere karşı) modelleriyle pek çok tiplerde imal edilmişlerdir. Bunların tahrip güçlü olanları dışında, aydınlatma gibi görev yapanları da vardır. Bundan başka mayınlar, gerçek mayın, salıkte mayın ve eğitim mayını gibi değişik tiplere ayrılırlar.

Anti/tank mayınlarından Amerikan M15A/T mayının toplam ağırlığı 14270 kg, patlayıcı maddesi 10300 kg. dir, M 603 fünyesi ile çalışır.

M19A/T Amerikan mayını plâstik maddeli [297] mayındır. Ağırlığı 12 kg ve patlayıcı maddesi 9,5 kg olup, patlaması için asgari 155 kg basınç gereklidir. Bütün tanklara etkilidir.

M48 Aydınlatma mayını, 2270 kg ağırlıktadır. 90-150 m yükseklikte patlar ve saniyede yanan paraşütler aydınlatma mayını serbest kalır. Bu mayın 300 m yarıçapındaki alanı etkili bir şekilde aydınlatır.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra zırhlı birliklerin muharebelerde önem kazanmasıyla mayınların buna paralel olarak serpmeye - atmaları da geliştirilmiştir. Yerden serpmeye mayın atma sistemleri buna örnektir. Bir römorka monte edilmiş, fırlatarak mayın dağıtma sistemlerinden M 128, bu konuda fikir verir. Bu sistemde 800 adet mayını, 1000 m uzunluğunda ve 150 m genişliğinde bir tarlaya serpmek mümkündür. Mayınların serpilmesinde topçudan da yararlanılabilir. Top (veya roket) ile serpmeye mayın atma sisteminde (RAAM ve ADAM Sistemi) 155 mm mermi içersine yerleştirilmiş M75 A/T mayınları (her biri 2.26 kg) kullanılarak, 6 mermi ile 300x250 m. lik bir saha mayınlanabilmektedir. Bunların dışına, zırhlı veya tekerlekli araçlara yerleştirilmiş mayın serpmeye sistemleri de mevcuttur.

Düşmanın mayın tarlalarında geçit açmak suretiyle, muharip birliklere yardım etmek amacıyla da istihkâm silâh sistemleri geliştirilmiştir. "MICLIC", "GIANT VIPER", "K-20" Hat İmla Hakları ve "Slufae" (petrol bombası) gibi sistemler bunlardandır. Bu sistemler patlama suretiyle elde edilen basınçla düşman mayınlarının temizlenmesinde kullanılırlar. Örneğin, Giant Viper Hat İmla Hakkı, roketle sevk edilir ve havadan serilerek otomatik olarak ateşlendiğinde, 200x8 metrelik bir geçit açabilir. Bu sistemin mayın temizleme oranı % 90'dır.

İkinci Dünya Harbi'nde ortaya çıkan ve dikenli tellerle mayın tarlalarında gedik açmakta kullanılan Bangalore Torpido birbirine eklenebilen bir tahrip sistemidir. Bu sistem, on adet 1,5 m uzunluk, 5.9 kg ağırlık ve

[297] Mayınlarda kullanılan infilâk maddeleri Trotil (TNT-Trinitro toluen), Tetritör (75 % tetrit, 25 % traotil), Amonyum Nitrat ve plastik tahrip maddesidir. C3 terkipli plastik tahrip maddesi kendine özgü kokulu ve infilâk hızı 7.930 m/saniyedir. TNT'den daha şiddetlidir.

5,3 cm çapındaki Bangalore torpido parçasından oluşur. Bir adet Bangalore torpidoda 3850 kg tahrip maddesi (Amator : % 80 amonyum nitrat, % 20 TNT) vardır. Uçlarında sadece TNT bulunur. On adet Bangalore torpido bir takımdır. Bu sistem tel engelleri arasında 3-4,5 m genişlik ve 15 m uzunlukta geçit açabilir.

İstihkâm sınıfı ayrıca savaş araçlarına da sahiptir. Bunlar, makineli tüfek ve top gibi silâhlarla donatılmış zırhlı araçlar olarak anlaşılmalıdır.

Nükleer tahrip cephanesi, istihkâmcı veya diğer personel tarafından seçilen yer sızır noktalarına yerleştirilip gerektiğinde patlatılan ve nükleer silâh olarak kabul edilen maddelerdir.

Belirtilen bu istihkâm sınıfı tahrip maddeleri dışında, çeşitli mayın temizleme vasıtaları, köprüler, botlar ve dedektörler istihkâm sınıfı içerisinde yer almışlardır.

k. Nükleer Silâhlar

Nükleer enerjinin bir tahrip vasıtası olarak silâhlara yerleştirilmesi, ilk kez İkinci Dünya Harbi'nde gerçekleştirildikten sonra, savaşı takip eden yıllarda yapılan gizli silâh imalleriyle genişlik kazandı.

Nükleer silâhlar, kütle tahrip silâhları olarak bilinir. İlk kullanılışı Japonya'ya karşıdır. Bir Amerikan B-29 uçağından, Japonya'da 300000 kadar nüfusu barındıran Hircschima şehrine atılan atom bombası, kıyamet gününü andıran bir olaya sebep olmuştu (6 Ağustos 1945). Bundan sonra 9 Ağustos 1945'te bir Japon endüstri şehri olan Nagazaki'ye atılan bomba da dört kilometrelik bir alanda her türlü hayat eserini söndürmüş, sadece sağlam beton yapılar ayakta kalabilmiştir. İnfilâk yerine yakın alanlarda tuğla ve çimento duvarlar yanmış, dağılmış ve asfalt yollar erimişti. Bu olay, İkinci Dünya Harbi içinde, tahrip gücü yüksek bir silâhın stratejik amaçlı ikinci kullanılışıdır.

1945 yılındaki bu olayın üzerinden yarım yüzyıla yakın bir zaman aşımı olmuştur. İnsanlık hizmetindeki teknoloji bu bombaların çok daha güçlülerini yaptığı gibi uygulamaları, taktik alandaki piyade ve topçu silâhlarına da yöneltmiştir. Bu gün nükleer güç füze ve roketlerde, topçu da, havada, denizaltı ve su üstü araçlarda yaygın olarak kullanılmaktadır.

Nükleer enerjinin silâhlardaki uygulaması, askerî edebiyatta "Nükleer Silâhlar" [298] deyimini de getirmiştir. Bu silâhlar değişik karak-

[298] Eski Atomik Silâhlar deyimini yerine kullanılmıştır.

teristiğe sahiptir. Bunları belli başlı iki ana grupta ifade etmek mümkündür. ki, bu silâhlar nükleer veya termo nükleer [299] harp başlıklarıyla donatılmışlardır. Bunlar, hedefe gönderme vasıtalarına göre çeşitlenirler. Havadan (hava atma vasıtaları) atılan nükleer bombaları, topçu mermileri, güdümlü mermi ve serbest roket başlıklarıyla atılanlarla, önceden yerleştirilerek belirli bir amaç için kullanılan silâhlar buna örnektir.

Nükleer silâhlar etkileri bakımından değişik güçtedirler. Bu güç, bir nükleer silâhın patlamasıyla ortaya çıkan ve serbest kalan enerji demektir. Silâhın gücünün ifadesi kiloton veya megatonla ölçülür. Bu ölçü, enerjiyi serbest bırakmak için gerekli olan "TNT" [300] karşılığını anlatır.

Nükleer silâhların sınıflandırılması, kesin olmamakla beraber : 1. On kilotondan az : "Az kudretli", 2. 10-60 kiloton arasında : "Orta"; 3. 60-500 kiloton arasında : büyük; 4. 500 kilotondan fazla : "çok yüksek" şeklindeki bir silâh sınıflaması (bu konuda fikir verebilir. [301]

Nükleer enerjinin kullanıldığı silâhlarla konvansiyonel silâhlar arasında yapılacak bir mukayese, bizleri düşünsel bakımdan bazı kanılara götürür.

Nükleer silâhlarla, konvansiyonel silâhlar arasındaki farkların en önemlisi tahrip tesirinde görülür. Konvansiyonel silâhların tahrip ve taciz kabiliyetleri kabul edilmekle beraber, bu silâhların düşman üzerindeki etkileri, daha çok baskı altında tutma şeklindedir. Bu, silâhın tahrip etkisinin sınırlı bir alanda olmasındandır. Saha bakımından, konvansiyonel silâhlar belirli bir alanı kapsar, buna karşılık nükleer silâhların etki alanları daha büyüktür.

Nükleer silâhların etki süreleri uzun, buna karşılık konvansiyonel silâhların etki süreleri kısa veya gelip geçicidir. Bu süreklilik nükleer silâhların meydana getirdiği radyoaktif serpintisi ile ilgilidir. Ancak, teknolojiadaki üstün gelişmeler nükleer silâhlara da yansıdığından, artık radyasyon ve serpintiyi azaltarak, direnen düşman hedeflerine karşı blast

[299] Termonükleer, füzyon olayı ile ilgili Hidrojen bombası gibi.

[300] TNT; Tri Nitro Toleol maddesi. Bu madde topçu mermilerinde veya bombalarda infilak maddesi olarak kullanılır.

[301] Kiloton : Bir nükleer bombanın patlamasından doğan enerjiyi 1000 ton TNT'nin patlamasıyla oluşan enerjiyle karşılaştırıp değerlendirmeye yarayan birim.

Megaton : Bir milyon ton değerinde kütle birimi. Nükleer bombanın gücünü ölçmeye yarar. Bir milyon ton TNT'nin patlamasından ortaya çıkan enerjiyi karşılaştırarak ölçülür.

Belirtilen silâh kudretleriyle orantılı olarak nükleer silâhların kullanılacağı hedefler de değişiktir.

(basing, tazyik) etkisi yüksek nükleer silâhların yapımı da sürdürülmektedir. Bundan başka sadece personeli muharebe dışı ederek, sabit hedeflerin kalıcılığını sağlayan Nötron bombası [302] gibi değişik silâh yapımları da tasarlanmaktadır.

1. Biyolojik Silâhlar

İkinci Dünya Harbi'nden sonra, askerî literatürde ortaya çıkan "NBC" terimi içersinde yer alan ve silâh olarak tanımlanan öğelerden biri de biyolojik etkili maddelerdir.

Biyolojik silâhlar, daha çok mikroorganizmaları veya toksinleri içerir.

Bir silâh olarak kullanılabilir toksinler, elde edilmeleri bakımından mikrobiyal hayvansal, bitkisel ve kimyasal gruplara ayrılırlar.

Biyolojik silâhların etkilerini artıran özelliklerinden biri, bunların yeni teknoloji ürünleri olarak, koruyucu gaz maskelerinden bile geçebilmeleridir. Örneğin "Nörotropik toksinlerin bilinen bütün toksik ajanların içinde en tokside ve tehlikeli oluşunun nedeni koruyucu gaz maskelerinin süzgeçlerinden geçebilmeleridir. Muharebe koşullarında Aerasol şeklinde ya da sıvı veya karışık elementler hâlinde kullanılacakları gibi, sabotaj amaçlarına da hizmet edebilirler." [303]

Biyolojik maddeler, daha yüksek bir dayanma gücüne sahiptirler. Ancak bazı zayıf yanları da vardır. "Bu alandaki çalışmaların daha geliştirilerek, gelecekte ısı, su ve güneş ışığından etkilenmeyecek ve çevre şartlarına daha dayanıklı biyolojik ve kimyasal öğeler elde etmeye yönelmiştir. Sporulasyona uğrayan organizmalar, aşırı çevre şartlarına dayanabilme yetenekleri dolayısıyla bu duruma iyi birer örnek olmaktadır." [304]

Teknolojideki gelişmeler biyolojik ve kimyasal silâhlar kavramında değişiklikler yapmıştır. "Çünkü, bütün biyolojik işlemler kimyasal ya da fizyolojik - kimyasal reaksiyonlara dayanır. Canlı organizmalarca üreme yeteneği olmayan bakteriyel toksinler, önceleri biyolojik (bakteriyolojik) silâhlar olarak sınıflandırılmışlarsa da, bu gün bunlara öldürücü, yıkıcı ve

[302] Nötron bombası, muharebede sadece canlılara karşı etki yapan, yapı ve sanat eseri gibi kalıcı ve cansız hedefleri ayakta bırakan bir bomba olarak nitelenebilir.

[303] Sungur, Vahdet; Biyolojik Savaş ve Bu Sahada Sovyetler Birliğindeki Çalışmalar : Silâhlı Kuvvetler Dergisi sayı; 307, s. 79.

[304] a. g. e.; s. 80.

yok edici silâhlar gözüyle bakılmaktadır.” [305] Bu konuda biyolojik ve kimyasal silâhlar arasındaki sınır kalkmıştır. Bunun nedeni şöyle açıklanabilir : “Mikrobiyoloji üzerine kurulan endüstrideki hızlı gelişmelerin antibiyotik, vitamin, enzim, protein, amino asit ve bitki korunmasındaki mikrobiyolojik korunma üretimi patolojik (hastalığa ait, marazî) silâh sistemine dönüşebilir. Biyoloji ve ilgili dallarda (biyokimya, biyofizik, moleküller biyoloji, genetik, mikrobiyoloji, deneysel aerobiyoloji) atılan adımlar, biyolojik ajanların savaşı yönlendirici bir unsur olarak kullanılması, biyolojik silâhlar kavramının yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır.” [306]

Günümüze kadar süregelen gelişmeler içinde bazen “mikrop harbi” olarak da nitelenen mücadele şekli, yukarıda belirtilen vasıtaların kullanılmasını anlatır. Kolayca anlaşılacağı gibi, biyolojik silâhlar, öncelikle canlılar üzerinde etki yapmak ve dolayısıyla canlıları muharebe dışı etmek amacıyla yönelik bir çalışma ürünü olarak ortaya çıkmışlardır.

m. Kimyasal Silâhlar

Bunlar, “Gaz Harbi” veya “Kimya Harbi” olarak askerî tarihe geçen muharebe şeklinin vasıtalarındandır. Çağdaş muharebe tekniğinde, düşmana karşı kimyasal maddelerle yapılan mücadele demektir.

Bir silâh olarak kimyasal gaz kullanılışı, Almanlar tarafından Belçika’da Ieper - Ypres’de ve 22 Nisan 1915 tarihinde. Bu ilkel gaz savaşında, şişeler içindeki zehirli gazlar, rüzgârla düşman tarafına üfürülmüştür. [307] Yine Birinci Dünya Harbi’nde Rus Cephesi’nde gaz kullanılmış, ancak rüzgârın yön değiştirmesiyle Alman Kuvvetleri arasında kayıplara sebep olmuştur. Bu savaşın ikinci yarısında “gaz atıcı” adı verilen geniş çaplı borular ve elektrikli ateşleme vasıtasıyla gaz mayınlarının kullanılması denenmiştir. Almanlar “Verdun” muharebesinde, 21 Şubat 1916’da, topçu bombardmanıya Fransızlara karşı gaz kullanmışlardır.

1922 Washington Konferansı ve 17 Haziran 1925 tarihli La Haye Protokolü ile kimyasal gazların muharebe aracı olarak kullanılışı yasaklanmıştır. Ancak, seyrek de olsa, zaman zaman, gaz kullanılan muharebeler askerî tarihe geçmiştir (İtalya’nın Habeş Seferi).

[305] a. g. e.; s. 82.

[306] a. g. e.; s. 82.

[307] Almanlar Birinci Dünya Harbi’nde ilk kez Fransızlara karşı klor gazı kullanmışlardır.

İkinci Dünya Harbi ve Kore muharebelerinde gaz kullanılmadığı bilinmektedir. Son Irak - İran Harbi'nde gaz kullanıldığı iddiaları ortaya atılmıştır.

Muharebe gazlarının kullanılmamasına rağmen, gelecekteki bir harpte kullanılmak üzere, bazı devletlerce imal edilip stoklandığına dair iddialar yaygındır.

Gazların etkileri dikkate alınarak yapılan genel sınıflaması şöyledir :

Göz Yaşartıcı Gazlar : Gözleri yakar ve yaşartır. Bunların öldürücü nitelikleri yoktur. Ancak geçici körlüğe sebep olurlar.

Aksırtıcı Gazlar : Etkileri vücudun (burun, boğaz ve geniz gibi yerleridir. Boğazı yakar, öksürüğe ve kusmaya sebep olurlar.

Boğucu Gazlar : Nefes yoluyla, akciğerlere giren bu gazlar, hava keselerini yırtar ve havasızlıktan ölüme sebep olurlar.

Yakıcı Gazlar : Bunlar deride yaralar açan gazlardır.

Öldürücü Gazlar : Canlının kanını zehirler, kanın bileşimini bozar ve solunum sinirlerini uyuşturarak ölüme sebep olurlar.

Kimyasal silâhlar etkilerine göre birkaç kategoride incelenebilir kapasite düşürücüler : Bunlar geçici bir süre için, personeli görev yapamamaya duruma düşürürler. Bunlar kurbanında mental dengesizlik yaratır.

Hasar Vericiler : Bu maddelerin amacı öldürmekten çok kişiyi zarrarsız hâle getirmektir. (Deride kabarcıklar yapan Hardal gazı ve Levizit buna birer örnektir.

Öldürücü - Boğucu Maddeler : Amaçları öldürmek olan maddelerdir. (Klor forjen gazlar)

Merkezî Sinir sistemini süratle etkileyen sinir gazları (Sarin, Tabun ve Soman, VX gibi).

5. Silâh Sistemlerinin İkinci Dünya Harbi Sonunda Gelişen Strateji ve Taktik Kurallara Etkileri

a. Piyade Silâhlarının Etkileri

Muharebede, özellikle taktik alanda kullanılan piyade silâhları, zaferin elde edilmesinde aslî unsuru oluşturan piyadeye yeni imkânlar sağlamıştır. Bu silâhların kullanılmasıyla, tek erin mücadele etkinliği artmıştır. Bununla beraber, silâhların otomatikleşmesi, kısa sürede daha çok merminin kullanılması, muharebe kayıplarının da artmasına sebep olmuştur. Birinci Dünya Harbi'ne kadar, silâhların öldürücü etkileri sınırlı olduğundan, piyadenin kütle hâlinde ve yavaşık düzende kullanılması ge-

lenek hâlindeyken, otomatik silâhların ortaya çıkışı, büyük muharebe kayıplarını azaltmak için, taktik alanda açılma ve yayılma yöntemlerinin kullanılmasını gerektirmiştir. Böylece, gerek taarruzda gerekse savunmada insan unsuru, daha geniş bir alana dağıtılmış. Piyadenin dağılık düzende muharebesi kaçınılmaz olmuştur.

Piyade hafif silâhları gerek taarruzda gerekse savunmada yakın mesafeli mücadeleyi kolaylaştırmıştır. Bu silâhlar taarruzda düşman mevziine girmede, düşmanı sindirmede meskûn yerlerde, orman muharebelerinde karanlıkta ve siste ve savunma muharebelerinde yakın mesafeden bir hücumu defetmede etkili olmuşlardır.

Makineli tüfekler, taarruz muharebelerinde, taarruz kademesindeki piyadeye yakın destek sağlamak, savunmada ise, asıl muharebe hattının hemen önünü ateş altına almada, özellikle tevkif ateşlerinde etkili silâhlardandır. Bu silâhlar kısa sürede büyük bir mermi sayısını boşaltmak suretiyle çalıştıktan sonra, düşmanın canlı hedeflerini muharebe dışı etmeyi kolaylaştırmışlardır.

Piyade sınıfına dahil edilen roketatarlar, bu sınıfın birinci hattaki kuvvetlerine yakın mesafeli tanksavar desteği sağlamada yararlı olmuşlardır. Çukur imlâ haklı bu silâhlar, bir tanksavar silâhı olarak ortaya çıkmışlarsa da silâh mevzilerine, beton yuvalara ve canlı hedeflere de başarıyla kullanılmışlardır. Hafif oluşları, taktik alanda kolayca taşınabilmeleri bu silâhın önemini artırmıştır. Bu silâhla piyade, tanklara karşı belirgin avantajlar elde etmiştir.

Piyade sınıfı geri tepmesiz toprakla taktik alanda direkt destek silâhı kazanmıştır. Bu silâhların ateşlenmelerinde geri tepmenin olmayışı, taşınma ve mevzilendirilme kolaylıklarıyla, zinde kuvvetindeki etki ve görerek atıştaki kolaylıkla piyade, yakın mesafeli direkt destek ve tanksavar kolaylıklarına kavuşmuştur. Bu silâhlar piyadenin baskın etkisini yapmasını da kolaylaştırmıştır.

Piyade sınıfının kuruluşunda yer alan havanlar, mevzi, şehir ve orman muharebelerinde bu sınıfın etkisini ve harekâtını kolaylaştırmıştır. Dik mermi yolu sağlayan bu silâhlar sütür, duvar ve bina gerilerini ateş altına almada aşırma ateşlerine imkân sağlamıştır.

Piyade havanları, piyade muharebelerinde genel destek, direkt destek ve emre verme şekillerinde kullanılır. Taktik alanda taarruzda devamlı ve yakın ateş desteği sağlayabilen havanlar savunmada piyade taburunun genel desteğinde, uygun şekilde kullanılır. Hafif havanlar, emniyet kuvvetlerinin emrine veya direkt desteğine memur edilebilir. Havanların normal kullanım yöntemleri kısım veya takım hâlinde kullanılmaktadır. Tek havan halinde kullanma nadir hallerdedir.

Havanların ateş etki alanları silâhın çapına göre değişiklik gösterir. Örneğin 60 mm. lik havanlarda bir merminin etki alanı, 10 m yarı çapındaki bir alandır. Ateş toplaması 50 m çapında bir alana etkilidir. Baraj 50x50 m boyuttadır.

81 mm. lik havanlar için etki alanı normal mermiyle 15 m yarı çapında, ateş toplaması 1000 metre çapında, baraj ateşi de 100x100 m boyutunda bir alandır.

106 mm. lik M 30 havanında; tahrip mermisi 50 m çapında bir alana etkilidir. Takımca baraj alanı da 100x400 metredir.

Piyade silâh sistemlerinin taktik alandaki etkilerini özetlemek gerekirse, günümüzün muharebelerinin belirgin özelliğini dikkate alarak denebilir ki, piyade, üstün ateş gücü, hareket kabiliyeti ve hedef tespiti ve tanksavar savunması bakımından eskiye oranla daha çok güçlenmiştir. Bu durum, piyade harekâtının klâsik topçuyla desteklenme ihtiyacını azaltarak, onun ateş desteği bakımından kendi kendine yeterli olmasını sağlamıştır.

Muharebede başlıca manevra unsuru piyade, ateşli silâhların artan öldürücü etkileri sebebiyle, taktik alanda korunma ihtiyacı göstermiştir. Bu korunma ihtiyacı, hareket hâlinde iken daha da artmıştır. Özellikle diğer bir manevra unsuru olan zırhlı birliklere refakat veya onlarla işbirliği zorunluluğundan doğan ihtiyaç sebebiyle, önce, motorlu hareket, daha sonra da düşman etkisinden doğan kayıpları asgarî hadde indirmek; piyade sınıfının hem yüksek hareket kabiliyeti hem de uygun koruyucu muharebe araçlarıyla donatma sorununu ortaya çıkarmıştır. Böylece motorlu piyade, mekanize piyade ve zırhlı piyade gibi deyimler askerî literatüre girmiştir.

Gelişen teknolojinin kara kuvvetleriyle ilgili özellikleri, ana sınıf olan piyadeyi de yakından ilgilendirmektedir. "Gelecekteki kara kuvvetleri; hafif, manevra yapabilir, öldürücü ateş gücüne sahip, terörizme karşı mücadele eden, stratejik nükleer savaşa kadar her türlü muharebede kullanılabilir ve taktik olarak üstün güce sahip olmalıdır." [308]

Bu amaç göz önünde bulundurularak, piyadenin günün hareketli muharebelerine uyum sağlayacak şekilde, taktik alanda üstün manevra kabiliyetine, öldürücü ateş gücüne sahip olmasıyla, birliklerin nükleer savaş durumunda da kullanılacak şekilde donatılması öngörülmektedir.

[308] Silâh Sistemleri; 1985, s. 5.

b. Topçu Silâh Sistemlerinin Etkileri

Topçu silâh sistemleri, muharip unsurların ateş destek vasıtası olarak muharebelerin gidışatını etkiler. Piyade ve zırhlı birlik gibi manevra elemanları topçunun ateş desteğı altında hedeflerini ele geçirme görevini daha kolay yaparlar. Topçu, düşman ateş destek vasıtalarını tahrip etmek veya baskı altında tutmak suretiyle, bu silâhların kendi manevra unsurlarımızı engelleme faaliyetini ortadan kaldırmaya çalışır.

Topçu silâh sistemlerinin menzillerindeki artış, taktik kuralları değıştirmemiştir. Eskiden olduğı gibi, ateşle-hareket ilişkisi önemini yine korumaktadır. Ancak topçu silâhlarındaki menzil artışı, muharebede taktik dışında iki konuda değışikliğe sebep olmuştur. Bunlardan biri, elde mevcut silâh menzillerinin artışı sebebiyle birliklere verilecek cephe genişliklerinin artırılabilmesidir. Birliklere verilecek cephe genişlikleri, onların ana destek silâhlarının kabiliyetleriyle orantılıdır. Örneğın bir tümene verilecek cephe genişliğı, öncelikle tümen topçusunun kavrayabildiğı ateş alanıyla orantılı olmalıdır.

Bu konu, muharip unsurların ateş desteğinden yoksun kalmamaları ilkesiyle anlatılabilir. Tümen topçusu menzil bakımından yeterli olduğı veya büyük menzile sahip olduğunda, bu desteğı daha mükemmel olarak yerine getirebileceğinden, birlikler daha uzak mesafede veya daha geniş cephelerde muharebe hareketini icra edebilirler.

Topçu silâhlarının menzillerindeki artış, taktik alanda faaliyet gösteren manevra unsurlarının hareket sialarını da artırmıştır. Eskiden daha dar bir alanda faaliyet gösteren bu manevra birlikleri, kendilerine refakat eden topçunun hem menzil artışı hem de hareket kabiliyetinin yüksek hâle getirilmesiyle, daha geniş alanda hareket edebilmişlerdir. Örneğın yüksek hareket kabiliyetine sahip olan zırhlı ve mekanize birlikler, kendilerine destek sağlayacak topçunun kundağı motorlu hâle getirilmesiyle, uzak mesafelerde, kendi kendilerine yeter hâle getirilmişlerdir. Bundan başka, topçunun havadan nakledilmesi, hava indirme birliklerinin düşman cephesi gerilerindeki hedeflerin ele geçirilmesinde kolaylıklar sağlamıştır. Taktik alanda olduğı gibi, büyük derinliklerde stratejik hedeflerin ele geçirilmesi amacıyla yapılan harekâtta, hava indirme birliklerine, havadan refakat eden topçu sayesinde, bu tür harekât eskiye oranla kolaylaşmıştır. Geleceğın muharebelerinde, uzak mesafeli hedeflerin ele geçirilmesinde, havadan nakledilen kuvvetlerin topçusu, gerilerdeki topçuya olan ihtiyacı azaltacak ve hatta ortadan kaldıracaktır.

Topçuda kullanılan roketler, yüksek tahrip güçleriyle, hedefler üzerindeki tahribatı artırmıştır. Eskiden daha büyük klâsik topçu ateşleriyle sağlanan etki, yeni silâhların sahneye çıkmasıyla, kesin sonuç almada daha sürat sağlamıştır. Hedefe giden istikametler üzerinde veya hedef yakınında harekâtı engellemesi muhtemel tâli hedeflerin ortadan kaldırılmasında da, tahrip gücü yüksek topçu silâhları daha önemli rol oynayabilmektedir.

Topçu sınıfına giren uzun menzilli roketlerin geniş açıklıklarda, havadan aşırma suretiyle düşman derinliklerinde yapacağı hasar, günümüze geleneği olarak bilinen milletçe harp (topyekûn harp) yöntemlerinde düşmanın direnişini azaltabilecektir.

c. Roket ve Füzelerin Etkileri

Tarihî geçmişi içinde incelenecek olursa, roket ve füzelerin kullanım amaçları, bunların etkileri hakkında da bir fikir verebilir.

İkinci Dünya Harbi'nde Almanların bir intikam silâhı olarak imal ettikleri roketler, çeşitli tip ve modellerde yapıldı. Bunlardan V1, V2'ler, bir bakıma pilotsuz uçak olarak kabul edilmelidir. Bu silâhlar, uçağa ihtiyaç göstermeden, bir tahrip maddesini hedefe götürme görevini yapmıştı. Bunlar, hem düşmanın uçaklara verebileceği zararı hem de uçak kaybıyla birlikte pilot (insan) zayıyatını önlemek imkânını sağlıyordu. Normal olarak muharebe uçaklarıyla yapılmakta olan hava taktiği, "V" silâhlarıyla değişikliğe uğramıştır denebilir. Ancak roketlerin uzak mesafelerde sıhhatli isabet sağlayamamaları zayıf taraflarıydı. Bu zafiyet, Almanların harp içersinde pilotlu roket yapma tasavvurlarını kamçılıdı.

Roketlerin değişik amaç için imal edilenleri de yapıldı. "Uçaklara karşı savunma amacıyla diğer roket tipleri yapıldı. Bunlar seyyar bir kundak üzerinden atılmaktadır. Gemilere karşı kullanılan tipler de meydana getirildi. Bu amaçla roketler uçakların kanatları altına monte edildi. Harbin ikinci yarısında tanklara karşı savunma silâhı olarak roketler yapıldı ve bunlara "Tank korkutan" adı verildi. Sonunda roketler, uçakların startını (havalanmasını) kolaylaştırmak için kullanıldı. Örneğin; uçakların havalanması için tekerlekler üzerinde alacağı mesafe kadar yeri olmayan uçak ana gemilerinde, bunların havalanması roketlerle kolaylaştırıldı. Bu gibi roketlerin yardımıyla en kudretli pervaneli uçaklar bile birkaç yüz metrelik mesafede havalanabildiler. [309]

[309] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 284.

İkinci Dünya Harbi'nde kullanılmaya yaygınlığı kazanan roketler, özelliklerinden ötürü askerî silâh sistemleri arasında birçok alanda kullanılmaktadır. "İkinci Dünya Harbi'nde Amerikan ordusunda roket silâhlarının kullanma alanı o kadar genişlemiştirki, bu gün roket silâhı olmayan harp silâh ve vasıtası hemen hemen yoktur denebilir. Roket silâhı uçaklara yerleştirilmiş, kruvazörden aşağı hemen her cins deniz araçlarına verilmiş, çıkarma araçlarında geniş bir kullanma alanı bulmuş ve kara ordusunun her birliği bunlarla donatılmış hattâ kamyonlara bile bu silâhtan konmuştur. [310]

İkinci Dünya Harbi'nden sonra roket silâhlarıyla füzelerin ve bu sistemin bir parçası olan güdümlü mermilerin gerek taktik gerekse stratejik alanda etkilerini kanıtladıkları belgindir.

Taktik alanda, özellikle tank silâhının muharebelerde ağırlığını koyması, roket-füze tipi silâhların önemini artırmıştır. Az zamanda büyükçe bir bölgeyi ateşle kaplayan roket silâhları, muharebe alanında yaygın ve yoğun bir kullanım şekli oluşturmuştur. Topçu sınıfından itibaren helikoptere kadar çeşitli muharebe vasıtalarında kullanılan roketler, zırhlı birliklerin etkilerini sınırlamak veya tamamen yok etmek amacıyla kullanılmışlardır.

Hava kuvvetlerinde, gerek roket gerekse füze tipi silâhların kullanılması yakın hava desteği görevlerini kolaylaştırmış ve av muharebe görevlerinde de etkiyi artırmıştır.

Deniz kuvvetlerinde, füze tipi silâhların kullanılması hem taktik hem de stratejik alanı etkilemiştir. Atış sıhhatlerinin daha az olmasına karşın, geri tepme sorunlarının bulunmaması, taşıma ve kullanılmaya kolaylıklarından ötürü, roket silâhları günümüzde her üç sınıfta da çeşitli alanlarda yer almıştır.

Çeşitli mekanizmalarla güdülebilen füzeler ise, kara, hava ve deniz hedeflerine atışta başarılı sonuçlar elde edebilmektedir. Bunların sevk maddesi üzerlerinde bulunduğundan ayrıca avantajlar sağlamaktadır. Bunlardaki menzil artışı ve isabet ihtimalinin yüksek oluşu, bunlara karşı korunma ve kaçınma tedbirlerine olan ihtiyacı da artırmıştır. Taktik alanda, daha geniş sahalarda muharebe; cephe gerilerinde ise, artan tahrip etkilerinden ötürü, bunları hedefe gelmeden önce, havada yok etme tedbirleri almayı zorunlu kılmaktadır.

[310] Bu Harbin Yeni Silâhlarına Ait Broşür, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, İstanbul, Askerî Basımevi, 1947, s. 1.

d. Zırhlı Birliklerin Etkileri

İkinci Dünya Harbi'ne, Birinci Dünya Harbi'nden çıkardıkları derslerle hazırlanan ve mevcut rejimin yayılmacı amaçlarını gerçekleştirmek isteyen Nazi Almanyası, tankı, hareketli muharebelerin temel silâhı yapmak suretiyle yıldırım harbini sürdürmüştür. Avrupa'da, Rusya steplerinde ve Afrika çöllerindeki muharebelerde tank, fonksiyonunu başarıyla yerine getirmiştir. "Alman Genelkurmayı bilhassa General Guderian'ın teşvikiyle, tankı taarruzun mesnedi hâline koymuş bulunmaktadır. Alman zırhlı tümeni ilk darbeyi vuran silâh olmuştur. Vazifesi düşman saflarında gedikler açma ve diğer silâhları bu gediklerden yararlandırarak düşman arazisini kendi hâkimiyeti altına almaktır." [311]

Zırhlı birliklerin muharebe alanlarında taktik bakımdan kullanılışı derinlikten beslenen ve devam ettirilen dalgalar hâlinindedir. Bu harekât aşağı yukarı şu şekilde cereyan eder :

Muharebe sahası olacak olan bölgenin uçaklar, keşif birlikleri hafif fakat süratli gözetleme arabaları tarafından yapıldıktan sonra, taarruz o şekilde sevk ve idare edilecektirki, düşmanı mümkün olduğu kadar fazla gafil avlasın ve şaşırtсын. Bunun için tercihen günün ağarma zamanı seçilecektir. Hücum, dalgalar hâlinde yapılır. İlk dalgalar çoğunlukla 6-10 tonluk hafif tanklardan oluşur. Bunlar düşmanın öncülerini (emniyet kıtalarını) geride bırakarak ileriye atılırlar ve mayın tarlalarını etkisiz hâle koyarlar. Bu esnada uçaklar düşmanın savunma mevzilerini, ihtiyatlarını ve ulaştırma hatlarını bombalarlar ve topçu düşmana ve gerilerine yoğun bir set ateşi açar.

İkinci dalga düşman topçusunun zararsız hâle getirilmesi ve savunma teşkilâtını (sistemini) yok edecek olan komuta yerinin tahrip veya işgaliyle görevlendirilmiştir. Bu dalga hafif tanklarla beraber, 12-20 tonluk orta ağırlıkta tankları da içerir. Arkadan gelen üçüncü, dördüncü ve bazı durumlarda beşinci dalga düşman tanklarıyla muharebeye girmek, muharebe sahasına gelmiş bulunan ihtiyat kıtalara karşı koymak ve her şeyden önce düşmanı kuşatmak yani geri çekilme yollarını kesmek amacını güder. Bu amaçla düşmanın savunma sahasını baştan başa geçerek ilerlemeye, uzaklarda bulunan bir nehre yetişerek karşı yakaya geçit veren yerleri kapatmaya ve kuşatılmış olan düşmana her taraftan saldırıya girişirler. Bu arada zırhlı tümenle işbirliği yapan piyade, gedik yerine kamyonlarla getirilir [312] ve düşmanı tamamen felce uğratmak işini üzerine alırlar.

[311] Büyük Dünya Olayı; c. 3, s. 57.

[312] İkinci Dünya Harbi'nden sonra geliştirilen piyade zırhlı araçları, bunu daha da kolaylaştırmış ve tanklarla birlikte, hareket edecek duruma getirilmiştir.

Bu taktik ilk defa Almanlar tarafından Polonya'da uygulandı. Bu taktik zırhlı tümenleri teşkil eden birliklerin de buna göre teşkilâtlandırılmasını gerektirir. [313]

Yıldırım Harbi

Almanlar İkinci Dünya Savaşında "Yıldırım Harbi" adı verilen bir savaş yöntemini benimsemişlerdi. Bu savaş yöntemi, Almanların elinde mevcut zırhlı birlikler ve hava kuvvetlerinin kabiliyet ve üstünlüklerine dayanıyordu.

Yıldırım harbi, askerî yorumculara göre, baskın şekilde yapılan harp şekliydi.

"Harp ilân etmeksizin silâhlı harekete geçmek usulü yakın bir geçmişte başlamıştır. Rus-Japon Harbi, 1904 Şubatında Japon torpitolarının Port-Arthur Limanı'na yaptığı bir baskın hareketiyle başlamıştı. Nitekim Rus bilginlerinden devlet danışmanı Martens bu Japon hareketi üzerine şu sonuca varmıştı : "Şimdiki halde tantanalı bir harp ilânına ve bu maksatla herhangi bir diplomatik bildiriye gerek olduğu ileri sürülemez. Fakat baskın tarzında yapılan bir hareketle harbi açmak, sevk ve idarenin kendine mahsus yeni bir prensibi olarak şimdi uygulamaya konulmuştur. Bu prensip "yıldırım harbi" fikrinin ana hattına dahildir. Bu yeni muharebe usulü yıllardan beri Alman askerî düşüncelerine hâkim olmaktadır. Yıldırım harbinin gayesi, harbin başından kesin sonuca kadar, tüm harp olaylarını aralıksız bir sıra ile baskınlar halinde devam ve cereyan ettirmektir.

Bu türlü harp usulünün temel dayanağı da konsantrasyon (sıklet merkezi-kuvvet yığılması) ve sürattir." [314]

Almanların "Blitzkrieg" adını verdikleri yıldırım harbi, İkinci Dünya Harbi'yle ilgili bir diğer eserde şöyle tasvir edilmektedir : [315]

"Blitzkrieg - yıldırım harbi sırasında Alman Deniz Kuvvetleri Baltık Denizi'nde, Alman Hava Kuvvetleri (Luftwaffe)'nin Polonya semalarının-daki başarısı kadar maharetle yönetildi. Polonya koridoruna rağmen Doğu Prusya Reich'le (millî meclis) gerçekten irtibatını kaybetmedi. Her hâl ve şartta, Polonya ordusunun teçhiz edilebilmesi için yeterli zaman verilememişti. Öyleki dokuz Alman zırhlı tümeni taarruz ederken, Polonya on iki süvari tugayı ve bir avuç tankla muazzam sınırları savunmaya kalkışmıştı. İlâve olarak, Almanlar gerek hava kuvvetleri gerekse kara kuvvetleri bakımından Polonyalılarla karşılaştırma yapılamayacak kadar iyi donatılmışlardı.

[313] a. g. e.; s. 58.

[314] Schumacher Edgar; s. 17.

[315] Osman. Öndeş; 2. Dünya Savaşı, İstanbul Altın Kitaplar Basımevi, 1976, s. 77.

Almanların uyguladıkları Blitzkrieg yıldırım harbi fikri, baskın, çabukluk ve schrecklicheit (dehşet verici) deyimlerinin müştereken uygulanması oluyordu. Baskın bir sürpriz etkisi, kısmen beşinci kol vasıtasıyla başarıldı. Nitekim Polonya'da yaşayan iki milyon Alman vardı. Bu kitle, savaş ilân etmeden gayet etkili bir moral yıkıcılık görevi oynadılar. Alışlagelmiş topçu bombardımanı yerine av bombardıman uçaklarıyla şehirlerin bombardıman edilmesi, ikinci baskın tesiri yaratmıştı."

Müttefiklerle, Mihver kuvvetleri arasında Kuzey Afrika'da cereyan eden mücadele, zırhlı ve motorlu birliklerin, bu tür muharebeler için uygun olduğunu kanıtlamıştır. Yeter miktarda zırhlı ve motorlu birliklere sahip olmayanlar, başarılı bir mukavemet gösteremeyecekleri gibi, uzak mesafeli hedeflere de ulaşamazlar.

İkinci Dünya Harbi sonrasında, askerlik sanatında bir kavram olarak ortaya çıkan nükleer harp şartları zırhlı birliklerin önemini azaltmamış bilâkis artırmıştır. "Kara harekât alanlarında başlıca silâhlı çalışma vasıtası roketlerle ve uçaklarla atılan nükleer silâhlar olacaktır. Havadan indirilen birlikler kadar tank birlikleri ve motorize birlikler de düşman topraklarının derinliklerine ilerlemek için, nükleer darbelerin başarısından faydalanacaklardır. Muharebe sahasındaki çarpışmanın hedefleri kısmen nükleer vasıtaları, tankları ve kıtaları olacaktır. [316]

İkinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde dünyanın çeşitli yörelerinde, yerel savaşlar, silâh geliştirmesi bakımından birer deneme laboratuvarı olmuştur. Örneğin Vietnam Harbi ve Orta Doğu'daki Arap-İsrail Harpleri. Bunlardan Orta Doğu harplerini dikkate alacak olursak, bu muharebelerde, muharip kuvvetlerdeki ana taarruz silâhının tank olduğu görülmüştür.

Orta Doğu muharebelerine katılan Araplar ve İsraililer, silâhlı kuvvetlerin kuruluşunda büyük ölçüde tanka bel bağlamışlar ve karadaki muharebelerin iskeletini tankla örmüşlerdir. Tankın zırh örtüsünden, silâh gücünden ve hareket kabiliyetinden yararlanma, ana düşünceyi oluşturmuştur. Tank, taarruz ve darbe silâhı olarak önemini korumuştur. Kara harekâtının dayanağı zırhlı mekanize (bazen bindirilmiş motorlu kıtalar) birlikler olmuştur. Taarruz muharebelerinde, zırhlı birliklerle yapılan derin yarmalar veya kuşatma harekâtı belirgindir.

İkinci Dünya Harbi ve sonrasında cereyan eden muharebelerden çıkarılan dersler göz önünde tutularak asıl unsurunu tankın oluşturduğu zırhlı birlikler, muharebelerin sonucunu tayin edebilme önemini korumaktadır. Tankın güç arazideki hareket kabiliyeti, zırhla korunmuş müret-

[316] Sokolovsky; s. 8.

tebatı, üzerine monte edilmiş kudretli silâhlarıyla sağladığı vurucu güç, elverişli bir mevziden sürat ve kolaylıkla yer değiştirmesi, komutanın istek ve kararına uygun olarak harekâtın gidışatını etkileyebilmektedir.

Zırhlı birlikler normal olarak, piyade (özellikle mekanize piyade), topçu vb. sınıflarından oluşan timler hâlinde kullanılır. Bununla beraber, zırhlı birliklerin bağımsız olarak hareket yapmaları mümkündür. Ancak, zırhlı birliklerin bağımsız olarak kullanıldığı durumlarda, hedefi veya kritik bir arazi kesiminin uzun süre elde bulundurulması mümkün olamayacağından; süratle, piyade veya hava indirme birlikleriyle değiştirilmesi ve sürekli bir savunma harekâtından alınması göz önünde bulundurulmalıdır.

Bütün taktik kullanmalarda, tankın bir darbe, taarruz ve karşı taarruz silâhı olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

e. Tanksavar Silâhların Etkileri

Tankın Birinci Dünya Harbi'nde Kamibre'de kullanılışı, başlangıçta bir baskın etkisi sağlamıştı. Ancak o dönemde kullanılan tank, silâh ve zırh bakımından ilkel idi. İkinci Dünya Harbi hazırlıkları sırasında tank, hareketli muharebelerin uzak mesafeli bir silâhı olarak düşünüldü ve geliştirildi.

Böylece, Avrupa'da Batı Cephesi'nden Doğu Cephesi'ne kadar uzanan alanda olduğu kadar, Afrika'nın kum çöllerinde de tank başlıca manevra silâhı olarak boy gösterdi.

Tankın muharebe alanlarında yoğun şekilde kullanılması, buna karşı korunma silâhlarını da geliştirdi. Bu silâhlar daha çok tahkimli mevzilerde bolca kullanıldı. Tank hedeflerinin yanı sıra, tank mayınlarına ve Molotof kokteyllerine varıncaya kadar değişik modeldeki tanksavar silâhları piyadeyle birlikte tahkimat manzumelerinin vazgeçilmez unsurları oldu. Ayrıca tank harekâtına karşı, araziden yararlanma düşüncesi, savunmada önem kazandı. Arazi engebelerinin bulunduğu yerlerde, dar boğazlar ve geçitler tanksavar silâhlarıyla tıkanırken, açık arazide tank engelleri ve tanka etkili silâhlar karışık olarak kullanıldı.

Muharebe cephelerinde, birinci hat birliklerine bolca dağıtılan tanksavar silâhları, piyadenin gücünü önemli ölçüde artırabilir ve tankı korkunç bir silâh olmaktan çıkarır. Bu düşünceden hareketle, günümüzde tek piyade erinin kolaylıkla taşıyıp kullanabileceği tanksavar silâhlarının yapımı genelleşmektedir. Bu düşünce savunma mevzilerini yarıp geçmeye çalışan tanklar için geçerlidir.

Kuşkusuz, yarma harekâtında başarı sağlayan zırhlı birlikler için, derinlikte muharebe ve karşı koyma önem kazanır. Bu durumlar da derinlikte mevzilenmiş olan topçunun karşı koyması önemlidir. Derinlikteki topçu bir yandan kendini korumak için tanklara karşı mayın harekâtına önem verirken, öte yandan cephe derinliklerindeki hedeflere yönelen tankları ateşle muharebe dışı etmeye çaba gösterir.

Zırhlı birliklerin, daha hazırlık mevzilerinde iken imhasında uzun menzilli silâh ateşlerinin veya hava kuvvetlerinin kullanılması etkili olabilmektedir.

Son zamanlarda helikopterlerin silâhlendirilmesi ve kara muharebelerine dikey olarak müdahale edebilmeleri, zırhlı birliklerin etkilerine önemli sınırlamalar getirebilecektir.

Bu gün, hareketli muharebelerin ana silâhı durumuna gelmiş olan tank, bu silâha karşı taktik alanda, etkili olabilecek bütün imkânı ve silâhların kullanılmasını gerektirmektedir. Kullanılacak silâhların, cephe-deki tek erden itibaren kütle tahrip silâhlarına kadar çeşitlenmesi, zırhlı birliklere karşı korunma ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

f. Deniz Silâh Sistemlerinin Etkileri

Deniz silâh sistemleri, tarihî gelişme içerisinde devamlı değişmiştir. İnsanlığın geçirdiği iki büyük savaş buna misaldir. Birinci Dünya Harbi'nde, Almanya ile Anglo-Saksonların dünya üzerindeki egemenlik mücadelesinde güçlü muharebe gemileri ve denizaltılar yerini almıştı. Bu harpte İngiltere, denizleri egemen olma ilkesine uygun olarak, büyük muharebe gemilerinden oluşan güçlü bir donanmaya sahipti. Bu donanma, deniz ulaştırma yollarını ve merkezlerini koruma görevini yapabiliyordu. ABD'de 1914'ten sonra güçlü bir deniz kuvveti politikası oluşturdu. Almanlar bu durumda denizaltı gücüne önem verip, hasımlarının büyük deniz gücünü sarsmaya çalıştı.

Birinci ve İkinci Dünya Harbi arasındaki dönemde, denizde iddialı olan İngiltere, ABD, Japonya, Fransa ve İtalya gibi devletlerin donanmalarının güç oranlarını düzenleyen anlaşmalar yapıldı. Ancak bunlar çok zaman kâğıt üzerinde kaldı.

İkinci Dünya Harbi'nde uçakların önem kazanması, deniz kuvvetlerinde de uçak gemilerinin gereğini ortaya çıkardı. Bu savaşta etkin roller oynayan hava kuvvetlerinin, denizde donanmaya refakat etmeleri zorunluluğundan doğdu. Ayrıca uçak gemileri, muharebe uçaklarını deniz aşırı hedeflere götürebiliyordu. Dünya denizlerinde egemenlik iddiasında bulunan devletler sadece hava kuvvetini donanmayla birlikte bulundur-

makla yetinmediler; bazı kara kuvvetlerini de "Deniz Piyadesi" adıyla donanmalarına kattılar. Özellikle ABD ve İngiltere'nin benimsediği bu gerçek, çıkarma harekâtında, belli başlı üç sınıfı birlikte, tek teşkilât içinde bulundurma düşüncesinden kaynaklandı. Bu kısa girişten sonra deniz stratejisi ile ilgili bazı kurallara değinerek, deniz silâh sistemlerinin taktik ve stratejiye olan etkilerini gözden geçirebiliriz.

Deniz stratejisinde geçerli olan kurallar, genel olarak stratejide geçerli olan prensiplerden ayrılamaz. Bu prensipler de "Harp Prensipleri"ndekilerin aynıdır. "Stratejinin büyük ve ebedi esasları kara ordusu ve donanma için aynıdır. Bunlar arasında nazarı olarak basit, fakat tatbikatta ise, uygulanması o derece güç olan kuvvetlerin tasarrufu kuralı da vardır. Bu kural, zaferi kuvvet üstünlüğü ile elde etmeyi, yani zaferin elde edilmesi istenen yerde üstün bir kuvvet toplanması zorunluluğunu ortaya koyar. [317]

Kuvvet tasarrufu prensibi, sıklet merkezi prensibinin doğal bir sonucudur. Kesin sonuç alınacak yerde, sıklet merkezi oluşturmak yani kuvvet üstünlüğü sağlayabilmek için ikincil (tali) bölgelerde asgarî kuvvetle yetinmek, bu bölgeden tasarruf edilecek kuvveti, kesin sonuç bölgesine kaydırmak, kuvvet tasarrufu - sıklet merkezi ilişkisinin tabii bir uygulamasıdır.

"Düşman kuvvetlerinden zayıf da olsa, kendi kuvvetlerini kesin sonuç yerinde toplayabilmek, kara ordusu komutanlarının ve amirallerin en büyük sanatlarıdır." [318]

"Yine bu ana prensip kesin sonuç beklenen bir istikamette ve kuvvetler arasında işbirliğini ve kuvvetlerin stratejik hedeflere konsantrik bir şekilde yöneltmesini ister. [319].

İkinci Dünya Harbi'ndeki tecrübeler, eskiye oranla stratejik ilkelere, taktik alanda gerçekleştirilmesi, donanmaların kullanımında etkili olmuştur. Eskiden silâhları az etkili ve kısa menzilli olan deniz muharebe araçları birbirleriyle yakın mesafeden muharebe ediyordu. Güçlü silâhların (top-füze-torpedo gibi) ve uçağın imalinden doğan etki mesafesinin büyümesi, harekât alanlarını genişletmiştir. "Asıl büyük değişiklik torpidoların imali ve hava silâhının deniz stratejisiyle taktiği üzerinde olağanüstü kuvvetli bir etki meydana getirmesiyle vücuda geldi. Uçağı okyanusların en uzak yerlerine kadar beraber götürmek imkânında olan uçak gemisi ise, bu gelişmenin son aşamasını oluşturdu. [320]

[317] Büyük Dünya Olayı; c. 2, s. 228.

[318] a. g. e.; s. 228.

[319] a. g. e.; s. 228.

[320] a. g. e.; s. 228.

Hava kuvvetlerindeki olağanüstü gelişme, muharebe gemilerinin havadan himayesi sorununu ortaya çıkarmıştır. Deniz muharebelerinde, hava silâhıyla korunmayan bir donanmanın büyük kayıplara ve zararlara uğraması mukadderdir. Bu, deniz harekâtında deniz üsleri ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. [321]

Bu üsler de, artan hava gücü etkisi nedeniyle mukavemetli inşa edilmek zorundadır. "Modern bir amiral bu gün artık hava stratejisini ve hava taktiğinin esaslarını bilmeden bir donanmayı sevk ve idare edemez." [322]

Deniz harekâtındaki gelişmelerden biri amfibi harekât konusundadır. "İkinci Dünya Harbi'nde savaş gemilerinin görev kuvveti teşkilâtı en iyi şekilde içlerinde zırhlı kruvazör ve muhriplerin de bulunduğu uçak gemilerinin güçleri tarafından yerine getirilmiştir. Amfibi görev gücü; her türlü amfibik gemilerle top ateşi desteği bakımından zırhlılar hava desteği bakımından uçak gemileri ve denizaltılara karşı da muhriplerden teşkil edilmisti. [323]

Uçakların harekât siyasının genişlemesi ve uçağın gemi üzerinde uzak mesafelere götürülüp kullanılması, uçak gemileri harekâtını ortaya çıkardı. Uçak gemisi, bir ana gemi olarak deniz taktiklerinde ihtilâl meydana getirmiştir. Top, deniz savaş araçlarının başlıca silâhı olarak kaldığı süre içinde savaş düzeni, savaş hattı şeklinde uygulanır, hafif gemiler önde ve arkada görev yapardı. Uçak gemileri donanmayla birlikte görev yapmaya başlayınca, filonun ateş hattı dışında yer aldılar. Ama uzun menzilli uçaklar topun yerini alınca, filoların savaş düzeni de değişti. Gemiler bir hat üzerinde sıralanmayı bırakarak yuvarlak düzene girdiler. Uçak gemisinin koruma görevi ile etrafında çevrelendiler. [324]

İkinci Dünya Harbi sonrasında donanmaların, kıyılara yaklaşma ve çıkarma imkân ve kabiliyetlerini sınırlayan veya zorlaştıran durumlar mevcuttu. Bu, kıyıyı savunan tarafın, kıyıda uzun menzilli silâhlara ve hava kuvvetine sahip olmasından ileri gelmektedir. Bu, kıyıyı savunan tarafın elinde bulunan ve hasmı kırk kilometreden daha uzaktan karşılamasına imkân veren toplar, uzun menzilli füzeler ve harekât yarıçapları çok yüksek muharebe uçaklarıyla mümkün olmaktadır.

[321] Bu ihtiyaç için en somut örnek, İngiltere'nin Dünyanın çeşitli bölgelerinde elinde tuttuğu üslerdir.

[322] a. g. e.; s. 229.

[323] Büyük Savaş; s. 241.

[324] a. g. e.; s. 242.

İkinci Dünya Harbi'nde gerek Anglo-Sakson ve gerekse Mühver Devletleri'nin elinde bir tehdit unsuru olarak mayınlar geniş ölçüde kullanılmış ve hattâ deniz stratejisinde "Mayın Harbi" gibi terimin yerleşmesiyle de sonuçlanmıştır. Tarafların bu silâhtan kayıpları binlere ulaşmıştır.

Almanlar, İkinci Dünya Harbi'nde hem su altı mayın dökücü gemiler kullandı hem de özel denizaltı mayın gemileri kullandılar. Ayrıca hava kuvvetlerini kullanmak suretiyle de mayın döşeme işlemini sürdürdüler.

Almanlar, İngiliz deniz ticareti araçlarını tahripde kesin sonuç alamayınca, mınkatisi mayınlar kullandılar. Bunlar, çarpma olayı olmadan da üzerinden gemi geçmesiyle ufak bir mınkatis yardımıyla infilâk ettiriliyordu. İngilizler de buna karşı tedbir geliştirdiler.

Mayınların deniz taktiğinde kullanma amaçlarını birkaç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar düşmanın su üstü gemilerini imha etmek, deniz ulaştırmasını felce uğratmak, üs, liman ve stratejik değer taşıyan kritik mevkiileri tahrip etmek, düşman denizaltılarıyla mücadele, lojistik desteği aksatmak gibi amaçlardır. Bunlardan başka düşmana sürekli bir tehdit ortamı yaratmak suretiyle onu devamlı tedirgin etmek de bu silâhın kullanılma amaçlarından biri olabilir. Çünkü en basitinden en modern tiplerine kadar bu silâhların denize serilmesi, temizleninceye kadar bir tehdit ortamı yaratır.

Mayın taktiği, eski özelliğine uygun olarak taarruzî ve tedafîî yöntemleri yerini korumaktadır. Bu amaçlar esas olmak üzere, mayınlar bağımsız veya kontrollü olarak dökülürler. Kontrollü mayınlar genellikle savunma amaçlı olarak kıyı, savunma sistemi ve üsler gibi hedefleri korumada kullanılırlar. Bu sebeple kontrollü mayınlar kıyıya bağlıdırlar ve kıyıda merkezlerden patlatılırlar.

Mayın dökümü genel olarak bu amaçla inşa edilen mayın dökücü gemilerle yapılırsa da gelişmelerin özelliği bütün harp gemileriyle mayın dökülmesi yolundadır. Böylece bütün gemilerde mayın dökme kabiliyetine yer verilmektedir. Ayrıca uçaklardan mayın dökme yöntemi de önemini korumaktadır.

Torpidolar, deniz sınıfının klâsik silâhları arasında yer almıştır. İlk bulunuşu 1862 yılına kadar giden bu silâh her iki dünya savaşında da deniz kuvvetlerinde kullanıldı. İkinci Dünya Harbi'nden sonra da, teknolojik gelişmelere paralel olarak bunların yeni yeni modelleri ortaya konuldu. 1982'de İngiltere ile Arjantin Savaşı'nda, İngiliz donanmasında kullanılan geliştirilmiş bir torpido ('Tigerfish')'nun Arjantin donanmasına

ait bir ağır kruvazörü batırması, torpido silâhının önemini koruduğunu kanıtlamıştır. Ancak füzelerin, deniz kuvvetlerinde yaygın bir şekilde kullanılmasından sonra bu silâh üzerinde yapılan tartışmalar henüz sonuçlandırılmamıştır.

İkinci Dünya Harbi'nde deniz ulaştırması -özellikle Avrupa ve Amerika arasında- Alman denizaltı taarruzlarından ötürü, büyük sorunlar yaratmıştır. "Deniz ulaştırmasının güvenliği, harp gemileri tarafından kuvvetli bir şekilde himaye edilmesine bağlıdır. Bu maksatla Amerika Birleşik Devletleri tarafından İngiltere'ye eski tipten fakat modern bir şekilde ıslâh edilmiş olan 50 adet muhriple, 1941 Nisanında yine Amerikalılar tarafından özel surette inşa edilmiş kuvvetli refakat gemileri verilmişti. Nakliyatın himayesi hususundaki taktik sorun konvoy sistemiyle çözülmüştü." [325]

"Deniz stratejisi uzmanı Julian Corbett'e göre "Deniz egemenliği, ister ticarî ister askerî amaçlı olsun, deniz ulaştırmasının kontrolünden başka bir mana ifade etmemektedir." [326]

Nükleer harp şartları deniz gücünü de etkilemektedir. Konvansiyonel bir deniz kuvvetleri klâsik deniz muharebe araçları ve silâhları etkinliğini korumakla beraber, nükleer şartlar bazı değişiklikleri getirebilecektir. "Deniz harekât alanlarında silâhlı çarpışmanın karakteri ve metotları değişmiştir. Harp gemileri, kruvazör ve diğer su üstü gemilerinin karşılıklı topçu ateşleri tarihe karışmıştır. Amerikan-İngiliz askerî okullarının yeni büyük su üstü gemilerinin, uçak gemileri ve topçu silâhları ile değil, uçaklarla atılan mermilerin de zamanı geçmiştir. Gemiler hassas olmuştur ve nükleer harpte, denizdeki çarpışmada nihai rol oynayamazlar. Denizde silâhlı çarpışma her şeyden önce denizaltı harekâtıdır (Deniz kuvvetlerine, konvoylara, ulaştırma araçlarına, deniz üslerine ve karadaki önemli hedeflere karşı rol ve nükleer torpido taarruzları)." [327] Denizaltı harekâtı roket taşıyan uçakların harekâtını ve bu uçakların aynı hedeflere taarruzlarını da içine alır." [328] Roket ve torpitosu olan nükleer denizaltılar ve havadan denize atılacak roketleri taşıyan uçaklar, denizde uçak gemileri ve diğer su üstü gemileriyle çarpışmak için etkili bir vasıtaadır. [329]

[325] Büyük Dünya Olayı; c. 2, s. 232.

[326] Hubert Moineviler; Nükleer Çağdaş Deniz Stratejisi, Silâhlı Kuvvetler Dergisi, sayı 291, s. 40.

[327] Özellikle denizaltıların su altından füze harekâtında gelişmeler dikkati çekmektedir.

[328] Skolovaky; s. 10.

[329] a. g. e.; s. 10.

Bu gün, uluslararası stratejide "caydırıcılık" önemli bir rol oynamaktadır. Caydırıcılık taraflardan birinin, savaştan alınmaması demektir. Taraflardan birini bu yola iten sebeplerden başkası, karşı tarafın elindeki topyekûn güçtür ki, bu gücün içinde askerî güç de yer almaktadır.

Askerî gücün bir unsuru olarak deniz kuvveti, bugün silâh imkânlarıyla caydırıcı role ve etkiye sahip olabilir.

Deniz kuvvetlerinin caydırıcılıktaki etkilerini birçok faktörlerle açıklamak mümkündür. Kuşkusuz bunların başında, ileri teknolojinin ürünü olan silâh sistemleri gelmektedir.

"Günümüzde, uçakların imkânları fazlaca artmış ve özellikle güdümlü mermiler ve füzeler ortaya çıkmıştır. Nükleer başlıklı stratejik füzeler, dünyanın her noktasını tehdit edebildikleri gibi, denizaltılardan da ateşlenebilmektedirler. Böylece, tüm milletlerin can alıcı hassas noktaları denizden erişilebilir düzeye gelmiştir." [330]

"Caydırıcılık" ilkesinde, deniz muharebe araçlarındaki yok edici silâhların varlığına inanılmaktadır. "Deniz kuvvetleri korkunç silâhlara sahiptir. Esas hüner bu silâhları uygun zaman ve yerde kullanabilmektir. Bu gün için deniz kuvvetleri, sahip olduğu silâhların caydırıcı gücüne inanmaktadır ve bunda da haklıdır. [331]

Caydırıcılık faktörü, deniz kuvvetine bazı zorunluluk ve yükümlülükler yükler. Bu sebeple deniz gücü pahalıdır. "Deniz stratejisinde ağırlık merkezi "Caydırıcılık"tır. Burada deniz stratejisi iki hususu sağlamak zorundadır. Birisi; caydırıcı nitelikteki denizaltılarını dünya denizlerinde hareket sürekliliğini ve serbestisini sağlamak; diğeri de inisiyatifi hiçbir zaman rakibe bırakmadan denizlerde varlığını ve siyasi iradesini sürdürmektir. [332]

Bu ilke denizaltılarla sürdürüldüğü takdirde, ağır bir görev olarak belirmektedir. "Deniz stratejisi gerek barış ve gerekse savaş döneminde silâhlarına güvenmekte ise de, her geçen gün karşılaştığı pratik meseleler artmaktadır. Denizde denizaltıların sürekli göreve hazır bulundurulmasını sağlamak çok ağır bir görevdir. Stratejik maksatla kullanılacak denizaltıların her hâl ve şartta hareket serbestliğine sahip olmalarını sağlamak; çok daha güç bir vazifedir." [333]

[330] Hubert Monieviler; Nükleer Çağda Deniz Stratejisi s. 39.

[331] a. g. e.; s. 42.

[332] a. g. e.; s. 43.

[333] a. g. e.; s. 42.

Teknolojik gelişmeler, deniz kuvvetlerini silâh sistemleri bakımından olduğu gibi deniz muharebe vasıtaları bakımından da etkilemiştir. Özellikle deniz silâhlarının strateji ve taktikteki etkileri belirgin hâlde ortaya çıkmıştır. Bu etki, bazen direkt bazan indirekt olmuştur.

Dünyanın kuvvetler arası yardımlaşma ihtiyacı ortadan kalkmamış olmakla beraber, bu gün, ekonomik ve teknolojik üstünlüğe sahip devletler kendi kendine yeterli, serbest hareket edebilecek donanmaları dünya denizlerinde dolaştırabilmektedir. Bu serbest filolar hava desteği ve deniz piyadesi gibi unsurları bünyelerine almıştır. Bu tür kuvvetler gemilerin bütünleme ve ikmalini yerinde ve zamanında yapabilecek imkânları da oluşturmuşlardır.

Deniz kuvvetlerini bu şekilde donatmak imkânından yoksun olan milletler ise, hava silâhlarındaki üstün gelişmeler karşısında, -havaya karşı güvenlik ihtiyacı nedeniyle- deniz kuvvetlerini hava himayesi altında kullanmak zorunluğunda kalacaklardır.

Bu durumda olan devletler amfibi harekâta üç kuvvetin yardımlaşmasına daha uzun süre bel bağlayacaklardır.

Daha çok nükleer harp kavramı bazına oturtulmuş olan incelemeler yanında konvansiyonel silâhlarla yapılacak bir savaşta gözden uzak tutulmalıdır. Bundan başka yüzyılımızda moda hâline gelen gayrinizami veya olağan dışı harp yöntemleri, küçük deniz gücü ve silâhlarının önemini sürdürmektedir. "Büyük denizciler İkinci Dünya Harbi'nden sonra, nükleer uçak gemileri, denizaltılar ve geliştirilmiş uçaklar gibi pahalı sistemlere yöneldiler. Deniz kuvvetlerine stratejik görevler verilmesi ve modern deniz harbinin gerekli, ihtiyaçları belirleyen başlıca etkenlerdi; ancak, yüksek teknolojiye sahip bu silâhlarla birlikte olağan dışı harbin araçları olan küçük silâhlara önem verilmemesi önemli hatalara yol açabilir." [334]

g. Hava Silâh Sistemlerinin Etkileri

İkinci Dünya Harbi öncesinde, bu harbe iyi hazırlanmış olan Mihver Devletleri (Almanya, İtalya) hava kuvvetlerine büyük önem vermişlerdi. İyi teşkilâtlandırılan hava kuvvetleri savaşın ilk yıllarında her yerde hava üstünlüğünü sağlama olanaklarını elinde tutuyordu. Bu dönemde, Alman komutanlığı, hava kuvvetlerinin kütle hâlinde kullanılmasıyla elde edilecek ezici üstünlüğe güveniyordu. Bu sebeple muharebe alanlarındaki hava desteğinin yanı sıra stratejik bombardıman ana fikri, çok belirgin

[334] Silâhlı Kuvvetler Dergisi; Denizlerde Olağan dışı (Unorthodoka) Hareketler sayı 306, s. 57.

olarak ortaya çıkmış, kara muharebelerinden ayrı olarak cephe gerilerini çöktürmek, endüstri tesislerini yıkıp yakmak ve dünya ölçüsünde yayılan muharebelerden ötürü, değişik cepheleri ikmal eden konvoyların batırılması gibi stratejik hava görevleri önem kazanmıştır. İkinci Dünya Harbi'ndeki uygulamalar sonunda, hava silâhının genel görevleri şu ana başlıklar altında toplanabilir : [335]

Düşmanın hava kuvvetine karşı, hava üstünlüğünü sağlamak :

Düşmanın harp endüstrisi ve ulaştırma tesislerini bombardıman filoları ile tahrip etmek (düşmanın av uçaklarıyla karşı koyması dikkate alınmalıdır).

Düşmanın sivil halkının direniş azmini kırmak (Moral çöküntüyle birlikte).

Düşman harp ve taşıt filolarına karşı harekât (Uzak keşif, liman ve denizyollarının mayınlanması dahil).

Kara muharebelerine hava desteği;

Hava kuvvetleri İkinci Dünya Harbi'ndeki muharebeler de görev bakımından Birinci Dünya Harbi'ne göre değişik görüşlere sahip oldu. Birinci Dünya Harbi'nde bombardıman görevleri gereken önemde ele alınmamıştı. "Stratejik bombardıman kavramı ana hatlarıyla en iyi şekilde Douhet'nin [336] yazılarında belirtilmiştir. Bu kavramın, satıh güçleri için savunucu (tedafii) bir tutumu, hava hâkimiyetini elde tutmak için, havalarda taarruzu, düşmanın satıh güçlerini takviye imkânını yok etmek üzere, havadan tahrip etmek ve bu suretle savaşa devam azmini kırmak amacını güdüyordu. Douhet, havalarda hâkimiyetin, düşmanın havacılık kuruluşlarına yapılacak taarruzlarla elde edileceğine inanıyordu. Ona göre hava muharebeleri, havalarda hâkimiyeti sağlamak için bir anlam ifade etmiyordu. O bakımdan hem kendini savunmak, hem de düşmanın yer hedeflerini tahrip etmek üzere, bir muharebe uçağı geliştirilmesi tezini savunuyordu." [337]

[335] Büyük Dünya Olayı c. 2, s. 18.

[336] Giulio Douhet : İtalyan asıllı hava nazariyatçısı Douhet, Birinci Dünya Harbi'nden bir an önce, uçağın çıkışının savaşta kölü bir devrim anlamına geldiğine inanıyordu. İtalyan mesleki dergilerinde bir dizi yazıyla düşüncelerini ortaya koydu. Douhet şöyle der : İki yeni silâh, hava kuvvetleri ve zehirli gaz... Şimdiye kadar bilinen savaş biçimlerini tamamen altüst edecektir." Mantıkî ve akli kavram budur... Düşmanın uçmasını veya herhangi bir hava harekâtına girişmesini önlemek.

[337] Büyük Savaş;s. 253.

1940 yılında cereyan eden İngiltere hava muharebesinde, Almanların ve İngilizlerin durumları şöyleydi. "Luftwaffe (Alman Hava Kuvvetleri) stratejik hava savaşı için hazırlanmamış olmakla birlikte, Hitler 8 Ağustos 1940'da İngiltere muharebesi görevini bu kuvvete verdi. Nazi plânı; Kraliyet Hava Kuvvetleri avcı uçaklarını yok ederek İngiliz kıyı savunmalarını, ulaşım imkânlarını, deniz ve hava yoluyla güney ve güneydoğu İngiltere'yi istilâya imkân hazırlamak üzere, kalabalık merkezleri Alman bombardıman uçakları ile bombardıman etmek suretiyle hava üstünlüğünü elde etmek amacını güdüyordu." [338]

İngilizlere gelince; "Yeterli bir şekilde donatılmamış ve ağır bomba yükünü taşımak imkânından yoksun olan İngiltere Kraliyet Hava Kuvvetleri avcı uçakları yeni yeni geliştirilen radar yardımıyla Alman bombardıman uçaklarına karşı üstünlük elde etti." [339]

İngiliz Hava Kuvvetleri harbin başında zayıf olduğundan, 1940 yılı Mayısından önce stratejik bombardıman görevini yerine getiremedi. Nihayet "İngiliz-Amerikan Ortak Genelkurmay Başkanları, Alman askeri endüstriyel ve ekonomik sistemiyle Alman halkının moralini yıkmak için silâhlı savunma güçlerinin sifıra indiği sonucunu elde etmek üzere ortak bombardıman taarruzuna geçilmesini, ancak 21 Ocak 1943'te emretti. Bunun sonucu olarak da müttefikler 1944 başında Almanya üzerinde hava üstünlüğünü sağladılar. Savaş boyunca Almanya'ya atılan 2-7 milyon ton bombanın ancak % 28'i Temmuz 1944'e kadar atılmıştı." [340]

Bu konuda yapılan değerlendirmeler bize bir fikir vermektedir. "Amerika Birleşik Devletleri'nin stratejik bombardıman incelemesinde şu husus belirtilmiştir : "Alman deneyinden varılan sonuca göre, Almanya gibi birinci sınıf bir askeri güç bile, topraklarının ortasında yükselecek hava silâhlarının güçlü ve serbest desteğinden yoksun bulundukça, uzun süre ayakta kalmasına imkân yoktur." [341] İkinci Dünya Harbi'nde, tarafların, birbirinin harp gücünü yoketmek amacına yönelik olarak stratejik hedeflerin bombardımanı harp prensiplerinden sıklet merkeziyle açıklanabilir. Bunun bir örneği de Uzak Doğu'da Japonya'ya karşı yapılan hava harekâtında görülür. Özellikle Avrupa'daki harekât sona erdikten sonra, Müttefikler hava kuvvetlerini doğuya kaydırıp hava gücünde sıklet merkezine önem vermişlerdi. "Müttefiklerin stratejik hava filoları kesintisiz olarak Japon ana yurduna karşı faaliyette bulundu. Bu girişimler, şimdiye kadar 20 nci Amerikan Hava Filosu tarafından yapılıyordu. Av-

[338] a. g. e.; s. 254.

[339] a. g. e.; s. 254.

[340] a. g. e.; s. 254.

[341] a. g. e.; s. 255.

rupa'da harp biter bitmez, bu filo, 8 nci Hava Filosu'yla takviye edildi. Bu birleşik hava filoları Temmuzda General Spaatz'ın emrine verildi. Bunların başlıca hedefi aşağıdaki Japon şehirleriydi. Nagoya, Kobe, Osaka, Tokyo bu müddet zarfında oldukça tahrip edilmiş bulunuyordu. Japonya'ya karşı yapılan bombardımanlarda daha çok yangın bombaları kullanıldı. Doğuya özgü olan hafif inşaat tarzı dolayısıyla bu yangın bombalarının burada yaptığı yok edici tesirler, Avrupa şehirlerinin kuvvetli mimari tarzı dolayısıyla yaratılan tesirlerden kat kat fazlaydı. Taktik hava filolarının (toplam üç filo) görevleri kara muharebe kuvvetleriyle işbirliği yapmak olmakla beraber, taarruz üsleri Japonya'ya doğru sürüldükçe ve Müttefik hazırlığının teknil ağırlık merkezi havadan düşman harp iradesini kırmaya yöneltildikçe, bu filolar da, uçak meydanlarını (özellikle Şanghay'da) irtibat hatlarını, köprüleri ve demiryolları kendilerine hedef olarak seçmek suretiyle göreve katılıyorlardı." [342]

Müttefik Hava Kuvvetleri'nin Uzak Doğu'daki muharebe alanlarında sağladığı hava üstünlüğü hem kara muharebesinde hem de denizde destek harekâtını zayıflatınca, Japonlar benzeri bazı tedbirler almak zorunluluğunu duydular. Bu tedbirler arasında "Kamikaze" adı verilen intihar uçakları, Japon yurtseverliğinin somut örneğini oluşturdu ve dünyanın hayranlığını kazandırdı. Bu intihar uçakları, pilot ve bombanın hedefe çarpması şeklinde uygulanıyordu. "Japonya, bu taarruzlara (Müttefik hava taarruzlarına) artık çok etkili bir surette karşı koyamıyordu. Bu sebeple taarruz eden Amerikan filoları pek az kayıba uğruyordu. Bu kayıp, muharebeye katılan uçakların yüzde biri oranını bile bulmuyordu. Japonya şimdiye kadar bütün gayret ve dikkatini daha ziyade taarruzî görevlere hasretmişti. Bu sebeple şimdi mecbur kaldığı tedâfüî (savunucu) görevler ancak yetersiz kuvvetlerle ve geç olarak başlamış bulunuyordu. Onun uçaksavar teşkilâtı çok zayıftı; çok az geri kalan hava kuvvetleriyse, hayatî önem taşıyan anlardaki büyük muharebelerde kullanılmak üzere, mümkün mertebe geride alınılıyordu. Bu durum, Japon deniz filosu için felâket oluyordu. Çünkü hava filosu tarafından teşkil edilen bir himaye siperinden (örtüsünden) yoksun kalan Japon deniz filosunu, Müttefiklerin stratejik hava filolarının bombardımanlarına karşı yavaş yavaş savunmasız kalıyordu. Öte yandan bu memleket, deniz yoluyla yapılan nakliyattan yavaş yavaş yoksun kalıyordu.

Japonya, aşırı derecede bir memleket savunması ruhu ile dolu bulunduğundan, umutsuz olan bu durum karşısında yeni bir silâh buldu. Bu silâh, millî Japon görev ruhu bakımından çok karakteristikti ve harbin son günlerindeki kötü şartlar altında bile dikkate değer ve düşman için

[342] E. Schumacher; İkinci Dünya Harbi Tarihi, s. 286.

hissedilebilir sonuçlar doğurabilirdi. Bunlar “Kamikaze” denilen “İntihar Uçakları” idi. Pilot, yaptığı bir pike ile uçakla birlikte hedefe çarpıyor ve bu suretle 1200 kiloluk bombası için tam bir isabet sağlıyordu. Bu tür-lü Japon uçakları, 1945 Şubatından itibaren Müttefik hava filosuna bir-çok zarar ve ziyan verdi.” [343]

İkinci Dünya Harbi'nin etkisi üstün silâhlarından muharebe uçakla-rının kara muharebesine hava desteği sağlamak bakımından, Almanların Rusya harekâtından çıkarılan sonuçlar üzerinde de durmak gerekir : “Al-man-Rus Harbi'nin ilk haftaları Alman üstünlüğünü ispata kâfi gelmişti. Alman ordularının ileri harekâtı bazı anlarda Polonya'ya karşı yapılan seferdeki yıldırım harekâtının süratine yakın bir gelişme göstermişti. Po-lonya seferinde olduğu gibi, bu harpte de tanklar ve uçaklar milyonlara balığ olan kara ordularına yol açan en önemli unsurları teşkil etmişti. Bu kuvvetler sayesinde ilk önce düşman havada ezilmiş ve bunu da karadaki yenilgiler takip etmiştir. Almanlar tarafından bildirildiğine göre, harbin ilk dört haftası içinde düşürülen Sovyet uçaklarının sayısı 7000'e yani harbin başlangıcındaki Sovyetler'in elinde bulunduğu tahmin edilen sa-ya'ya varmış bulunmaktadır.” [344]

İkinci Dünya Harbi'nde, Afrika'da harekât alanlarından biriydi. Müt-tefiklerle Mihver Devletleri'nin bu kıtadaki egemenlik mücadelesi uzun süren muharebelerle kanıtlanmıştır. Bu nedenle, Afrika'da cereyan eden muharebelerde, hava silâh sistemlerinin taktik ve stratejiye olan etkileri bakımından çıkarılacak dersler de vardır.

Bu muharebelerde hava kuvvetlerinin görevleri başlıca iki konu üze-rinde cereyan etti. Bunlardan biri, Afrika Cephesi'nin ikmalini engelle-mek üzere verilen mücadele, diğeri de çöl muharebelerine sağlanan hava desteği.

Mihver Devletleri, muharebeleri Afrika'ya aktardıktan sonra hare-kât alanına Avrupa'dan (özellikle İtalya'dan) sürekli kuvvet ve malzeme sevkedilmesinde, bir İngiliz üssü olan Malta önem kazandı. Bu ada öne-minden ötürü Mihver hava kuvvetlerinin hedefi oldu. Çünkü Malta ada-sındaki İngiliz hava kuvveti, Avrupa-Afrika arasındaki ikmal nakliyatını büyük ölçüde aksatıyordu. Adanın bu rolü harp süresince devam etti-ğinden, Mihver kuvvetleri bir ara, adayı zaptetmek için plan hazırladılar. Almanların Afrika Kolordusu'nun Afrika'ya gönderilmesinden önce, Al-man 10 ncü Hava Kolordusu, Sicilya adasına gönderilmiş ve Akdeniz ve Malta'daki İngiliz kuvvetlerine taarruzla, Afrika'ya yapılacak Mihver

[343] a. g. e.; s. 286.

[344] Büyük Dünya Olayı c. 5, s. 63.

nakliyatını güvenliğe almakla görevlendirilmişti. Bu Alman Hava Kolor-dusu, İngiliz gemilerine bu arada illustrious uçak gemisi [345] başarılı hava taarruzları yapmıştır. Mihver'in hava taarruzlarından bunalan İngilizler, mevcut hava gücünü, hava savunmasına ayırmak zorunda kaldıklarından, Akdeniz'i geçen Mihver konvoylarına karşı harekâta bulunamamışlardır.

7 Mart 1941'de İngiliz Hava Mareşalı Maynord, Sunderland ve Wil-
ligton kruvazörlerinin Alman hava hücumlarına karşı koruyamayacağını bildirdiği gibi, Malta'da yiyecek kıtlığı da başlamıştı. Alman Hava Kolor-dusu, Almanların 22 Haziran 1941'de Doğu Cephesi'ni açmalarıyla, Si-cilya'dan buraya kaydırılmış ve Malta'daki İngiliz Deniz Kuvveti Afrika'daki Alman Generali Rommel'in ikmal nakliyatını baltalamak imkânını bulmuştur. Bu olay, hava kuvvetinin deniz aşırı konvoy harekâtındaki görevlerine ait tipik bir örnektir.

Afrika'daki kara muharebelerinde de, hava kuvvetlerinin rolü önemli oldu. Buradaki muharebeler sürekli ileri geri hareketlerle devam ettiğinden, harekâtın hava desteği, inşa edilen toprak pistler kullanılarak devam ettirilebildi. Buradaki muharebelerin hava destek ihtiyacı nedeniyle Almanlar ve İngilizler anavatandaki hava gücünden bile fedakârlık yapmak zorunda kaldı. El Alameyn Muharebeleri öncesinde, İngiliz hava gücündeki artış dikkati çekti. Bu muharebelerde hava gücüyle topçu arasındaki işbirliğine önem verildi. Topçu ön hatlarda ateşini yoğunlaştırırken, hava kuvveti de düşman gerilerini baskı ve ateş altına aldı.

Tunus Muharebelerinin başlangıcında, Mihver Hava Kuvvetleri Tunus'taki yakın hava alanlarını kullanarak cephe kuvvetlerini yakından destekleyip etkili oldular. Ancak 1943 yılı başlarında, Müttefikler kuzey-batı Afrika bölgesini, hava kuvveti bakımından takviye edince, muharebelerin gidişatını değiştirdiler. 28 Mart 1943'te başlayan Tunus Meydan Muharebesi'nde, Müttefikler Afrika'da görülmemiş bir hava kuvvetiyle üstünlük sağladılar. Tunus'ta sağlanan bu hava üstünlüğü, Sicilya'dan Tunus'a yapılacak Mihver takviyelerini önlediği gibi, kara kuvvetlerine de yakından ve etkili hava desteği sağladı. Bir fikir vermek bakımından, 1940-1943 Haziran ayları içindeki dönemde Mihver Devletleri'nin Kuzey Afrika'daki uçak kaybı 5239'du. Bunun 1751 adedi Tunus seferi sırasında kaybedilmişti.

[345] illustrious uçak gemisi bomba taarruzlarıyla yaralanmış ve Malta'ya sığınmak zorunda kalmıştır.

İkinci Dünya Harbi sonlarında ortaya çıkan nükleer harp ilkeleri hava kuvvetlerine ait taktikte bazı değişiklikler yapabilecektir. Bu konuda ileri sürülen düşüncelerden biri şöyledir : [346]

“Roket taarruzundan sonra uzun menzilli bombardıman uçaklarının taarruzu vuku bulacaktır. Fakat, bu harekâtın icra metodu geçmişteki harplere nazaran önemli değişiklikler gösterecektir. Kudretli nükleer harp başlıklarına sahip havadan satha ve havadan havaya roketler uzun menzilli havacılık noktalarını (yöntemlerini) değiştirecektir.”

“Muharebe vazifelerinin ifa edilmesi için çok sayıda uçağın bir düzende uçması gereği tarihe karışmıştır. Bizim görüşümüze göre, uçuşlar küçük gruplar, hatta tek uçaklarla yapılacaktır. Önce hasmın hava savunma bölgesi azamî mesafesi dışında, roket taşıyan uçaklarla taarruz edilecektir. Bunu müteakip nükleer bomba taşıyan uzun menzilli uçaklarla taarruz icra edilebilir. Bu harekât hasmın hava savunması üzerinde ciddî tesirler meydana getirecektir.

Nükleer darbelerin sonucu olarak bu savunma kısmen tesirsiz hâle gelebilir. Hatta uçakların uçuş yolu üzerinde radyasyon tehlikesi mevcut olabilir.” [347]

Yukarıda açıklanan, İkinci Dünya Harbi'nde hava kuvvetlerinin kullanılmasına ait olaylardan sonra, hava silâh sistemlerinin taktik ve stratejik bakımdan etkileri üzerine şu değerlendirmeler yapılabilir.

Teknolojinin hava silâh sistemlerine uygulanması, bu sistemlerin hem harekât sialarını hem de etkilerini artırmıştır. Böylece hava silâh sistemleri teknik imkânlardan sağladıkları olanaklarla korkunç silâhlar arasına girmiştir.

Hava kuvvetlerinin kullanılmasını öngören taarruz plânlarında bazı temel ilkelere uyulması, bu gücün etkililiğini artıracaktır. Bu temel prensipler baskın, kuvvet teksifi (sıklet merkezi, kuvvet yoğunlaştırması), hareket kabiliyeti ve esneklik olarak özetlenebilir.

Muharebede darbe görevleri olacak bombardıman uçakları, kaçınma, arazi yapısından azamî yararlanma taktiklerini uygulamalı ve elektronik harbe karşı gereken tedbirleri almalıdırlar.

Hava harekâtında düşmanın hava savunmasından kaçınmak ve düşman üzerinde baskın sağlamak, alçak yaklaşma taktiği uygulamasını gerektirecektir.

[346] Sokolosky V. - Cheredirichenko; Askerlik sanatında yeni bir safha, İstanbul, Harp Akademisi Basımevi, 1967, s. 6.

[347] Sokolovsky; s. 7.

Klâsik bir bombardıman harekâtında, uçakların hedeflerine ulaşma şansını artırmak maksadıyla, koridor-işba yöntemi kullanılabilir. Bu tür harekâtla kilit savunma tesislerine karşı, bombalar ve anti-radyasyon füzeleri kullanılabilir. Uçağın bu koridordan sızabilmesi için hava-alanı, nükleer silâh depolarıyla, komuta ve kontrol tesisleri gibi belirli hedeflere taarruz edilecektir.

Kitalara yakın hava desteği görevlerinde, sabit kanatlı taktik hava-yer taarruz kuvvetinin, muharebede kullanılması, onun küçük ve büyük darbe ünitelerine ayrılmasını gerektirir. Yakın destek harekâtında, düşman savunmasını sindirmek önem kazanır. Düşmanı baskı altına almak veya muhtemel silâhlı keşif görevleri için küçük çaptaki taarruzlarla iki veya dört uçakla uygulama gerekecektir.

Stratejik alanda, özellikle nükleer silâh depoları, hava alanları, komuta kontrol ve muhabere tesisleri, limanlar ve geri bölgelerdeki lojistik destek üslerine yapılacak taarruzlarda daha çok uçağı içeren (örneğin 50-100) filolarla uygulanabilecektir.

h. Hava Savunma Silâh Sistemlerinin Etkileri

Hava savunması, ikinci Dünya Harbi'nde, hava kuvvetlerinin bir tahrip silâhı olarak kendisini kanıtlamasıyla önem kazanmıştır. Muharebe alanları ve geri bölgelerin havaya karşı hassasiyeti, hava savunmasının önemini artırmıştır. Bu önem, nükleer savaş tehlikesi ihtimaline paralel olarak çoğalmıştır. Günümüzde hava savunma topçusu, roket ve füzelerin yanı sıra hava kuvvetleriyle, düşman hava tehdidine karşı koyma düşüncesi ağırlık kazanmıştır.

Hava savunmasında, hava üstünlüğünün sağlanması, önemle düşünülmeye gereken konular arasındadır. Bu konu öncelikle tarafların av uçaklarının karşı karşıya gelerek, birbirleri üzerinde üstünlük sağlama-larıyla mümkündür. Ancak bu gün hava kuvvetlerinde mevcut olan uçak vb. vasıtaların sayılarının binlere ulaşması karşısında, taraflardan birinin muharebe uçaklarıyla kütle hâlinde yapacağı taarruzlara sadece aynı tür vasıtayla karşı koymayı yetersiz hâle getirmiştir. Düşmanın, ister ülke derinliklerindeki askerî ve endüstriyel hedeflere olsun, ister muharebe alanındaki hedeflere olsun, yönelteceği taarruzları önlemek hava vasıtalarıyla birlikte, hava savunma silâh sistemlerinin birlikte kullanılması zorunluluğunu getirmiştir.

Harp, karşı tarafın direnme ve savaş azim ve iradesini kırma amacı güder. Bunun sağlanması ise, mevcut kuvveti baskın tarzında kullanmakla mümkündür. Bu baskında, muharebe uçaklarına ve füzelere önemli rol-

ler düşecektir. Bu silâhlara, teknik büyük imkânlar sağlanmıştır. Başında bu silâhlar taarruzî olarak kullanılacaktır. Ancak, ne kadar güçlü olursa olsun, mütecaviz, hasmının karşı hava taarruz harekâtını da dikkate almak zorundadır. Bu durum her iki taraf için de geçerlidir. Bu nedenle ,etkili bir hava gücü yanında, etkin bir hava savunma gücünün de gerekli olduğu dikkate alınmalıdır. Bu gün, füzelerin sağladığı gelişmeler, bunların hava savunmasında yerlerini özenle almalarını etkilemiştir. Böylece ortaya, "Hava-Feza Savunma Sistemi" adı verilen sistem çıkmıştır.

Hava-feza savunmasının amacı, öncelikle bir savaşa engel olma şeklinde belirmektedir. Bunu caydırıcılık kavramıyla ifade etmek mümkündür. Bu sistem, o kadar güçlü olmalıdırki, düşman bir savaşa başvuramaz.

Şayet muhtemel bir savaş önlenemezse; bu durumda, düşmanın hava taarruzlarını önceden haber almak, aktif ve pasif savunma sistemlerini alarına geçirmek ve böylece düşmanın kesin sonuç sağlayabilecek darbelerini engellemek gerekecektir. Bu, asgarî kayıplarla ayakta kalmayı ve karşı harekâta başlama imkânını sağlar.

Caydırıcılık ve hayatta kalabilme (mücadeleyi sürdürecekt gücü elde bulundurma) amaçları, hava-feza savunma görev ve teşkilâtını yönlendirir.

Hava feza savunma sisteminde görev, sorumluluk bölgesinin, düşmanın hava taarruzlarına karşı korunması, daha doğrusu güvenlik içinde bulundurulması olmalıdır.

Bu görevi yapabilmek, çağımızdaki unsurlarıyla "tespit", "teşhis", "önleme" ve "tahrip" konularını içerir.

Sorumluluk bölgesinin korunmasında dört ana etkinlikten her biri hakkında fikir edinmek için, bunlara özgü yönleriyle değinmekte yarar vardır : [348]

Tespit : Hava-feza savunma sorumluluğu, düşman uçağı veya füzesi havalandığı anda başlar. Bu da radarlarla yapılır. Radarlar görüş hattına göre çalıştığı için cismin irtifa azaldıkça radarın görüşü de azalır. Ayrıca tabii ve sunî arızalar ve arzun kavsi (eyrillığı) tespitte görüş hattını tahdit eden unsurlardır. Normal bir radarın, 20000 fitte uçan bir cisim 200 milden görmesine karşın, irtifa 10000 fit olunca, 140 mil mesafeden ancak görebilir.

[348] Mehmet, Postalcioğlu; Hava-Feza Savunması, Silâhlı Kuvvetler Dergisi, s. 306, Kasım 1986, s. 61.

Tespit kabiliyetini artırmak için radarlar ve elektronik alanlarda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Örneğin AWACS, yani havadan ikaz ve kontrol sistemi düşmanın alçak ve yüksek irtifalardan yaklaşan uçaklarını tespit ederek ihbar mesafesini artırdığı gibi, onlara karşı savunma silâhlarını yöneltmek suretiyle komuta ve kontrol görevi de üstlenmektedir. Bundan başka, sadece ihbar radarlarıyla donatılmış uçaklar vardır. Gerek bunlar gerekse AWACS sistemi ile donatılmış uçaklar mobil özelliklerinden ötürü, herhangi bir istikametteki ihbar ve kontrol boşluğunu da kapatmaktadırlar.

Keza bu gün OTBH (Over The Horizon Backscatter) radarları, jenosferin yansıtıcı özelliğinden faydalanarak hüzmelerini ufkun ötesine kadar yansıtıp birkaç yüz mil daha uzak mesafeden cisimleri teşhis edebilmektedirler.

Ayrıca, bu gün balistik füze erken ihbar sistemi, yüksek takatlı radar anketleriyle 3000 mile kadar uzanan menzile sahiptir. Bunlara, dünyanın etrafında her an dolayan ve yeryüzünün en uzak noktasından uzaya kadar her yerde olup bitenleri görmek ve dinlemek olanağına sahip uyduların varlığında da ekleyince, günümüzde artık ihbar konusu haylice çözülmüş durumdadır.

Teşhis

Teşhis bir cismin tespitinden sonra, onun dost mu? düşman mı? olduğunun ayırt edilmesidir.

Bu günkü silâhların süratleri ve atış mesafeleri dikkate alınır'sa, teşhis işleminin çabuk ve doğru yapılması gerekmektedir. Bunun için de, uçuş plânının mukayesesi ve uçuş yolunun tetkiki gerekir. Ayrıca gözle ve elektronik olarak yapılan teşhis de vardır.

Savunma bölgesine dışarıdan gelen hava trafiğinin kontrolü için "ADIZ" (Air Defence Identification Zone) hava savunma teşhis bölgesi usulü kullanılır. Dışardan gelen bir cismin yukarıdaki usullerden bir veya bir kaçının kullanılması suretiyle en geç ADIZ bölgesini saran mevhum (sanal) bir hat üzerinde teşhisi gerekir.

Önleme

Önleme, tespit edilen ve düşman olarak teşhis edilen cisme karşı, önleme uçağı, güdümlü füze ve uçaksavarlarla yapılan aktif bir harekettir.

Tahrip

Bu günün termonükleer silâhları muvacehesinde, bir hedefe bir uçak veya füzenin yeterli olması karşısında artık hayatî bölgelerin savunmasının % 100 etkili olması zorunlu olmuştur.

Bu gün için her atışta bir düşman aracının tahribi şarttır. Böylece, önleme uçaklarına top ve tüfeklerin yanı sıra roketler de yerleştirilmiştir. Salvo hâlinde atılan bu güdümsüz roketlerden kaçınma mümkün olduğu için, bunların yerine de radar ve infrared nükleer başlıklı güdümlü füzeler geçmiştir.

Yukarıda verilen bilgiler dikkate alınarak modern bir hava savunma sistemi hakkında bazı kanılara varmaktayız :

Feza-hava savunma sistemi, sürekli kontrol isteyen muazzam ve kompleks bir teşkilâttir. Bu gün Kanada ve Amerika'nın müsterek savunma teşkilâtı olan NORAD'da 200000 kişiden fazla insan çalışmaktadır. Bu teşkilâтта 50 kadar önleme filosu, 300 kadar SAM birliği ve yüzlerce radar vardır.

Radarlardaki yeni gelişmelerle performans ve tahrip kabiliyetleri artan savunma silâhları, modern savunma teşkilâtının kapasitesini artırmıştır. Böylece Manual kontrol sisteminden yarı otomatik "SAGE" sisteme geçilmiş ve daha etkili bir kontrol sağlanmıştır.

SAGE sisteminin ana unsuru, bütün bilgi kaynaklarıyla telli ve telsiz muhaberesi olan idare merkezidir. Muharebe hasarı yüzünden aksaklık olmaması için, irtibat devreleri komplekslerinin etrafından dolaştırılmış ve bir arıza hâlinde muhaberenin aksamaması için de devreler çift yapılmıştır.

SAGE kontrol merkezindeki konsola benzeyen bir skop, önleme uçağında da bulunur ve uçaakta ayrıca otomatik pilot vardır. Bu otomatik pilot dataling vasıtasıyla yerden kontrol edilebilir. Yerden verilen bilgi önce silâh ve kontrol sistemine ve buradan da otomatik pilota gitmektedir. Bu sayede her türlü havada, gece ve gündüz hedefin önlenmesi ve tahribi mümkün olmaktadır.

SAGE idare merkezlerinin sorumluluk alanları birbirine bindirilmiş olduğu için, ölü nokta bırakılmamıştır. Ayrıca merkezlerdeki iki kompüter birlikte, 24 saat çalıştırılarak, devamlılık sağlanmıştır. Bu sistem sayesinde Kuzey Amerika üzerinde her gün 200000'den fazla uçuşun teşhisi, çok daha çabuk ve güvenilir olarak yapılmaktadır.

Hava Savunma Teşkilâtı ve Sorumluluğu

Hava silâhlarıyla yöneltilecek tehdidin çapı ve etkisi hava savunmasının önemini ortaya koymuştur. Hava savunması bu sebeple bir teşkilât içinde yürütülmelidir.

Hava savunması, hava kuvvetlerinin birinci derecede önemli hava görevlerinden biridir. Hava savunma sistemlerine normal olarak bir havacı komuta eder. Bu komutan "hava savunma komutanı" olarak tanınır.

Hava savunma komutanı, hava savunma amaç ve gayelerini gerçekleştirecek olan teşkilâtın kurulmasından sorumludur. Bu maksatla hava savunma komutanlığının sorumluluk sahası bölgelere, bölgeler sektörlerine, sektörler de ara sektörlerle ayrılır. Bu tarz bir teşkilâtlanma hava savunma kuvvetlerinin ve tedbirlerinin süratle kontrolünü mümkün kılar.

Hava savunma sorumluluğu mevzuatla belirlenir.

Hava savunma sorumluluğu, seyyar ordunun faaliyette bulunduğu muharebe sahası için kara kuvvetleri komutanlığına, donanmada yüzer birlikler ve deniz tesisleri bakımından deniz kuvvetleri komutanlığına; yurdun genel hava savunması ve hava kuvvetlerine ait tesisler bakımından da hava kuvvetlerine sorumluluk tanır.

Hava savunması, geçmiş savaşıardan çıkarılan dersler ve uygulamalardan elde edilen izlenimlerle bazı prensipleri ortaya çıkarmıştırki, bunlara uyulması, hava savunmasının etkili olmasını sağlar. Bu ilkeler şöyle özetlenebilir :

Hava savunması her an mevcut ve hazır olmalıdır. Bu, süreklilik şeklinde düşünülmelidir.

Hava savunması kapsamlı olmalıdır. Bu hava savunmasında açık ve gedik bırakılmaması şeklinde anlaşılmalıdır.

Hava savunması derinliğine düzenlenmelidir. Bu, hatvari savunmanın delinebileceği düşüncesinden ileri gelir.

Hava savunmasında nokta ve bölge savunması birlikte yapılmalıdır. Bu prensipte silâhlar hassas hedeflerin savunmasına tahsis edilirken, bölge savunmasına tahsis edilecek birliklerin daha serbest hareket edebilecek şekilde konuşlandırılmasını gerektirir.

Hava savunmasında kullanılacak silâhların nitelikleri değişik olduğundan, savunma sistemleri ailesi kullanılmalıdır.

Hava savunmasının etkililiğini ve ekonomik kullanımını sağlamak için, hava savunma birlikleri bir merkezden sevk ve idare edilmelidir.

Nükleer bir harp hava savunmasının özellikleri bazı otoritelerce şöyle ifade edilmiştir. Ülkenin hava savunması, düşman hava hareketinin bozulmasına, devletin hayatî faaliyetlerinin güvenliğine ve silâhlı kuvvetlerin muharebe müessiriyetine yöneltilecektir.

Uzun menzilli uçaklar ve avcı uçakları, bölgeye yönelen uçakları ve uçak mermilerini savunulan bölgenin veya devlet sınırlarının uzağında, hattâ uçaklar ve havadan sathâ roketler atılmadan önce, önleme ve imha kabiliyetindedir. Savunulan bölgeye giren uçaklar ve uçak mermileri hedefe giden uçuş yolu üzerinde ve savunulan hedef bölgesinde avcı uçakları ve uçaksavar roketleri tarafından imha edilecektir. Uçaksavar silâhların yüksek müessiriyet derecesi, taarruz eden bütün düşman uçaklarının ve kanatlı roketlerinin imhasına imkân verir. [349]

1. Helikopterlerin Etkileri

Helikopterler, başlangıçta, Malezya, Kore ve Çin Hindî muharebelerinde komuta amacıyla bireysel araç olarak kullanıldığı gibi, yaralı taşımada, ana birliğinden uzakta kalmış kıtaların ikmal işlerinde kullanıldı.

Daha sonra bir muharebe aracı olarak kullanılmaya başlayan helikopter birlikleri özellikle 1956 yılında Cezayir savaşlarında dikkati çekti. Bunlar Vertol ve Sikorsky tipi orta ve ağır helikopterlerdi. Bu yıllarda helikopterle müdahale müfrezeleri, kuvvetlerin kısa sürede yer değiştirmesi veya hücum birliklerinin kısa sürede muharebeye sokulması başlıca kullanım amaçlarını oluşturdu.

Günümüzde helikopterler, taktik alanda en etkili silâhlar arasında yer almaya aday olma yolundadır. Araziye kolayca uyabilmeleri, üstün hareket kabiliyetleri, ateş gücü üstün silâhlarla donatılma imkânları, hedef bulma ve esnek kullanılma özellikleri bu silâhların önemini artırmıştır. Bunda, gelişen silâh teknolojisinin muharebe alanlarında yaptığı değişiklik; genişlik ve derinliklerin artması, muharebede manevranın hızlanması yani birliklerin gelişen durumlara uyabilmek için süratli hareket kabiliyetine sahip olması isteği de rol oynamıştır.

Muharebe alanlarında meydana gelen düşman silâh ve manevra tehdidi de dikkate alınacak olursa, taarruz helikopterlerinin çağdaş orduların kuruluşlarına dahil edilmesi gerekçeleri kolayca anlaşılır.

Kara harekâtında, istenilen yer ve zamanda sıklet merkezi kurabilme ihtiyacı da helikopterlerin kullanılmasındaki önemi artırmıştır. Helikopterlere etkili silâhların monte edilmesi yanı sıra, havadan süratle kuvvet nakledilmesi de bu günkü teknik imkânlarla sürrekli geliştirilmektedir.

Helikopterler, özellikle kara kuvvetlerinde komutanların hava desteği ihtiyacına da cevap verebilecek yeteneğe sahip olduklarından acil durumlarda ve hava kuvvetlerinden sağlanacak desteğin yetersiz olması ve geç kaldığı durumlarda yakın destek görevlerini de yapabilmektedir.

[349] Skolovsky D. Vasili - Cheredinicherko; s. 7.

Helikopterler; silâh özellikleriyle tanksavar ve hattâ helikoptersavar görevlerinde başarıyla kullanılmaktadır. Özellikle düşman tanklarının tahribinde helikopterler büyük oranda başarılı olmuşlardır.

Düşman üzerinde kesin sonuç almada, onu, derinlikten besleyen takviye kuvvetlerini veya ikinci kademe kuvvetlerinin cepheye müdahalesini önlemek amacıyla, geri bölge hedeflerini ateş altına alarak, muharebe dışı etmek veya geciktirmek, hazarlıkları sekteye uğratma taktiği, helikopter birlikleri kullanarak geliştirilmektedir. [350]

Teknolojik gücü üstün devletlerde özellikle ABD'de kara kuvvetleri içinde güçlü havacılık birlikleri kurmak şartıyla [351] kara-hava harekât sistemi geliştirilmiştir. Böylece taarruz helikopterleri ağırlıklı bir kuvvet yapısı oluşturmuştur.

Sovyetler Birliği Ordusu'nda da, ordu bünyesinde ordu havacılığı kurulmuştur. Bu suretle ademî merkezî kullanışla, komutanların hava destek isteklerinin çok daha kısa zamanda karşılanması, taktik alanda elastikî kullanışla kara birlikleriyle etkili işbirliğinin sağlanması öngörülmüştür. Ordu bünyesinde altmış helikopter (40 adedi taarruz helikopteri); tümenlerde ise altı taarruz helikopteri yer almıştır. Bu durumu, helikoptere sahip komuta kademelerinin bunları, kendi sorumluluk bölgelerinde herhangi bir koordinasyona gerek görülmeden kullanma imkânı yaratmıştır.

Helikopterlerin önemini artıran ve kullanma alanlarını genişleten özelliklerini belirttikten sonra, bunların taktik alanda nasıl kullanılacağı ve bu kullanmadan beklenen yararları şöyle özetlemek mümkündür :

Muharebelerde yani taktik alanda cereyan eden harekât, düşman tarafından herhangi bir sebeple duraklayabilir. Örneğin bir toplu ateş etkisi veya yoğun engellerin kullanıldığı kesimlerde harekâtın akışında bir kesilme olabilir veya genel harekâtın akışı içerisinde, bazı kesimlerde takılma veya sınırlamalar meydana gelebilir. Bu tür engellemeler, harekâtın akışını aksatabileceğinden, harekâtı hızlandırmak için helikopter birlikleri kullanılabilir.

Helikopterlerin kullanım seyiyetinden yararlanmak suretiyle, düşmanın beklemediği veya ummadığı yerlerde baskın tesiri sağlamak amacı güdüülerek helikopter birliklerini kullanmak mümkündür.

[350] Bu tür taktik yöntem ABD ordusunda "FOFA" (Follow on Forces Attack), rumuzuyla ifade edilmektedir.

[351] Tümen seviyesinde hava tugayı.

Kara birlik komutanları, taktik alandaki yakın hava destek isteklerini, kendi kuruluşundaki taarruz helikopterleriyle, her zaman kısa sürede yerine getirebilirler. Kritik durumlarda, muharebe alanlarında ihtiyaç duyulan yakın hava destek ihtiyacının hava kuvvetlerinden istenmesi zaman alabilir veya yerine getirilemeyebilir. Halbuki kendi emir ve komutasında helikopter gücü bulunan komutanlar, doğrudan el koymak suretiyle bu isteği gecikmeden sağlayabilirler.

Helikopter birliklerine -özellikle taarruz helikopterlerine- sahip komutanlar, bunları kullanmak suretiyle inisiyatiflerini genişletmek imkânlarını ellerinde tutmuş olurlar. Çünkü, helikopter birlikleri akıcı niteliklerinden ötürü komutanların elinde, olaylara vakit geçirmeden müdahale etme olanağı sağlar.

Kara-hava işbirliğinde, koordinasyon ihtiyacından vazgeçilemez. Ancak muharebe şartları bu koordinasyonun sağlanmasında gecikmelere sebep olabilir. İki ayrı sınıfın koordinasyonunda meydana gelebilecek gecikmeler, helikopter birliklerinin kullanılmasıyla ortadan kaldırılabılır veya asgarî hâde indirilebilir.

Kara birliklerine yakın hava desteği sağlayacak taktik hava kuvvetlerinin, muharebe alanlarında ve bilhassa asıl muharebe hattı yakınlarında, meydana gelen silâh ve mermi yolu yoğunluğundan doğabilecek tehlikeler helikopter birlikleriyle azaltılabilir.

Muharebede kara birliklerinin kendi hava sahalarını uygun ve daha etkili bir şekilde kontrol etmeleri, helikopter birlikleriyle daha kolaylaşır.

Taktik alandaki hava pist ihtiyacı, helikopter birlikleri kullanımıyla ortadan kaldırılmış olur.

Bilindiği gibi, meteorolojik şartlar hava kuvvetinin kullanımını sınırlar veya bütünüyle ortadan kaldırır. Bu sakınca, taarruz helikopterleri kullanılmasıyla ortadan kaldırılabilir.

Görüldüğü gibi yukarıdaki düşünceler, helikopterlerin taktik alanda kullanılmasıyla ilgili yararlar ve prensipler olarak ortaya çıkmaktadır.

Hava İndirme Harekâtının Etkileri

Geleneksel olarak, kuvvetlerin bir bölgeden diğer bölgeye kaydırılmaları yaya olarak, karayoluyla, demiryoluyla veya denizden yapılırken, İkinci Dünya Harbi'nde özellikle hava araçlarında sağlanan gelişmelerle, intikallerde hava nakil veya hava indirme harekâtı şeklinde uygulamalar ortaya konulmuştur.

Kesin sonuç için hedeflerin ele geçirilmesinde, harekât alanında yatay (ufki) olarak yapılan kuşatmalar, taktik uygulamalarına bir de dikey (şakuli) kuşatma manevrasını katmıştır. [352] Bu uygulama, hava ulaştırma araçlarındaki teknik gelişmelerle ve paraşüt gibi indirme araçlarının sağlanmasıyla kolaylaşmıştır. Birinci Dünya Harbi'ndeki plânör kullanımını pratik ve ekonomik görülmediğinden, havadan nakledilen ve hedef bölgelerine atılan birlikler daha uygulanabilirlik kazanmıştır. Savaşın sonraki yeni buluşlar da, helikopter yapımındaki gelişmelerle, daha geniş boyutlara ulaşmıştır.

"1939 Rus-Fin harbi sırasında, paraşütçü birlikleri, Ruslar fiilen kullanmıştır.

İkinci Dünya Harbi başlarında Almanlar da Sovyetler Birliği de on binlerce paraşütçü hazırlamış, Almanlar plânörlerle birlik nakli için önemli çalışmalar yaparak tecrübe kazanmıştır.

İkinci Dünya Harbi'nin başlarında, Müttefikler paraşütçü birliklerine pek önem vermemişlerdi. Düşman hatları gerisine sadece birkaç küçük çapta indirmeyle yetinmişlerdi. Amerikan ordusu ilk paraşütçü alayını 1941 yılında kurdu. Bu birlik kısa zamanda büyüdü ve 1942 yılında 82 nci ve 101 nci Tümenler hâline getirildi. Bünyesinde paraşütçü ve plânörleri ihtiva eden bu tümenlere "Hava İndirme Tümenleri" dendi.

1940 yılı başlarında Sovyetler Birliği Savunma Bakanlığı da kendi hava indirme birliklerinin teşkiline başlamıştır.

Büyük çapta hava indirme birlikleri başarıyla Almanlar tarafından 1940 yılında Hollanda'da, bir yıl sonra da Girit adasının zaptında kullanılmıştır.

1943 Temmuzunda İngiliz ordusu tarafından 1 nci Hava İndirme Tümeni'ne bağlı paraşüt ve plânör birlikleri Syracuse (Siraküza) adasının güneyine indirildiler." [353]

Bu örneklerden anlaşılacağı gibi, ikinci Dünya Harbi'ne katılan büyük devletler, Hava İndirme Harekâtı'nın önemini kavramışlar ve bu alanda teşkilât yapmışlardır. Bu teşkilât, küçükten büyüğe hatta hava indirme kolordu ve ordusuna kadar genişletilmiştir. "İlk hava indirme kolordusu 1944 yılı başlarında kuruldu. Daha sonra 1 nci Müttefik Hava İn-

[352] Şakuli-Dikey kuşatma, taktik hava indirmeleri taktik büyüklükteki birliklerin düşman gerisindeki muharebe bölgesine havadan nakledilip ikmal edilmesi harekâtıdır.

[353] Şükrü İdem; Hava İndirme Harekâtı, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1974, s. 2.

dirme Kolordusu teşkil edildi. Bu ordu, 1944 yılı Eylülü'nde Hollanda'da Arnhem, Nijmegen (Neymegen) ve Aindhoven (Eydhoven) deki büyük hava indirme harekâtlarını plânladı ve başarıyla uyguladı.

İkinci Dünya Harbi'nin en büyük hava indirme hücumu ise, 1945 yılı Mart ayında yapıldı. Toplam 17122 paraşütçü, 614 araç, 286 top, tonlarca benzin, cephane ve yiyecek iki saat gibi kısa bir zaman içinde Wesel yakınlarında Ren nehri kıyılarına indirildi. [354].

Geçmiş olaylarda kullanılan hava indirme birliklerinin çapındaki gelişme, bunların hem taktik hem de stratejik alanda kullanılabilecekleri gerçeğini ortaya koymuştur. Teşkilatlanmada taktik alanda tabur ve alay çapında hava indirme birlikleri esas olmakla beraber, stratejik alanda tümen ve daha büyük çaplı birlikler de kullanılabilecektir.

Hava indirme birliklerinin kullanılabileceği yerler genel olarak çabucak ele geçirilmesi gereken kritik arazi noktaları veya bölgelerdir. Bunlara bazı örnekler vermek gerekirse, kritik geçitler, boğazlar, ulaştırma merkezleri, muhabere merkezleri ve komuta yerleriyle, kıyıbaşı veya hava başlarıdır.

Hava indirme harekâtı olarak askerî terimler arasında girmiş olan uygulamalar, taktik ve stratejik harekâtın gerçekleştirilmesinde, özel surette teşkil edilmiş donatılmış ve eğitilmiş muharip birliklerin (lojistik dahil) hedef bölgesine atılması veya indirilmesini ve harekâtını içerir.

Yapılacak hava indirme harekâtında kullanılacak hava nakil ve atma vasıtaları da uçaklar, plânörler, helikopterler ve paraşütler olarak özetlenebilir.

Uygulamada paraşütle atmak, havadan indirmek veya bunların karışımı olan şekil uygulanır.

Stratejik maksatlı hava indirmelerinde birden çok sınıf veya kuvvet yer alır. Bu sebeple, bu tür uygulama müşterek hava indirme harekâtı, taktik hava indirmeleri de uçarbirlik harekâtı olarak nitelendirilmiştir. [355]

Hava indirme harekâtı, İkinci Dünya Harbi'nin ortaya çıkardığı bir uygulama olarak genelleşmiş ve benimsenmiştir. Bu harekâttaki başlıca iki unsur vardır. Biri muharip olarak nitelenen özel yetiştirilmiş birlikler

[354] a. g. e.; s. 2.

[355] Uçarbirlik harekâtı, hava çevik harekâtı veya havadan taşıma harekâtı gibi deyimler, aynı anlamda olmak üzere, uçak veya helikopter kullanılarak, taktik amaçla yapılan indirmelerdir.

veya kara birlikleri, diğeri de havadan taşıma unsurları (yani hava ulaştırma gücü). Bu iki unsurdan muharip birlikler, muharebe kabiliyetleriyle belirlenmiştir. Hava ulaştırma vasıtaları da sürat ve elâstiklikleri bakımından önemlidirler.

Bu iki yetenek, muharebe alanında herhangi bir bölge veya kesime beklenilmeyen bir zamanda ve mümkün olan süratli kuvvet kaydırmasını kolaylaştıracığından, sıklet merkezi teşkilinde avantaj sağlar. Düşmanın aynı bölgeye aynı hız ve çapta kuvvet nakli yapmasının mümkün olunmadığı durumlarda, hava indirmesini uygulayana belirgin bir üstünlük sağlarken, bu sıklet merkezi prensibiyle açıklanabilir.

İkincisi, baskın prensibidirki, düşmanın beklemediği yerde ve zamanda karşısına çıkarılacak bir kuvvete karşı gereken tedbiri alamamasından kaynaklanır.

Hava indirme harekâtı, özellikle taktik harekâttaki sonuca, yerde ve zamanca ulaşmak için imkân ve kolaylık sağlar. Harekâtın süresini kısaltır. Bunda, hava ulaştırma vasıtalarının süratinden ötürü sağlanan zaman tasarrufu ve havada herhangi bir engelin bulunmayışı gibi hususlar rol oynar.

i. Radar

İkinci Dünya Harbi'nde muharebe uçaklarındaki gelişmelere paralel olarak radarın icadı önemli bir olaydı. "Radar olarak bilinen elektronik dalının çalışma prensipleri, 1930'larda Amerika, İngiltere ve Almanya tarafından iyice anlaşılmıştır. Bu memleketlerden yalnız İngiltere bir dizi radar ilk-ühbar zinciri yapımına girişti. Bu sayededirki, İngiltere Kraliyet Hava Kuvvetleri avcı uçakları, İngiltere muharebelerinde üstün sayıdaki Alman uçağını karşılamak ve yenmek imkânını buldu. Radar, saldıran avcı uçaklarının kontrolünü ve uçaksavar toplarının hedefe yöneltilmesini kolaylaştırmak suretiyle bombardıman uçaklarının hedefe ulaşma yeteneklerini büyük ölçüde azalttı; öte yandan yine radarda meydana getirilen gelişmeler, uçakların geceleri ve kötü havalarda kesin bombardıman yapabilmelerini sağladığı gibi, hava saldırılarının imkânlarını da genişletti. [356]

Radarın icadı hava, deniz, topçu, uçaksavar gibi çeşitli alanlarda reform yapmıştır. Radarın değişik alanlardaki yararlarını birkaç maddede toplamak mümkündür. Düşmanın hava taarruz vasıtalarının kolayca tespit edilmesi ve kendi uçaklarımızın yönlendirilmesi, sistem hareket, bas-

[356] Büyük Dünya Olayı; s. 256.

kindan korunma, topçunun direkt olarak hedefine tevcihi, yaklaşan düşman deniz araçlarının teşhis ve tespitiyle uçaksavar silâhlarının hedeflere kolay ve çabuk tevcihi bunlardan bazılarıdır.

Radarin icadı, düşmanın, hava ve deniz araçlarıyla yapacağı baskın tesirini ortadan kaldırmıştır. Düşman hava ve deniz araçlarının, eskiden olduğu gibi ansızın hedef üzerinde bulunduramamakta, savunan taraf, daha önceden yaptığı tespitlerle gerekli tedbirleri zamanında alabilmektedir.

Bu konuyla ilgili olarak ABD ile Japonlar arasında 1945 yılındaki Okinawa Savaşlarından örnekler verilebilir. "Binlerce Japon uçağı Morison'un Deniz Tarihi'nde 17 sayfa dolduran çok sayıdaki gemi topluluğuna saldırmışlardır. Bu gemilerden 132 tanesi, üzerinde 500 pound ağırlığında bomba taşıyan Zero uçakları veya roket motoru ve bir pilot bulunan OKA (Amerikalılar tarafından BAKA olarak isimlendirilir) bombaları tarafından vurulmuşlardır. Isabet alan gemilerden sekizi batmış ve yirmi üç adedi ise, onarılamayacak kadar hasar görmüştür. Taarruzun çapı göz önüne alındığında (Baffey'in radar tek bir Quadrant'dan aynı anda 50 uçağın yaklaştığını tespit etmiştir) bu zayıf Japonların umduğunun çok altında olmuştur. Bunun dört nedeni vardır. Bunlardan birincisi, sonucu emin olmamakla beraber radar ikazıdır." [357]

Radarin askeri alandaki önemi, düşmanın yönelteceği uçak, füze ve deniz taarruzlarını erken ihbar suretiyle baskından korunma, Hava Savunma Silâhları topçu, füze vb. silâhların ateşlerini tanzimle, muharebe alanında özellikle hava muharebe vasıtalarında teşhis gibi hizmetlerle özetlenebilir.

j. İstihkâm Silâh ve Araçlarının Etkileri

İstihkâm silâh araç ve gereçleri, Birinci Dünya Harbi'nde mevzi muharebelerinin önem kazanmasıyla, muharebe harekâtının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Avrupa'da gerek Batı Cephesi'nde ve gerekse Doğu Cephesi'ndeki muharebelerin statik hâle gelmesiyle önemini ortaya koyan tahkimat, bu sınıfın muharebelerin vazgeçilmez bir öğesi olduğunu kanıtlamıştır.

İkinci Dünya Harbi, geliştirilen tankın ve hava indirme kitalarının sağladığı akıcılık (seyyaliyet) nedeniyle muharebelerin daha süratle cereyanına sebep olmuştur. Ancak tankın etkili bir silâh olarak muharebelerine katılması, savunan taraf için istihkâm desteğinin vazgeçilmezliğini ortaya koymuştur.

[357] Moore J; Deniz Kuvvetleri Dergisi, Temmuz 1988 Eki, s. 8.

Batı Cephesi'nde Fransız ordusunun, Doğu Cephesi'nde Sovyetler Birliği'nin verdiği muharebelerde -özellikle savunma muharebelerinde- tanka karşı savunma önem kazanınca, tanksavar mayınlarıyla benzeri tank tahrip silâhları yoğunlukla kullanılmıştır. Afrika'da Müttefiklerle Mihver Devletleri'nin orduları arasındaki mücadelede tanka karşı savunmada, istihkâm silâh ve araçları yoğun bir kullanım alanı bulmuştur.

Geleceğin muharebelerinde, özellikle tank ve benzeri zırhlı muharebe silâhlarına karşı istihkâm silâhları önemini yine koruyacaktır. Yine savunma muharebelerinde, bir bölgede kuvvet tasarruf ederek, daha önemli bölgelerde sıklet merkezi kurmak için, tâli bölgelerde istihkâm muharebe silâh ve araçlarına başvurulabileceği gibi; düşman zırhlı birlikleriyle gelmesi muhtemel bölgelerde tanksavar mayınlarına olan ihtiyaç artacaktır.

Eskiden beri söylenegelen, "tahkimat daha az kan akıtır" sözü istihkâm desteğinin gereğini belirtir.

Istihkâm sınıfı, muharebe harekâtının, özellikle piyadenin savunma gücünü artırmada vazgeçilmez bir unsur olarak geleceğin muharebelerinde de kullanılacaktır. Hattâ, bu sınıfın yetersiz kalması veya daha önemli bölgelerde kullanılmamasından ötürü, diğer muharip sınıfların savunma muharebelerinde doğabilecek boşluk nedeniyle diğer sınıfların kendi teşkilât ve yapılarında istihkâm desteği sağlayacak istihkâm üniteleri buldurmaları zorunludur. Örneğin, muharip unsurların başında gelen piyade istihkâmları ve topçunun mevzilerindeki korunma ihtiyacı, istihkâm desteğini bu sınıfların bünyesine de sokmuştur. Diğer sınıflarda örneğin deniz üsleri ve hayati bölgelerin korunmasında istihkâm hizmeti, deniz kuvvetlerinin de ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Istihkâm desteği, istihkâm sınıfı dışındaki birliklerin etkinliğini artırmak amacıyla kullanılmakla beraber, bu sınıf gerektiğinde piyade gibi muharebelere katılmak suretiyle, muharip görevlerini de yerine getirecek şekilde donatılmıştır.

k. Nükleer Silâhların Etkileri

İkinci Dünya Harbi'nde ABD tarafından Japonya'ya karşı kullanılan atom bombası (nükleer bomba) bir kitle tahrip silâhı olarak, harbin süresini kısaltmış ve Japonya'nın teslimini çabuklaştırmıştır. "Japonya, kendi kuvvetlerinin son haddinde bulunuyordu. Bu sebeple buna vurulacak kuvvetli bir yumruk, artık kesin sonucu doğurabilirdi. Esasen Japonya'ya böyle bir yumruk vurmak için gerekli olan vasıta Müttefiklerin elinde bulunuyordu. Müttefikler bu vasıtayı kullanmazdan önce Japonya'

ya teslim olması önerisinde bulundular. Bu öneri, Potsdam'da toplanmış bulunan Amerika ve İngiliz Devlet sefleri tarafından 26 Temmuz 1945'te yapıldı. Çin de bu teklife katıldı. Japonya ertesi günü bu teklifi reddetti.

İlk atom bombası 6 Ağustos 1945'te Hiroşhima şehrine düştü. Sonradan alınan bilgiye göre, bu bombanın ağırlığı dört tondu. Bunun yaptığı maddî ve manevî etki çok büyüktü. Bunun etkisi, aynı ağırlıktaki bir kırıcı bombanın etkisinden bin defa daha fazla idi. Atom bombasının husule getirmiş olduğu anî tesir, bu hususta feci bilgi ve sonuçların bir araya toplanması dolayısıyla, ateşli silâhların yaptığı tesirden kat kat fazla olmuştur." [358].

Nükleer silâhların etkisi bakımından Nagazaki'ye atılan bombayı da hatırlamak gerekir. "Atom bombasıyla Hiroşhima tahrip edilmişti; bunun yarattığı insan kaybı, gerek bizzat bombanın etkisiyle ve gerekse bu yüzden meydana gelen yankılar dolayısıyla yüz bini buluyor veyahut geçiyordu. İkinci bir bomba 9 Ağustos (1945) ta Japonların donanma üssü olan Nagazaki'ye atıldı. Bunun tesiri, birinci bombanın kine benziyordu. Bununla beraber, bu ikinci bomba da yaptığı tahribata göre yeter derecede feci idi. Bu iki bomba, kendilerinden beklenen kazancı tamamen sağladı. Bu bombalar, Japonya'nın direnme iradesini tamamen kırdı. Şunu da unutmamak gerekirken, esasen Japon direniş iradesinin kırılması imkânı artık yaklaşmış bulunuyordu. Nitekim Japonya daha önce kendisine tahammül edilebilir bir barış elde etmek için girişimde bulunmuştu. Bundan ötürü atom bombası Uzak Doğu harbini sona erdirmemiş, fakat harbin sona ermesini kolaylaştırmıştır." [359]

İkinci Dünya Harbi'nde Japonya'ya karşı kullanılmış olan nükleer bombalar ısı (hararet), blast (hava tazyiki) ve radyasyon olmak üzere üç yönlü tahribat yapmıştır. Bunlar 1/10000 saniyelik bir zamanda infilâk eden âni etkili bir silâh olarak nitelenmiştir. Bu bombaların bir kilogramlık kısmı 20 ton trolilin yaptığı etkiye eşit olarak değerlendirilmiştir. Bu nükleer infilâkta meydana gelen hava basıncı saatte 1100 kilometre hızla esen rüzgâr etkisine eşit kabul edilmiştir. [360]

Yukarıda belirtilen üç yönlü etkiden "blast" "ısı-ışın" ve "nükleer radyasyon" bombasının düştüğü yerden itibaren uzağa gittikçe azalır.

[358] Schumacher; İkinci Dünya Harbi Tarihi, s. 287.

[359] a. g. e.; s. 288.

[360] Saatte 225 km hızla esen en korkunç tayfun dikkate alındığında, bu hava basıncı korkunç olarak nitelenebilir.

“Blast” tesiri, patlamada ortaya çıkan güçlü bir basınç şeklindedir. Bunun etkisi yapıları yıkmaya, canlıların fırlatılması ve bedeninin çeşitli organlarını tahrip şeklinde olur. Bundan başka yıkılan yapıların canlılara verdiği zararlar da bu konu içindedir.

Nükleer silâhın infilâkında meydana gelen ateş topu bir güç deposudur. Ani ve çok güçlü ışık ve muazzam bir ısı, infilâk yerinden itibaren dalga dalga yayılır. Ani ışık gözlerde etkisini gösterir ve geçici körlüklere de sebep olabilir.

Isı, etkisini yakma suretiyle gösterir. Canlılar kadar cansızlar da bu yakma etkisinden zarar görürler. Nükleer silâhtan yayılan ısı düz istikametli yayılma (görüş hattı şeklinde) şeklinde olduğundan, bir engelin gerisinde bulunanlar az çok korunmuş olurlar.

Nükleer gücün parçalanmasından doğan radyasyon gama ışınları, nötron, alfa ve beta partiküllerini kapsar. Bunlardan canlılara nüfuz etme kolaylığı bulunan gama ışınları en tehlikelileridir.

Nükleer silâhların strateji ve taktiğe etkileri birkaç bakımdan mütalâa edilebilir. Bunlardan birini, askerî stratejiye olan etkidir. Nükleer silâhlar belli bir devletin tekelinde olduğu takdirde, bu durum bir tehdit unsuru olarak kullanılabilir. Çünkü karşı tarafın buna mukabele etme olanığı yoktur. Bu imkâna sahip devlet, nükleer silâhı siyasi ve askerî bir baskı aracı olarak kullanma avantajına sahiptir.

Bir harp durumunda, nükleer silâha sahip olan taraf hedefe ulaşmada bunu kullanabilir. İkinci Dünya Harbi'nin Pasifik harekât alanında, Japonya askerî gücünün zayıflaması bilincine ulaştığı hâlde, yine de direneceğini ilân etmişti. ABD'nin iki Japon şehrine karşı atom bombası kullanması, harbi kısaltmış ve Japonya teslim olmuştu.

Nükleer silâhlar tahrip gücü bakımından üstün silâhlardır. Harekâtın başlıca vasıtası hareket ve ateş desteği olduğundan, nükleer silâhlar sağlayacakları üstün ateş desteği ile, muharebenin gidişatını değiştirebilirler.

Nükleer silâhlar harp prensiplerini değiştirmez, ancak bu prensiplerin uygulama derecesi veya şeklini değiştirebilir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Nükleer silâhların taarruzuna maruz birlikler, yok edici etki nedeniyle arazide dağılmak zorundadırlar. Dağılma, düşmana uygun hedef teşkil etmemek üzere genişliğine ve derinliğine olmalıdır. Bu durumlarda birliklere verilen sorumluluk bölgeleri büyür. Ancak, nükleer etkilerden korunma düşüncesiyle hesapsız bir dağılma, görevin yerine getirilmesine engel olabilir.

Nükleer silâhlara karşı korunma düşüncesiyle cephe genişliklerinde aşırıklar, harp prensiplerinden emir-komutayı etkiler ve birliklerin kontroli güçlüğe uğrayabilir. Bu özel tedbirlerin alınmasını gerektirir.

Nükleer etkilere karşı dağılma, gerektiğinde istenen yer ve zamanda sıratle toplanma zorunluluğunu getirir. Bu ise, kuvvetlerin hareket kabiliyetinin artırılmasını ister.

Taarruz muharebesi için şu söylenebilirki, nükleer silâhlar kesin sonuç vasıtası değildirler. Taarruz manevra-ateş desteği ikilisi bakımından mütalâa edilecek olursa, manevra unsurları hedefin ele geçirilmesinde başlıca vasıtaadır. İşte nükleer silâhlar üstün tahrip güçleriyle hareketi uygun şekilde destekler ve kolaylaştırırlar. Taarruzda, kuvvetlerin belirli bir amaçla toplanma ve yarma yönteminden ziyade, anı darbe ve bunun yarattığı şoktan yararlanıp başarıyı geliştirme önemlidir. Yapılacak manevra plânlarında hedef bölgesinin içinden veya etrafından hareketi düzenleyen hazırlıklar dikkate alınmalıdır.

Nükleer silâhların kullanıldığı bir muharebe ortamında çevik birliklerin önemi küçümsenemez. "Tank ve motorize birliklerinde hareket taktiği değişmiştir. Taarruzlar esas olarak tank, kariyer ve helikopterler de bulunan birliklerce yapılacak ve asıl taarruz şeklinde gelişecektir. Yaya birliklerle taarruz nadiren yapılacaktır. [361]

Çevik ve uçar birliklerin sonuca ulaşmadaki rolleri geleceğin muharebelerinde önemli olacaktır. "Bu birlikler nükleer darbelerle maruz kalan düşman birliklerinin imhasına tamamlayacaktır. Aynı zamanda, mutad imha vasıtaları kullanılarak, düşman garnizonlarına akımlar yapmaya hazır olmalıdır. [362]

Uçar birliklerden helikopterler, havadan yapılan hareketta temel vasıtalar olarak, geleceğin hava indirme hareketinin karakterini değiştirmektedir. "Düşman gerisine helikopterlerle hava indirmeleri geniş ölçüde kullanılacaktır. Bu indirmelerde motorize birlikler ve küçük birlikler kullanılabilir. Havadan yapılan bu hareket, çok farklı bir taarruz olacak ve aynı zamanda modern askerlik sanatında yeni bir olay teşkil edecektir.

Havadan indirilen kuvvetlerin rolü bariz bir şekilde artacaktır. Bu birlikler nükleer darbelerin sonuçlarından derhal faydalanma kabiliyetine sahiptir. Kitle hâlinde nükleer darbelerle düşmanın hava savunma sisteminin bozulmasıyla birlikte, derin hava indirme hareketi için imkânlar hasıl olur. [363]

[361] Sokolovsky; s. 9.

[362] a. g. e.; s. 9.

[363] a. g. e.; s. 9.

Savunma [364]

Savunma muharebelerinde, nükleer silâhlar için uygun düşman hedefleri kıta toplulukları, hareket kabiliyetini artıracak ulaştırma vasıtaları, kontrol ve sevk idareyi sağlayan komuta ve kontrol unsurları, lojistik tesisler ile asıl muharebe hattı önünde açılma ve yayılmayı önleyecek engellerdir. Bunların yanı sıra düşmanın girişimini başarıya ulaştırıp ele geçirebileceği hedef veya kritik arazi kesimlerine de ön plânlama ile nükleer silâhlar kullanılması düşünülmelidir. Savunmada vazifenin ifası esas olduğuna göre, düşmanın nükleer taarruzlarına karşı gerekli dağılma düzenleri alınırken, vazife ile dağılma arasında bir denge kurmak da gözden uzak tutulmamalıdır.

Yine savunmada önemle düşünülmesi gereken hususlardan biri de, kendi birliklerimizin yakın desteklenmesinde nükleer silâh kullanılması hâlinde, kıta emniyetidir. Bu konu öneminden ötürü komutanın tekelinde bulunmalıdır.

Nükleer savaşta, kuvvetlerin kontrolü önemli olduğundan, bu kontrol, alınacak sürekli tedbirlerle geliştirilmelidir. "Kontrol teknolojisi ulaştırma, keşif, yöneltme (tevcih) ve deniz ulaşım vasıtalarını, raporların elde edilmesini, duruma ait bilgilerin gönderilmesini ve alınmasını; komutan ve karargâh subaylarının kontrol işinin makineleştirilmesini içine alır. Her komutan ve karargâh subayı birliklere başarı ile komuta edebilmek için kontrol metotlarına hâkim olmak ve kontrol teknolojisini yakından tanımalıdır." [365]

Nükleer şartlarda komuta ve kontrolün önemi küçümsenmemekle beraber, inisiyatifin yok olmaması da değerini korumaktadır. Teknolojik ilerleme, komuta ve kontrolün etkin olarak kullanılmasında yardımcıdır. "Modern şartlar altında birliklerin kontrolü, komuta ve askerlerin inisiyatifini felce uğratmaksızın sıkı bir şekilde merkezileştirilmelidir. Bu gün kıta ve silâhların modern teknoloji ile televizyon, radar, gemi seyri-sefer cihazı ve nişan cihazları, hesap makineleri ve elektronik cihazlar, otomatik gönderme ve atma vasıtaları, harita, diyagram ve harekât dokümanlarını süratle çoğaltma tekniği, komutan ve karargâhın esas kontrol işini makineleştirecek vasıtalarla başarılı bir şekilde kontrolü mümkündür." [366]

[364] Nükleer savaşta, normal cephelerin bulunmayışı doğal sayılmaktadır.

[365] Skolovsky V. - Cherednichenko; Askerlik sanatında yeni bir safha, İstanbul, Harp Akademisi Basımevi, 1967, s. 3.

[366] Sokolovsky; s. 4.

Nükleer savaşın güdümüne ait tahminlere değinmekte de yarar vardır. "Nükleer harbin sevk ve idaresi duruma (mütecevizin kimliğine, harbin çıkış şekline ve esas hâsımın bulunduğu yere) bağlı olacaktır. Düşman topraklarını işgal etmek için bütün bölgelere asker sokmak zorunluluğu olmayacaktır. Stratejik roket birlikleri nükleer harbin meseleleri hakkında bağımsız olarak etkili olabilirler. Bu birlikler herhangi bir bölgeye asker sokmayı gereksiz, hatta imkânsız hâle getirecek kadar kuvvetli bir darbe indirebilirler. Fakat modern şartlar altında baskın taarruzu çok tehlikeli değildir ve bir taarruzun başladığını vaktinde haber alma imkânları da gelişmektedir." [367]

I. Biyolojik Silâhların Etkileri

"Biyolojik savaş" olarak, askeri terimler arasında yer alan kavram, harbin amacını gerçekleştirmek yani sonuca ulaşmak üzere, canlıları muharebe dışı etmede biyolojik öğeleri kullanmaktır. Bu daha açık olarak anlatmak istenirse, canlıları saf dışı etmek amacıyla bazı mikroorganizmaların veya toksinlerin kullanılmasını öngören bir savaş türüdürki, ikinci Dünya Harbi'nden sonraki teknolojinin ürünlerindedir.

Biyolojik silâhlar hem muharebe alanında, hem de yurt içi hedeflere karşı kullanılabilirler.

Biyolojik silâhların muharebe alanında kullanılması, diğer silâhların önemini azaltmayacaktır. Ancak biyolojik silâhların düşmana karşı kullanılmasında, diğer silâhlarla yapılacak taarruz iyi koordine edilmeli yani her iki tür silâhın kullanılmasında uyum sağlanmalıdır. Bu anlatım açılacak olursa, şöyle denebilir : "Biyolojik silâhlarla taarruz diğer silâhlarla yapılacak hareketle uyumlu olarak yürütülmelidir. Vazifeye ve şartlara bağlı olarak, esas hedef düşmanın can alıcı yerlerine taarruz etmektir. Kalabalık şehirlere endüstri ve ticaret merkezlerine, limanlara ve ulaşım merkezlerine yapılacak taarruz, düşman üzerinde panik, korku ve bozgun yaratacak ve bundan yararlanılarak kendi birliklerimizle yapacağımız taarruz, bizi düşman topraklarında istediğimiz hedefe götürecektir. [368] Bu Sovyet doktrini bize, biyolojik silâhların stratejik amaçlı kullanışı hakkında bir fikir vermektedir.

Bazı biyolojik maddelerin (örneğin nörotropik toksinlerin yan ürünleri toksit proteinler, koruyucu gaz maskelerinin süzgeçlerinden de geçebilmeleri, bunlara karşı korunma problemlerini ortaya çıkaracaktır.

[367] a. g. e.; s. 5.

[368] Sungur; s. 82.

Özellikle topyekûn harpte, cephe gerilerinde ve şehirlerdeki insanlar üzerindeki etkileri ciddi olacağından, düşmanın, cephe derinliklerindeki stratejik hedeflere ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Her yeni silâha, bir karşı silâhın araştırılması da gelenek hâlinindedir. Bu alanda yeni biyoteknolojiden yararlanılmaktadır : Bunlara karşı savunmanın, taarruzda kullanılan ajanların (vasıtaların) etkilerini göstermeden önce keşfedilmeleri zorunludur. Bu alanda iyi bir gelişme olmuş, düşük düzeyde çok çeşitli biyolojik ve kimyasal vasıtayı saptayabilen biyo-elektronik hedef tespit cihazları yapılmıştır. Antikorların mikro-elektronik alanıyla birleştirilmesi, hem sabotaj hem de normal askeri operasyonlardan korunmada çok değerli araçlar yapılmıştır.” [369]

m. Kimyasal Silâhların Etkileri

Kimyasal maddeler, kütle hâlinde ölümlere neden olan maddelerdir. Bunlar hem muharebe alanlarında hem de cephe gerilerinde ciddi ve top-tan ölümlere sebep olmalarından ötürü, insanlık dışı kullanım olarak kabul edilmiştir. Bu konuda, uluslararası kurallara göre kullanılmaları yasaklanmıştır. Ancak bu yasağa rağmen, geleceğin savaşlarında bu maddelerin kullanılmayacağına dair bir yaptırıma da güvenilmemelidir.

Özellikle gizli yöntemlerle sürdürülecek kimyasal savaş maddelerinin kullanımı muharebe alanlarındaki kuvvetleri ve cephe gerilerindeki halkı, çalışmadan alıkoymak veya paniğe uğratmak gibi amaçlarla uygulanabilir.

Bu tür maddelere karşı gereken aktif ve pasif tedbirlerin alınması, bunların etkilerini sınırlar. Bu tedbirler bireysel ve toplu korunmayı öngörür. Maske ve gaz elbisesi gibi bireysel donatıyla birlikte sığınaklar belli başlı vasıtalar arasındadır.

Bir savaş sırasında kimyasal silâhlar, taktik ya da stratejik olarak, ya personeli öldürmek ya da bölge ve ekipmanını kullanılmaz hâle getirmek amacıyla kullanılabilir. Bazı durumlarda, cephe gerisindeki halkı korkutmak için de kimyasal silâh kullanılması mümkündür. Kimyasal silâh yapımı güç olmadığından, teröristlerin eline geçtiğinde, büyük tehlikeler doğurabilir ve pek çok masum insanın ölümüne sebep olabilir.

Bir savaş sırasında, kimyasal maddeleri hedeflerine isabetli olarak atan silâhların rolü büyüktür. Bu hususta çeşitli mermiler ve füzeler de kullanılabilir.

[369] a. g. e.; s. 80.

Kimyasal silâhlara karşı savunma önlemleri, bunların önceden haber alınması ve etkilerini ortadan kaldırmak için alınması gereken önlemleri içerir. Modern teknoloji ile imal edilen kimyasal silâhlara karşı daha etkin savunma önlemleri de geliştirilmelidir.

Bir kimyasal silâh taarruzu sırasında yapılacak ilk şey, insanın kendini korumasıdır, fakat bundan hemen sonra, diğer birliklere de uyarı göndermek ve kimyasal maddelerin zehir etkileriyle, kullanıldığı bölgeyi bildirmek gerekir.

SONUÇ

Askerî literatürde harp, menfaat ve hak dclayısıyla doğan isteği dikte ettirmektir. Bunu "Düşmanı, iradenizi kabule zorlamak için bir kuvvet kullanma eylemidir" [370] şeklinde tanımlayanlar da vardır.

Harple ilgili olarak strateji -daha çok askerî strateji,- "harp içindeki çarpışmaları harbin amacına tâbi kılma" anlamındadır.

Strateji, bazılarınca "generallik sanatı", "yüksek sevk ve idare" olarak tanımlanmıştır. Bunu kısaca "muharebelerin, harbin amacına ulaşmak için kullanılması" şeklinde kabul edebiliriz. Stratejinin uygulaması olan taktik ise, "silâhlı kuvvetlerin muharebede kullanılması" şeklinde anlaşılmalıdır. Bu tanımlamalara dikkat edilecek olursa, iki terim arasında çok sıkı bir ilişki dikkati çeker.

Harp, amaca ulaşmak için, harp kuvvetlerinin belli harp prensip ve yöntemlerine göre, zaferi elde edecek şekilde düzenlenmesini ve kullanılmasını ister ki, bu da harbin sevk ve idaresi demktir.

Harbin amacına ulaştırılması için, muharebelerin kullanılmasında bazı yerleşmiş prensipler vardır ki, bunlar "Harp prensipleri" şeklinde yaygınlaşmıştır. Bunlar "hedef prensibi", "baskın prensibi", "taarruz prensibi", "sıklet merkezi prensibi", "emir ve komuta prensibi", "kuvvet tasarrufu prensibi", "manevra prensibi" sadelik prensibi" ve "emniyet prensibi" gibi belli başlı ilkelerdir.

Harbin amacına ulaştırılmasında başlıca vasıta olan muharebelerin idaresinde bu prensiplerin maharetle kullanılması, bir komutanlık sanatıdır.

Muharebede bu prensiplerin kullanılmasında maddî ve manevî gücüyle tüm silâhlı kuvvetler başlıca vasıttır.

[370] Carl von Clausewitz; Harp üzerine, Çev. Em. Tuğg. Fahri Çeliker, c. I, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1984, s. 21.

Özellik-
rinin

çerisinde, insan, mücadeleyi amacına ulaştırmak için silâh olarak kullanır ki, "silâhlı kuvvet" terimi de bundan kay-

aya Harbi'nde; harbin amacında değişiklik olmuştur. Bu sadece düşmanın silâhlı kuvvetlerini yok etmek olduğu vâsta yaygınlaşan "topyekûn harp" kavramına uygun ola-
ı tüm ülkesi, silâhlı kuvvetleriyle birlikte halkı hedef olmuştur. Böyle olunca, hava silâhları büyük ölçüde kullanılmıştır. Topyekûn harp konseptine göre, bir ülkenin halkıyla birlikte şehirleri limanları, endüstri tesisleri ve ulaştırma merkezleri gibi can alıcı noktaları hedefler arasına girmiştir.

Hava kuvvetlerinin artan performansı harp alanlarının boyutlarını, dolayısıyla hedef alanını genişletmiştir. Böylece, büyük genişlik ve derinlikteki hedeflere ulaşma kolaylığı sağlanmış, cephe gerileri de hedefler arasına girmiştir. Eskiden cephedeki silâhlı kuvvetlerin sağladığı perde gerisinde, kendini güvence altında gören, derinlikteki hedeflerin ve canlıların hava silâhlarına karşı hassasiyeti bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Deniz silâh ve araçlarındaki teknolojik gelişmeler, denizlerdeki üzerindeki harp alanlarını da genişletmiştir.

Stratejik kurallardan biri olarak "baskın" prensibi, ikinci Dünya Harbi silâhlarının kullanılmasında etkinliğini korumuştur. [371]

Baskın gerçekte düşmanı hazırlıksız yakalamaktır. Bu uygulama bir kuvveti düşmanın beklemediği yer ve zamanda kullanmak suretiyle olabileceği gibi, bilinmeyen bir silâhı ilk kez kullanarak da sağlanabilir. İkinci Dünya Harbi'nde Almanlar İngilizlere karşı, intikam silâhı olarak "V1", "V2" adıyla bilinen kanatlı bombaları kullanmışlar ve başlangıçta şok tesiri sağlamışlardır. Yine bir örnek olarak, ABD, Pasifik Savaşı'nı sona erdirmek üzere, dünyada ilk kez "Atom Bombası"nı Japonya'ya karşı kullanmıştır. İngilizlerin, Almanlardan önce bulduğu radar da ilginç bir örnek sayılabilir.

Günümüzde baskın prensibi, karada hareket kabiliyeti yüksek silâh ve vasıtaların bulunuşuyla ve havadan nakledilen birliklerin kullanılmasıyla da uygulama kolaylığına kavuşmuştur.

[371] Baskın Prensibi, Birinci Dünya Harbi'nde de önemliydi. Örneğin, bu savaşta İngilizlerin Kambre'de ilk kez tank silâhı kullanması ve Almanların da gaz silâhını denemesi buna örnektir.

Taarruz prensibi önemini korumaktadır. "Zapt etmek, elde tutmak ve inisiyatiften yararlanma" şeklinde ifadesini bulan taarruz prensibi, yeni silâh sistemlerinin sağladığı imkânlarla kolaylaşmıştır. Bir taarruzda hedefe ulaşma imkânları, yüksek sürate sahip zırhlı ve motorlu birliklerle, havadan atma ve indirme araçlarıyla daha da kolaylaşmıştır. Bundan başka, kıtalar arası hava ve deniz ulştırması, hassas bölge ve merkezlere çıkarma veya indirme de kolaylıklar sağlamıştır.

Taarruz hızının artırılması, hava ve kara destek silâhlarının tahrip gücündeki gelişmeler sebebiyle, özellikle ara hedeflerin tahribinin kolaylaşmasıyla mümkün olmuştur.

Taarruzda piyade taktiğindeki değişiklikler, etkili ateşli silâhların muharebe alanında kullanılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu değişiklik, tarihi silâh gelişmeleriyle ilgilidir. Geçmiş zamanlardan beri savaşlar genellikle hücum eden piyadenin toplu bir şekilde tesir etmesi suretiyle cereyan ediyordu. Bu yöntem, ateşli silâhların keşfinin piyade muharebe taktiğinde bir değişiklik yaptığı zamana kadar devam etmişti. XVII yüzyılda piyade toplulukları başlangıçta ateş hatlarına iki veya daha çok saf hâlinde sürülüyorlardı. Bu yöntem, Napoleon'un avcı taktiği başlayınca kadar devam etmişti. Fakat teknik ilerledi. Silâhlar gelişti. Yavaş ateşli önden dolma silâhlar seri ateşli arkadan dolmalara çevrildi ve sonunda bu ilerleme otomatik seri ateşlilere makineli tüfeklere, makineli tabancalara ve diğerlerine kadar gelişmek suretiyle şimdiki doruğuna ulaştı. [372]

Sıklet merkezi prensibi, "kesin sonuç yerinde mümkün olan azami gücü toplamayı ve seçilen bölgede düşmana üstünlük sağlamayı" öngörür. Bu üstünlük, hem sayıca ve hem de ateş gücü bakımından düşünülmelidir. Ancak sayıca üstünlük her zaman bir anlam taşımayacağından, daha ziyade ateş ve manevra ile üstünlüğe önem verilmelidir. İkinci Dünya Harbi'nde, tanka dayalı zırhlı birliklerle, bunlara refakat ederek destek sağlayan hareket kabiliyeti artırılmış topçu ve yeni tahrip gücü yüksek muharebe uçakları bu konudaki eski düşünceleri değiştirmiştir. "Zırhlı silâhlar, diğer silâh sınıflarına nazaran en etkilileri sayılmaktadır. Bu itibarla zırhlı silâhlar meydan muharebelerinde sıklet merkezi teşkil edilmek istendiği yerde, yani eski strateji kurallarına göre düşmana üstünlük sağlanması gerektiği yerlerde kullanılır. Bir zırhlı tümenin bir piyade tümenine göre, personeli azdır. Fakat kuvveti onunkinden yüksektir.

[372] Büyük Dünya Olayı; c. 4, s. 116.

Bundan başka bu günün muharebelerinde strateji, bu birlikle beraber hava kuvvetini de, kesin sonucun alınmak istenen yerde toplamayı gerektirmektedir. Başka bir anlatımla, öteden beri üstünlüğü sağlayacak silâhlar daima kesin sonuç bölgelerinde kullanılmamıştır. Bu maksatla da strateji şimdi artık evvelce olduğundan daha başka vasıtalara sahiptir.” [373]

Zırhlı birlikler sıklet merkezi teşkilinde en uygun vasıta olarak önemi korumaktadır. Onların bu önemi hareket kabiliyetlerinin yüksekliğinden ileri gelmektedir. “Evvelce büyük bir meydan muharebesinde uygulanan bir stratejik gruplanma, muharebe sırasında anı bir kararla değiştirilemezken, bu gün bilhassa zırhlı tümenlerin bulunduğu sıklet merkezlerinde son bir saat içinde dahi değişiklik yapmak mümkündür. [374]

Sıklet merkezi kuralının bir gereği de zaman kavramıyla ilgilidir. “Stratejide zaman meselesi önemlidir. Zaman, strateji için kesin bir rol oynar. Stratejik kurallara göre, sonuç alınması istenen yerlerde kuvvetin vaktinde toplanması ve topluca tesirini sağlamak gerektir.” [375] Eskiden ağır yükünü piyade ile, piyadeye oranla daha süratli hareket eden topçu ve süratinin zaman bakımından koordinesi bir komutanlık sorunuymdu. Bu gün ise bunlara, süratli motorize birlikler ve bu arada zırhlı tümenler ve nihayet tamamen soyut (mücerret) bir durumda kullanılabilen son derece süratli hava kuvvetlerinin katılmasıyla stratejik hesaplarda bu güne kadar akla gelmeyen bir gelişme olmuştur. Fakat bunlar bile stratejinin kurallarında değil, sadece stratejinin vasıtalarında bir değişiklik sayılır. [376]

Sıklet merkezi prensibinin doğal bir sonucu olarak kuvvet tasarrufu uygulaması geçerliliğini korumaktadır. “Kural olarak, bir tâbiyecî taktikçi muharebe sahasındaki kuvvetlerin bölünmesinde, bir Fransız tâbiyecisinin işaret ettiği üzere, kuvvetlerin tasarrufu kuralına o derece isabetle riayet etmelidirki, düşmana kesin sonuç yerinde üstünlüğe veya hiç olmazsa eşitliği sağlayabilsin. Bunun için de bu sanatta Moltke'nin [377] “kesin sonuç yerinde ne derece kuvvetli bulunulursa yine azdır” sözüne uyarak, daha az önemli bölgelerde mümkün olan kuvvet tasarrufu yapılmalıdır ki, daha çok önemli bölgelerde bu kuvvetler faaliyete geçirilebilsin. [378]

[373] a. g. e.; c. 4, s. 113.

[374] a. g. e.; s. 114.

[375] a. g. e.; s. 113.

[376] a. g. e.; s. 113.

[377] Moltke; Ünlü Alman Komutanı.

[378] Büyük Dünya Olayı; c. 4, s. 114.

Stratejik kurallardan manevra prensibi, "kuvvetlerin, gayeye ulaştırılabilecek en avantajlı bölgeye kaydırılması" şeklinde özetlenebilir. Bu ilke zırhlı ve motorlu birliklerle, hava indirme kuvvetleriyle, günümüzde kolaylaşmıştır. Birlikler, üstün hareket kabiliyetleriyle düşman karşısında bir kesimden diğer kesime, harekât ana fikrine uygun olarak kaydırılabilirler. Bu bir bakıma komutan için elâstiki kullanma rahatlığı sağlar.

"Rus-Alman Savaşı'ndaki Alman sevk ve idaresini örnek olarak verebiliriz. Bu seferde Alman zırhlı tümenleri seri kaydırma hareketleriyle kesin sonuç bölgelerinde kolaylıkla toplanabiliyor ve bu sayede böyle bir hareketin zamana bağlı olabileceğini hesap eden Ruslara karşı taktik başarılar elde edebiliyorlardı. [379] Emir ve komuta prensibi, kuvvetlerin bir komuta altında birleştirilmesini ister. Böylece hem sevk ve idare etkinliği canlı tutulur, hem de çeşitli sınıf ve silâhların zaferi elde etmeye yönelik çabaları koordine edilmiş olur.

İkinci Dünya Harbi, dünya coğrafyasının çok geniş deniz alanlarında cereyan etti. Atlantik ve Büyük Okyanus gibi alanlar bunun örnekleridir. Kıtalar ve çeşitli adalar muharebe alanına dönüştü. Harbin boyutlarındaki genişlik, çeşitli kuvvet ve silâhın koordineli olarak kullanılmasını gerektirdi. Kara, deniz ve hava silâhlarının işbirliği ihtiyacı zorunlu hâle geldi. Bu zorunluluk "görev kuvveti sistemini" doğurdu. Çeşitli anlamlarda kullanılan "görev gücü" deyiminin Amerikan Deniz Kuvvetleri'ndeki karşılığı şudur : Hızlı bir seyir izleyen modern harpte, deniz ve havayı en etkili bir şekilde kullanmak, bu arada da savaş gemileri için çok gerekli olan bakım, destek ve devamlı yüklemeyi sağlamak, deniz savaşında, savaşan insan değil, içinde insan bulunan teknedir. Bir savaş gemisi sadece denizde faaliyet gösterir. Ama zaman zaman yeni bir görev için hazırlanmak ve yüklenmek üzere, muhakkak bir limana dönmesi gerekir. Dolayısıyla bir geminin taktik hizmetini, zamanında lojistikten ayırmak mümkündür ve bu ayırma da kara savaşlarında mümkün olmayan bir yapı da meydana getirilir. [380]

Bir görev kuvveti hakkında fikir edinmek üzere, böyle bir teşkilatlanmanın esasları nasıl olmalıdır? "İkinci Dünya Harbi'nde, savaş gemilerinin görev gücü teşkilâtı en iyi şekilde, içlerinde zırhlı, kruvazör ve muhriplerin de bulunduğu uçak gemileri görev güçleri tarafından yerine getirilmiştir. Amfibik görev güçleri; her türlü amfibik gemilerle top ateşi bakımından zırhlılar, hava desteği bakımından uçak gemileri ve denizaltılara karşı da muhriplerden teşkil edilmiştir. [381]

[379] a. g. e.; s. 114.

[380] a. g. e.; s. 241.

[381] a. g. e.; s. 241.

(Karışık silâh sistemlerini kullanan birliklerin sevk ve idaresi de karışık olacağından, askerî harekât emirlerinin verilmesinde ve koordinasyonunda "sadelik prensibi" daha önem kazanmıştır. Sadelik prensibi, emirlerin anlaşılması ve askerî harekâtın kararlaştırıldığı şekilde yürütülmesinde, emir ve plânların anlaşılır şekilde hazırlanmasını öngörür. Bunlardaki sadelik ast birliklerin, üst makamın maksadını anlamalarında kolaylık sağlar.

Emniyet prensibi, baskın prensibinin karşıtı olarak, askerî stratejinin önemli bir kuralıdır. Bu güvenlik anlayışı, düşman karşısında hazırlıksız yakalanmamayı ister. Bunun için de aktif ve pasif bazı tedbirlerin alınması gerektir. Takdir edileceği gibi, aktif tedbirler, elde yeteri kadar ihtiyatlar bulundurmamak silâhla karşı koymak ve iyi bir istihbarat hizmetini teşkilâtlandırıp devreye sokmak gibi hususları kapsar.

Geçmişte emniyet düşünceleriyle birçok uygulamalarda tanık olunmuştur. Örneğin, Fransızların ünlü Maginot Hattı [382] Almanların Siegfried Hattı [383] gibi.

İkinci Dünya Harbi'nde Almanların Londra'ya yönelttikleri uçan bombalara karşı İngilizler, güvenlik bakımından bir dizi tedbirler almışlardır. "Kanatlı bombalara karşı ilk savunma, Manş Kanalı üzerinde avcı uçakları tarafından yapılmıştır. Bu suretle 1000 kadar bomba düşürülmüştür. Daha sonra bu bombalara karşı savunma için kıyılara yahut memleket içlerine yerleştirilen uçaksavar bataryaları kullanılmıştır. Londra başlangıçta 500 balonla korunmuştur. Daha sonraları balon sayısı 2000'e yükselmiştir. [384]

Buraya kadar askerî strateji ve taktik konularını harp prensiplerini ve belli başlı silâh sistemleri bakımından incelemiş bulunuyoruz. Bunlara ek olarak, yine askerî alanda kendini açıkça kanıtlamış olan elektronik harp, askerî yönüyle uzay ve caydırıcılık gibi konulara silah sistemleriyle ilişkili olarak değinebiliriz.

[382] Maginot Hattı, Lorenli Andre Maginot tarafından İkinci Dünya Harbi'nde bir fikir olarak Almanlara karşı tasarlanmış bir tahkimli hattır. İsviçre sınırından itibaren Rhein nehri boyunca Fransa'dan Lüksemburg ve Belçika sınırına uzanır. Koruganlar, zırhlı kuleler, tahkimat tel örgüler yeraltı cephane depoları ve muhabere merkezleriyle, komuta merkezlerinden oluşur.

[383] Siegfried Hattı, Fransızların Maginot Hattı'na karşılık, Almanların Rhein nehri boyunca inşa ettikleri bir korunma tesisidir. Almanlar 1933'de 600.000'i aşan bir işçi kütlesiyle inşasına başladıkları bu tahkimli hat, mühendis Dr. Todt tarafından, yaklaşık beş ayda tamamlanmıştır. Bu hat blokhavzlar, koruganlar, kazamatlar ve çeşitli engellerden oluşan bir tahkimat kompleksidir.

[384] Büyük Dünya Olayı; c. 6, s. 115.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra ortaya atılan savaş türlerinden biri de "elektronik harptir. Konuyla ilgili olarak yetkililer tarafından ileri sürülen düşünceler vardır. "Ordunun elektronik harp programının temeli, elektronik harp doktrinidir. Ordunun elektronik harp gayreti, geniş anlamda, düşmanın ilerlemesi ve hareketlerini kontrol etmesi için elektromanyetik spektrumu (tayf, ağ) kullanmasını önlemek ve dost kuvvetlerin elektronik komuta-kontrol ve muhabere sistemlerini korumayı sağlamaktır. [385]

Bu gün bir yandan düşman muhaberesini dinlemek mi? karıştırmak mı? tartışmaları yapılırken, öte yandan yeni ve üstün nitelikli ve pahalıya mal olan elektronik harp sistemleri geliştirilmektedir. Helikoptere monte edilebilen ve topçu mermileriyle atılabilen sistemler yanı sıra, teşkilâtta "Elektronik Harp İstihbarat Taburları" gibi birlikler ve "Harekât Alârm İstihbarat Komutanlığı (TAİC)" gibi kuruluşlar konunun özelliklerindedir.

Elektronik harp, düşmanın elektromanyetik yayınlarının araştırılması, önlenmesi ve teşhisi ile uğraşan bir savaş tekniği veya türü olarak askerî faaliyetler arasında yerini almıştır. Sürekli gelişme gösteren ve dallanıp budaklanan bu mücadele şekli için "Elektronik Harp" deyimini yetersiz bulanlar ve bunun yerine, "Elektro-Manyetik Muharebe" deyimini ileri sürenler vardır. Bu tür mücadele veya muharebe içinde, klâsik elektronik harp faaliyetlerine (elektronik destek tedbirleri karıştırma vb.) ek olarak muhabere istihbaratı [386] komuta-kontrol ve muhabere karşı tedbirleri [387] düşman hava savunmasının elektronik baskı altında tutulması [388] elektro-optik [389] savaşı gibi faaliyetleri katmak düşünülmektedir.

[385] Williams Steven, Capt, Orduda Elektronik Harp Bir Kuvvet Kısıtlayıcısı mı? Yoksa Bir Majino Hattı mı? Çev. Mu. Bnb. M. Emin Yayku, Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Sayı 310, Temmuz 1987, s. 84.

[386] Muhabere istihbaratı, düşman muhabere elektronik sistemlerinin sinyallerinden elde edilen istihbarat.

[387] Komuta-kontrol merkezleriyle muhabere merkezlerinin birleşmesi, bilgisayar sistemleri ve soft ware programları.

[388] Fırlatılan füzelerin güdülmesi ve yönetilmesinin sağlıklı yapılabilmesi .

[389] Kızılötesi radyasyon özelliğine sahip, "Elektro-optik" lazer alçak irtifa ışık televizyonu gibi konuların kullanımı. Bu sistem karanlıkta veya kötü hava şartlarında hedef tespitinde kullanılır.

4 Ekim 1957 tarihinde Sovyetler Birliği tarafından uzaya fırlatılan "Sputnik" uzay aracının yaptığı baskın etkisiyle, ABD'nin bu alanda çabalarını artırmasıyla başlayan uzay yarışı hızını gittikçe artırmıştır. "Uzaya egemen olan dünyaya da egemen olur" parolası bu alanda çeşitli amaçları da göz önüne sermiştir. Bunun yanı sıra "jeopolitik görüş", "savaşçı görüş", "ekonomik görüş", "astronomik görüş" ve "turistik görüş" gibi çeşitli düşünceler, uzay çalışmalarında yerini almıştır.

Bu sayılan görüşler arasındaki savaşçı görüş, öncelikle askerî alanı ilgilendirir. Bilindiğine göre, uzaya gönderilen toplam uydu sayısı içinde askerî amaçlı olanlar 7/10 gibi büyük bir orana ulaşmaktadır. Bundan başka, son yılların uzay konuları arasında yerini alan ve hâlen tasarı hâlinde olduğu bilinen "Yıldızlar Savaşı" deyimi de ileride gerçekleşecek olursa, uzay çalışmalarındaki askerî yön ağırlığını daha çok duyuracağına benzemektedir.

Günümüzde, askerî amaç güdülerek uzaya fırlatılan uyduların konu başlıklarını şöyle sıralayabiliriz : Muhabere, keşif, meteoroloji, istihbarat vb...

Bu gün askerî amaçlı uzay çalışmalarının açık olduğu ileri sürülemez. Genellikle askerî konular gizli olduğundan, amaç bakımından tam bir açıklıkla ortaya konulmaları mümkün değildir. Sovyetler Birliği'nin uzay çalışmaları, rejimin gereği çoğu zaman sır ve sislidir. Bu sebeple gelecekte nelerin ortaya çıkacağını kesinlikle kestirmek mümkün değildir. ABD'nin programlayıp, uygulamaya koyduğu ve Columbia adını verdiği uzay mekiği ise, dikkatleri üzerine toplamakta devam etmektedir. Bu uzay aracı uzaya gidip tekrar dünyaya dönebilmektedir.

Sovyetler Birliği'nin uzaya yerleştirdiği "Salyut" istasyonü ile atıldıktan sonra buna kenetlenen "Soyuz" aracı üzerindeki çalışmaları bu konudaki ilginç programlardandır. Bu programlar derece derece uzayın silâhlandırılması amacına yönelik düşüncelerinin ürünü olabilir.

Uzay istasyonları projesi, dünyadan uzaya gönderilecek taksi füzelelele, dünyanın tepesinde kurulacak platformlara dayanmaktadır. Bu tasarılar gerçekleştirildiğinde, insanlık, tepesinde, dünya ile aynı hızla döndüğünden, sabit gibi görülen silâh üslerini tanıyacaktır. Bu istasyonlar, geleceğin insanlarına "Demoklesin kılıcı"ını anımsatacaktır.

Askeri ve teknolojik yarışın dünya edebiyatına kazandırdığı “Yıldız-Savaşı” da uzayla ilgilidir. “SDI” (Stratejic Defence Initiative) veya yaygın deyimiyile “Yıldızlar Savaşı”, bir nükleer savaş hâlinde dünya nüfusunun bir çeyreğinin yok olacağı, uygarlığın sembolü şehirlerin yerle bir edileceği ve dünyanın buzdan kutuplar haline dönüşeceği varsayımından hareketle, ABD'nin bilim ve teknoloji kadrosunun bir çare olarak ortaya attığı projedir.

“Stratejik Savunma Girişimi” olarak dilimize çevrilen bu proje 1983 yılında ABD Başkanı Reagan'ın açıklamasıyla dünya kamu oyuna yansımıştır. Projenin açıklanması, dünya askerî ve siyasî dengesinde “caydırıcılık” esasına dayanan politikanın bir sonucudur. Bu tasarı, karşık teknik özellikleri bir yana bırakıldığında, düşmanın fırlatacağı kıtalararası füzelerin, ateşlendikten hemen sonra, kendi toprakları üzerinde yakalayıp yok edilmesini öngörmektedir. Yöneltilecek lâzer okları veya toplarıyla füzelerin bombardımanı ve hedefe gelmeden etkisiz hale dönüştürülmesi teknik olarak gerçekleştirildiği takdirde, askerî alanda belki de “uzay orduları” ve “uzay komutanlığı” gibi terimler de ortaya çıkabilecektir.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra siyasî ve askerî edebiyatta sıkca kullanılan deyimlerden biri “caydırıcılık”dır. Gerçekte bu deyim çok eskilerden kullanıldığı halde, yaygın kullanım bakımından yenidir.

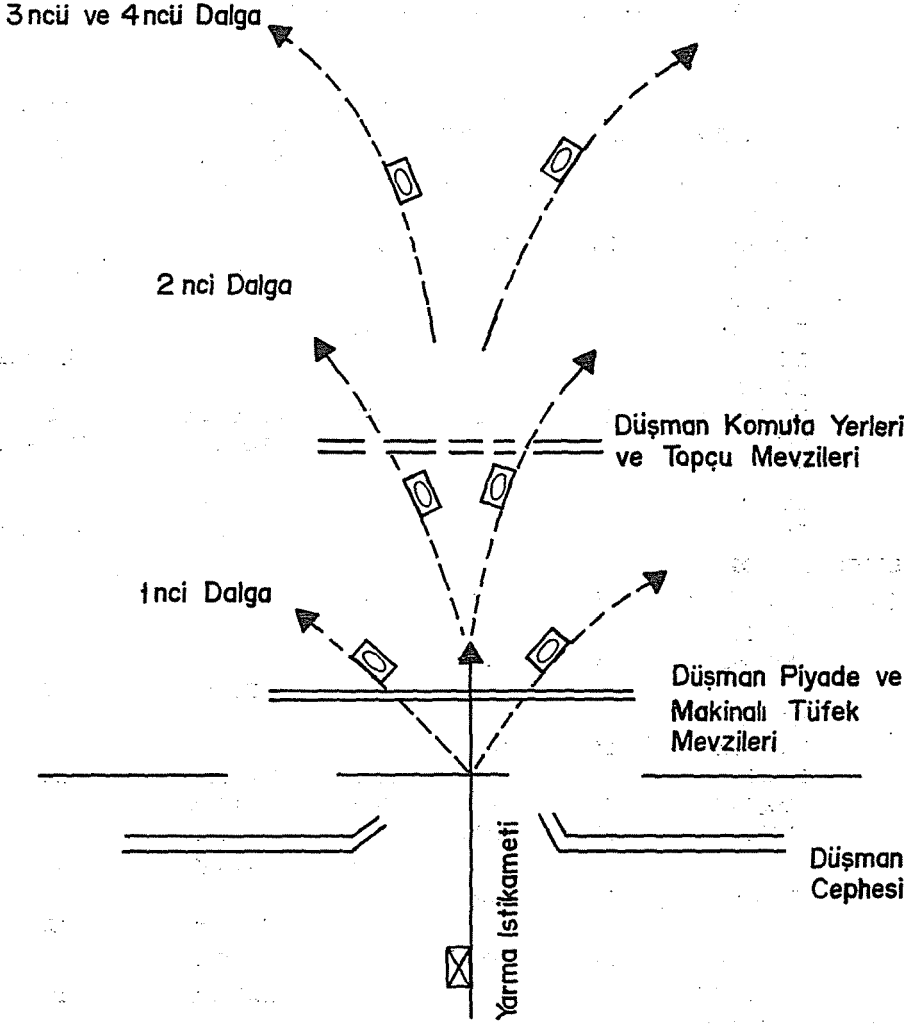
İkinci Dünya Harbi'nden sonra çok hızlı ilerleyen teknoloji ve nükleer silâhların askerî silâhlara uygulanmasıyla, insanlığın karşılaştığı büyük tehlikeler, tarafları düşünmeye yönlendirmiştir.

Caydırıcılık, karşı tarafı düşünmeye sevk etmek adımını atarken, bunun sonucunun ne olacağını hesap etmek ve yapacağı hareketin risklerini düşündürmek şeklinde anlaşılmalıdır. Kuşkusuz bu günkü anlamda caydırıcılık, özellikle kütle tahrip silâhlarının varlığından ileri gelen korkudur. Tarihte Japonya'yı dize getiren Hiroşima ve Nagazaki'ye kullanılan nükleer bombaların etkileri henüz unutulmamıştır. Bu şehirlerin uğradığı yıkım ve facia bu gün de anma törenlerinde yaşatılmaktadır.

Düşman, savunması zayıf hedeflere kolayca taarruzlarda bulunabilir. Buna göre caydırıcılıkta, varlığın ve hedeflerin iyi korunmuş ve savunulmuş olması esastır.

Bütün bu düşüncelerden sonra denilebilirki, İkinci Dünya Harbi, birçok çağdaş silâh sistemlerinin muharebe alanlarında kullanılmasıyla sürdürülmüştür. Genellikle bu silâhlar öldürücü ve yok edici nitelikleriyle dikkati çekmiş ve sonucu hazırlamıştır. Ateş gücü yüksek ve oynak manevra kabiliyetiyle zırhlı birlikler, baskın ve seyyaliyette (akıcılık) sınır tanımayan hava gücü, denizlerde kolayca yer değiştirebilen araçlar üzerindeki deniz silâhları, muharebe alanlarında, muharip unsurların gelişmiş yakın muharebe silâhları ve muhariplere kolayca ateş desteği sağlayabilen topçu, muharebelerin önemli unsurları olarak amaca ulaşmada kullanılmıştır.

Bütün bu sınıf ve silâhlarda kullanılan klâsik (konvansiyonel) ve nükleer ateş vasıtaları ise, iki tür harp şeklini de beraberinde getirmiştir. Konvansiyonel harp ve nükleer harp silâh ve araçların, insanlığın ve medeniyetin sonunu hazırlayacağı düşüncesi zihinlere yerleştikçe, gelecekte konvansiyonel silâhlarla yapılacak mücadele daha da önem kazanacaktır. Böyle olunca, milletlerin teknolojik güçlerinden doğacak çeşitli silâh ve araçların bulunması ve yapımı gelecek harplerde sürecek ve bunlar kara, hava ve deniz kuvvetlerinde yerini alacaktır. Bu silâhların eskiye oranla yüksek ateş gücü ve isabet oranları teşkilatta ve taktik alanda yeni düzenler alınmasını zorunlu kılacaktır. Bununla beraber stratejik kurallar ve harp prensipleri geçerliğini koruyacaktır.

Tanklarla Yapılan Yarma Şematik

TAKTİK UÇAKLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Ülke	Uçak Tipi	Takribi Uzunluğu (M)	Hızı (KTS)	Harekât Yarıçapı (km)	Taşıdığı Silah Ağırlığı (kg)	Kanat Uzunluğu (M)
	Su-24 Fencer A/B/C	22	1250	1800	500 kg. (Bomba)	10 Ok kanatlı
	MIG-23 Flodger BIG	17	1350	1300	6 Füze	8 Ok kanatlı
	MIG-27 Flodger D/J	15	980	800	3.000 kg. (Bomba)	8 Ok kanatlı
	Su-17 Fitter D/H	15	1200	700	3000 kg. (Bomba)	10 Ok kanatlı
SSCB (BDT)	MIG-25 Foxbat	18	1625	900	—	14
	MIG-21 Fishbed L	14	1205	500	4 Füze	7
	MIG-29 Fulcrum	14	1350			
	Su-25 Frogfoot	31	475	1150	6 Füze	12
	F-111	22	1000	550	4000 kg. (Bomba)	15
	F-4C/E	15	1190	1420	9000 kg. (Bomba)	10
	A-7A/D Corsair II	13	600	520	4100 kg. (Bomba)	12
ABD	F-15 A/C	18	1350	750	2720 kg. (Bomba)	12
	Eagle			1000	8 Füze	13
	F-16 A Fighting Falcon	13	1190	630	3200 kg. (Bomba)	10
	A-10 A Thunder bolt II	15	390	650	4000 kg. (Bomba)	17

ASKERİ NAKLİYE UÇAKLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ülke	Uçak Tipi	Takribi Uzunluğu (M)	Azami Ta- şıma Yüğü (Ton)	Kıt'a/Paraşütçü Kapasitesi	Menzil (Azami Yüğü) (km.)
	Conder	70	125	345/270	3400
	An-22	58	80	175/175	4200
	Cock				
SSCB	İL-76	45	40	120/125	5600
	Candit				
	An-12	35	20	90/60	1400
	Cub				
	C-5 A				
	Galaxy	75	92	340	4200
	(*)				
ABD	C-141 B				
	Starlfiter	50	40	200/155	3950
	(*)				
	C-130				
	A/H	30	21	90/60	1850
	Hercules				

(*) Havada yakıt ikmali yapabilir yetenekli

Uzun Menzilli Darbe Uçakları

Ülke	Uçak Tipi	Takribi Uzunluğu (M)	Yakıt İkmalsiz Hareket Yarıçapı (km.)	Azami Hız (KTS)
	Tu-95	40	8.300	500
	Bear			
	Backfire	40	5.500	1.100
	B			
SSCB	Blackjack	55	7.300	1.200
	M-Tipi	45	5.500	540
	Bison			
	Tu-16	35	3.100	540
	Badger			
	Tu-22	38	2.900	800
	Blinder			
ABD	B-1 B	45	7.500	8.000
	B-52	50	8.000	580

KRONOLOJİ

- 25 Eylül 1936 Mühver Devletleri Arasında Gizli Anlaşma
1 Eylül 1939 İkinci Dünya Harbi'nin Başlaması (Alman Kuvvetlerinin Polonya'ya Taarruzu)
- 22 Temmuz 1941 Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne Taarruzu
1 Ocak 1942 Washington'da Birleşmiş Milletler Bildirisinin İmzası
- Ocak 1943 Müttefiklerin Tahran Görüşmesi
Ocak 1943 Kayıtsız Şartsız Teslim Parolasının Kesilmesi
- 12 Mayıs 1943 Afrika'daki Mühver Kuvvetlerinin Teslim Oluşu
- 9/10 Temmuz 1943 Müttefiklerin Sicilya Çıkarması
25 Temmuz 1943 Mussolini'nin Düşüşü
3 Eylül 1943 İtalya'da Badoglio Hükümeti'nin Müttefiklerle Mütareke İmzalaması
- 11 Haziran 1944 Roma'nın Müttefiklerce İsgali
6 Haziran 1944 Normandiya Harekâtının Başlaması
Şubat 1945 Müttefikler Arasında Yalla Görüşmeleri
25 Nisan 1945 Birinci San Fransisco Konferansı
29 Nisan 1945 İtalya'daki Almanlarla Müttefikler Arasında Mütareke
- 29 Nisan 1945 Hitlerin Başbakanlık Karargâhı'nda İntiharı
- 5 Mayıs 1945 Kopenhag'a İngiliz Hava İndirmesi
6/7 Mayıs 1945 Alman Direnişinin Sona Ermesi
7 Mayıs 1945 Almanya'nın Kayıtsız Şartsız Teslimi (Reims)
- 8 Mayıs 1945 Norveç'teki Alman Kuvvetlerinin Teslimi

9 Mayıs 1945	Almanya'nın Teslimine Ait İkinci Safha İmza (Berlin)
26 Haziran 1945	Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın İmzası
17 Temmuz - 2 Ağustos 1945	Potsdam Üçlü Konferansı
6 Ağustos 1945	Hiroşima'ya İlk Atom Bombasının Atılması
9 Ağustos 1945	İkinci Atom Bombasının Nagâzaki'ye Atılması
2 Eylül 1945	Missouri Zirhlısında Japonya'nın Teslimi Anlaşmasının İmzası
11 Eylül - 2 Ekim 1945	Londra Konferansı
16/26 Aralık 1945	Moskova Konferansı
4 Kasım - 12 Aralık 1945	Newyork Konferansı
20 Aralık 1945	Avrupa'da Müttefik Kontrol Komisyonunun Harp Mücrimleri Kanununu Yayımlaması
1945	İkinci Dünya Harbi'nin Sona Ermesi
25 Nisan - 16 Mayıs 1946	Paris Konferansı
12 Mart 1947	ABD Cumhurbaşkanı Truman'ın Kongreye Hür Milletleri Destekleme Mesajı
5 Ekim 1947	Kominformun İlanı
17 Mart 1948	Brüksel Antlaşması'nın İmzası (Belçika, Fransa, Lüksemburg, İngiltere Arasında)
Haziran 1948	Sovyetler'in Batı Berlin'i Ablukası
8 Ocak 1949	Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (Comecon) Kuruluşu
4 Nisan 1949	Washington'da Kuzey Atlantik Antlaşmasının İmzalanması
18 Şubat 1952	Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya Girişi
9 Mayıs 1955	Federal Almanya'nın NATO'ya Girişi
14 Mayıs 1955	Varşova Pakti'nin Kurulması
27 Temmuz 1955	Avusturya Barış Antlaşması'nın İmzası
30 Mayıs 1982	İspanya'nın NATO'ya Girişi

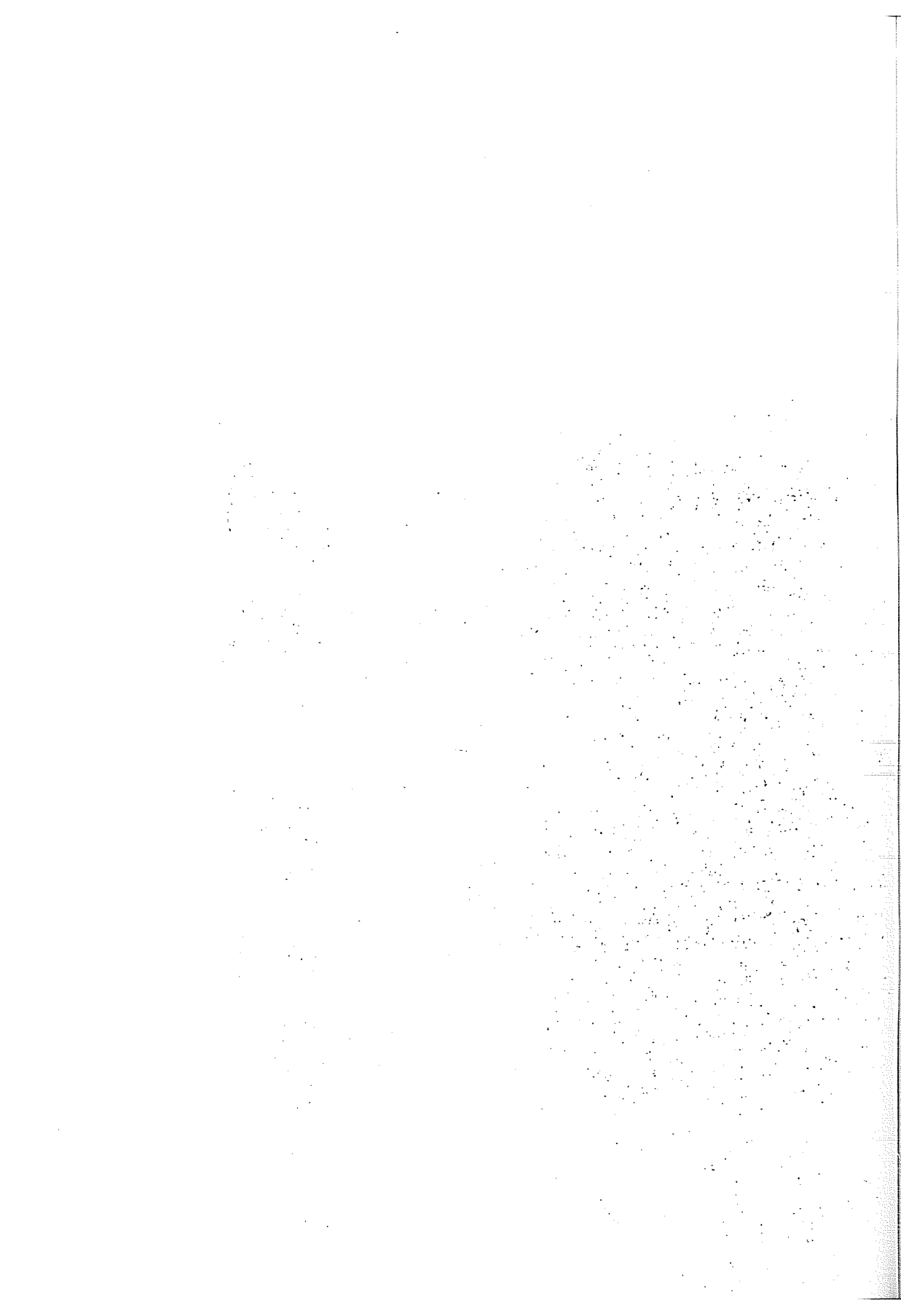

BİBLİYOGRAFYA

- ALKAN, Ethem - ULUBAY, Necdet; Topyekûn Savunma, İstanbul, 1955.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri; c. III, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1952.
- Atlantik İttifakı; Türk Atlantik Andlaşması Derneği Yayınları, Sayı, 2 Ankara, Ajans Türk Basım Evi (Tarihsiz)
- Atomik Silâhların Taktik Sahada Kullanılmasında Kumandan ve Karargâh Subayları için Rehber, Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1961.
- AVCI, Fuat; Harp Silâh ve Araçları Bilgileri, Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1972.
- Birleşmiş Milletler NATO ve Varşova Paktı; İstanbul, Harp Akademileri Basım Evi, 1987.
- Büyük Savaş, (2. Dünya Savaşı Tarihi); Türkçesi Fikret Arıt, Milliyet Yayını, İstanbul, Yüksek Basım Evi, 1974.
- CHURCHILL, Winston; Çörçil Anlatıyor, İstanbul, Vatan Gazetecilik, 1949.
- İLDEM, Şükrü; Hava İndirme Harekâtı, Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1974.
- LUNDENDORF; Lundendorf'un Harp Hatıraları, c. I, II, İstanbul, İstanbul Harp Akademileri Basım Evi, 1920.
- MERMET, A.; Alman Sevk ve İdaresi, (Siegfried Taktik) Çev. Yzb. Sabri Sarptır, İstanbul, Askerî Matbaa, 1943.
- MITTELBERGER, V. Ritter; İkinci Dünya Harbi Işığında Strateji, Çev. Tümğ. Salih Evkuş, Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1951.
- MOOS, Herbert von; Büyük Dünya Olayı; c. 1-6, İstanbul, Askerî Basım Evi, 1952.

- Müşterek Askerî Terimler Sözlüğü (Taslak); Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1985.
- NATO El kitabı; Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1984.
- SCHMACHER, Edgar; İkinci Dünya Harbi Tarihi, Çev. Lütfullah Ecevit, İstanbul, Askerî Basım Evi, 1948.
- Silâh ve Araçlar İçin Muhtıra; Ankara, Gnkur. Basım Evi, 1960.
- Silâh Sistemleri 1985; İstanbul, Harp Akademileri Basım Evi, 1986.
- SOKOLOVSKİ, D. Vasili - CHEREDİNİCHENKO, M. I.; Askerlik Sana-tında Yeni Bir Safha, İstanbul, Harp Akademileri Basım Evi, 1967.
- Türk Hava Kuvvetlerini Tanıyor musunuz? Hava Kuvvetleri Komutan-lığı Yayını, Ankara, Hava Basım Evi, 1986.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan; Ekonomi Sözlüğü: (2. Baskı), İstanbul Yük-seien Matbaacılık, 1976.

Silâh Sistemleri Fotoğrafları

Kara Silâh Sistemleri

M-109 Kundağı Motorlu Top

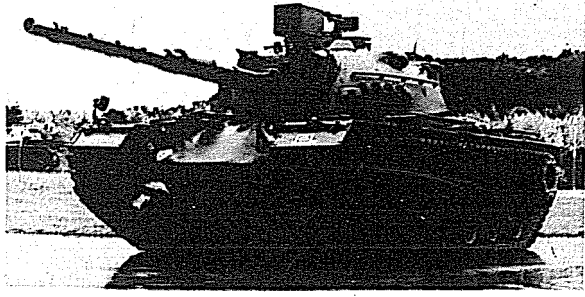
AH-64 Apache Helikopteri

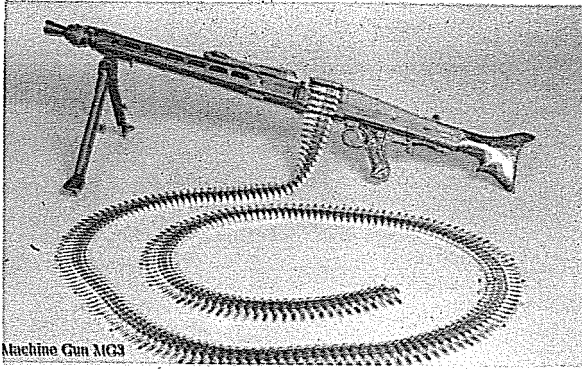
Havan ve Havan Mermileri

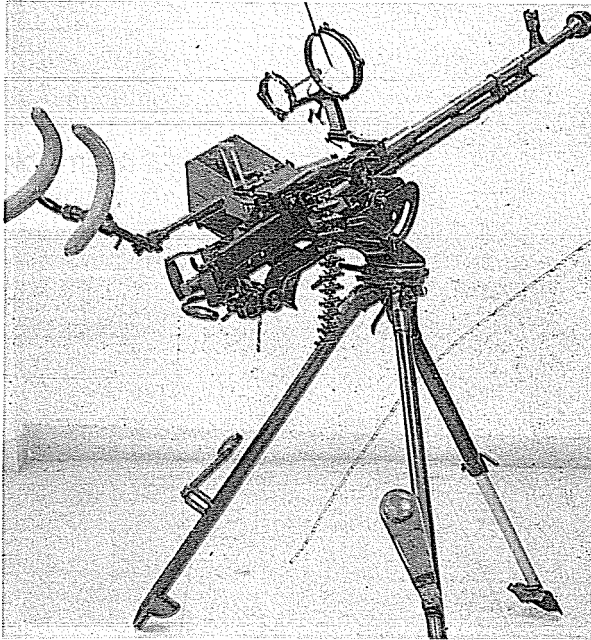
Sibmas 6x6 Zırhlı Muharebe Aracı

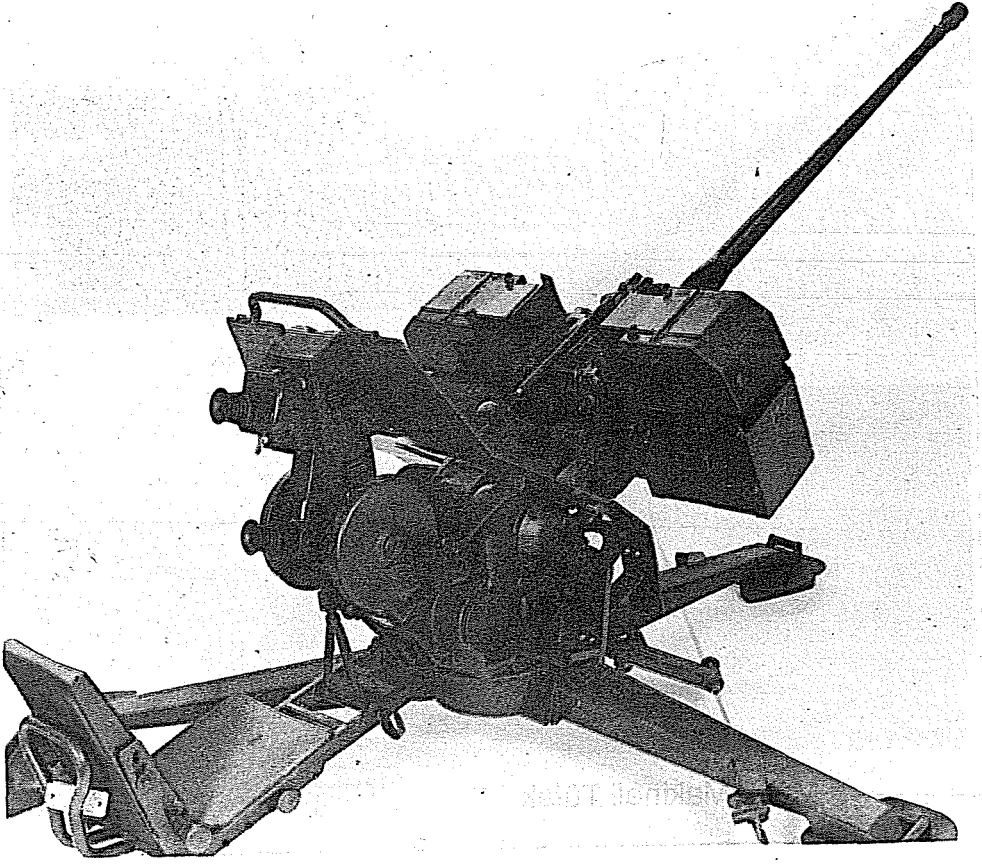
M-48 T-2 Tankı

MG 3 Makineli Tüfek

12.7 mm Gun

Norveç Uçs Silâhlarından

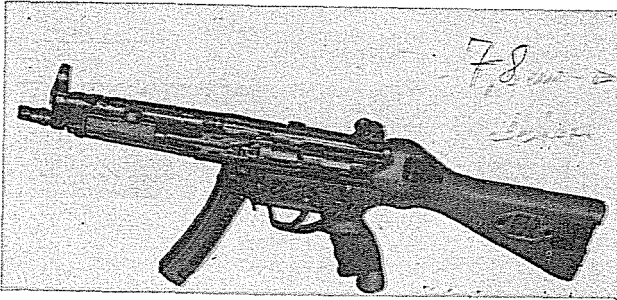

Mauser Tabancası

Çok Amaçlı Muharebe Sahası Radarı Ratac-s

MP 5A2 Makineli Tabanca

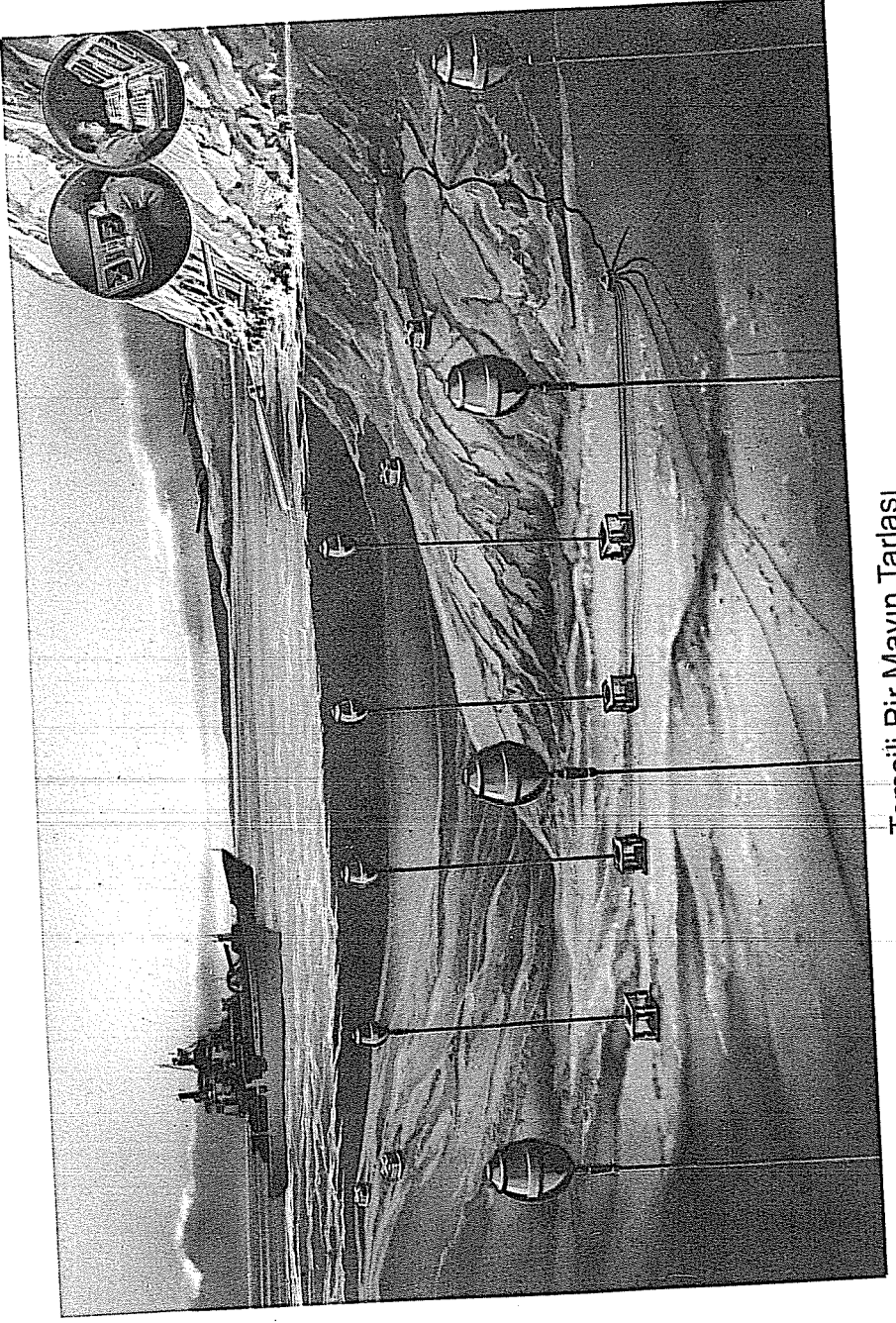

Automatic Rifle G3A3

G3 A3 Otomatik Piyade Tüfeği

Bir Fırkateyn

Temsilli Bir Mayın Tarlası

Müşterek Harekât Kuvveti (NATO)nde Fırkateynler

Bir Muhrip

Mayın Arama Tarama Gemisi

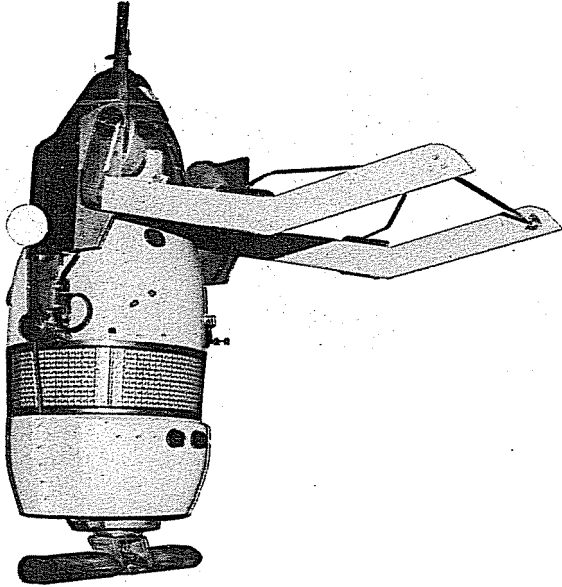
Ay Sınıfı Bir Denizaltı Gemisi

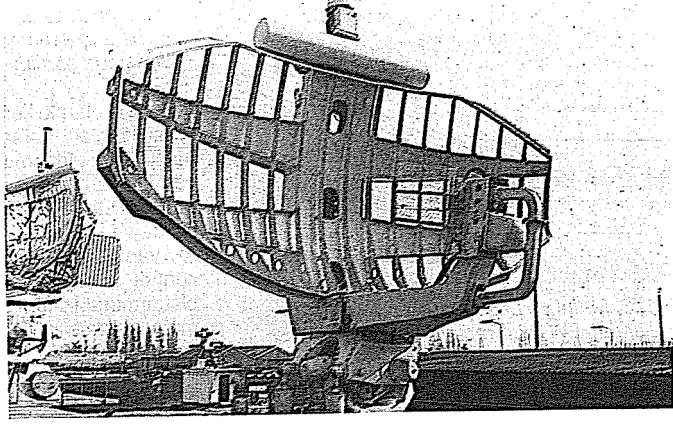
Bir Hücumbot

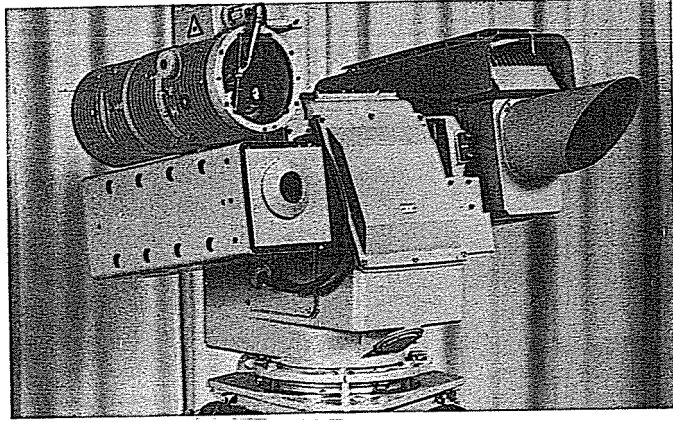
Bir Firkateyn

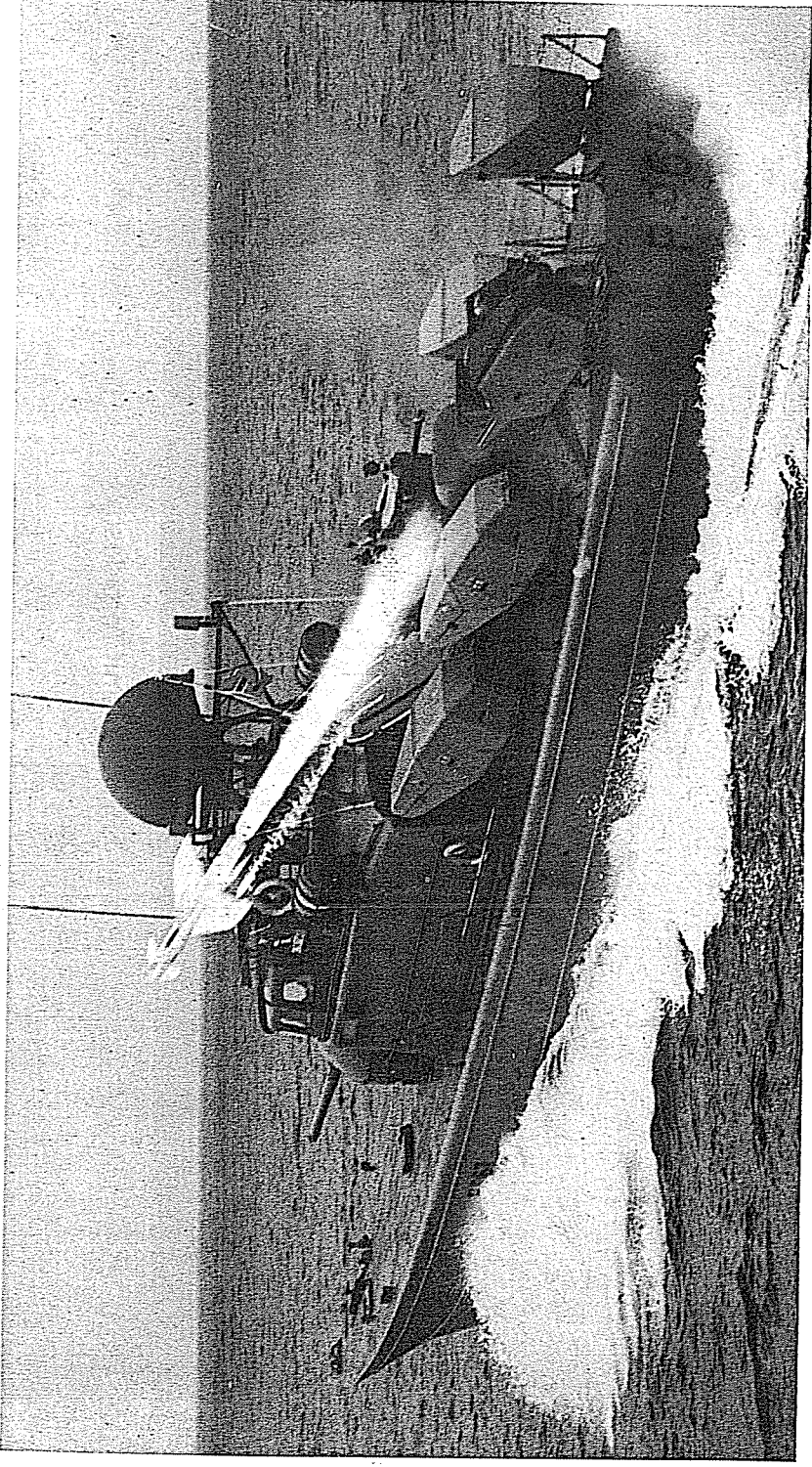
AN/S QQ-32 Denizaltı Avlama Sonar Cihazı

Deniz Kuvvetlerinde Kullanılan Radarlardan DA08

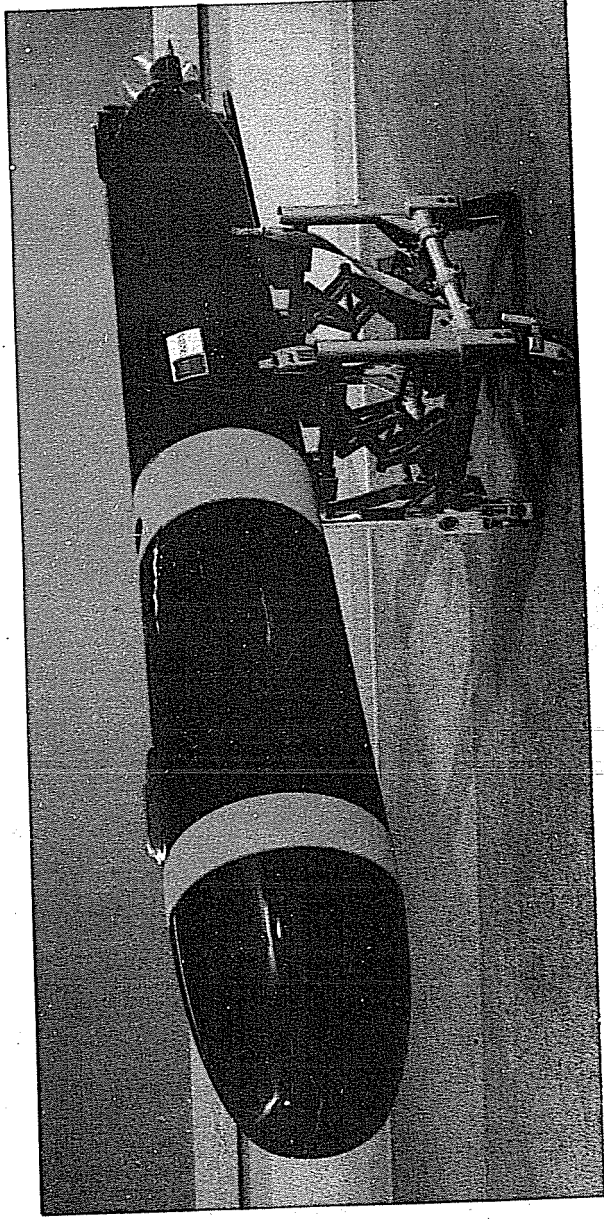

Laserli Tevcih Cihazı

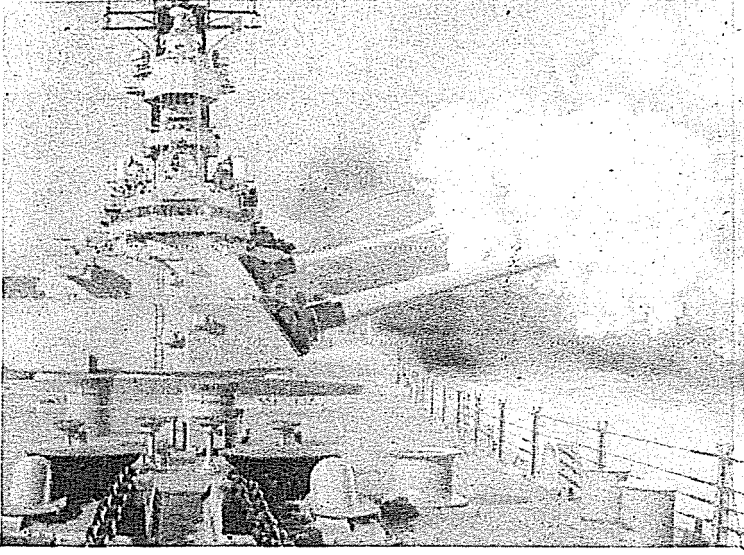

Penguen Roketiyle Donanmış Bir Hücumbot

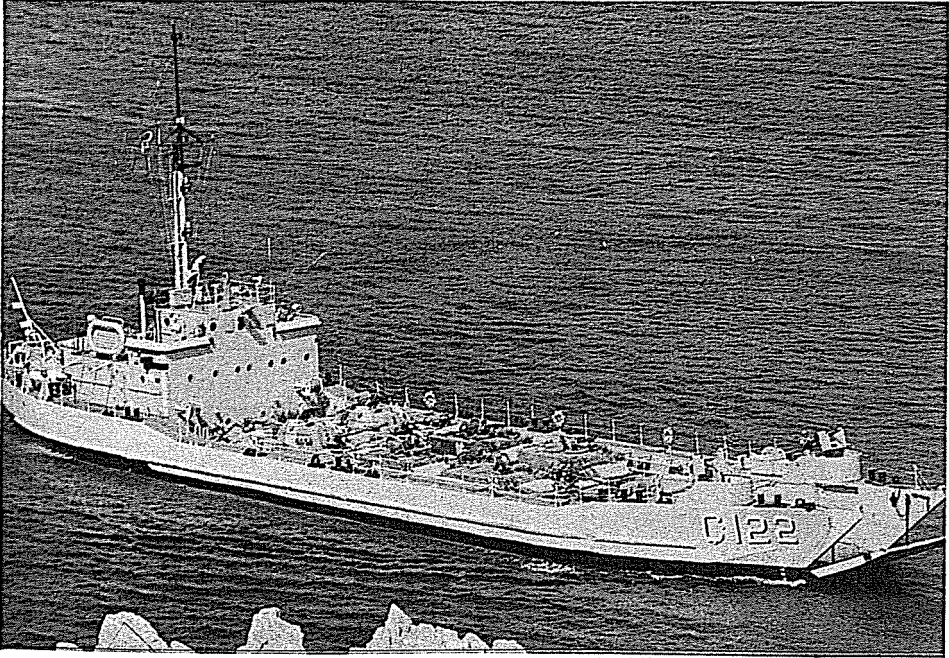

SEA Hunter Ağır Sınıf Torpidosu

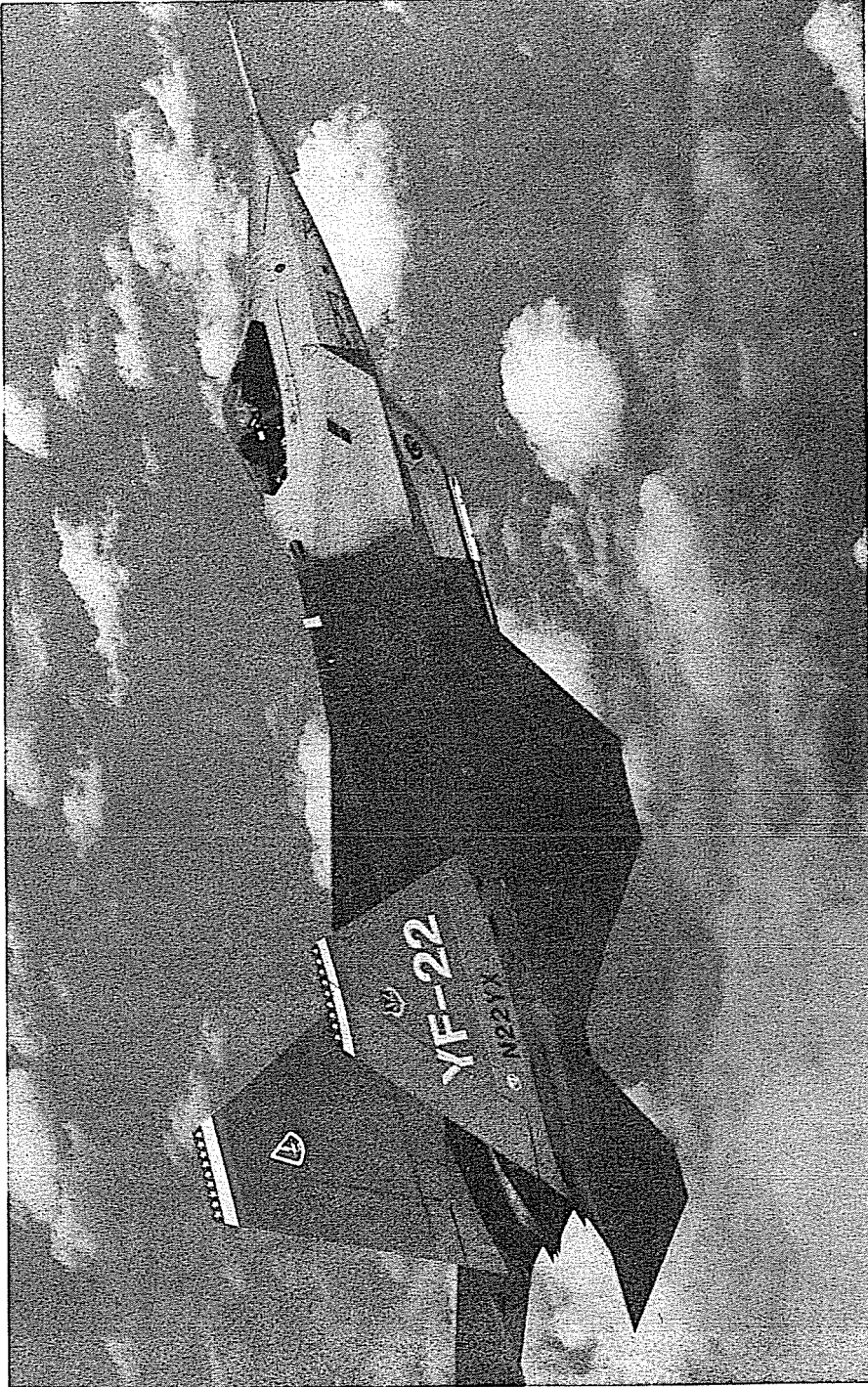

Atış Halinde Bir Muhrip

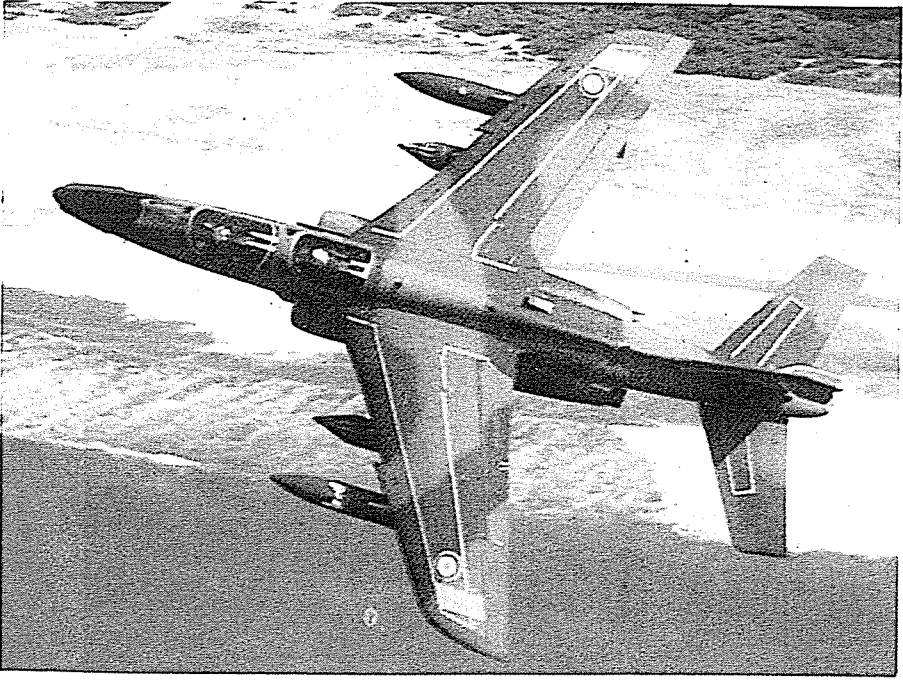

Tank Çıkarma Gemisi

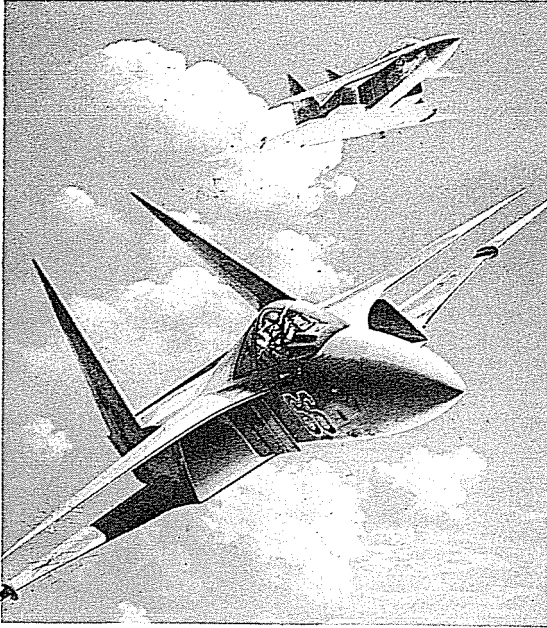
Hava Silâh Sistemleri

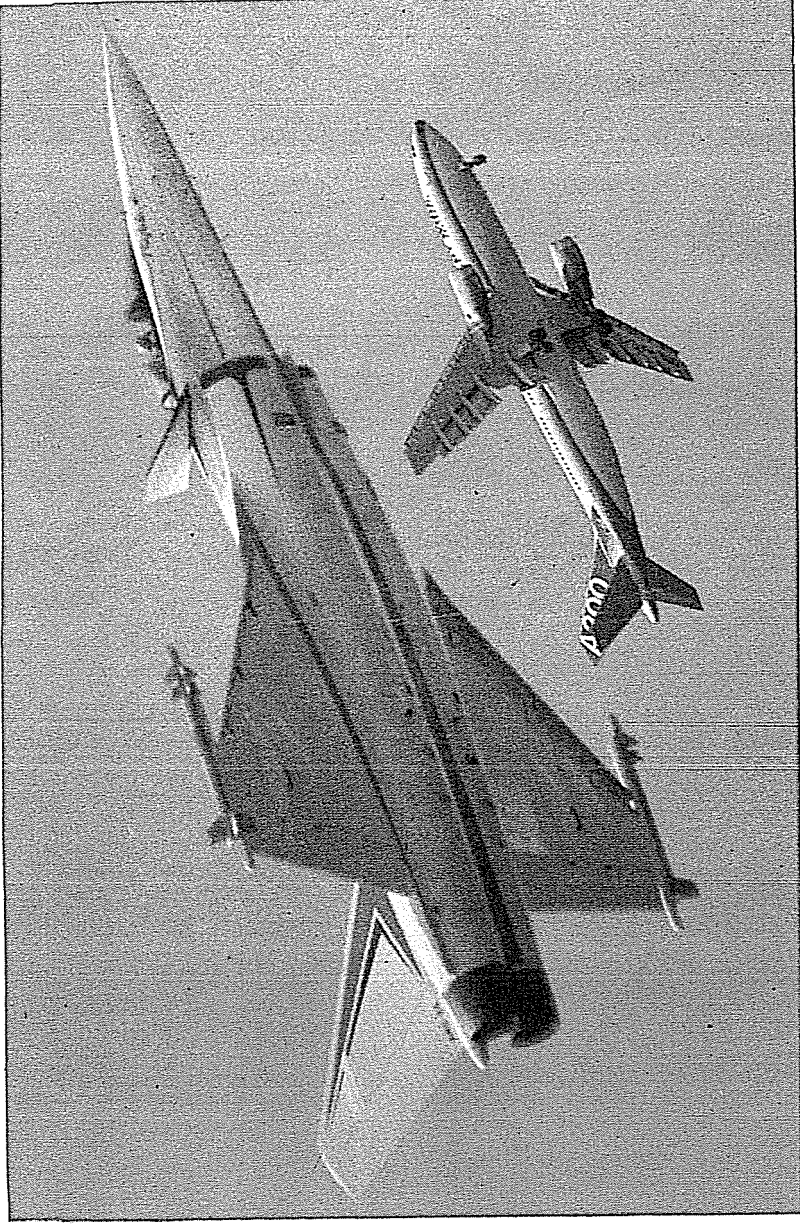
YF-22 Savaş Uçağı

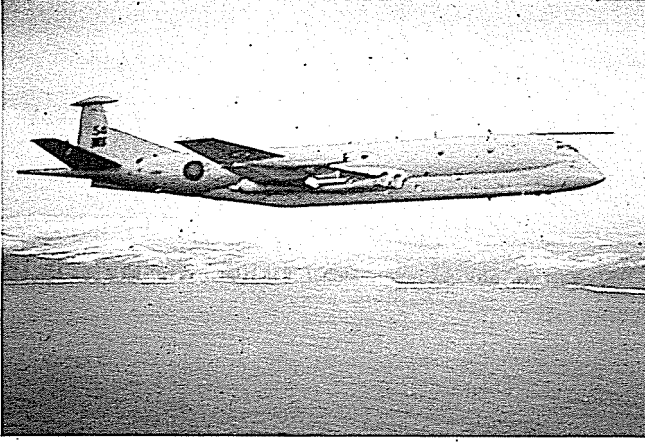
Alpha Jet Savaş Uçağı

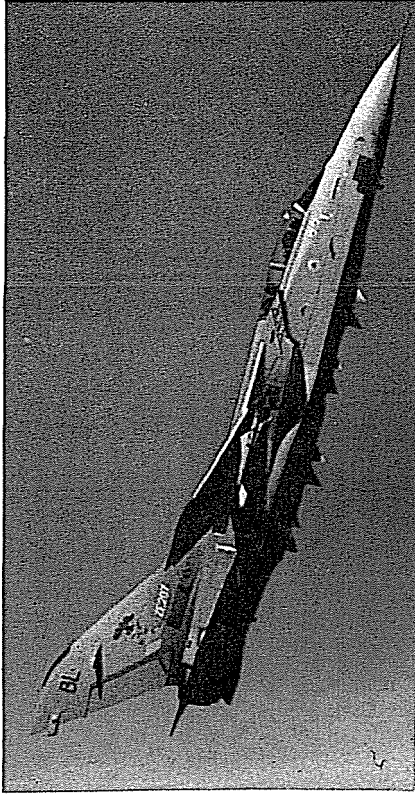
Eski Sovyetler Birliğinin MIG-200 Kodlu
Savaş Uçağının Tahmini Şekli

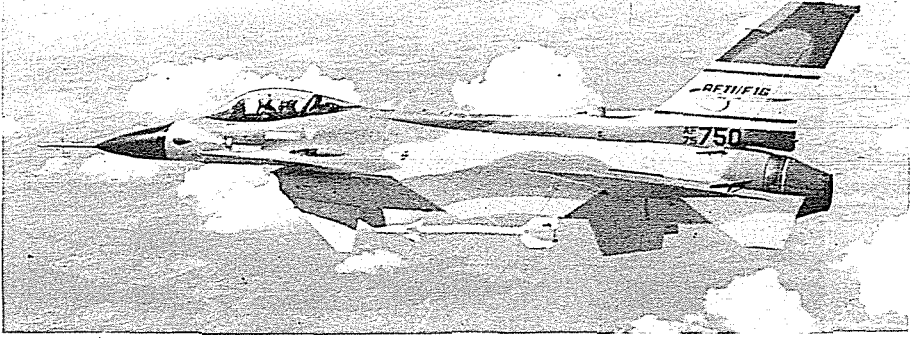
Bir Savaş Uçağı

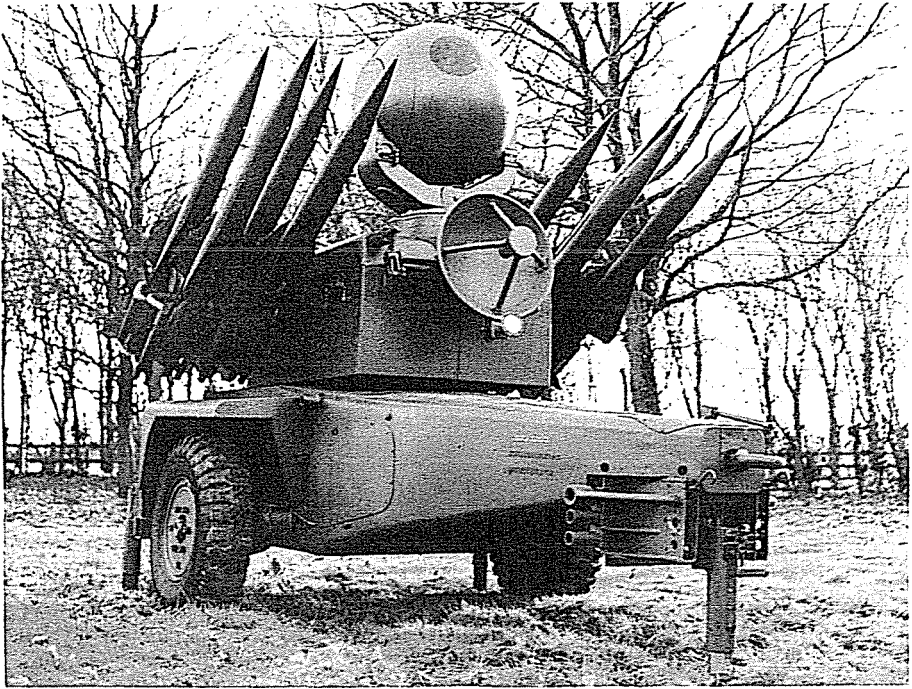
İngiliz BA-Nemrod MR Mk 2 Uçağı

Bir Tornado Uçağı

Bir F-16 Savaş Uçağı

Rapier 2000 Hava
Savunma Füze Bataryası

Patriot Hava Savunma Füze Lançeri

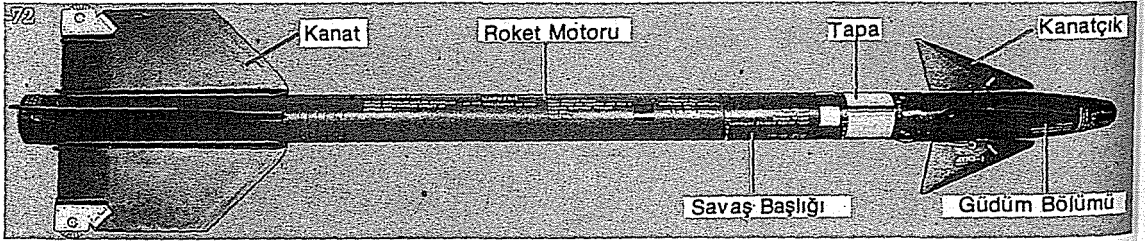

35 mm'lik Mevzide Oerlikon Hava Savunma Silâhi

UH - 1H Helikopteri

Chaparral Alçak İrtifa Savunma Füzesi

